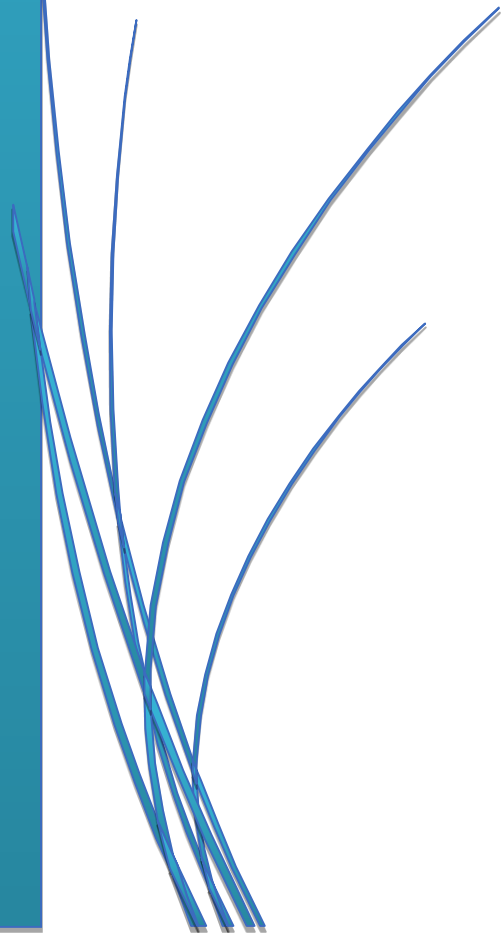

**POSEBNE NALOGE
OSREDNJIH
OBMOČNIH KNJIŽNIC:**
**poročilo o izvajanju
dejavnosti za obdobje
2010-2013**

**Milena Bon
Bina Trplan
Andreja Videc**

Narodna in univerzitetna knjižnica
Center za razvoj knjižnic

Ljubljana, 2015

© Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic

Narodna in univerzitetna knjižnica
Center za razvoj knjižnic
Turjaška 1
1000 Ljubljana

centerzarazvojknižnic@nuk.uni-lj.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

027.022(497.4)"2010/2013"

BON, Milena

Posebne naloge osrednjih območnih knjižnic [Elektronski vir] : poročilo o izvajanju dejavnosti za obdobje 2010-2013 / Milena Bon, Bina Trplan, Andreja Videc. - El. knjiga. - Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic, 2015. - (Center za razvoj knjižnic. Študije, ISSN 2386-0332)

Način dostopa (URL): http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/posebne_naloge_OOK_porocilo_o_izvajanju_dejavnosti_2010-2013.pdf

ISBN 978-961-6551-59-5 (pdf)
1. Trplan, Bina 2. Videc, Andreja
279449088

KAZALO

1	UVOD	8
2	ZAKONSKE OSNOVE	8
3	STANJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI (OBMOČJA, OOK IN OK).....	9
3.1	PREBIVALSTVO	11
3.2	VIRI, DOSTOPNOST IN INFRASTRUKTURA	14
3.2.1	MREŽA.....	14
3.2.2	ČLANSTVO	15
3.2.3	KNJIŽNIČNA ZBIRKA.....	18
3.2.3.1	<i>Prirast in odpis gradiva</i>	<i>19</i>
3.2.4	ZAPOSLENI.....	25
3.2.5	ODPRTOST.....	27
3.2.6	POVRŠINA.....	28
3.2.7	OSEBNI RAČUNALNIKI	29
3.3	UPORABA	30
3.3.1	OBRAT ZBIRKE	30
3.3.2	IZPOSOJA, MEDKNJIŽNIČNA IZPOSOJA.....	31
3.3.3	OBISK.....	33
3.3.4	USPOSABLJANJE UPORABNIKOV	35
3.4	UČINKOVITOST	36
3.4.1	STROŠEK IZPOSOJE	36
3.4.2	STROŠEK OBISKA	37
3.5	POTENCIALI IN RAZVOJ	38
3.5.1	SREDSTVA ZA NAKUP GRADIVA	38
3.5.2	SREDSTVA ZA NAKUP ELEKTRONSKIH VIROV.....	39
3.5.3	STROKOVNI DELAVCI	40
3.5.4	ŠTEVILO UR IZOBRAŽEVANJ.....	43
3.5.5	SREDSTVA ZA IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH	44
3.5.6	STROŠKI KNJIŽNICE	44
4	IZVAJANJE POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC TER NAČIN NJIHOVEGA KOORDINIRANJA	46
4.1	ZAGOTAVLJANJE POVEČANEGA IN ZAHTEVNEJŠEGA IZBORA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA IN INFORMACIJ	47
4.1.1	NORMATIVNA IZHODIŠČA.....	47
4.1.2	PRIRAST GRADIVA.....	47
4.1.2.1	<i>Celotni prirast gradiva v OOK.....</i>	<i>47</i>
4.1.2.2	<i>Prirast knjižničnega gradiva OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup, obvezni izvod).....</i>	<i>48</i>
4.1.3	UPORABNIKI IN POSREDOVANJE GRADIVA.....	57
4.1.4	PROMOCIJA POVEČANEGA IZBORA GRADIVA	64
4.2	STROKOVNA POMOČ KNJIŽNICAM OBMOČJA.....	64
4.2.1	SVETOVALNO DELO	65
4.2.2	PROJEKTI, SODOBNE INFORMACIJSKE STORITVE ZA UPORABNIKE IN SODELOVANJE.....	66
4.2.2.1	<i>Skupni projekti v sodelovanju z drugimi območnimi knjižnicami (nacionalni nivo)</i>	<i>67</i>
4.2.2.2	<i>Skupni projekti v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami na območju OOK.....</i>	<i>72</i>
4.2.2.3	<i>Lastni projekti OOK za potrebe celotnega območja</i>	<i>73</i>
4.2.3	RAZVOJNE POTREBE NA PODROČJU INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE.....	75
4.2.4	ANALIZE	75

4.2.5	MENTORSTVO	76
4.2.6	SODELOVANJE S ŠOLSKIMI KNJIŽNICAMI PRI RAZVOJU BIBLIOPEDAGOŠKIH DEJAVNOSTI	76
4.2.7	DEJAVNOSTI ZA POSEBNE SKUPINE UPORABNIKOV	76
4.2.8	MEDNARODNO SODELOVANJE	78
4.2.9	PROMOCIJA IZVAJANJA POSEBNIH NALOG OOK	78
4.3	KOORDINACIJA ZBIRANJA, OBDELAVE IN HRANJENJA DOMOZNANSKEGA GRADIVA	79
4.3.1	INFORMIRANJE ZAVEZANCEV ZA OBVEZNI IZVOD (OI) IN POSREDOVANJE INFORMACIJE O ZAVEZANCIH S SVOJEGA OBMOČJA NACIONALNI KNJIŽNICI	82
4.3.2	SEZNANJANJE UPORABNIKOV Z DOMOZNANSKIMI ZBIRKAMI (V SORODNIH KULTURNIH ZAVODIH, ZLASTI MUZEJIH IN ARHIVIH) NA OBMOČJU OOK	84
4.3.3	BIBLIOGRAFSKA OBDELAVA DOMOZNANSKEGA GRADIVA Z OBMOČJA OOK	84
4.3.4	IZVAJANJE NORMATIVNE KONTROLE	85
4.3.5	IZVAJANJE DIGITALIZACIJE	85
4.4	USMERJANJE IZLOČENEGA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA S SVOJEGA OBMOČJA	89
5	KADRI	92
6	FINANCIRANJE IZVAJANJA POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC	92
7	NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA, KOORDINACIJA IZVAJANJA POSEBNIH NALOG ZA OSREDNJE OBMOČNE KNJIŽNICE	99
7.1	STROKOVNE SMERNICE, NAVODILA IN IZHODIŠČA	100
7.2	KOORDINACIJA DEJAVNOSTI SVETOVALNIH SLUŽB V OOK	102
7.3	SKUPNI PROJEKTI	104
7.3.1	»RASTEM Z E-VIRI«: DOSTOP NA DALJAVO IN NAKUP PODATKOVNIH ZBIRK	104
7.3.2	PAM	105
7.4	VODENJE STATISTIČNIH PREGLEDov DEJAVNOSTI	105
7.5	POROČANJE O IZVAJANJU DEJAVNOSTI PO OBMOČJIH IN ZA CELO DRŽAVO	108
7.6	ORGANIZACIJA IN VODENJE USPOSABLJANJA ZA SVETOVALNO DELO	110
7.6.1	KOORDINACIJA DELA SKUPINE SISTEMSKIH ADMINISTRATORJEV	111
7.7	KOORDINIRANJE IZVAJANJA DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI	112
7.8	EVIDENTIRANJE ZBIRK DOMOZNANSKEGA GRADIVA	113
7.9	NORMATIVNA KONTROLA AVTORJEV IN GESEL	113
7.10	KRITERIJI ZA IZBOR PUBLIKACIJ IN ČLANKOV ZA POTREBE SLOVENSKE BIBLIOGRAFIJE	113
7.11	KRITERIJI ZA HRANJENJE GRADIVA	113
7.12	IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH ZA IZVAJANJE DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI	113
8	UGOTOVITVE IN PREDLOGI	114
8.1	REALIZACIJA PREDLOGOV SPREMEMB IN PROBLEMATIKA	115
8.2	VREDNOTENJE USPEŠNOSTI IZVAJANJA NALOG OOK	119
8.3	PREDLOG SPREMEMB	121
9	ZAKONSKE PODLAGE, STROKOVNA PRIPOROČILA IN DRUGI VIRI	124
10	PRILOGE	128
10.1	PRILOGA: POROČILO O DEJAVNOSTIH ZA UPORABNIKE S POSEBNIMI POTREBAMI, 2013 ...	128
10.2	PRILOGA: PRAVILNIK O OSREDNJIH OBMOČNIH KNJIŽNICAH – PREDLOGI SPREMEMB NUK/CEZAR	141

10.3 PRILOGA : PREDLOG SPREMENB NALOG OOK146

10.3.1	STRATEŠKO PODROČJE: REDEFINICIJA OOK.....	146
10.3.2	STRATEŠKO PODROČJE: SODELOVANJE +++: IZOBRAŽEVANJE, PRETOK ZNANJA IN INFORMACIJ, SKUPNI PROJEKTI	147
10.3.3	STRATEŠKO PODROČJE: KNJIŽNICE V E-OKOLJU	149
10.3.4	STRATEŠKO PODROČJE: ORGANIZACIJA DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI NA OBMOČJU	151

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Območja in OOK s številom prebivalcev na celotnem območju, na širšem in na ožjem območju OOK	12
Tabela 2:	Število potencialnih uporabnikov, članov in delež članov na potencialnega uporabnika, OOK in OK, 2009 in 2013	17
Tabela 3:	Zbirka knjižničnega gradiva, OOK in OK, 2009 in 2013	24
Tabela 4:	Zaposleni (EPZ), OOK in OK, 2009 in 2013	26
Tabela 5:	Izposoja na dom, OOK in OK, 2009 in 2013	31
Tabela 6:	Prirast vsega knjižničnega gradiva (inventarne enote) v OOK v obdobju 2010-2013 primerjalno z letom 2009	47
Tabela 7:	Prikaz števila enot glede na minimalni pogoj in razlika glede na prirast knjižničnega gradiva v OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup, obvezni izvod v inventarnih enotah - i. e.) 2010-2013	51
Tabela 8:	Indeks doseganja minimalnega pogoja prirasta knjižničnega gradiva iz naslova 1. naloge OOK (14 inventarnih enot na 1.000 preb.) 2010-2013	51
Tabela 9:	Prirast števila naslovov knjižničnega gradiva iz prve naloge v OOK glede na jezik (skupaj nakup in OI), 2010-2011	54
Tabela 10:	Prirast števila naslovov knjižničnega gradiva iz prve naloge v OOK glede na jezik (skupaj nakup in OI), 2012-2013	54
Tabela 11:	Število inventariziranih enot prirasta knjižničnega gradiva v OOK iz dotoka obveznega izvoda 2010-2013	56
Tabela 12:	Število inventariziranih enot prirasta monografskega gradiva iz dotoka obveznega izvoda 2010-2013	56
Tabela 13:	Elektronski viri ponudnikov, dostopni na daljavo in viri sredstev v obdobju od 2010 do 2013	60
Tabela 14:	Tematska svetovanja (število individualnih svetovanj in časovni obseg svetovanja) po območjih OOK, 2010-2013	65
Tabela 15:	Razvoj in načrtovanje občinskih in medobčinskih knjižničnih mrež po območjih OOK	65
Tabela 16:	Skupni projekti na območju, sodelovanje	66
Tabela 17:	Kamra - prirast in stanje števila digitalnih zbirk in multimedijskih vsebin v obdobju 2011-2013	70
Tabela 18:	Obisk portala Kamra v letih 2009-2013 (število dostopov)	70
Tabela 19:	Brezplačna medknjižnična izposoja za uporabnika, 2013	72
Tabela 20:	Analize, 2010-2013	75
Tabela 21:	Storitve za posebne skupine uporabnikov, 2010-2013	77
Tabela 22:	Sodelovanje s šolskimi knjižnicami, 2010-2013	77
Tabela 23:	Število izločenega (odpisanega) gradiva na prejetih seznamih iz OK po območjih OOK v obdobju 2010 do 2013	90
Tabela 24:	Poraba sredstev za izvajanje posamezne naloge v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)	94
Tabela 25:	Poraba sredstev za izvedbo programa v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)	97
Tabela 26:	Število organiziranih in izvedenih sestankov delovnih skupin v okviru koordinacije OOK	103
Tabela 27:	Izvajanje posebnih nalog OOK na domačih straneh OOK (stanje 1. 6. 2014)	122
Tabela 28:	Izvajanje posebnih nalog OOK v ustanovitvenih aktih (stanje 1. 6. 2014)	123

KAZALO SLIK

Slika 1:	Knjižnična območja s sedežem OOK in z območji osrednjih knjižnic (OK) s številom občin, ki jih pokrivajo knjižnice (2013)	10
Slika 2:	Plakat 10 let osrednjih območnih knjižnic	79
Slika 3:	OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2010	106
Slika 4:	OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2011	106
Slika 5:	OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2012	106
Slika 6:	OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2013	107
Slika 7:	Virtualna razstava, 2013	109
Slika 8:	Zgibanka, 2013	109

KAZALO GRAFIKONOV

<i>Grafikon 1: Število OK in OOK na območju OOK v obdobju od 2003 do 2013</i>	<i>11</i>
<i>Grafikon 2: Število prebivalcev v Sloveniji primerjalno OOK, OK in skupaj (območje), 2009 in 2013</i>	<i>13</i>
<i>Grafikon 3: Knjižnična mreža po območjih OOK s številom izposojevališč, vključno z bibliobusi leta 2013</i>	<i>14</i>
<i>Grafikon 4: Število prebivalcev (stanje 1. 1. 2014), primerjalno OOK in OK, 2013</i>	<i>15</i>
<i>Grafikon 5: Število članov, primerjalno OOK in OK, 2013</i>	<i>15</i>
<i>Grafikon 6: Število in delež članov v OK in OOK, 2013</i>	<i>16</i>
<i>Grafikon 7: Delež članov knjižnice na ravni Slovenije, primerjalno OOK, OK in območje, 2013</i>	<i>16</i>
<i>Grafikon 8: Delež članov knjižnice, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>17</i>
<i>Grafikon 9: Obseg knjižnične zbirke (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>18</i>
<i>Grafikon 10: Knjižnična zbirka (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013</i>	<i>19</i>
<i>Grafikon 11: Prirast in odpis (inventarne enote) knjižničnega gradiva (območja), 2013</i>	<i>20</i>
<i>Grafikon 12: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013</i>	<i>20</i>
<i>Grafikon 13: Odpis knjižničnega gradiva (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013</i>	<i>20</i>
<i>Grafikon 14: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>21</i>
<i>Grafikon 15: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote na 1.000 potencialnih uporabnikov), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>22</i>
<i>Grafikon 16: Odpis knjižničnega gradiva (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>23</i>
<i>Grafikon 17: Knjižnična zbirka (inventarne enote) na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območje, 2013</i>	<i>23</i>
<i>Grafikon 18: Knjižnična zbirka (inventarne enote) na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>24</i>
<i>Grafikon 19: Delavci v rednem delovnem razmerju (osebe), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>25</i>
<i>Grafikon 20: Delavci v rednem delovnem razmerju (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>26</i>
<i>Grafikon 21: Letna odprtost knjižnice (na 1.000 potencialnih uporabnikov) OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>27</i>
<i>Grafikon 22: Površina knjižnice (na potencialnega uporabnika v m²), primerjalno OOK, OK in območja, 2013 ..</i>	<i>28</i>
<i>Grafikon 23: Število osebnih računalnikov za uporabnike (na 1.000 potencialnih uporabnikov), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>29</i>
<i>Grafikon 24: Obrat knjižnične zbirke, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>30</i>
<i>Grafikon 25: Izposoja (inventarne enote na potencialnega uporabnika), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>31</i>
<i>Grafikon 26: Medknjižnična izposoja (aktiva in pasiva) na 1.000 potencialnih uporabnikov, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>32</i>
<i>Grafikon 27: Obisk, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>33</i>
<i>Grafikon 28: Obisk prireditve, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>34</i>
<i>Grafikon 29: Število udeležencev usposabljanja, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>35</i>
<i>Grafikon 30: Strošek izposojene enote knjižničnega gradiva, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>36</i>
<i>Grafikon 31: Strošek obiska (v EUR), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>37</i>
<i>Grafikon 32: Sredstva (EUR), porabljena za nakup knjižničnega gradiva na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>38</i>
<i>Grafikon 33: Delež sredstev, porabljenih za nakup elektronskih virov (%), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>39</i>
<i>Grafikon 34: Strokovni delavci v rednem delovnem razmerju (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>40</i>
<i>Grafikon 35: Delavci z magisterijem (8/1 stopnja izobrazbe) (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>41</i>
<i>Grafikon 36: Delavci z doktoratom (8/2 stopnja izobrazbe) (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>41</i>
<i>Grafikon 37: Delavci (na 1.000 potencialnih uporabnikov v EPZ) primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>42</i>
<i>Grafikon 38: Število ur izobraževanja na delavca, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>43</i>
<i>Grafikon 39: Sredstva za izobraževanje zaposlenih (EUR), primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>44</i>
<i>Grafikon 40: Sredstva, porabljena za poslovanje knjižnice z investicijami (EUR), 2013</i>	<i>45</i>
<i>Grafikon 41: Stroški knjižnice na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013</i>	<i>45</i>
<i>Grafikon 42: Gibanje prirasta inventarnih enot knjižničnega gradiva v OOK v obdobju 2010-2013 glede na leto 2009 iz različnih virov financiranja</i>	<i>48</i>
<i>Grafikon 43: Prirast gradiva v OOK - obvezni izvod (inventarne enote), 2010-2013</i>	<i>49</i>
<i>Grafikon 44: Prirast gradiva v OOK – nakup iz sredstev za izvajanje prve posebne naloge (inventarne enote) 2010-2013</i>	<i>50</i>
<i>Grafikon 45: Prirast enot gradiva iz naslova izvajanja prve posebne naloge OOK (nakup in obvezni izvod) 2010-2013</i>	<i>50</i>

<i>Grafikon 46: Prirast števila inventarnih enot gradiva iz naslova 1. naloge OOK (obvezni izvod, nakup) na 1.000 prebivalcev območja OOK 2010-2013</i>	<i>52</i>
<i>Grafikon 47: Delež prirasta knjižničnega gradiva v OOK iz naslova 1. naloge glede na delež prirasta inventarnih enot v celoti (%), 2010-2013</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 48: Prirast naslovov knjižničnega gradiva v OOK glede na jezik (nakup in obvezni izvod), 2010-2013..</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 49: NUK - distribuirano knjižnično gradivo desetim OOK (obvezni izvod, kosi) 2010-2013</i>	<i>55</i>
<i>Grafikon 50: NUK - distribuirane monografske publikacije desetim OOK (obvezni izvod, enote) 2010-2013</i>	<i>55</i>
<i>Grafikon 51: Delež včlanjenih prebivalcev s širšega območja v OOK (%), 2010-2013</i>	<i>58</i>
<i>Grafikon 52: Izposojeno gradivo članom širšega območja OOK (%), 2010-2013</i>	<i>58</i>
<i>Grafikon 53: Število prijav preko NUK do podatkovnih zbirk po mesecih od 1. 7. 2011 do 31. 12. 2013</i>	<i>60</i>
<i>Grafikon 54: Število odpisanih inventarnih enot po območjih OOK v obdobju 2010 do 2013.....</i>	<i>91</i>
<i>Grafikon 55: Sredstva za izvajanje posebnih nalog OOK po območjih v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)</i>	<i>96</i>
<i>Grafikon 56: Sredstva, porabljena za digitalizacijo v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR).....</i>	<i>98</i>
<i>Grafikon 57: Sredstva za izvajanje posebnih nalog OOK od 2003 do 2013 (v EUR)</i>	<i>99</i>

PREDGOVOR

Poročilo je prikaz izvajanja posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic (nadalje OOK) po območjih OOK in koordinacije nalog Narodne in univerzitetne knjižnice (v nadaljevanju NUK). Je tretje poročilo v desetletnem obdobju od sprejetja *Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah* (UL RS 88/03) (v nadaljevanju pravilnik), in sicer obsega štiriletno obdobje, za razliko od prejšnjih, ki so obsegala triletno obdobje. Narejeno je na podlagi 8. člena pravilnika. Obsega prikaz zakonskih osnov izvajanja nalog koordinacije posebnih nalog OOK, vsebinskih in finančnih letnih poročil OOK (40), NUK-a (4), Kamre (4), podatkov pristojnega ministrstva za kulturo in statističnih podatkov, ki jih zbira Center za razvoj knjižnic (nadalje CeZaR) pri NUK-u ter osebne komunikacije s knjižnicami.

Najprej predstavljamo organiziranost in stanje knjižnične dejavnosti na nivoju Slovenije ter nekaj primerjav med območji, OOK in OK. Upoštevali smo prebivalstvo oz. potencialne uporabnike in se omejili na pregled stanja mreže, članstva, knjižnične zbirke s prirastom in odpisom, zaposlenih, odprtosti knjižnic, površine, opremljenost z osebnimi računalniki, na obrat zbirke, izposajo in medknjižnično izposajo, obisk, usposabljanje uporabnikov, stroške izposoje in obiska ter porabljena sredstva za nakup gradiva in od tega odstotek sredstev, porabljenih za nakup elektronskih virov, strokovne delavce, število ur izobraževanj in stroški za izvajanje knjižnične dejavnosti na prebivalca. Želimo prikazati stanje po območjih glede na stopnjo vlaganj v knjižnično dejavnost, in sicer, kakšni so viri, dostopnost, infrastruktura, uporaba, učinek in potenciali ter razvoj.

Leto 2013 je referenčno leto prikaza stanja knjižnične dejavnosti, naredili pa smo tudi nekaj primerjav med OOK in OK med letom 2009, ki je bilo zadnje poročevalsko leto predhodnega poročila in letom 2013. S tem smo želeli ponazoriti trende knjižnične dejavnosti v razvoju OOK in OK.

V nadaljevanju poročila povzemamo iz poročil OOK za omenjeno obdobje izvajanje posamezne posebne naloge. Zbrane podatke iz poročil OOK smo tudi komentirali.

Glede na pravilnik v poročilu predstavljamo realizirane naloge nacionalne knjižnice od priprave strokovnih izhodišč, koordinacije dejavnosti svetovalnih služb, skupnih projektov, statističnih pregledov dejavnosti, priprave poročil, organiziranja in vodenja strokovnega usposabljanja za svetovalno delo, strokovne koordinacije izvajanja domoznanske dejavnosti, ...

V zaključnem delu je predstavljena realizacija predlogov sprememb ter uspešnost izvajanja nalog OOK iz predhodnega poročila iz obdobja 2007-2009 ter v prilogi predlogi redefinicije oz. sprememb nalog OOK, ki so bile pripravljene na dveh delavnicah.

1 UVOD

Ko je bila leta 2003 s *Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*¹ določena mreža splošnih knjižnic, je pristojno ministrstvo skladno z zakonsko opredeljenimi posebnimi nalogami² imenovalo deset OOK in določilo območja, za katera te knjižnice izvajajo posebne naloge. Ker je bila naloga vzpostavljena prvič, je bilo novo organiziranost mreže potrebno podpreti tudi v nacionalnem strateškem dokumentu za področje kulture. V *Resoluciji o nacionalnem programu za kulturo 2004-2007* je bilo tako v zvezi z OOK določeno, da je potrebno izvajanje posebnih nalog OOK uveljaviti do leta 2007. Med pričakovanimi učinki je bilo izpostavljeno enotno delovanje knjižnic na temeljnih področjih delovanja in strokovnega dela, enotno komunikacijsko in računalniško opremljanje ter skupni projekti, zlasti za posebne skupine uporabnikov.

Z letom 2010 so se pogoji za izvajanje knjižnične javne službe – v nasprotju s pričakovanim izboljšanjem - začeli slabšati. Vedno bolj so bile ob navodilih in izhodiščih za načrtovanje prisotne zahteve po večji učinkovitosti delovanja knjižnic ter še večji optimizaciji njihovega poslovanja, kar je zaslediti tudi v dokumentu *Analiza stanja na področju kulture s predlogi ciljev za Nacionalni program za kulturo 2012–2015*.

2 ZAKONSKE OSNOVE

Na podlagi 20. člena Pravilnika, 2003 v zvezi s 27. in 55. členom *Zakona o knjižničarstvu* ter s 103. členom *Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo* pristojno ministrstvo za kulturo pozove OOK k predložitvi programa dela in finančnega načrta za izvajanje posebnih nalog OOK v naslednjem letu.

Predmet neposrednega poziva je financiranje nalog OOK v skladu s 27. členom *Zakona o knjižničarstvu*, in sicer:

- zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij,
- nudenje strokovne pomoči vsem knjižnicam svojega območja,
- koordiniranje zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva za svoje območje,
- usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja.

Okvirna letna višina razpoložljivih sredstev, namenjenih za financiranje nalog OOK za posamezno leto, je določena v pozivu OOK. Določeno je tudi, da pristojno ministrstvo finančna sredstva za izvedbo nalog dodeli vsaki od desetih OOK, in sicer glede na oceno programa in finančnega načrta, ki jo opravi strokovna komisija za knjižnično dejavnost, in glede na razpoložljiva sredstva v skladu z navodili v dokumentaciji neposrednega poziva.

Strokovna komisija za knjižnično dejavnost, ki je posvetovalni organ ministra, pristojnega za kulturo, na podlagi 8. člena *Pravilnika o načinu izvajanja financiranja javnih zavodov, javnih skladov in javnih agencij na področju kulture* obravnava vse predložene predloge programov dela in finančnih načrtov OOK za posamezno leto ter opravi strokovno presojo. Pregleda predlagane programske vsebine in predlaga višino sredstev za financiranje posamezne OOK.

Strokovna presoja programa dela je opravljena z upoštevanjem vloge OOK, ki je opredeljena v *Zakonu o knjižničarstvu*, posebnih nalog, ki so opredeljene v *Pravilniku, 2003*, prioritet *Nacionalnega programa za kulturo* za področje knjižnične dejavnosti ter navodil in kriterijev, navedenih v dokumentaciji neposrednega poziva za področje knjižnične dejavnosti.

¹ Navedeni pravilnik je bil spremenjen in dopolnjen, in sicer leta 2008 (Uradni list RS, št. 70/2008) ter 2012 (Uradni list RS, št. 80/2012).

² 27. člen *Zakona o knjižničarstvu*

Pravilnik o OOK natančneje ureja posebne naloge knjižnic, njihovo financiranje in kadre za njihovo izvajanje. V 7. in 8. členu določa nacionalno knjižnico, da usmerja strokovno delo svetovalnih služb v OOK, v 15. členu pa strokovno koordinacijo izvajanja domoznanske dejavnosti.

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe določa mrežo splošnih knjižnic z OOK in osrednjimi knjižnicami in določa tudi, da OOK dopolnjujejo svojo zbirko z dodatnimi 14 enotami gradiva na 1.000 prebivalcev.

Pri usmerjanju izločenega gradiva se knjižnice ravna po *Priročniku za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (NUK, 2001)*, ki določa, da splošne knjižnice ponudijo odpisano gradivo najprej svoji območni knjižnici, pri šolskih knjižnicah pa to velja za domoznansko gradivo.

Na izvajanje posebnih nalog so v desetletnem obdobju vplivale še nekatere spremembe zakonodaje:

- *Zakon o obveznem izvodu publikacij* (2006), ki je OOK določil kot depozitarne organizacije, ki so obvezni izvod dolžne sprejemati, zbirati, obdelovati, hraniti in dajati v uporabo za študijske, raziskovalne in podobne namene;
- *Pravilnik o hranjenju, uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij* (2007), ki natančneje predpisuje ravnanje z arhivskimi in drugimi obveznimi izvodi publikacij (sprejemanje in zbiranje, bibliografsko obdelavo, hranjenje in varovanje, dajanje v uporabo, izdajanje strokovnega mnenja);
- *Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* (2008), ki OOK nalaga, da za zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva poleg že predpisanega prirasta letno dopolnjujejo knjižnično zbirko z najmanj 14 enotami gradiva na 1.000 prebivalcev, kar vključuje tudi obvezni izvod; območni knjižnici nalaga tudi sodelovanje in skrb pri izgradnji knjižnične zbirke za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami, npr. za slepe in slabovidne, in sicer tako, da vključuje v zbirko ustrezno gradivo in omogoča njegovo dostopnost tudi knjižnicam na območju.

3 STANJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI (OBMOČJA, OOK IN OK)

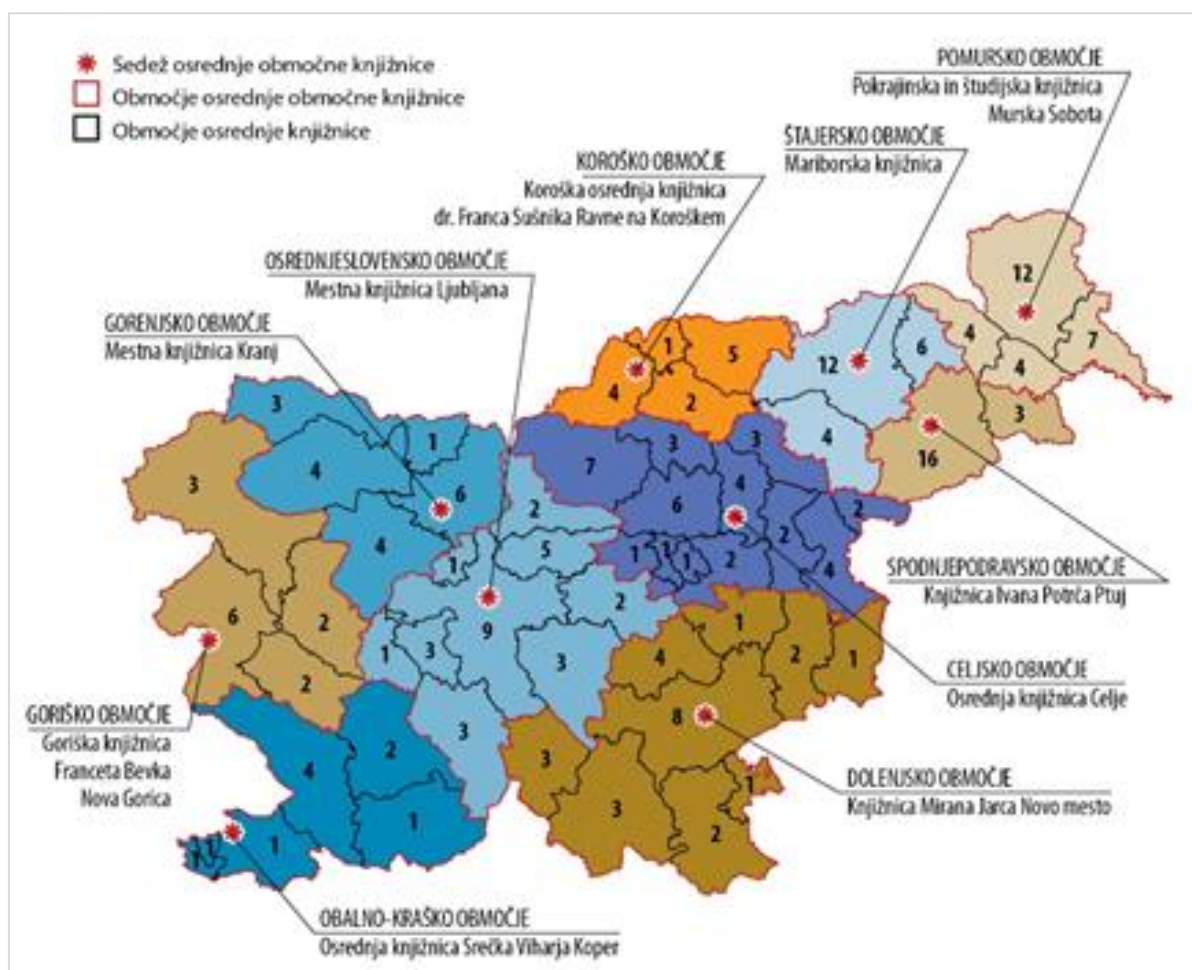
V obdobju, ko se je vzpostavljala nova organiziranost v knjižničnem sistemu Slovenije z imenovanjem desetih OOK, so potekale tudi aktivnosti za vzpostavitev pokrajin v Sloveniji, ki pa se zakonsko še niso uresničile. OOK (Kotnik-Verčko, 2006, str. 109) so tako postale nova³ oblika v knjižničnem sistemu, njihov cilj je bil vzpostavitev učinkovitih in gospodarnih informacijskih središč na celotnem območju države. To pomeni uveljavljanje strokovne, kakovostne in gospodarne splošne dostopnosti knjižničnega gradiva in informacij, povezovanje kulture, njenega ohranjanja, predstavljanja in širjenja. Pokrajine same naj bi tako upravljale s svojim knjižničarstvom, s strateškim načrtovanjem povečevale učinkovitost in uspešnost knjižničnih služb. Z novim načinom organiziranosti mreže splošnih knjižnic naj bi se organizirala strokovna mreža, ki bi v vsej državi vzdrževala in razvijala poenoteno opravljanje dejavnosti, ki je skupnega pomena za celotna območja OOK. S *Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* je bila tako leta 2003 določena mreža splošnih knjižnic⁴. Pristojno ministrstvo za kulturo je določilo deset OOK⁵ in njihova območja, za katera izvajajo posebne naloge (Slika 1)⁶.

³ Izraz *nova* moramo razumeti v smislu nove organizacije, novih nalog in novega poimenovanja za nekdanje funkcije študijskih knjižnic. (Vir: Kotnik - Verčko, M. Model študijske knjižnice kot izhodišče za današnjo pokrajinsko knjižnico. Magistrsko delo. Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2006)

⁴ Sprememba priloge navedenega pravilnika se je zgodila leta 2012 zaradi novo nastalih občin. Ni pa vplivala na velikost in obseg območij OOK.

⁵ Osrednja knjižnica Celje (OKC), Osrednja knjižnica Srečka Vilharja (OKSV) Koper, Mestna knjižnica (MKK) Kranj, Mestna knjižnica Ljubljana (MKL), Mariborska knjižnica (MK), Pokrajinska in študijska knjižnica (PIŠK) Murska Sobota, Goriška knjižnica Franceta Bevka (GKFB) Nova Gorica, Knjižnica Mirana Jarca (KMJ) Novo mesto, Knjižnica Ivana Potrča (KIP) Ptuj, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika (KOK) Ravne na Koroškem.

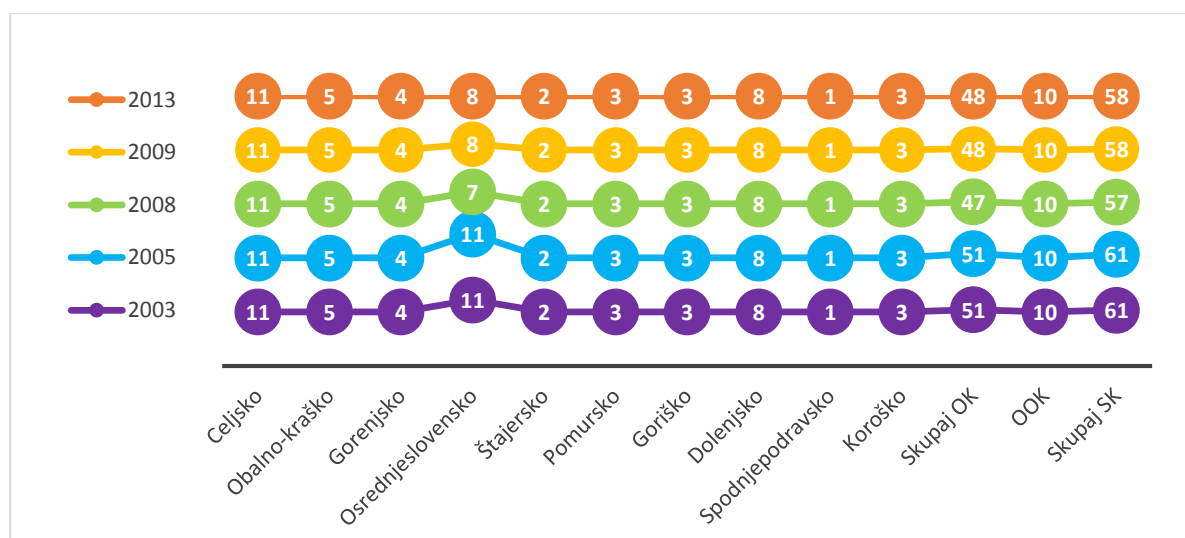
⁶ V nadaljevanju poročila ne navajamo celih poimenovanj knjižnice, temveč imena krajev, kjer je sedež knjižnice ali kratiko OOK s sedežem območne knjižnice.

Slika 1: Knjižnična območja s sedežem OOK in z območji osrednjih knjižnic (OK) s številom občin, ki jih pokrivajo knjižnice (2013)

Od imenovanja OOK leta 2003 je bilo v knjižničnem sistemu Slovenije 61 splošnih knjižnic (**51 osrednjih** in **10 OOK**). Zaradi združitve šestih ljubljanskih samostojnih splošnih knjižnic leta 2008 (Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Šiška, Knjižnica Prežihov Voranc in Slovanska knjižnica) v enoten javni zavod Mestna knjižnica Ljubljana (MKL) se je število splošnih knjižnic zmanjšalo na 57 (**47 osrednjih** in **10 OOK**). Ponovna sprememba se je zgodila leta 2009, ko se je od Mestne knjižnice Ljubljana osamosvojila Knjižnica Medvode. Od takrat je v Sloveniji do leta 2013 konstantno število **splošnih knjižnic (58)**, od tega je 48 osrednjih knjižnic in 10, ki so hkrati tudi OOK (Grafikon 1).

OOK imajo od leta 2009 v svoji mreži od ene (OOK Ptuj) do enajst (OOK Celje) OK. Povprečje je 5 OK na OOK. Pet ali manj osrednjih knjižnic imajo poleg Ptuja (1 OK) še Kranj (4 OK), Murska Sobota (3 OK), Nova Gorica (3 OK) in Ravne na Koroškem (3 OK) ter Maribor (2 OK) in Koper (5 OK). OOK z več kot petimi osrednjimi knjižnicami sta Ljubljana (8 OK) in Novo mesto (8 OK), najboljše mrežo osrednjih knjižnic na območju pa ima Celje (11 OK).

Grafikon 1: Število OK in OOK na območju OOK v obdobju od 2003 do 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, spletne strani OOK

Legenda: OK – osrednje knjižnice

OOK – osrednje območne knjižnice

SK – splošne knjižnice

3.1 PREBIVALSTVO

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije⁷ (pov. po <http://www.stat.si/doc/pub/Statopis.pdf>) smo bili prebivalci Slovenije konec leta 2013 stari povprečno 42,3 leta. Moški (40,7 leta) so bili povprečno za 3 leta mlajši od žensk (43,8 leta). Vsak 7. prebivalec Slovenije je bil konec leta 2013 starejši od 64 let. Do starosti 61 let je med prebivalci več moških kot žensk. Med prebivalci, starimi 15 ali več let, je bilo 31 % upokojencev. Zaposleni so predstavljali 86 % vseh aktivnih prebivalcev. Skupaj je bilo med prebivalci, starimi 15 ali več let, takih, ki so imeli končano največ osnovno šolo, 470.104. Število prebivalcev z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo se je v letu 2013 zmanjšalo, in sicer deloma zato, ker mladi večinoma nadaljujejo šolanje na višji stopnji, deloma zato, ker so imeli zelo pogosto tako izobrazbo prebivalci, ki so v letu 2013 umrli. Med prebivalci, starimi 65 ali več let, je bilo osnovnošolsko ali nižje izobraženih 45 %, med prebivalci, starimi 25–49 let pa je delež takih znašal 12 %. Konec leta 2013 je bil povprečno vsak 21. prebivalec Slovenije tuji državljan, to je državljan ene od 142 držav sveta. V vsakem drugem slovenskem naselju je živel manj kot 100 prebivalcev, v največjem, Ljubljani, pa jih je konec leta 2013 živel 277.554.

V prvem polletju 2014 je bila stopnja registrirane brezposelnosti 13,6 %. To je bila najvišja vrednost v zadnjih desetih letih. Delež registriranih brezposelnih je bil največji med mladimi, starimi 15–24 let. Stopnja registrirane brezposelnosti v tej starostni skupini je bila skoraj 30 %. Bruto domači proizvod Slovenije pa je v letu 2013 znašal 36.144 milijonov EUR ali 17.550 EUR na prebivalca (pov. po <http://www.stat.si/doc/pub/Statopis.pdf>).

⁷ Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6684 in <http://www.stat.si/doc/pub/Statopis.pdf>.

Tabela 1: Območja in OOK s številom prebivalcev na celotnem območju, na širšem in na ožjem območju OOK

Mreža knjižnic v Sloveniji po območjih OOK	1. 1. 2010 ⁸		1. 1. 2011		1. 1. 2012		1. 1. 2013		1. 1. 2014	
	Št. preb.	Št. p. širše	Št. preb.	Št. p. širše	Št. preb.	Št. p. širše	Št. preb.	Št. p. širše	Št. preb.	Št. p. širše
CELJSKO OBMOČJE	304.731		303.948		304.179		303.719		302.836	
Osrednja knjižnica Celje	63.659	241.072	63.492	240.456	63.582	240.597	63.672	240.047	63.870	238.966
DOLENJSKO OBMOČJE	212.284		212.650		212.844		212.720		212.363	
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto	63.667	148.617	64.068	148.582	64.254	148.590	64.343	148.377	64.413	147.950
GORENJSKO OBMOČJE	202.903		203.427		204.057		203.984		203.894	
Osrednja knjižnica Kranj	79.539	123.364	80.074	123.353	80.575	123.482	80.771	123.213	80.940	122.954
GORIŠKO OBMOČJE	119.080		119.146		119.236		119.002		118.374	
Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica	59.144	59.936	59.083	60.063	58.926	60.310	58.808	60.194	58.491	59.883
KOROŠKO OBMOČJE	72.812		72.494		72.364		72.100		71.546	
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	25.827	46.985	25.675	46.819	25.504	46.860	25.383	46.717	25.152	46.394
OBALNO-KRAŠKO OBMOČJE	145.926		146.346		147.011		147.595		148.566	
Osrednja knjižnica Srečka Viharja Koper	52.212	93.714	52.700	93.646	53.037	93.974	53.322	94.273	54.421	94.145
OSREDNJE-SLOVENSKO OBMOČJE	546.349		549.914		553.283		558.441		563.045	
Mestna knjižnica Ljubljana	329.957	216.392	331.605	218.309	333.041	220.242	336.506	221.935	339.877	223.168
POMURSKO OBMOČJE	119.548		119.145		118.988		118.022		117.133	
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota	57.151	62.397	56.870	62.275	56.887	62.101	56.519	61.503	56.149	60.984
SPODNJEPODRAVSKO OBMOČJE	86.367		86.228		86.179		85.776		85.299	
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	69.472	16.895	69.369	16.859	69.354	16.825	69.028	16.748	68.750	16.549
ŠTAJERSKO OBMOČJE	236.976		236.891		237.355		237.462		238.029	
Mariborska knjižnica	182.563	54.413	182.265	54.626	182.318	55.037	182.490	54.972	183.135	54.894
OOK ožje (z medobčinsko mrežo) in širše območje OOK	983.191	1.063.785	985.201	1.064.988	987.478	1.068.018	990.842	1.067.979	995.198	1.065.887
Slovenija skupaj	2.046.976		2.050.189		2.055.496		2.058.821		2.061.085	

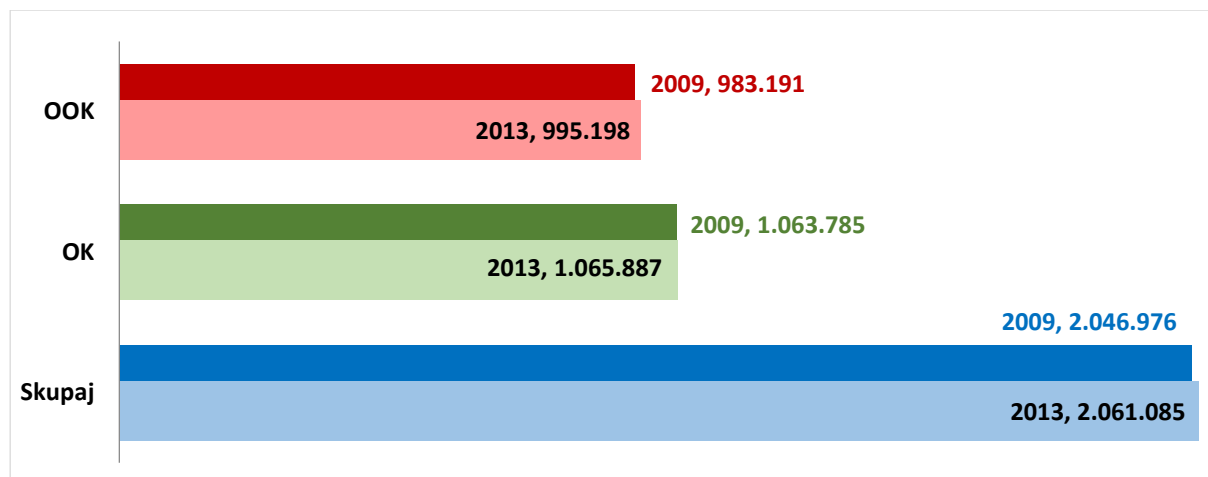
Vir podatkov: SURS, na dan 1. 1. 2010, 2011, 2012, 2013, 2014

V razpredelnici (Tabela 1) so OOK s številom prebivalcev (potencialnih uporabnikov) na celotnem območju OOK in s številom prebivalcev na širšem⁹ ter ožjem območju OOK leta 2009, stanje na dan 1. 1. 2010, ko je na območju Slovenije živelo 2.046.976 prebivalcev do 2013, stanje na dan 1. 1. 2013, ko je na območju Slovenije živelo 2.061.085 prebivalcev.

Mestna knjižnica Ljubljana je kot OOK leta 2013 na svojem območju pokrivala največji delež prebivalstva Slovenije (563.045 prebivalcev), sledijo OOK Celje (302.836 prebivalcev), Maribor (238.029 prebivalcev), Novo mesto (212.363 prebivalcev), Kranj (203.894 prebivalcev), Koper (148.566 prebivalcev), Murska Sobota (117.133 prebivalcev), Nova Gorica (118.374 prebivalcev), Ptuj (85.299 prebivalcev) in Ravne z najmanj prebivalci (71.546). Na svojem (ožjem) območju medobčinske mreže knjižnic pa je Knjižnica Ivana Potrča (KIP) Ptuj izvajala javno službo za najmanjše število prebivalcev (16.549) (Tabela 1).

⁸ Statistična definicija prebivalstva je za podatke po 1. 1. 2008 usklajena z definicijo prebivalstva in selivcev iz Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti. Po 1. 1. 2008 so pri pripravi statistik o številu prebivalcev za državljane Slovenije in tujce uporabljena enotna merila. Nova definicija prebivalca temelji na konceptu običajnega prebivališča; v Sloveniji je to lahko stalno ali začasno prebivališče. Ključno merilo za določitev običajnega prebivališča je upoštevanje enoletnega prebivanja na naslovu tega bivališča (glede na dejansko, tj. že uresničeno prebivanje ali glede na nameravano prebivanje na tem naslovu). Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/05-007-MP.htm#_Toc292874301

⁹ Osrednje območne knjižnice pokrivajo svojo medobčinsko mrežo knjižnic (ožje) in hkrati še širše območje, ki je območje izven mreže OOK in ga pokrivajo osrednje knjižnice. OOK pa skrbi za izvajanje posebnih nalog za celotno območje OOK.

Grafikon 2: Število prebivalcev v Sloveniji primerjalno OOK, OK in skupaj (območje), 2009 in 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2010, 2014

Na ožjih območjih¹⁰ OOK je število prebivalcev poraslo za dober odstotek (1,2 %) leta 2013 (995.198 prebivalcev) glede na leto 2009 (983.191 prebivalcev), na ožjih pa samo 0,2 % več leta 2013 (1.065.887 prebivalcev) kot leta 2009 (1.063.785 prebivalcev) (Grafikon 2). Največji porast števila prebivalcev beležimo tako na celotnem Osrednjeslovenskem območju (548.505 prebivalcev leta 2009, 563.045 prebivalcev leta 2013) kot na ožjem območju medobčinske mreže Mestne knjižnice Ljubljana (331.116 prebivalcev leta 2009, 339.877 prebivalcev leta 2013) (Tabela 1).

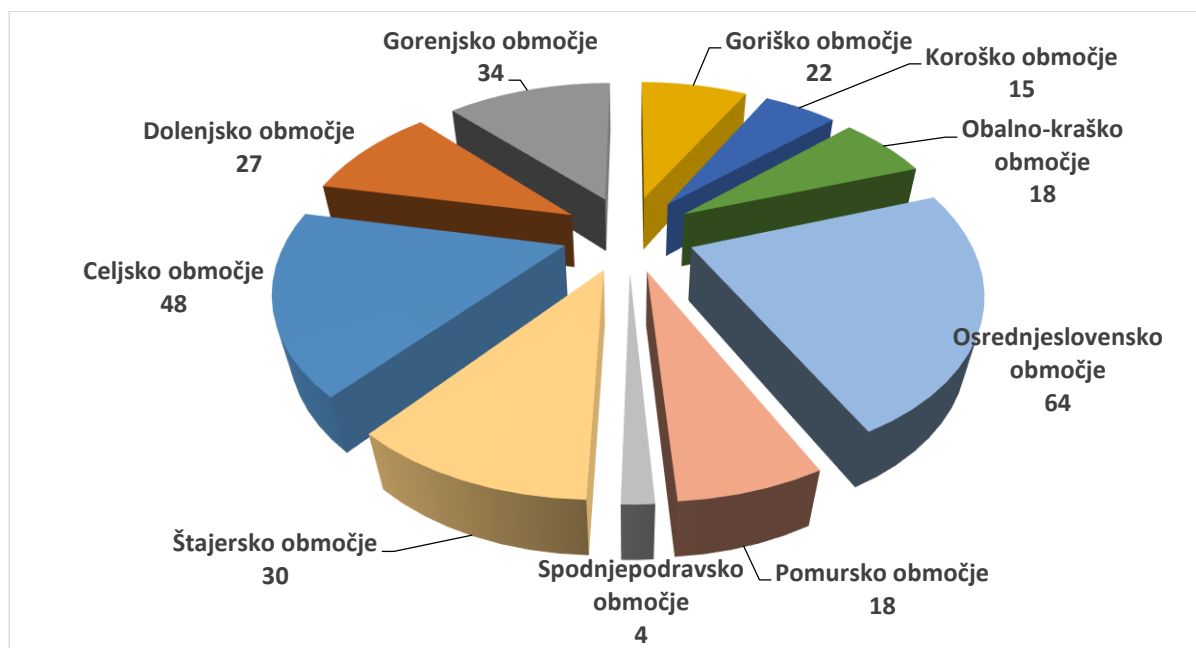
Ljubljana, glavno mesto Slovenije – upravni, akademski, kulturni in poslovni center države – upravičeno slovi kot talilni lonec. Vanjo se ob množici turistov in tujih delavcev vsako leto zgrinjajo tudi Slovenci, ki v luči stopnjujoče se centralizacije v iskanju izobrazbe ali dela zapuščajo druge regije Slovenije (pov. po <http://files.dnevnik.si/2014/Objektivno-122-selitve.pdf>). Zaradi cenejših nepremičnin bodisi zaradi želje po življenju na deželi pa metropolo tudi zapuščajo. Izkazalo se je, da ne gredo prav daleč: največ se jih odseli v druge predele osrednjeslovenske regije, sledijo pa sosednje, po avtocesti hitro dostopne regije (pov. po http://files.dnevnik.si/2014/Objektivno-123-selitve-vol2_web.pdf).

Porast števila prebivalcev smo beležili sicer še na Gorenjskem, Obalno-kraškem in Štajerskem območju. Na drugih območjih (Celjskem, Dolenjskem, Goriškem, Koroškem, Pomurskem, Spodnjepodravskem) pa beležimo zmanjševanje števila prebivalcev glede na leto 2009 (Tabela 1).

¹⁰ Ožje območje je območje, ki ga pokriva OOK, širše pa je območje izven medobčinske mreže OOK in ga pokrivajo osrednje knjižnice.

3.2 VIRI, DOSTOPNOST IN INFRASTRUKTURA

3.2.1 MREŽA

Grafikon 3: Knjižnična mreža po območjih OOK s številom izposojevališč, vključno z bibliobusi leta 2013

Vir podatkov: BibSist Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Leta 2013 je bilo v celotni mreži 58-ih splošnih knjižnic 268 krajevnih knjižnic (od tega 172 v OK), 79 postajališč premičnih zbirk (od tega 52 v OK) ter 12 bibliobusov¹¹ (od tega 5 v OK), ki so se ustavljali na 695 postajališčih (od tega 322 v OK) v 587 krajih (od tega jih je 277 v OK). Med 211 slovenskimi občinami ima eno ali več krajevnih knjižnic 162 občin, v 39 občinah pa je dejavnost zagotovljena z bibliobusom ali pa s postajališčem premične zbirke (pov. po http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/stanje_mreze.php).

Največ izposojevališč (62, z bibliobusom 64) (Grafikon 3) je bilo med devetimi splošnimi knjižnicami Osrednjeslovenskega območja in 48 v mreži 12 knjižnic na Celjskem območju. Največ krajevnih knjižnic med OK so imeli na Celjskem območju (44), kjer niso imeli bibliobusa in na Gorenjskem območju (27), kjer so imeli bibliokombi v OK Tržič. OOK Kranj pa bibliobusa ni imel.

Najmanjša mreža krajevnih knjižnic v Sloveniji je bila na Spodnjepodravskem območju (3 brez bibliobusa) z dvema osrednjima knjižnicama, in sicer OOK Ptuj z eno krajevno knjižnico in bibliobusom ter OK Ormož z dvema krajevnima knjižnicama.

Bibliobus so imeli v 7 OOK (Novo mesto, Nova Gorica, Koper, Ljubljana, Murska Sobota, Ptuj in Maribor) in v 5 OK. Največ na Goriškem območju (Ajdovščina, Tolmin), po enega pa še na Gorenjskem (Tržič), Obalno-kraškem (Postojna) in na Osrednjeslovenskem območju, kjer sta imeli potujočo knjižnico v souporabi knjižnici Domžale in Kamnik.

Največ postajališč bibliobusa med območji so, razumljivo, beležili na Goriškem območju (220, od tega 140 v OK), sledi Obalno-kraško območje s 127 postajališči (od tega v OK 96).

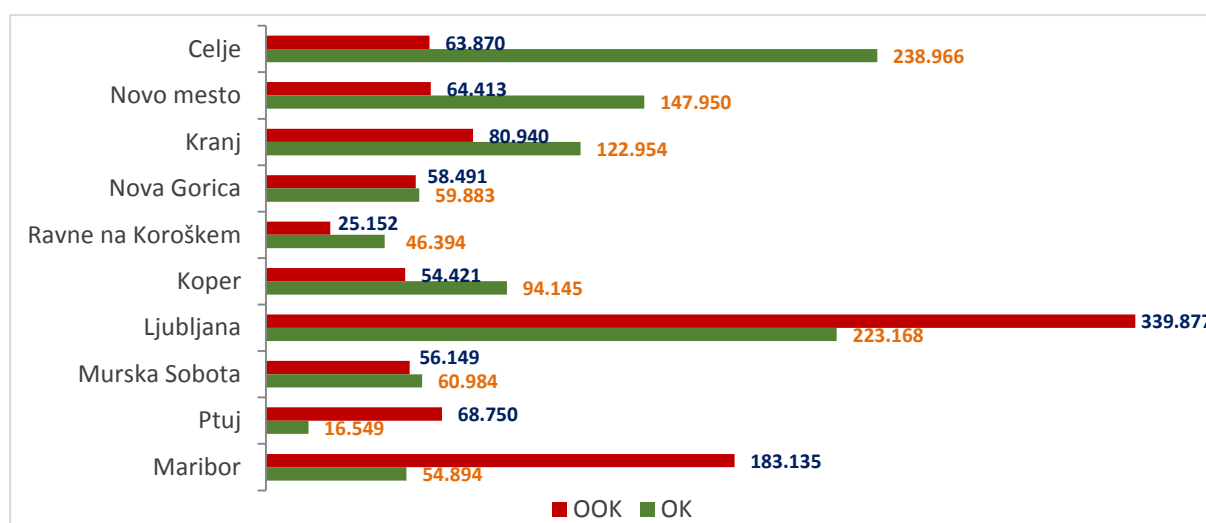
Največ krajev obiše potujoča knjižnica na Goriškem (220) in na Obalno-kraškem območju (127).

¹¹ Na Osrednjeslovenskem območju vozita dva bibliobusa, in sicer ga imajo v MKL, Kamnik in Medvode pa si ga (kombi) delita.

Leta 2013 je bilo izven neposredne dostopnosti do knjižnične dejavnosti splošnih knjižnic v Sloveniji 1,4 % (29.016) prebivalcev v slabih 5 % občin (10), kar pomeni, da niso imeli ne krajevne knjižnice, ne postajališča premične zbirke in tudi ne postajališča bibliobusa¹². Večina teh občin (90 %) je v vzhodnem delu Slovenije, in sicer 5 (Apače, Radenci, Sveti Jurij ob Ščavnici, Križevci in Veržej) na Pomurskem, 3 (Lenart, Sveta Trojica v Slovenskih Goricah, Sveti Jurij v Slovenskih Goricah) na Štajerskem, po 1 pa na Spodnjepodravskem (Sveti Tomaž) in na Osrednjeslovenskem območju (Log-Dragomer).

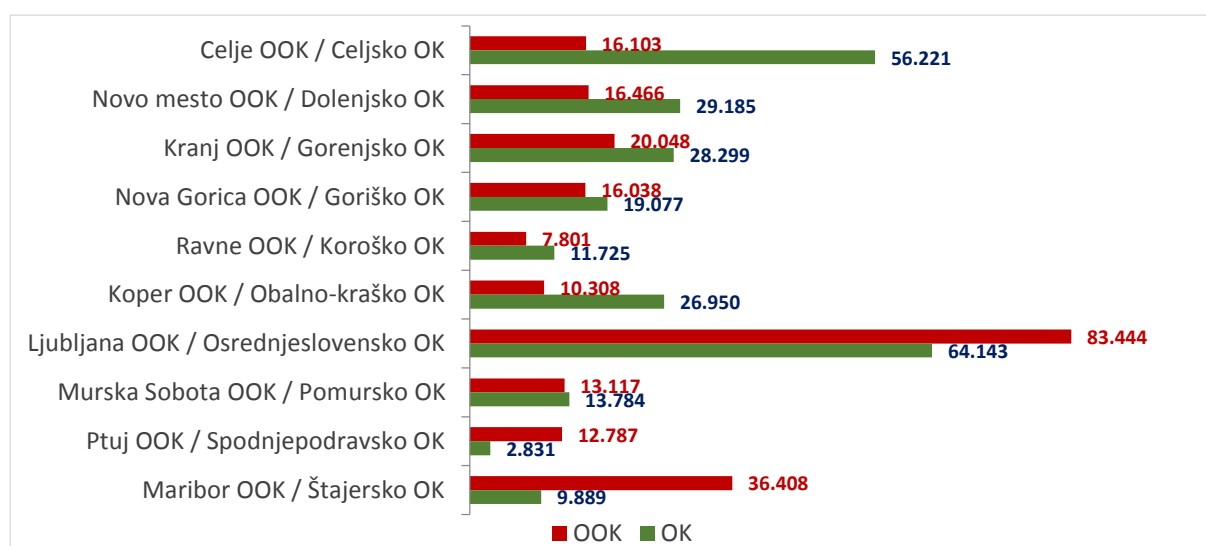
3.2.2 ČLANSTVO

Član knjižnice je uporabnik (oseba ali ustanova), ki se včlani v knjižnico, da bi v skladu z njenimi pravili v njenih prostorih ali izven njih uporabljal knjižnično gradivo in storitve knjižnice. Kot člane štejemo le tiste registrirane osebe, ki so knjižnico obiskale vsaj enkrat v letu (poročevalskem obdobju) ali so njene storitve uporabljale na daljavo¹³.

Grafikon 4: Število prebivalcev (stanje 1. 1. 2014), primerjalno OOK in OK, 2013

Vir podatkov: SURS, 2014

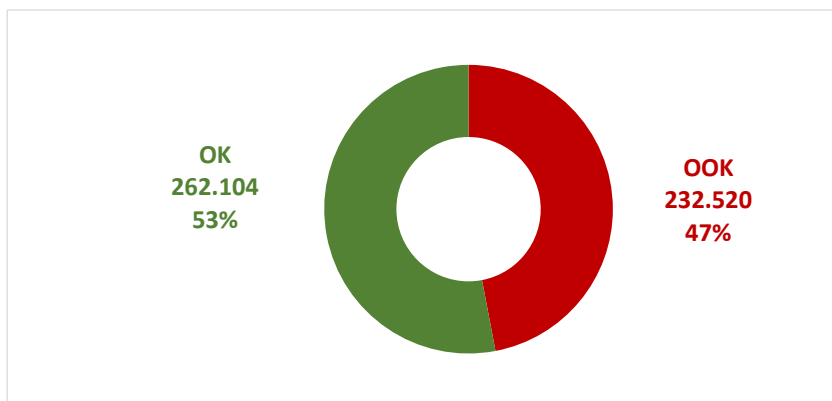
Grafikon 5: Število članov, primerjalno OOK in OK, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

¹² Vir podatkov: http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/stanje_mreze.php

¹³ BibSiSt Online - definicije (<http://bibsist.nuk.uni-lj.si/definicije/index.php?c=3>).

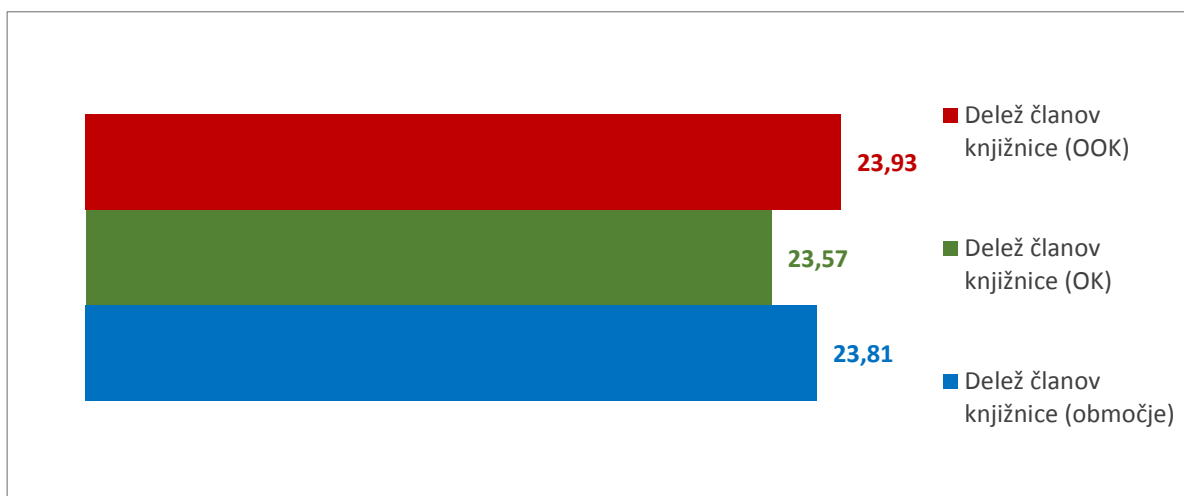
Leta 2013 je bilo v splošne knjižnice včlanjenih 494.624 prebivalcev Slovenije. Od tega jih je bilo v OOK včlanjenih 232.520 in v OK 262.104. Iz slike (Grafikon 5) je razvidno, da prevladuje število članov na širšem območju (v OK), razen treh izjem. Največje število članov je bilo na območju z največjim številom prebivalcev v OOK Ljubljana (83.444 članov) in tudi v osmih OK na Osrednjeslovenskem območju (64.143 članov). Med OOK sta imeli še Maribor (36.408 članov) in Ptuj (12.787 članov) večje število članov, kot OK na območju. Na Celjskem je 11 OK na območju in tu so imeli včlanjenih drugo največje število (56.221 članov) prebivalcev. Najmanj članov (15.618) je bilo na Spodnjepodravskem območju.

Grafikon 6: Število in delež članov v OK in OOK, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

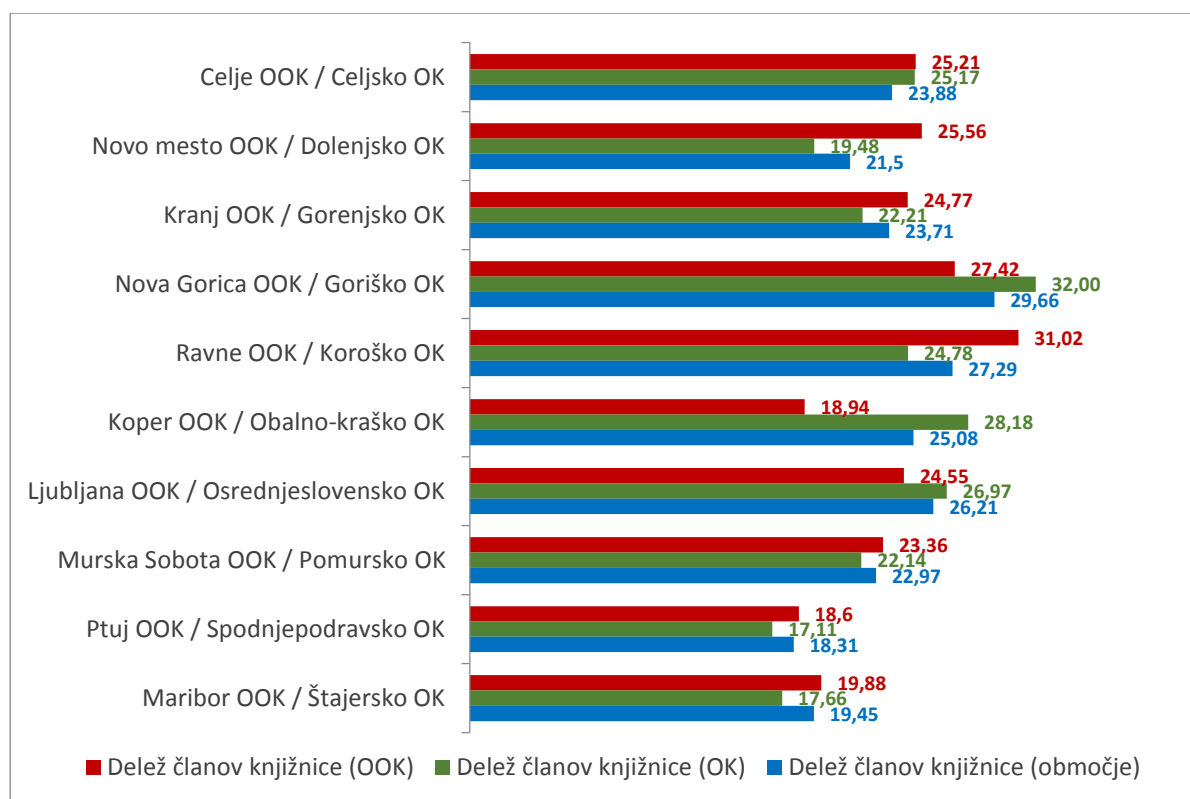
Na ravni Slovenije je bilo v splošne knjižnice v letu 2013 včlanjenih slabih 24 % prebivalcev. V 48 osrednjih knjižnicah, ki so zagotavljale knjižnično dejavnost za 1.065.887 prebivalcev, je bilo včlanjenih 53 % od vseh članov splošnih knjižnic (Grafikon 6).

Grafikon 7: Delež članov knjižnice na ravni Slovenije, primerjalno OOK, OK in območje, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Razmerje vključenosti prebivalcev v splošne knjižnice kaže majhna odstopanja, in sicer so imeli v povprečju v OOK včlanjenih 23,93 % prebivalcev, v OK na širših območjih 23,57 % prebivalcev ter na celotnih območjih 23,81 % včlanjenih prebivalcev (Grafikon 7).

Grafikon 8: Delež članov knjižnice, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Pomembnost knjižnic izkazujejo prebivalci z včlanitvijo v splošno knjižnico. Število članov je bilo na petih območjih leta 2013 nad slovenskim povprečjem, in sicer na Goriškem, kjer je bilo včlanjenih kar slabih 30 % prebivalcev, od tega dobrih 27 % v OOK Nova Gorica in 32 % v treh OK na širšem območju. Nad slovenskim povprečjem so bili še na Koroškem (27,29 %), Osrednjeslovenskem (26,21 %), Obalno-kraškem (25,08 %) in Celjskem območju (23,88 %). V OOK jih je bilo šest nad povprečjem: Ravne (31,02 %) po številu članov najvišje nad povprečjem, potem pa sledijo še Novo mesto (25,56 %), Celje (25,21 %), Kranj (24,55 %) in Ljubljana (25,21 %) (Grafikon 8).

Med petimi območji, kjer je bil delež članov na prebivalca pod slovenskim povprečjem, so beležili najnižji delež včlanjenih prebivalcev na Spodnjepodravskem (18,31 %) in Štajerskem območju (19,45 %). Slabo vključenost, pod povprečjem Slovenije, so beležili v štirih OOK, najmanj OOK Ptuj z 18,6 % vključenostjo potencialnih uporabnikov.

Na širšem območju (brez OOK) je bilo povprečje 23,57 % včlanjenih prebivalcev, nad povprečjem je bilo pet območij. Najmanjši delež včlanjenih prebivalcev je bil tudi v OK na Spodnjepodravskem (17,11 %) in še na Štajerskem območju (17,66 %).

Tabela 2: Število potencialnih uporabnikov, članov in delež članov na potencialnega uporabnika, OOK in OK, 2009 in 2013

	Število potencialnih uporabnikov			Število članov			Delež članov na potencialnega uporabnika		
	2009	2013	2013/2009 (%)	2009	2013	2013/2009 (%)	2009	2013	2013-2009 (razlika)
OOK	983.191	995.198	1,2%	242.589	232.520	-4,2%	24,7%	23,4%	-1,3%
OOK skupaj (%)	48,0%	48,3%	/	47,9%	47,0%	/	99,7%	97,4%	/
OK	1.063.785	1.065.887	0,2%	264.010	262.104	-0,7%	24,8%	24,6%	-0,2%
OK skupaj (%)	52,0%	51,7%	/	52,1%	53,0%	/	100,3%	102,5%	/
Skupaj	2.046.976	2.061.085	0,7%	506.599	494.624	-2,4%	24,7%	24,0%	-0,8%

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2010, 2014

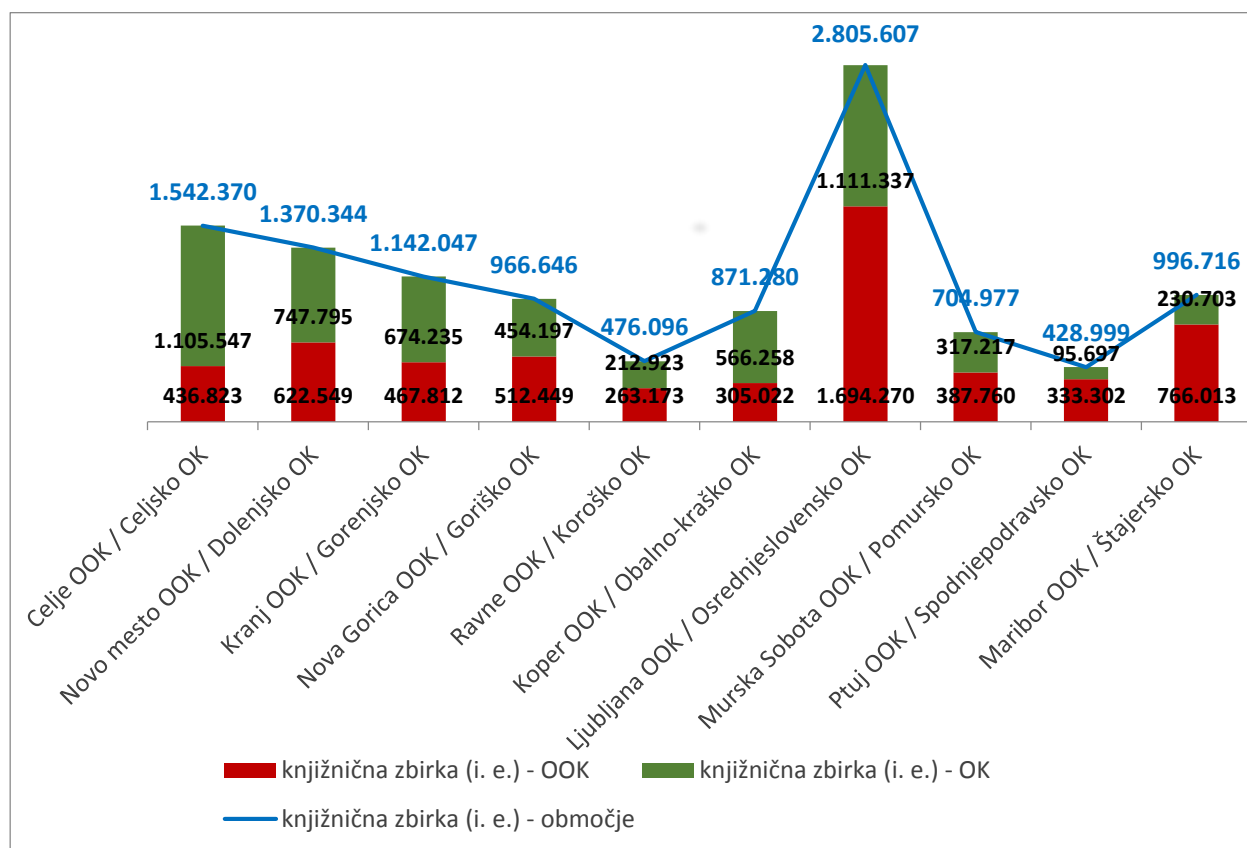
Odstotek včlanjenih prebivalcev na nivoju Slovenije kaže trend zmanjševanja. Število članov se je na nivoju Slovenije leta 2013 glede na leto 2009 zmanjšalo za 2,4 % (494.624 članov leta 2013 in 506.599 članov leta 2009), od tega v OOK za 4,2 % (242.589 članov leta 2009 in 232.520 članov leta 2013), v OK pa za slab odstotek (Tabela 2). Ob tem moramo upoštevati dejstvo, da so OK imeli leta 2009 v svoji mreži 4 % več prebivalcev, leta 2013 pa dobre 3 % in pa, da se je članstvo v splošnih knjižnicah na ravni cele Slovenije zmanjšalo iz 24,7 % na prebivalca leta 2009 na 24 % na prebivalca leta 2013. Za 1,3 % beležimo upad članstva v OOK med koncem predhodnega in pričujočega poročila (Tabela 2).

3.2.3 KNJIŽNIČNA ZBIRKA

Rampihova (2010, str. 9) trdi, da je bistvo in bit poslovanja splošne knjižnice njena knjižnična zbirka, zato bi se morali knjižničarji znova in znova zastavljati vprašanje, ali uporabniki knjižnic izkoriščajo možnosti, ki jim jih knjižnična zbirka ponuja. Učinkovita in kakovostna knjižnična zbirka nastaja v daljšem časovnem obdobju v skladu s potrebami vseh prebivalcev okolja, ki mu knjižnica služi.

Izgradnja knjižnične zbirke je »načrtovan proces pridobivanja knjižničnega gradiva, katerega cilj je v daljšem časovnem obdobju oblikovati koherentno in relevantno zbirko. Gre za načrtovan in sistematičen proces izgradnje obstoječih fondov knjižnice.« (Kodrič Dačić, 2007, str. 92).

Zaradi naglega razvoja in zastaranja informacij mora vsaka knjižnica stalno vrednotiti svoje zbirke. Knjižnica mora ugotavljati, ali knjižnične zbirke ustrezajo njenemu poslanstvu ter potrebam in zahtevam uporabnikov in neustrezno gradivo izločati in ga odpisati¹⁴ (Priročnik za izločanje in odpis gradiva, 2001, str. 9).

Grafikon 9: Obseg knjižnične zbirke (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

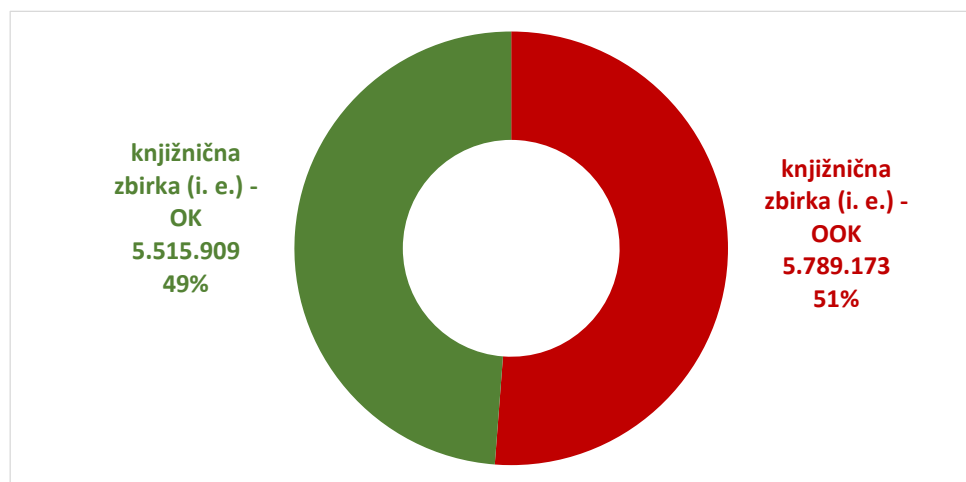
¹⁴ Odpis knjižničnega gradiva je administrativni postopek, pri katerem v inventarni knjigi označimo odpisano gradivo in navedemo vzrok odpisa. (Priročnik za izločanje in odpis gradiva, 2001, str. 11).

Knjižnična zbirka (knjige in serijske publikacije, mikrooblike, elektronske serijske publikacije ali dostop na daljavo, ki jih knjižnice nudijo svojim uporabnikom) je leta 2013 v splošnih knjižnicah obsegala 11.305.082 enot knjižničnega gradiva (Grafikon 9). Daleč najobsežnejšo zbirko so imele splošne knjižnice (9) Osrednjeslovenskega območja, in sicer 2.805.607 inventarnih enot, od tega v OOK Ljubljana 1.694.270 inventarnih enot in v osmih OK 1.111.337 inventarnih enot.

Med območji so bili dobro založeni tudi na Celjskem (1.542.370 inventarnih enot), Dolenjskem (1.370.344 inventarnih enot) in Gorenjskem (1.142.047 inventarnih enot) območju. Najmanj gradiva pa so imeli na Spodnjepodravskem (428.999 inventarnih enot) in na Koroškem območju (476.096 inventarnih enot).

V OOK je bila velikost zbirke 5.789.173 inventarnih enot. Na drugem mestu, za Ljubljano, z več kot polovico manjšo zbirko je Maribor (766.013 inventarnih enot), sledi Novo mesto (622.549 inventarnih enot). Najmanjšo zbirko pa so imeli na Ravnah (263.173 inventarnih enot) in v Kopru (305.022 inventarnih enot).

V OK je zbirka obsegala 5.515.909 inventarnih enot. Med OK je 11 splošnih knjižnic Celjskega območja na drugem mestu (za Osrednjo Slovenijo) z zbirko, ki je obsegala 1.105.547 inventarnih enot, najmanjšo zbirko na širšem območju OOK pa ima edina knjižnica Spodnjepodravskega območja (95.697 inventarnih enot).

Grafikon 10: Knjižnična zbirka (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

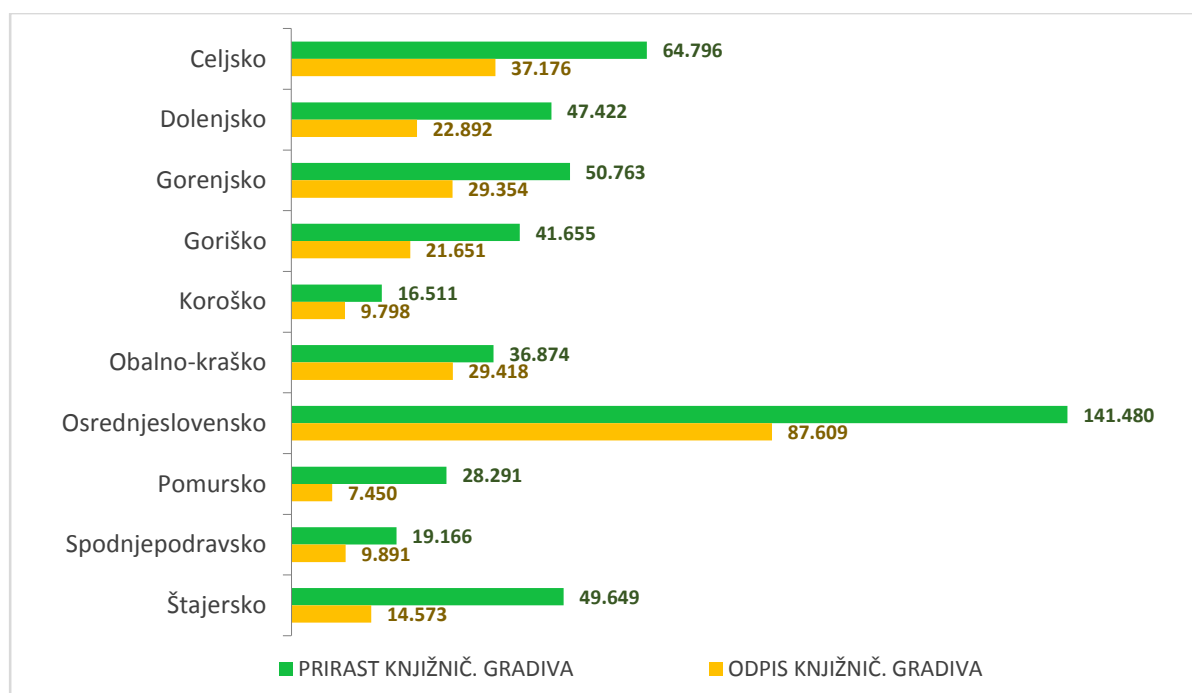
Knjižnična zbirka je leta 2013 slab odstotek večja v OOK 5.789.173 enot, v OK pa 5.515.909 enot (Grafikon 10).

Knjižnice gredo tudi v korak s časom, zato imajo v svojih zbirkah vse več elektronskih virov, dostopnih tako v knjižnici kot tudi na daljavo¹⁵.

3.2.3.1 Prirast in odpis gradiva

Na gradnjo kvalitetne knjižnične zbirke knjižnice vplivajo s premišljeno in skrbno načrtovano nabavno politiko in sprotnim izločanjem oz. odpisom gradiva.

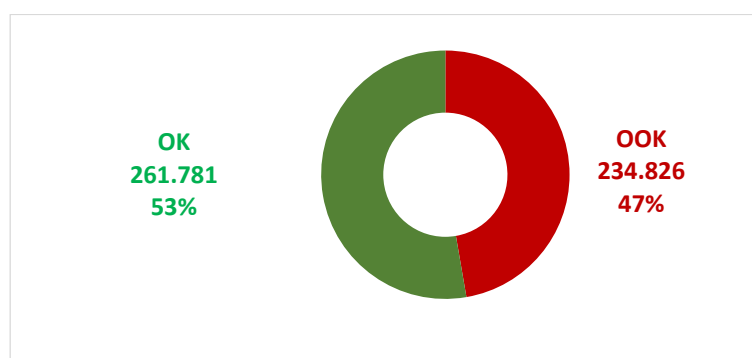
¹⁵ Elektronske knjige (diplomske, magistrske, specialistične naloge in disertacije s celimi besedili), druge e-knjige, naročene podatkovne zbirke, lastne kreirane podatkovne zbirke, drugi digitalni dokumenti.

Grafikon 11: Prirast in odpis (inventarne enote) knjižničnega gradiva (območja), 2013

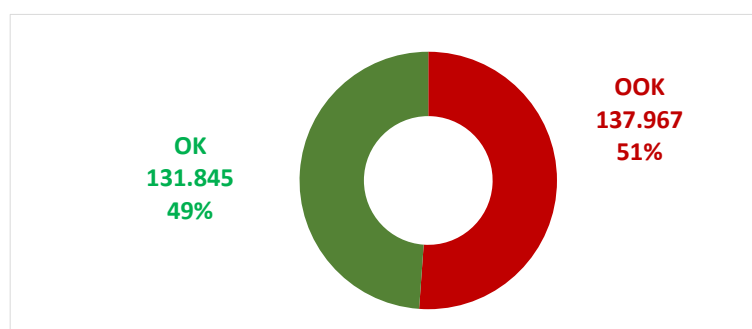
Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

Skupen prirast v vseh splošnih knjižnicah je leta 2013 obsegal za 496.607 enot povečanja knjižnične zbirke, odpis pa je predstavljal v razmerju s prirastom več kot polovico (54,3 %) oz. za 269.812 enot gradiva zmanjšanja knjižnične zbirke. Daleč največji prirast knjižničnega gradiva so imeli v 9 knjižnicah na Osrednjeslovenskem območju, in sicer so povečali zbirko za 141.480 enot gradiva, kar predstavlja 28,5 % prirasta vsega gradiva v splošnih knjižnicah leta 2013 in najmanj 3,3 % v štirih knjižnicah na Koroškem območju (16.511 enot) (Grafikon 11).

Grafikon 12: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

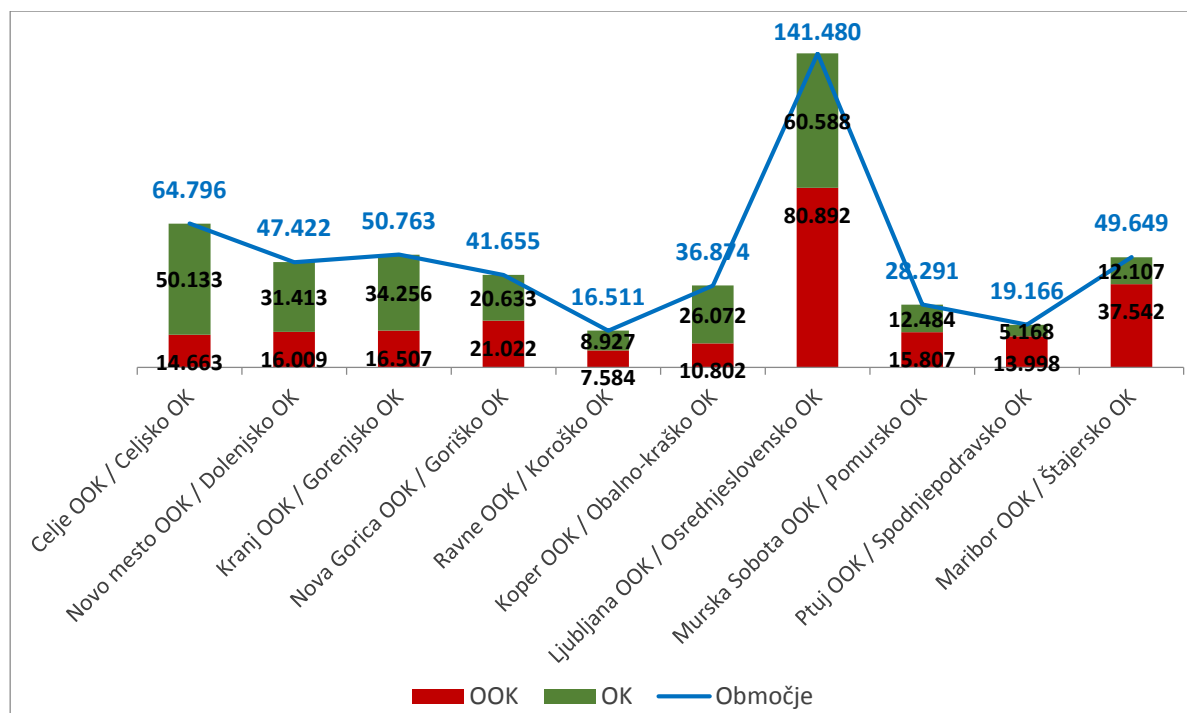

Grafikon 13: Odpis knjižničnega gradiva (inventarne enote) v deležu OK in OOK, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

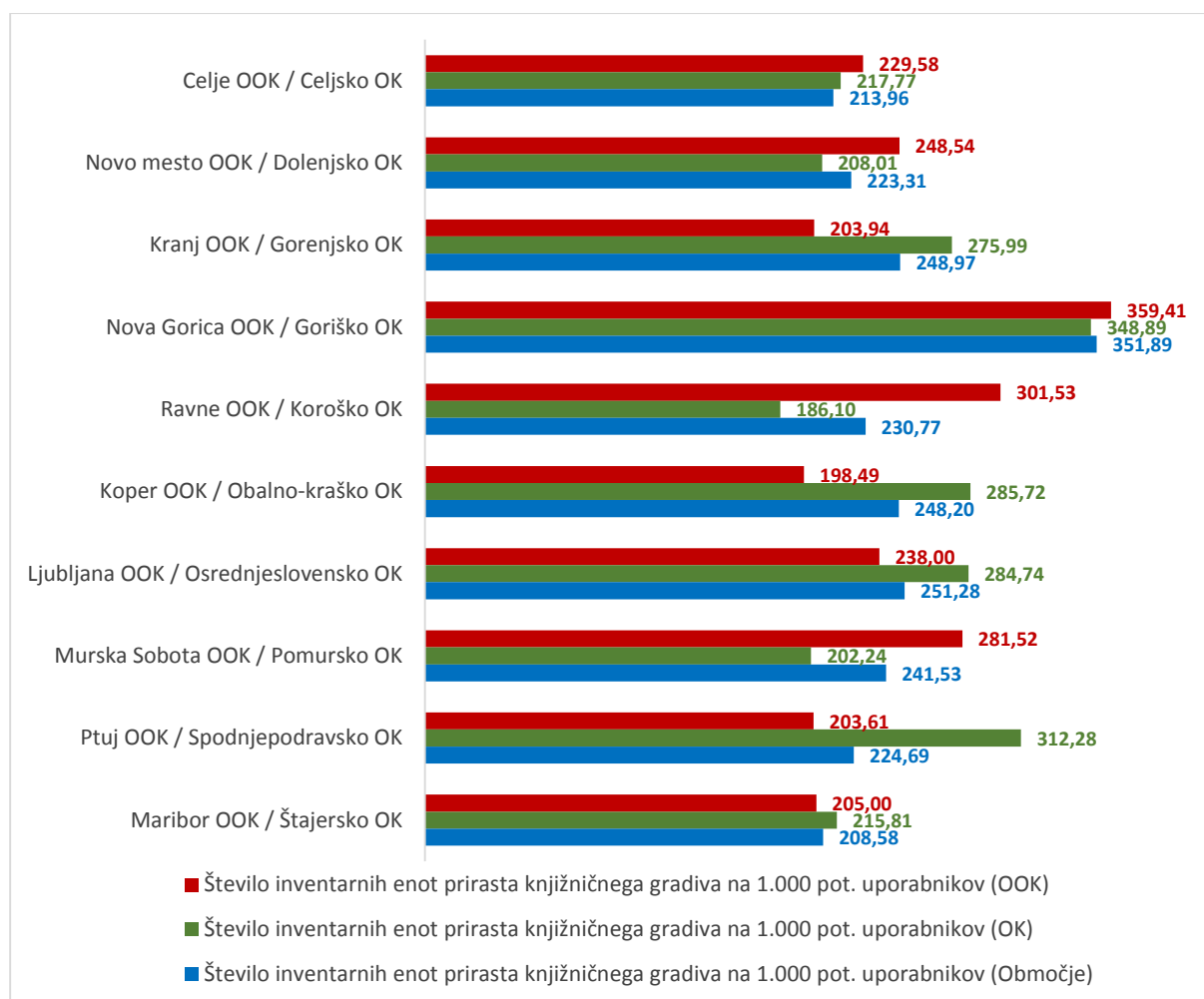
Razmerje prirasta knjižničnega gradiva je bilo večje v OK (53 %), saj so OK od vsega prirasta gradiva v splošnih knjižnicah povečale zbirko za slabih 53 % oz. 261.781 enot gradiva, odpisa pa v OOK (51 %) (137.967 odpisanih enot).

V OOK je dobrih 47,3 % (234.826 enot) v korist prirasta vsega gradiva v splošnih knjižnicah. Za dober odstotek (51,1 %) pa je bilo v OOK več odpisa knjižničnega gradiva kot v OK. V OK so za polovico manj odpisali kot povečali prirast enot gradiva, in sicer je predstavljal prirast (261.781 enot) (Grafikon 12) in odpis (131.845 enot) (Grafikon 13).

Grafikon 14: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013
Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

V OOK Ljubljana so povečali zbirko v skupnem prirastu gradiva za slabih 43 % (80.892 inventarnih enot) in za dobrih 12 % (60.588 inventarnih enot) v osmih OK na tem območju. Med OOK so bili na drugem mestu po prirastu v OOK Maribor (37.542 enot), najmanj prirasta pa so imeli v OOK Ravne (7.584 enot) (Grafikon 14).

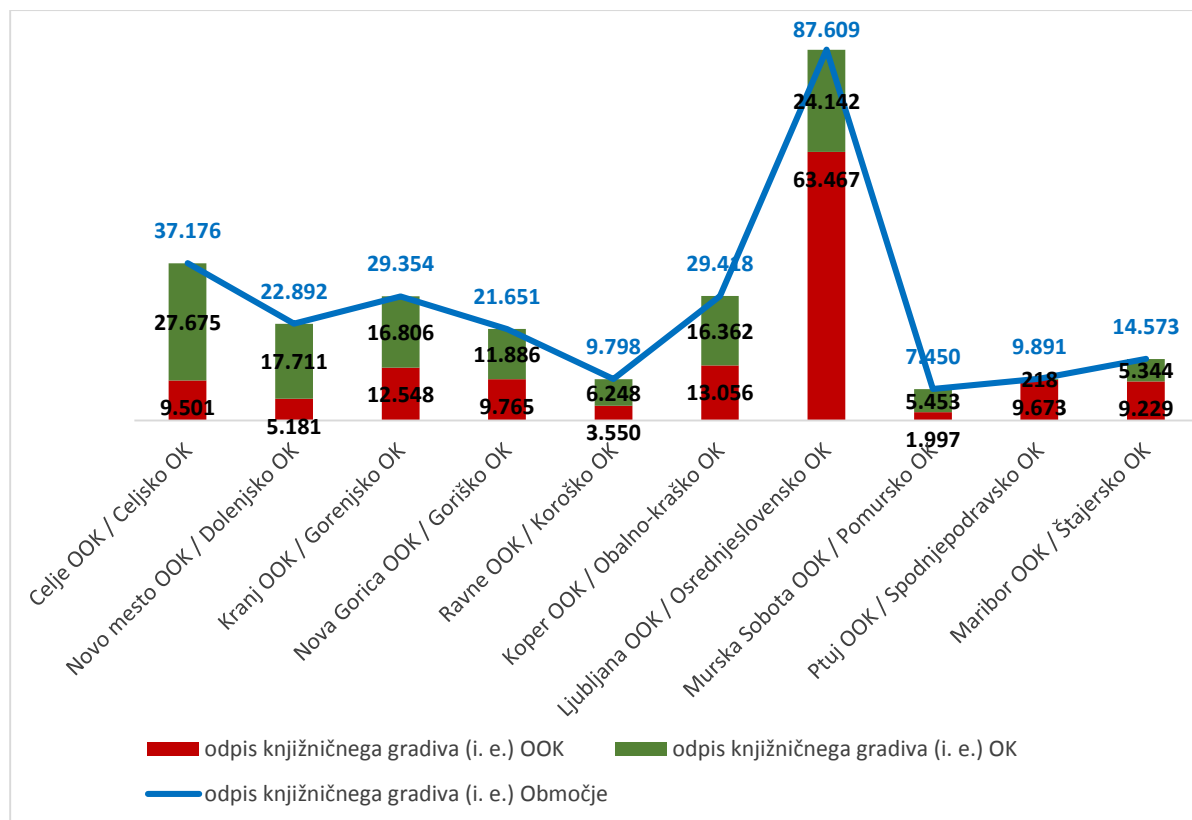
Grafikon 15: Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote na 1.000 potencialnih uporabnikov), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Prirast števila inventarnih enot knjižničnega gradiva na 1.000 potencialnih uporabnikov pa je bil med območji OOK največji na Goriškem območju (351,89), sledijo Osrednjeslovensko (251,28), Gorenjsko (248,97) in Obalno-kraško območje (248,20), najmanjši prirast števila inventarnih enot knjižničnega gradiva na 1.000 potencialnih uporabnikov pa je bil na Štajerskem območju (208,58) (Grafikon 15).

Med OOK so najbolj povečali zbirko v Novi Gorici s 359,48 inventarnimi enotami knjižničnega gradiva na 1.000 potencialnih uporabnikov, nato na Ravnah (301,53) in v Murski Soboti (281,52), najmanj pa v Kopru (198,49) (Grafikon 15).

Na širšem območju, v OK, pa je bil zabeležen najvišji prirast inventarnih enot knjižničnega gradiva na 1.000 potencialnih uporabnikov na Goriškem območju (351,52 %), sledi Spodnjepodravsko območje (312,28). Najnižji prirast gradiva na 1.000 potencialnih uporabnikov pa so imeli OK na Pomurskem (202,24), Štajerskem (212,21) in Dolenjskem območju (212,51) (Grafikon 15).

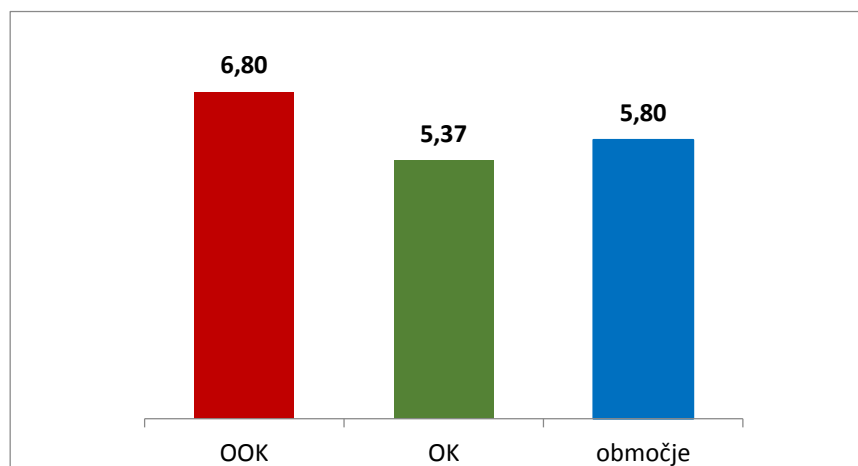

Grafikon 16: Odpis knjižničnega gradiva (inventarne enote), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Z odpisom so najbolj vplivali na oblikovanje knjižnične zbirke na Osrednjeslovenskem območju z daleč največ 87.609 odpisanimi enotami gradiva, od tega samo v OOK Ljubljana 63.467 enot in najmanj na Pomurskem območju, kjer so odpisali 7.450 enot gradiva, od tega v OOK Murska Sobota 1.997 enot, kar je tudi najmanjši zabeležen odpis med OOK.

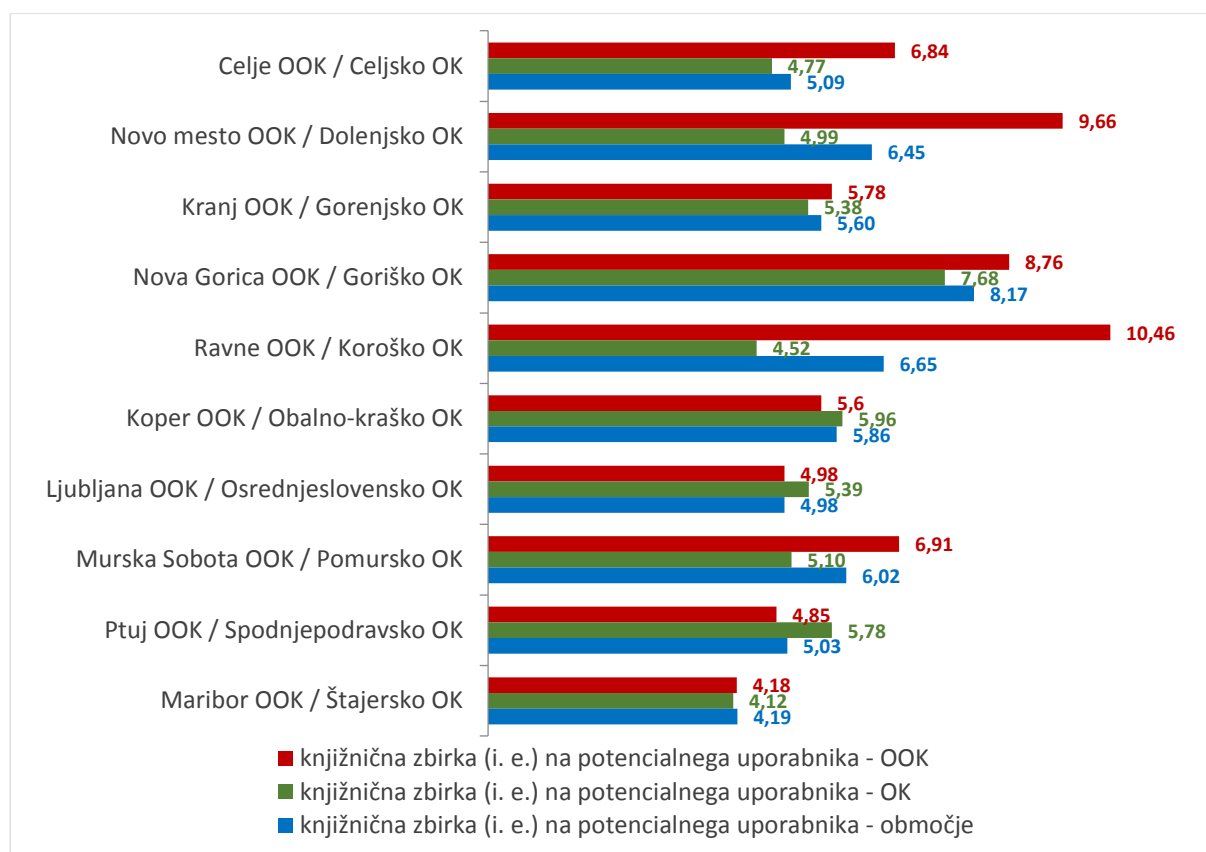
Med OK po območjih je bil izveden drugi največji odpis v 11 OK na Celjskem območju (27.675 enot) (Grafikon 16).

Grafikon 17: Knjižnična zbirka (inventarne enote) na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območje, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Knjižnična zbirka je glede na stanje leta 2013 predstavljala dobrih 5 enot (5,37) na potencialnega uporabnika v OK in skoraj 7 (6,80) v OOK (Grafikon 17).

Grafikon 18: Knjižnična zbirka (inventarne enote) na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsi.st.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Število inventarnih enot knjižnične zbirke na potencialnega uporabnika leta 2013 v slovenskem povprečju je bilo 5,5 enote. OOK so imeli večje število enot na potencialnega uporabnika (6,8 enot na potencialnega uporabnika) kot OK (5,4) (Grafikon 17). Med OOK so krepko presegali slovensko povprečje na Ravnah z 10,5 enot na potencialnega uporabnika. Izmed območij pa so imeli največjo knjižnično zbirko na Goriškem z 8,2 enot na potencialnega uporabnika. Zanimivo je izenačeno število enot (5) na potencialnega uporabnika tako na območju kot v OOK na Osrednjeslovenskem območju, ki pa je bilo pod slovenskim povprečjem. Štajersko območje je imelo najmanjšo zbirko (4,2 enot na potencialnega uporabnika) izmed vseh območij, izmed vseh desetih OOK (4,2 enot na potencialnega uporabnika) in tudi v osrednjih knjižnicah (4,1 enot na potencialnega uporabnika) (Grafikon 18).

Ugotavljamo, da so leta 2013 tako OOK kot OK dosegale minimalni pogoj *Pravilnika, 2003* (3,7 enote gradiva na prebivalca) in standardov (4,4 enote na prebivalca) z izjemo Štajerskega območja, kjer je bila zbirka še pod nivojem standardov (4,12 v OK in 4,18 v OOK) (Grafikon 18).

Tabela 3: Zbirka knjižničnega gradiva, OOK in OK, 2009 in 2013

	Zbirka knjižnega gradiva			Zbirka neknjižnega gradiva			Skupaj knjižnična zbirka		
	2009	2013	2013/2009 (%)	2009	2013	2013/2009 (%)	2009	2013	2013/2009 (%)
OOK	4.799.442	5.229.123	9,0%	501.172	560.050	11,7%	5.300.614	5.789.173	9,2%
OOK skupaj (%)	51,0%	50,4%	/	62,4%	60,3%	/	51,9%	51,2%	/
OK	4.604.775	5.147.470	11,8%	302.378	368.439	21,8%	4.907.153	5.515.909	12,4%
OK skupaj (%)	49,0%	49,6%	/	37,6%	39,7%	/	48,1%	48,8%	/
Skupaj	9.404.217	10.376.593	10,3%	803.550	928.489	15,5%	10.207.767	11.305.082	10,7%

Vir: BibSiSt Online, 2010, 2013

V OOK se je leta 2013 zbirka knjižnega gradiva (5.229.123 enot) za 9 % povečala primerjalno z letom 2009 (4.799.442 enot). V OK pa je ta odstotek (11,8 %) višji in predstavlja 5.147.470 enot leta 2013 in

4.604.775 enot leta 2009. V vseh slovenskih splošnih knjižnicah so povečali zbirko knjižnega gradiva za 10,3 %. Obseg zbirke knjižnega gradiva v OOK je predstavljal 51 % leta 2009, ter dobrih 50 % leta 2013 (Tabela 3).

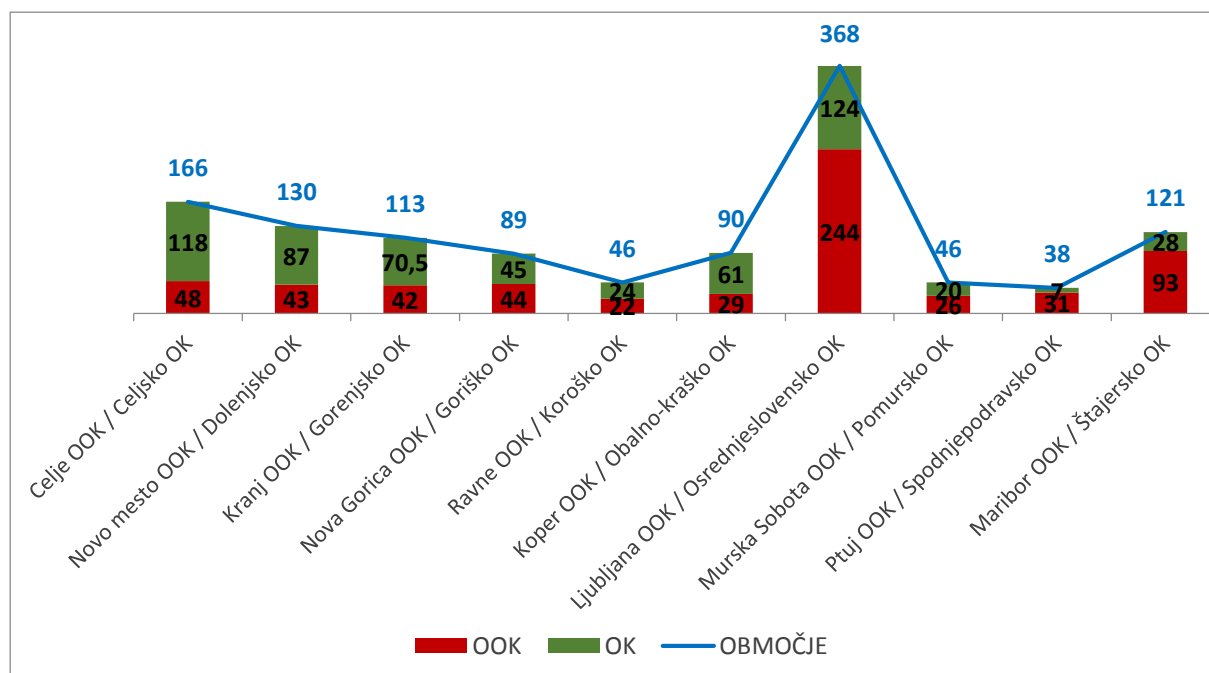
Zbirka neknjižnega gradiva se je v tem obdobju v OOK povečala za 11,75 % (obseg 560.050 enot leta 2013) in za 21,85 v OK (obseg 368.439 enot leta 2013), skupaj v vseh splošnih knjižnicah se je zbirka povečala za 15,55 % in predstavlja 928.489 enot leta 2013. Leta 2009 so imeli v OOK 62,4 % vsega neknjižnega gradiva, štiri leta kasneje pa se je razmerje že izboljšalo za dva odstotka, saj so OK povečali zbirko tega gradiva za skoraj 22 % (Tabela 3).

Obseg knjižnične zbirke v splošnih knjižnicah se je v obdobju od 2010 do 2013 povečal za skoraj 11 % iz 10.207.767 enot na 11.305.082 enot. Kot zanimivost naj navedemo, da so OOK v primerjavi z OK pridobile manj gradiva oz. v manjšem obsegu povečale svojo knjižnično zbirko (OOK za 9,22 %, OK za 12,41 %) ne glede na to, da črpajo sredstva za nakup gradiva iz sredstev občin, Ministrstva za kulturo in lastnih sredstev. Poleg tega dobijo še sredstva za izvajanje prve posebne naloge OOK. OOK Koper in Murska Sobota pa od Ministrstva za kulturo dodatno pridobita še sredstva za izvajanje nalog splošne knjižnice za pripadnike narodne skupnosti (med OK pa Piran, Izola, Lendava). Del prirasta knjižnične zbirke v OOK pa predstavlja tudi dotok gradiva iz naslova obveznega izvoda.

3.2.4 ZAPOSLENI

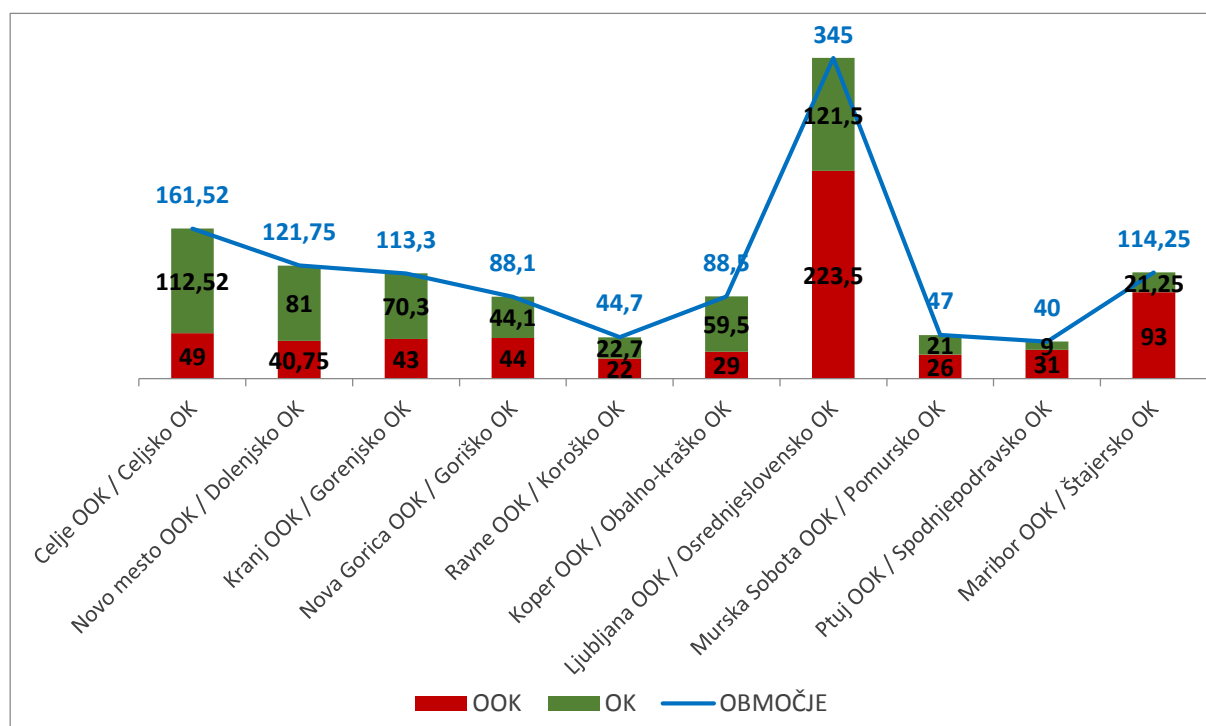
Delavci knjižnice (knjižnično osebje) so vse osebe, ki so zaposlene v knjižnici v rednem delovnem razmerju za določen oziroma za nedoločen čas, s polnim ali skrajšanim delovnim časom na dan 30. 6. v poročevalskem letu. Osebe, ki so v knjižnici zaposlene preko javnih del, štejemo kot redno zaposlene za določen čas. Za potrebe statistike med delavce knjižnice ne štejemo oseb, zaposlenih po pogodbi o delu, preko različnih servisov, prostovoljcev in osebja na porodniškem dopustu ter dopustu za nego in varstvo otroka.

V letu 2013 je bilo v 58 splošnih knjižnicah vseh zaposlenih ne glede na način zaposlitve (redno delovno razmerje, pogodbeno, ...) 1.364 oseb, od tega največ, dobrih 31 %, v devetih splošnih knjižnicah Osrednjeslovenskega (426 oseb) in najmanj, slabe 3 %, v dveh knjižnicah Spodnjepodravskega območja (40 oseb).

Grafikon 19: Delavci v rednem delovnem razmerju (osebe), primerjalno OOK, OK in območja, 2013
Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

Stanje ni bilo dosti drugačno tudi glede na redno delovno razmerje - na Osrednjeslovenskem območju je bilo v splošnih knjižnicah daleč največ zaposlenih - 368 oseb, od tega 244 oseb v OOK Ljubljana (na Ravnah najmanj (22 oseb) in kar je 9 % oseb glede na Ljubljano) in v osmih OK na širšem Osrednjeslovenskem območju 124 oseb. Najmanj na območju pa je bilo zaposlenih na Spodnjepodravskem (7) v eni OK (Grafikon 19).

Grafikon 20: Delavci v rednem delovnem razmerju (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

Leta 2013 je bilo v rednem delovnem razmerju 1164,12 delavcev, izraženo v EPZ¹⁶. Povprečje v slovenskem merilu je bilo 116,41 EPZ, kar so presegali samo na treh območjih: na Osrednjeslovenskem (345 EPZ), Celjskem (161,52 EPZ) in Dolenjskem (121,75 EPZ) (Grafikon 20). V OOK je bilo v rednem delovnem razmerju 44 % oz. 619 oseb (601,35 EPZ). V povprečju to pomeni 60,14 EPZ na OOK. Največ (223,5 EPZ) zaposlenih so imeli v OOK Ljubljana, sledi Maribor (93 EPZ), medtem ko je bilo najmanj zaposlenih v OOK Ravne (22 EPZ).

V OK je bilo 674,5 redno zaposlenih oseb oz. 562,87 EPZ, kar je v povprečju 56,29 EPZ na OK. Največ zaposlenih, je bilo na Osrednjeslovenskem (121,5 EPZ), sledi Celjsko območje (112,52 EPZ), najmanj redno zaposlenih pa je bilo v eni OK na Spodnjepodravskem območju (9 EPZ) (Grafikon 20).

Tabela 4: Zaposleni (EPZ), OOK in OK, 2009 in 2013

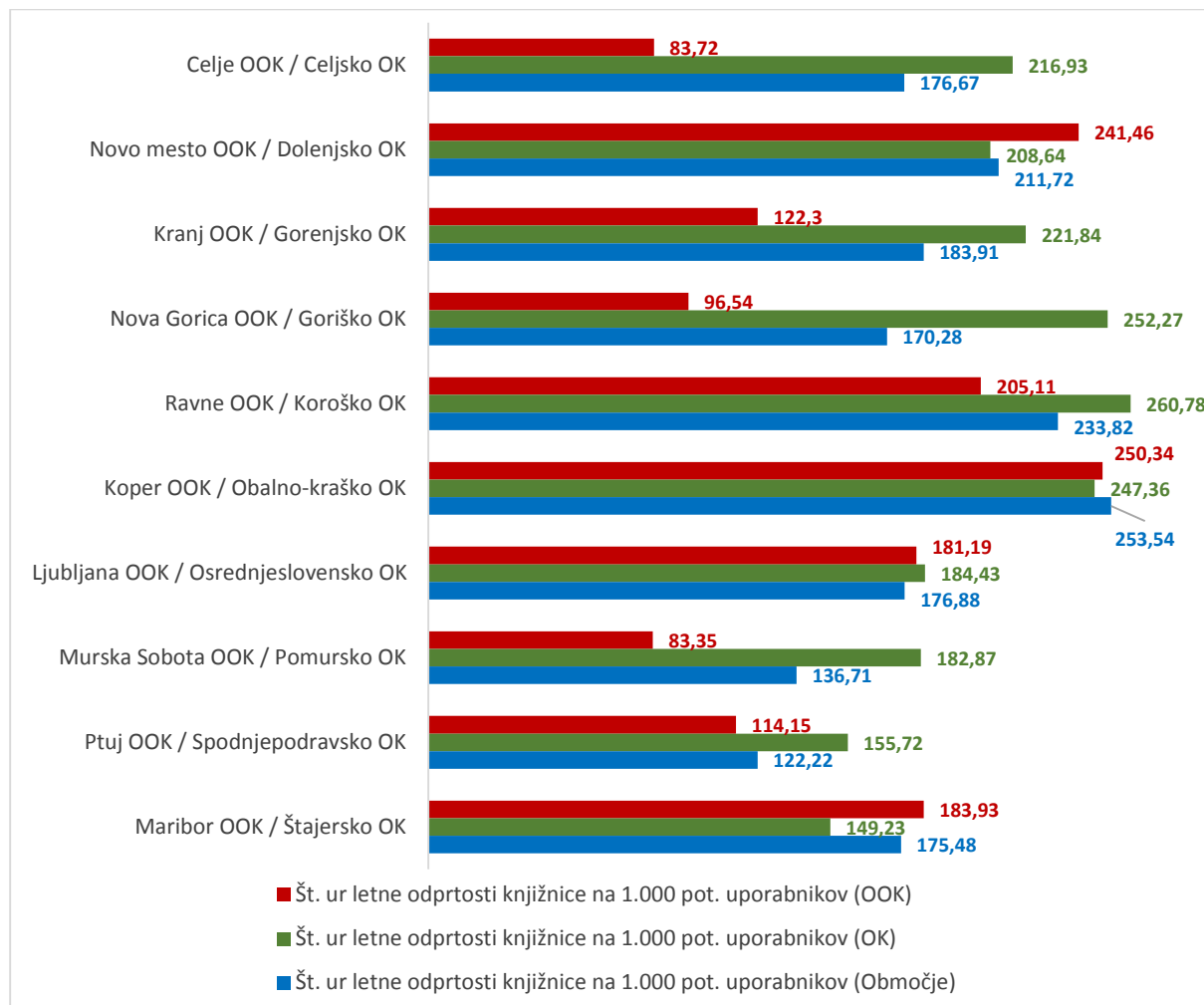
	Delavci (EPZ)		
	2009	2013	2009/2013 (%)
OOK	605	601,25	-0,62
OOK (%)	53 %	52 %	/
OK	541	563	4,04
OK (%)	47 %	48 %	/
Skupaj	1.146,00	1.164,12	1,58

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2010, 2014

¹⁶ Ekvivalent polne zaposlitve (EPZ) je mera števila zaposlenih delavcev v razmerju glede na enega zaposlenega s polnim delovnim časom v enem letu. Primer: V knjižnici so zaposleni trije delavci: dva od njih za četrtino delovnega časa, eden pa za polovični delovni čas. Ekvivalent polne zaposlitve je torej en delavec (0,25 + 0,25 + 0,50 = 1).

Leta 2013 je bilo na ravni vseh splošnih knjižnic zaposlenih skoraj 1,6 % EPZ več kot leta 2009. Povečanje števila zaposlenih za 4 % (22 EPZ) gre na račun povečanja v OK, beležimo pa 1 % upad števila zaposlenih v OOK za 0,62 % (3,75 EPZ). Razmerje med OOK in OK pa je v obeh letih v korist števila delavcev v OOK (Tabela 4).

3.2.5 ODPRTOST

Grafikon 21: Letna odprtost knjižnice (na 1.000 potencialnih uporabnikov) OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

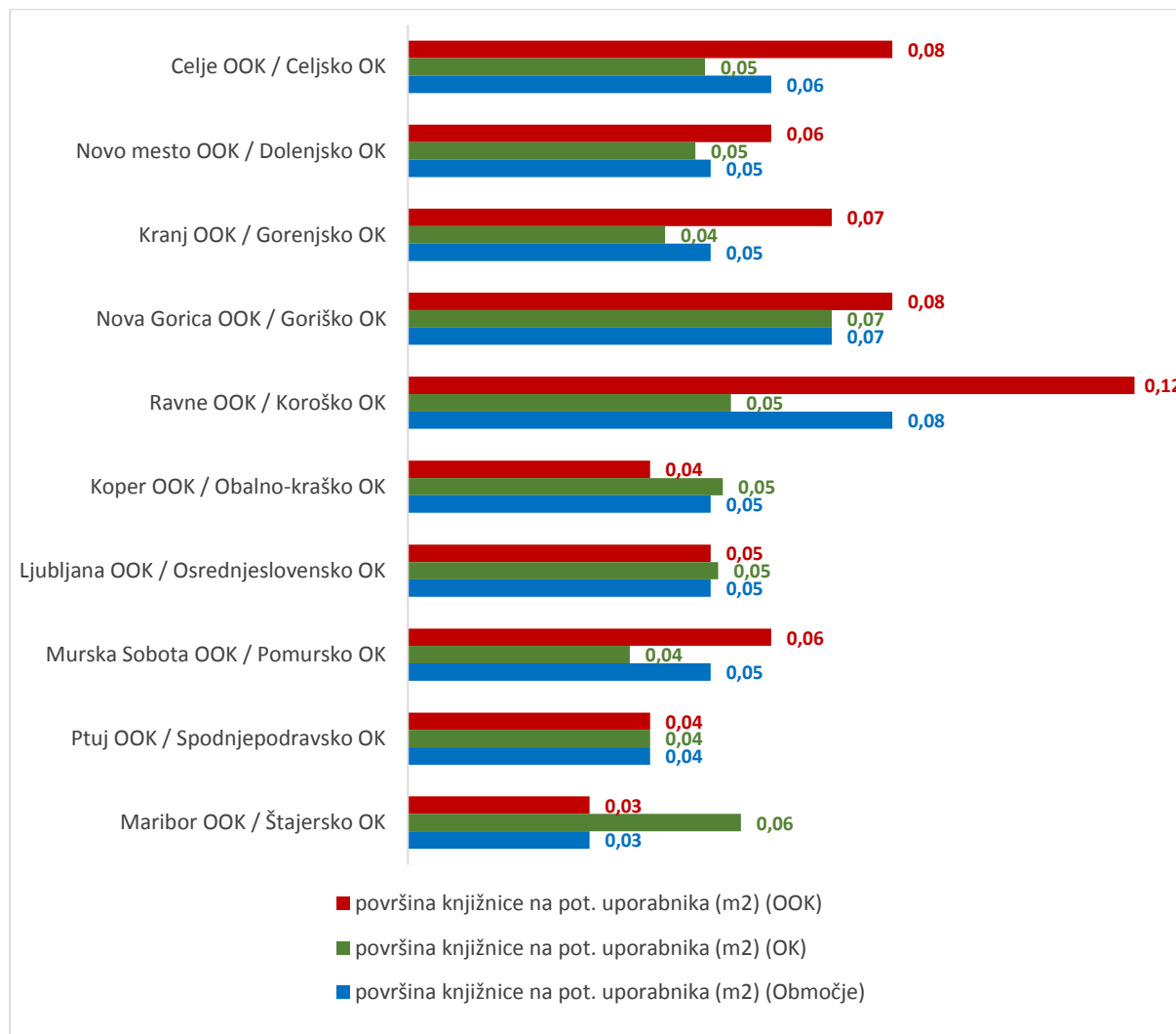
Splošne knjižnice z vsemi izposojevališči so letno najdlje odprte na Obalno-kraškem območju (253,54 ur na 1.000 potencialnih uporabnikov). Enako velja za OOK Koper z 250,34 urami, OK pa so bili najdlje dostopni uporabnikom na širšem Koroškem območju z 260,78 urami letne odprtosti.

Letna odprtost po območjih je bila najmanjša na Spodnjepodravskem območju (122,22 ur), na širšem območju pa v dveh OK Štajerskega območja (149,32 ur).

Med OOK imata najmanjšo letno odprtost Murska Sobota (83,35 ur) in Celje (83,72 ur) (Grafikon 21).

3.2.6 POVRŠINA

Knjižnice so pomembne kot prostor druženja, učenja, kot dnevne sobe ali srce mesta in kot študijski prostori. Glede na to, kolikšen pomen lokalna skupnost pripisuje splošnim knjižnicam in vlaganjem v izgradnjo prostorov, kaže velikost celotne površine knjižnice, ne le uporabne površine. To dejstvo je treba upoštevati pri primerjavah med knjižnicami.

Grafikon 22: Površina knjižnice (na potencialnega uporabnika v m²), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

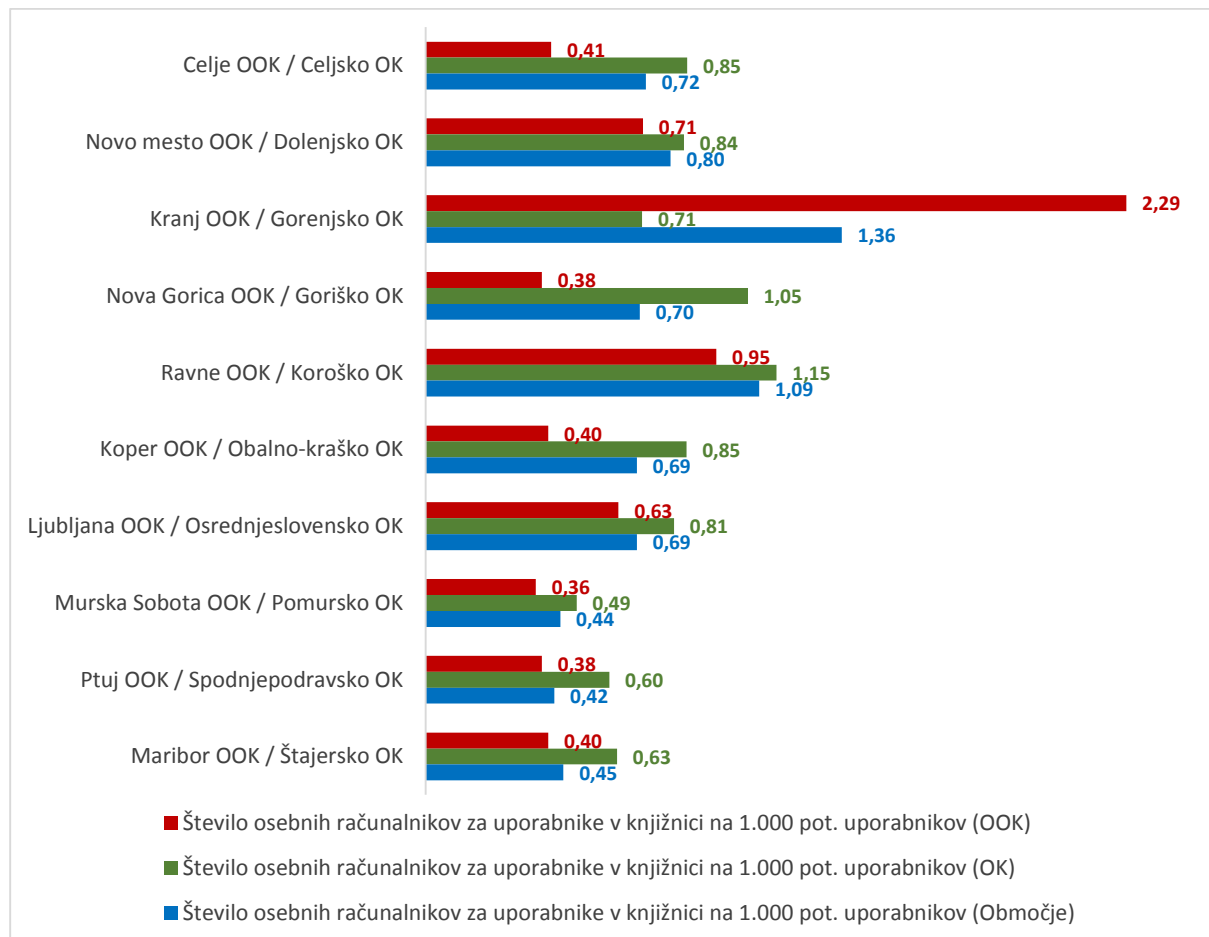
Največ površine knjižnice (v m² na število potencialnih uporabnikov) imajo uporabniki knjižnic na Koroškem (0,08 m²), najmanj pa na Štajerskem območju (0,03 m²) (Grafikon 22).

Med OOK je stanje popolnoma enako, in sicer so imeli največ prostora na uporabnika na Ravnah (0,12 m²) in najmanj v Mariboru (0,03 m²).

Na širših območjih lahko uporabniki koristijo storitve knjižnic na površini od 0,04 do 0,07 m². Najbolj velike in prostorne so štiri splošne knjižnice na širšem Goriškem območju (0,07 m²), stisnjeni v prostorih knjižnic pa so uporabniki na širših območjih v OK na Pomurskem, Spodnjepodravskem in Gorenjskem območju (0,04 m²).

3.2.7 OSEBNI RAČUNALNIKI

Motivirani in profesionalni knjižničarji zagotavljajo vsem potencialnim uporabnikom (prebivalcem) brezplačne storitve in demokratičen dostop do informacij ter dostop do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij ter uradnih publikacij javnih oblasti. Za odprt dostop do informacij pa je potrebno najprej zagotoviti dobro opremljenost knjižnic z osebnimi računalniki in dostopom do interneta.

Grafikon 23: Število osebnih računalnikov za uporabnike (na 1.000 potencialnih uporabnikov), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

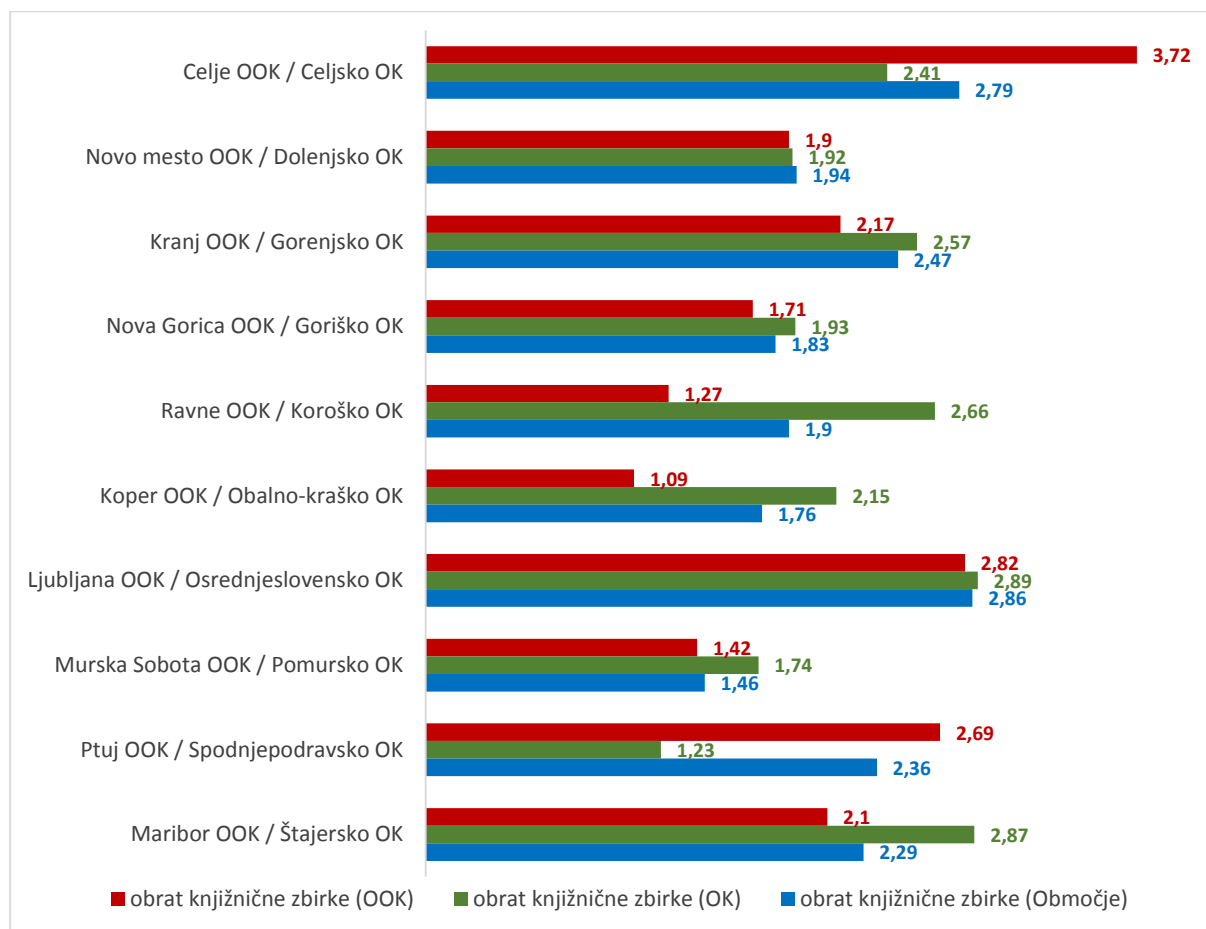
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Število osebnih računalniških delovnih postaj za uporabnike v knjižnici na 1.000 potencialnih uporabnikov je bilo daleč najvišje v OOK Kranj (2,29) (tudi nad minimalnimi pogoji po pravilniku - 0,25 in celo nad standardom - 1), zaradi česar je bilo leta 2013 Gorenjsko območje (1,36) umeščeno na prvo mesto med območji OOK v Sloveniji.

V vseh OOK in na vseh območjih OOK so leta 2013 dosegali minimalni pogoj glede opremljenosti s številom računalnikov na 1.000 prebivalcev. Standarde so, poleg Gorenjskega, presegali še na Koroškem območju (1,09) in v OK na širšem Koroškem (1,15) ter Goriškem območju (1,05) (Grafikon 23).

3.3 UPORABA

3.3.1 OBRAT ZBIRKE

Grafikon 24: Obrat knjižnične zbirke, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

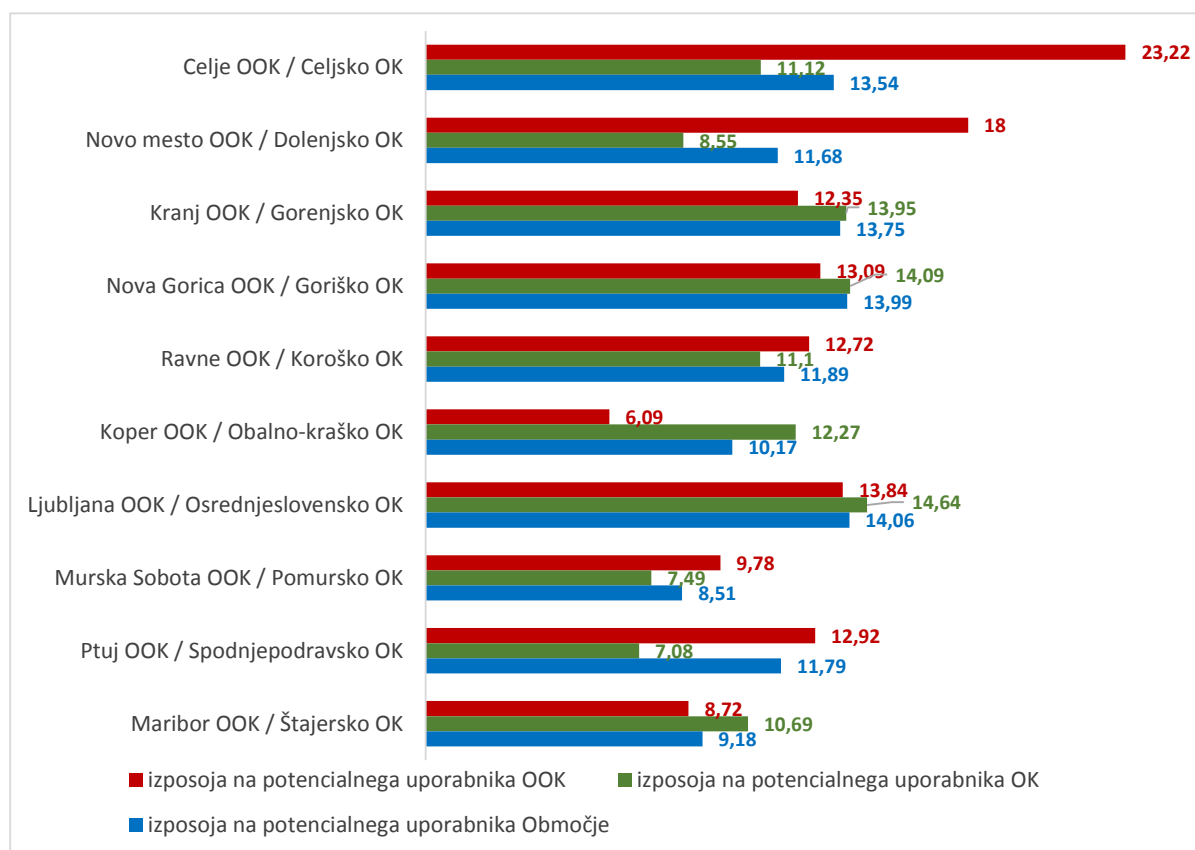
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 24 prikazuje razmerje med številom izposoj enot knjižničnega gradiva v knjižnični zbirki in celotnim številom enot knjižničnega gradiva, izposojenih na dom in v knjižnico glede na celotno knjižnično zbirko. S tem kazalcem lahko ocenjujemo ustreznost knjižnične zbirke glede na zahteve uporabnikov. Ker višja vrednost kazalca kaže na bolj intenzivno stopnjo uporabe in relevantnosti knjižnične zbirke, lahko rečemo, da so imeli najboljšo zbirko glede na obrat v OOK Celje (3,72 enot inventarnih enot knjižnične zbirke, izposojenih na dom in v knjižnico glede na celotno število inventarnih enot knjižnične zbirke), najslabši pa je ta kazalec za OOK Koper (1,09 enot).

Med območji bi ustreznost zbirke lahko najvišje vrednotili Osrednjeslovenskem območju, kjer je bil obrat zbirke leta 2013 najvišji (2,86 enot) in slabo kvaliteto, glede na obrat, pripisali zbirki na Pomurskem območju (1,46 enot).

Na širših območjih OOK ni na zgornjem nivoju obrata hudo velikih razlik, prednjači pa osem OK na Osrednjeslovenskem območju (2,89 enot), medtem ko je obrat za kar 60 % slabši v eni OK na Spodnjepodravskem območju (1,23 enot).

3.3.2 IZPOSOJA, MEDKNJIŽNIČNA IZPOSOJA

Grafikon 25: Izposoja (inventarne enote na potencialnega uporabnika), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 25 prikazuje število inventarnih enot knjižničnega gradiva, izposojenih na dom na potencialnega uporabnika. Najvišji obseg uporabe knjižnične zbirke glede na število potencialnih uporabnikov in s tem tudi kakovosti knjižnične zbirke in sposobnosti knjižnice za promocijo uporabe knjižnične zbirke kaže za leto 2013 daleč najboljši rezultat v OOK Celje (23,22 izposoj na uporabnika), kot to velja tudi za obrat zbirke. Z 18 izposojenimi enotami na prebivalca je na drugem mestu OOK Novo mesto. Na dnu pa je OOK Koper s 6 izposojenimi enotami na prebivalca.

Med območji beležijo na Osrednjeslovenskem območju s 14 enotami najvišjo izposoj na prebivalca, podobno je še dobra izposoja na Goriškem, Gorenjskem in Celjskem območju. Najnižja pa je izposoja na Pomurskem območju s skoraj 9 izposojami na prebivalca.

V OK na širšem območju pozitivno izstopajo na Osrednjeslovenskem območju s skoraj 15 izposojenimi enotami na prebivalca, medtem ko je najnižja izposoja na Spodnjepodravskem (7 enot na prebivalca) in Pomurskem območju (7,49 izposojenih enot) (Grafikon 25).

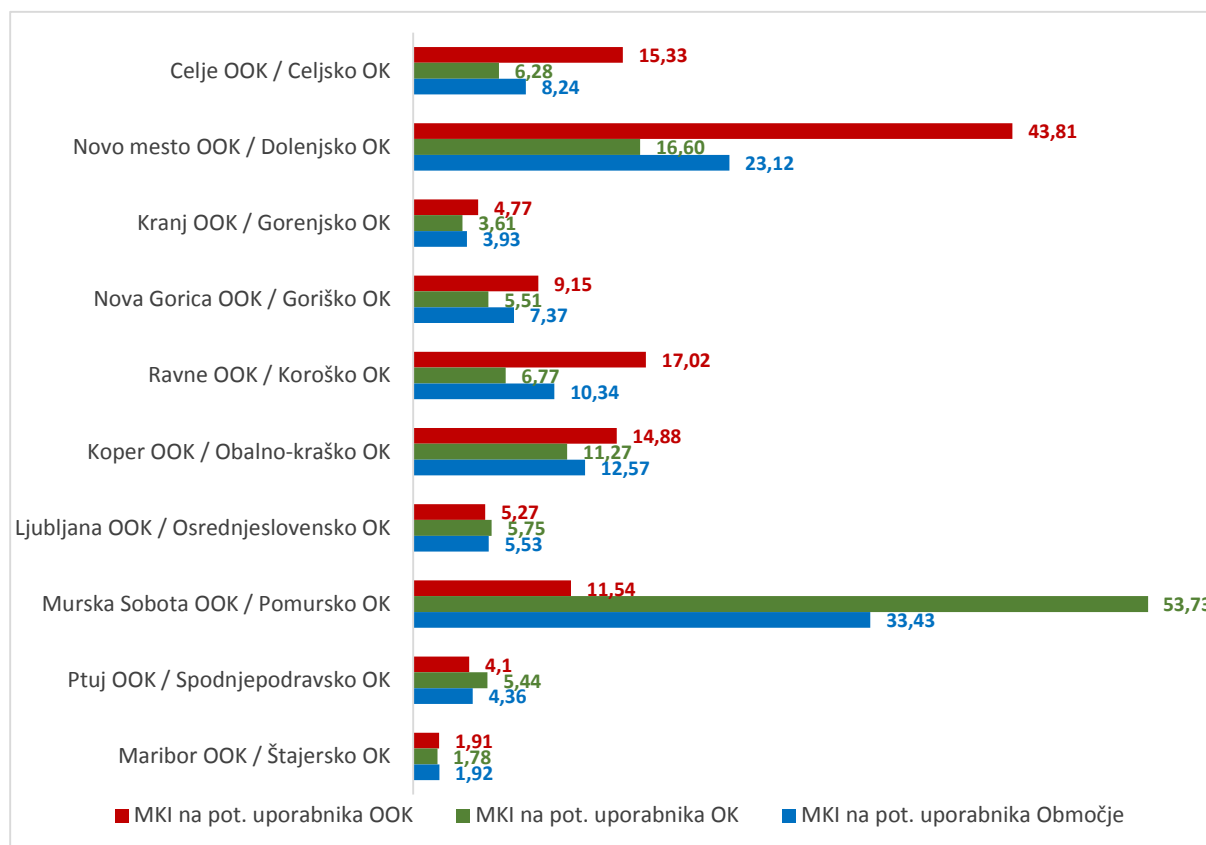
Tabela 5: Izposoja na dom, OOK in OK, 2009 in 2013

	2009	2013	2009/2013 (%)
OOK	12.453.434	12.797.329	2,76
OOK (%)	54	50	/
OK	10.658.675	12.708.121	19,23
OK (%)	46	50	/
Skupaj	23.112.109	25.505.450	10,36
Skupaj (%)	100	100	/

Vir: BibSiSt Online, 2010, 2014

Primerjava izposoje na dom leta 2009 in 2013 nam pokaže, da se je izposoja v OOK povečala za 2,76 % in v OK za dobrih 19 %. Tako je v povprečju izposoja v slovenskih splošnih knjižnicah narasla in je bila v letu 2013 za 10,4 % večja kot leta 2009.

Primerjalno lahko ugotovimo še, da je bila leta 2009 v OOK 4 % višja izposoja na dom kot v OK, leta 2013 pa je v tem razmerju prišlo skoraj do izenačitve (Tabela 5).

Grafikon 26: Medknjižnična izposoja (aktiva in pasiva) na 1.000 potencialnih uporabnikov, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

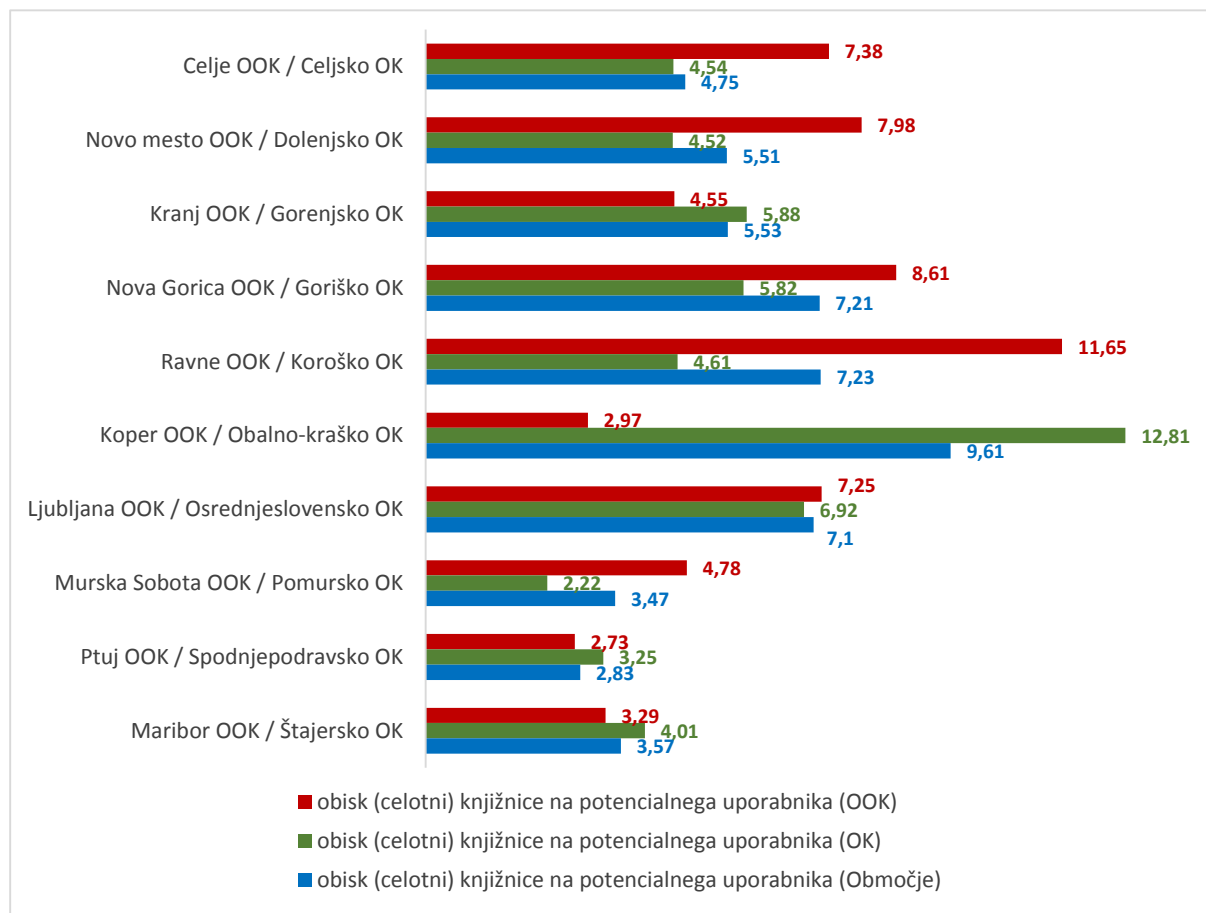
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Knjižnice pri zadovoljevanju potreb uporabnikov po gradivu sodelujejo med sabo tudi z medknjižnično izposojjo. Kazalec prikazuje število inventarnih enot, ki jih je knjižnica za svoje uporabnike pridobila po medknjižnični izposoji iz drugih knjižnic (pasiva) in število enot, ki jih je po medbibliotečni izposoji posredovala drugim knjižnicam (aktiva) na 1.000 potencialnih uporabnikov. Višja vrednost kazalca kaže na ustrezne storitve knjižnice, lahko pa nakazuje tudi neustrezno knjižnično zbirko. Najvišjo stopnjo tovrstnega sodelovanja in zadovoljevanja potreb uporabnikov z drugimi so leta 2013 beležili v OOK Novo mesto s skoraj 44 (43,81) inventarnimi enotami knjižničnega gradiva, izposojenih iz drugih knjižnic (pasiva) in posojenih v druge knjižnice (aktiva) preko medknjižnične izposoje na 1.000 potencialnih uporabnikov, na širšem območju OOK pa so s skoraj 54 medknjižničnimi izposojami beležile štiri OK na Pomurskem območju (53,73 enot), kjer so z dobrimi 33 medknjižničnimi izposojami na celotnem območju izvedli največ transakcij.

Najmanj sodelovanja v okviru medknjižnične izposoje je bilo s komaj 2 enotami na 1.000 potencialnih uporabnikov na Štajerskem območju v celoti (Grafikon 26).

Uspešnost knjižnice pri doseganju ciljne populacije in privlačnosti njene zbirke ter ponudbe storitev za potencialne uporabnike razberemo tudi iz odstotka članov knjižnice glede na število njenih potencialnih uporabnikov.

3.3.3 OBISK

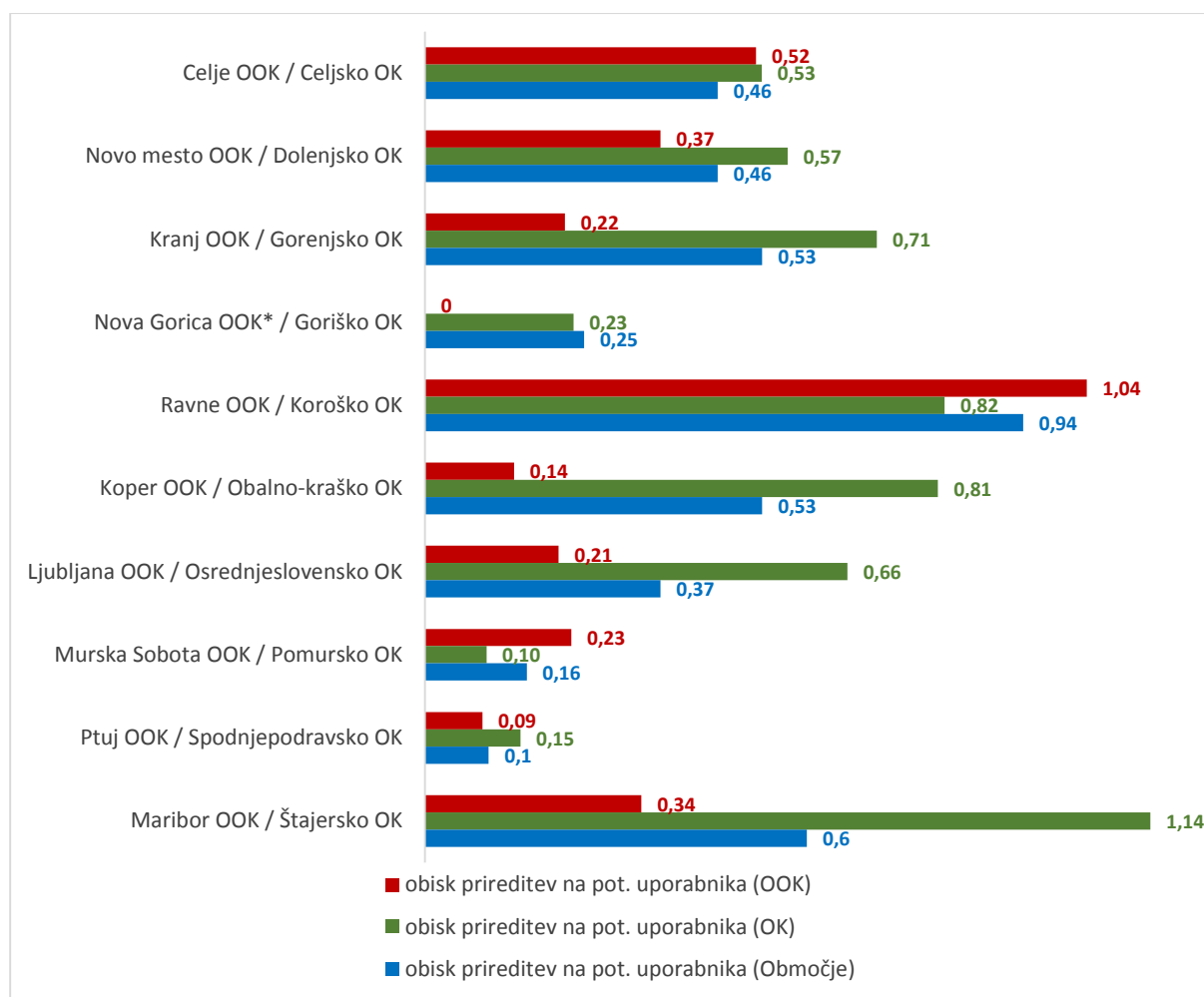
Grafikon 27: Obisk, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 27 prikazuje število uporabnikov, ki so fizično vstopili v prostore knjižnice ali uporabljali elektronske storitve knjižnice glede na število potencialnih uporabnikov.

Za leto 2013 bi lahko sklepali, da so nudili najbolj ustrezne in privlačne knjižnične storitve za uporabnike na širšem Obalno-kraškem območju s skoraj 13 obiskovalci na potencialnega uporabnika (12,81 obiskov), v OOK Ravne s skoraj 12 obiskovalci na potencialnega uporabnika (11,65 obiskov) in s skoraj 10 obiski na potencialnega uporabnika na Obalno-kraškem območju (9,61 obiskov).

Slabše so knjižnice obiskovali prebivalci na Spodnjepodravskem območju s komaj 3 obiskovalci na potencialnega uporabnika (2,83 obiskov) in tudi v OOK na Ptuj (2,73 obiskov) ter malo več kot 3 obiski na potencialnega uporabnika v eni OK na širšem Spodnjepodravskem območju (3,25 obiskov) (Grafikon 27).

Grafikon 28: Obisk prireditev, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

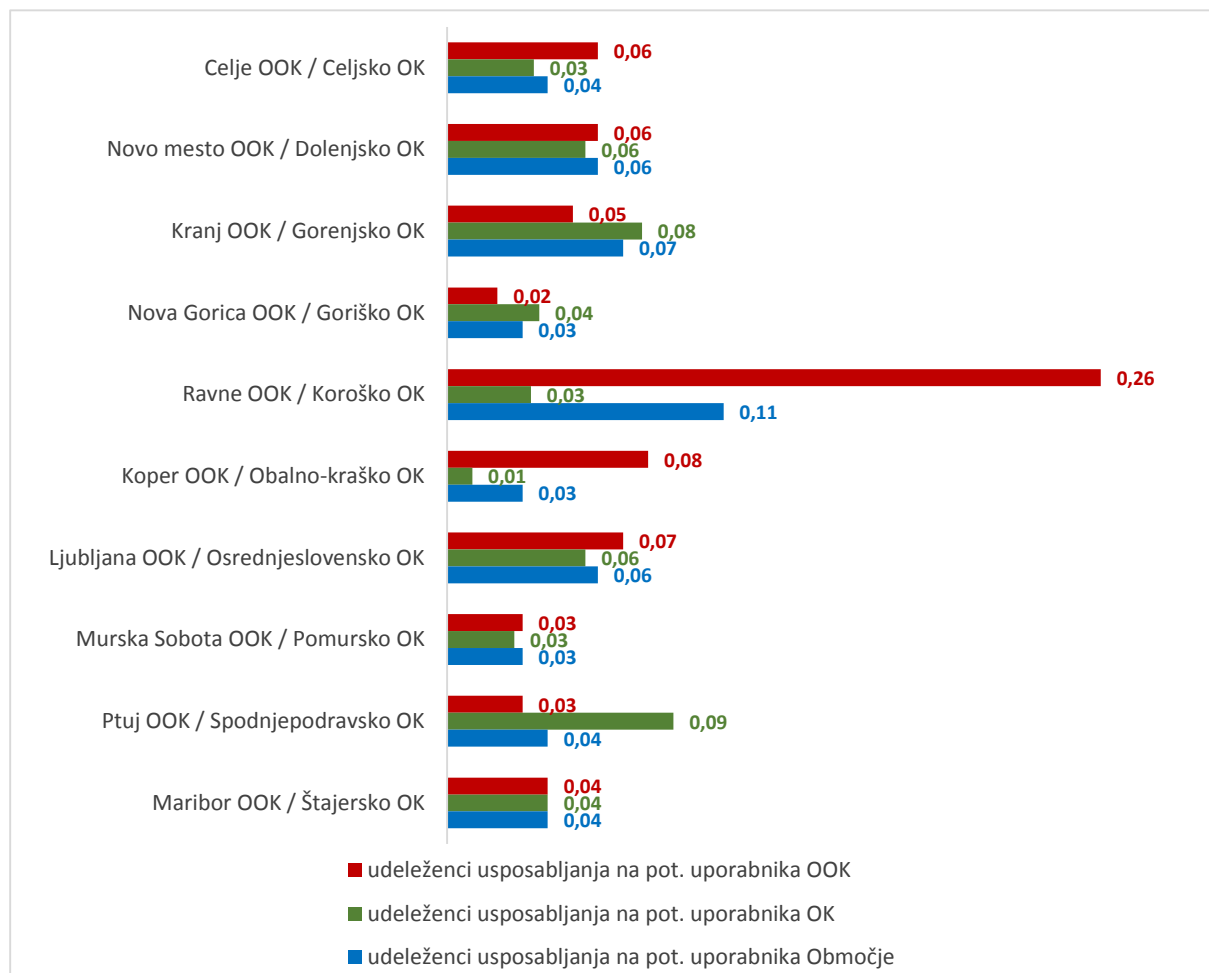
*Opomba: Pri statističnih meritvah za leto 2013 OOK Nova Gorica podatka za obisk prireditev ni posredovala.

Za ocenjevanje privlačnosti prireditev knjižnice za potencialne uporabnike nam služi kazalec števila obiskov prireditev knjižnice na potencialnega uporabnika. Visoka vrednost kazalca kaže, da prireditve, ki jih organizira knjižnica, ustrezajo njenim potencialnim uporabnikom.

Za leto 2013 bi lahko sklepali, da so za uporabnike organizirali najbolj ustrezne in privlačne prireditve na širšem Štajerskem območju, kjer se je le teh udeležil po malo več kot 1 udeleženec na potencialnega uporabnika (1,14 obisk). Najboljši obisk prireditev so beležili v OOK Ravne (1,04 obiskovalec prireditve na potencialnega uporabnika) in na celotnem Koroškem območju (0,94 obiskov).

Najslabše so bile obiskane prireditve v knjižnicah na Spodnjepodravskem območju (0,1 obiskovalec na potencialnega uporabnika), v OOK na Ptuj (0,09 obiskov) ter v OK na širšem Pomurskem območju (0,10 obiskov) (Grafikon 28).

3.3.4 USPOSABLJANJE UPORABNIKOV

Grafikon 29: Število udeležencev usposabljanja, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

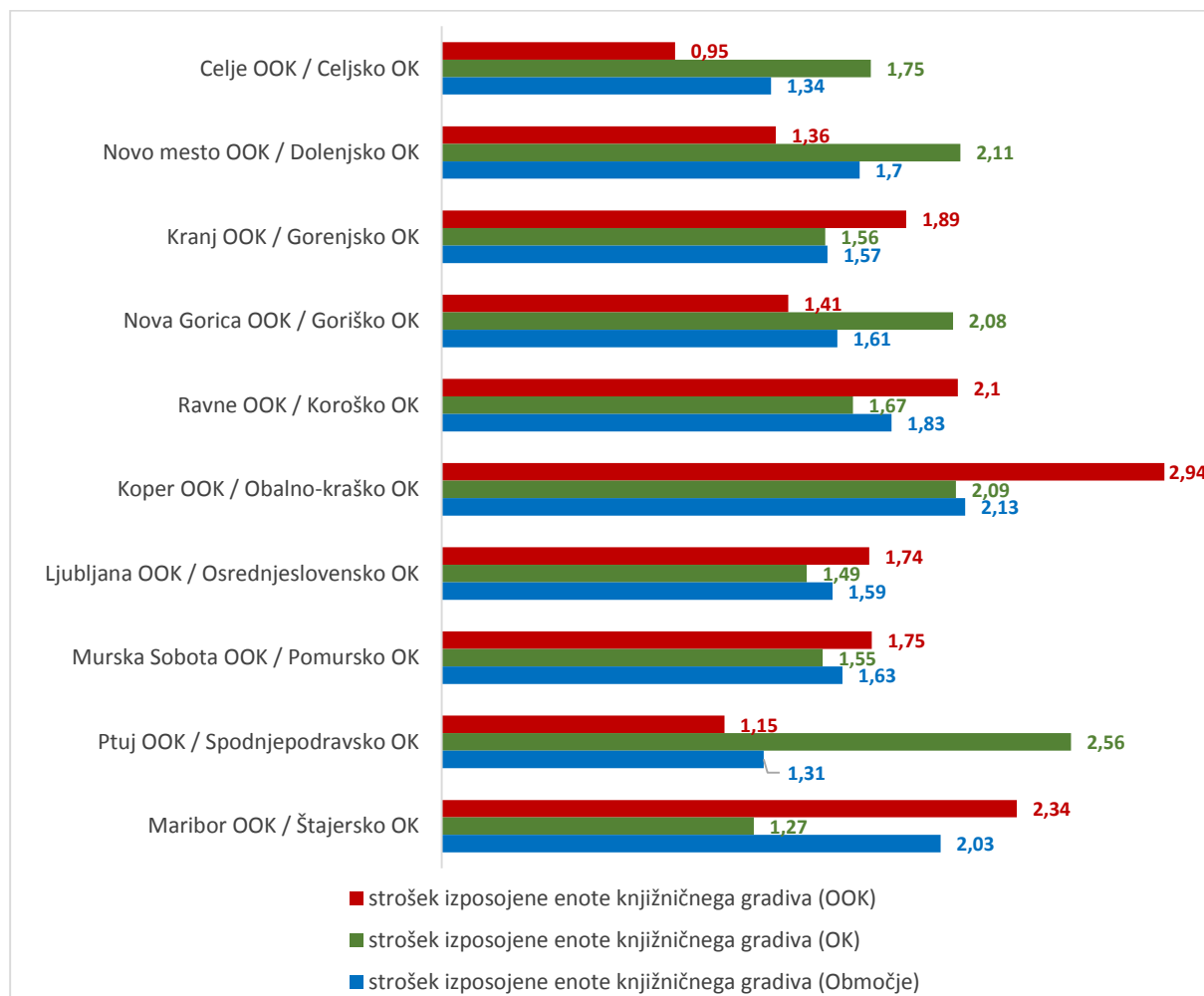
Za ocenjevanje uspešnosti knjižnice pri doseganju uporabnikov s ponudbo usposabljanja za uporabo knjižničnih storitev uporabljamo kazalec število uporabnikov, ki so se udeležili različnih oblik usposabljanja za uporabo knjižnice oziroma njenih storitev na potencialnega uporabnika in s tem ocenjujemo učinkovitost knjižnice pri spodbujanju zanimanja uporabnikov za usposabljanje za uporabo knjižnice. Na grafikonu (Grafikon 29) vidimo, da so leta 2013 daleč največ uporabnikov dosegli s svojimi usposabljanji v OOK Ravne (0,26 udeležencev), ki s svojim načinom usposabljanja tudi močno dvigajo povprečje celotnemu območju (0,11 udeležencev). Na širših območjih, v OK, pa so bili najbolj uspešni na Spodnjepodravskem območju (0,09 udeležencev).

O usposabljanjih pa bi, zaradi nizke udeležbe, veljalo razmisliti v OOK Nova Gorica (0,02 udeležencev), na Goriškem, Obalno-kraškem in na Pomurskem območju (0,3 udeleženci). Na širših območjih pa so bili najmanj uspešni pri pridobivanju udeležencev usposabljanj v OK na Obalno-kraškem območju (0,09 udeležencev).

3.4 UČINKOVITOST

3.4.1 STROŠEK IZPOSOJE

Učinkovitost knjižnične dejavnosti ocenjujemo glede na stroške, ki jih ima knjižnica pri izvajanju javne službe.

Grafikon 30: Strošek izposojene enote knjižničnega gradiva, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

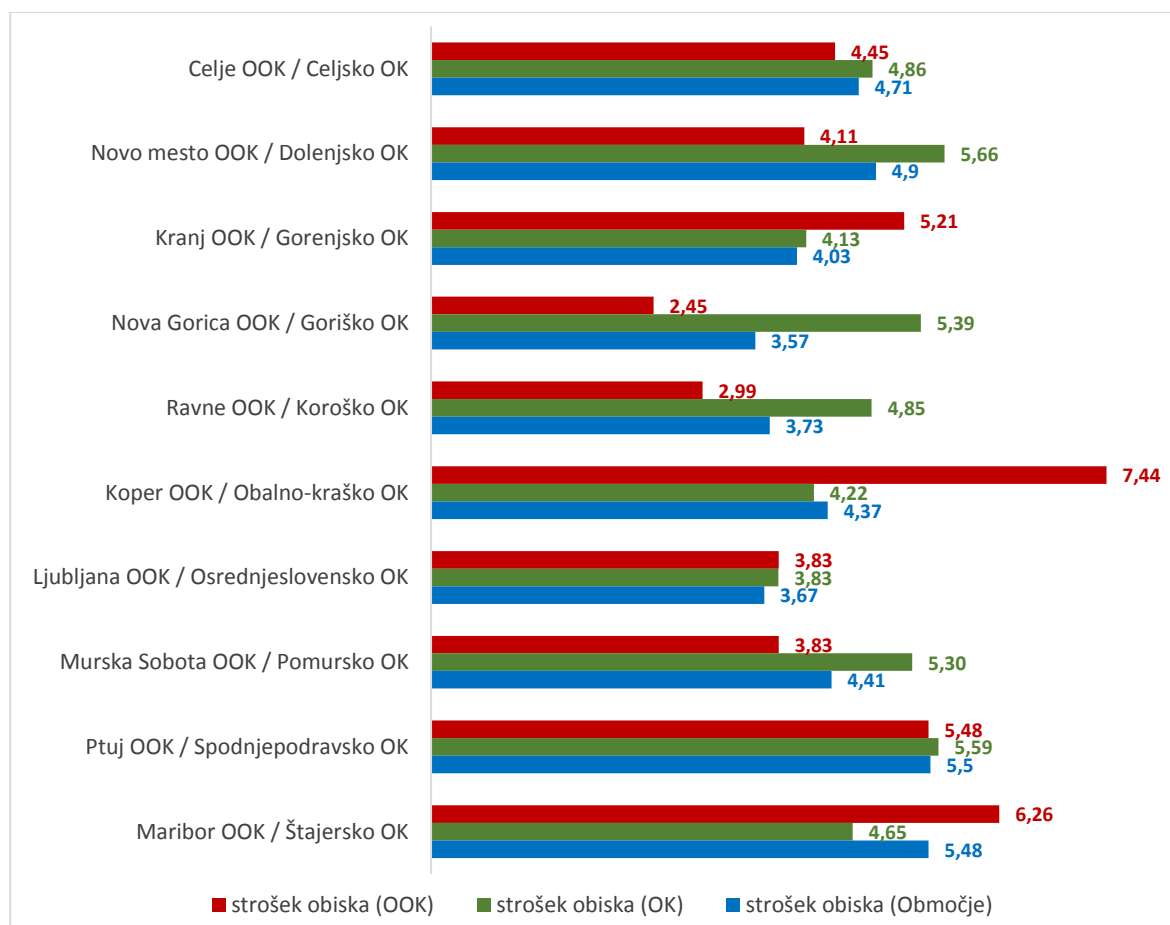
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsisst.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 30 prikazuje stroške glede na sredstva, porabljena za knjižnico (brez investicij) na število izposoj in podaljšav izposoje na enoto knjižničnega gradiva leta 2013. Ti so v slovenskem merilu v splošnih knjižnicah v povprečju znašali 1,63 EUR. Najvišji so bili stroški v OOK Koper (2,94 EUR na število izposojenih enot gradiva), sledi OOK Maribor (2,34 EUR na število izposojenih enot gradiva) in najvišji tudi na obeh območjih OOK (Obalno kraško 2,13 EUR na število izposojenih enot gradiva in Štajersko območje 2,03 EUR na število izposojenih enot gradiva). Na širšem območju pa so bili stroški najvišji v OK Ormož na Spodnjepodravskem območju (2,56 EUR na število izposojenih enot gradiva).

Najnižji strošek izposojene enote je bil v OOK Celje (0,95 EUR na število izposojenih enot gradiva), najnižji med celotnimi območji na Spodnjepodravskem (1,31 EUR na število izposojenih enot gradiva), na širših območjih pa v dveh OK na Štajerskem območju (1,27 EUR na število izposojenih enot gradiva).

3.4.2 STROŠEK OBISKA

Stroške izvajanja knjižnične dejavnosti ocenjujemo tudi glede na število obiskov knjižnice. Uporabniki obiščejo knjižnico zaradi zadovoljevanja različnih potreb, ki jih splošne knjižnice zagotavljajo z izvajanjem javne službe na področju knjižnične dejavnosti iz 2. in 16. člena *Zakona o knjižničarstvu*.

Grafikon 31: Strošek obiska (v EUR), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

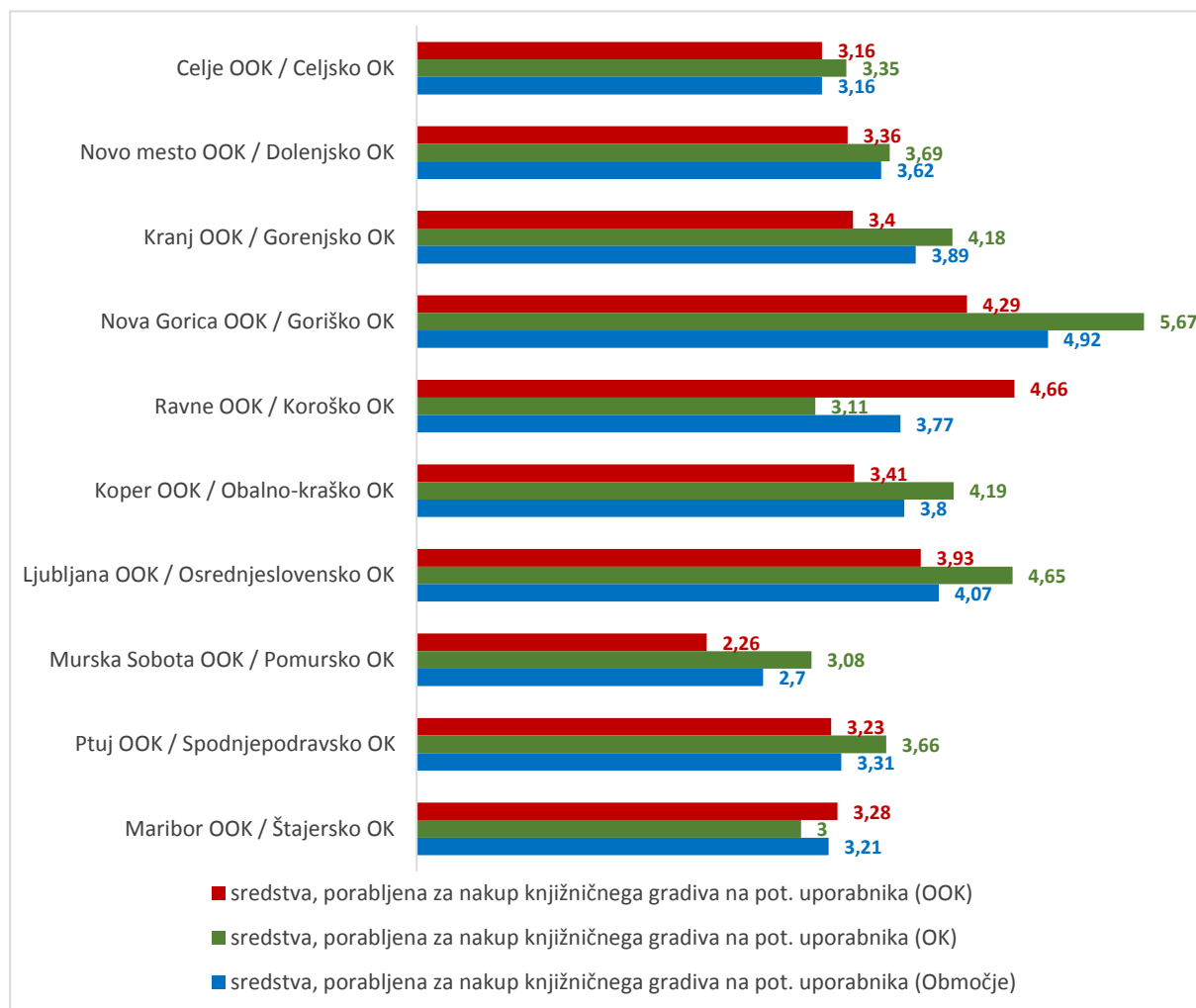
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 31 prikazuje stroške, ki so ga imele splošne knjižnice leta 2013 s fizičnim obiskom uporabnika (brez investicij). Stroški izvajanja knjižnične dejavnosti glede na število obiskov knjižnice so bili v slovenskem povprečju 4,21 EUR. Med OOK so bili stroški najvišji v Kopru (7,44 EUR/število obiskovalcev) in Mariboru (6,26 EUR/število obiskovalcev), med celotnimi območji so bili najvišji na Spodnjepodravskem (5,5 EUR/število obiskovalcev) in Štajerskem (5,48 EUR/število obiskovalcev), na širših območjih v OK pa na Dolenjskem (5,66 EUR/število obiskovalcev), Spodnjepodravskem (5,59 EUR/število obiskovalcev), Goriškem (5,39 EUR/število obiskovalcev) in Pomurskem (5,30 EUR/število obiskovalcev).

Najnižji so bili stroški obiska knjižnice v OOK Nova Gorica (2,45 EUR/število obiskovalcev) in posledično na Goriškem na račun OOK najnižji tudi med celotnimi območji (3,57 EUR/število obiskovalcev), na širših območjih pa na Osrednjeslovenskem v osmih OK (3,83 EUR/število obiskovalcev).

3.5 POTENCIALI IN RAZVOJ

3.5.1 SREDSTVA ZA NAKUP GRADIVA

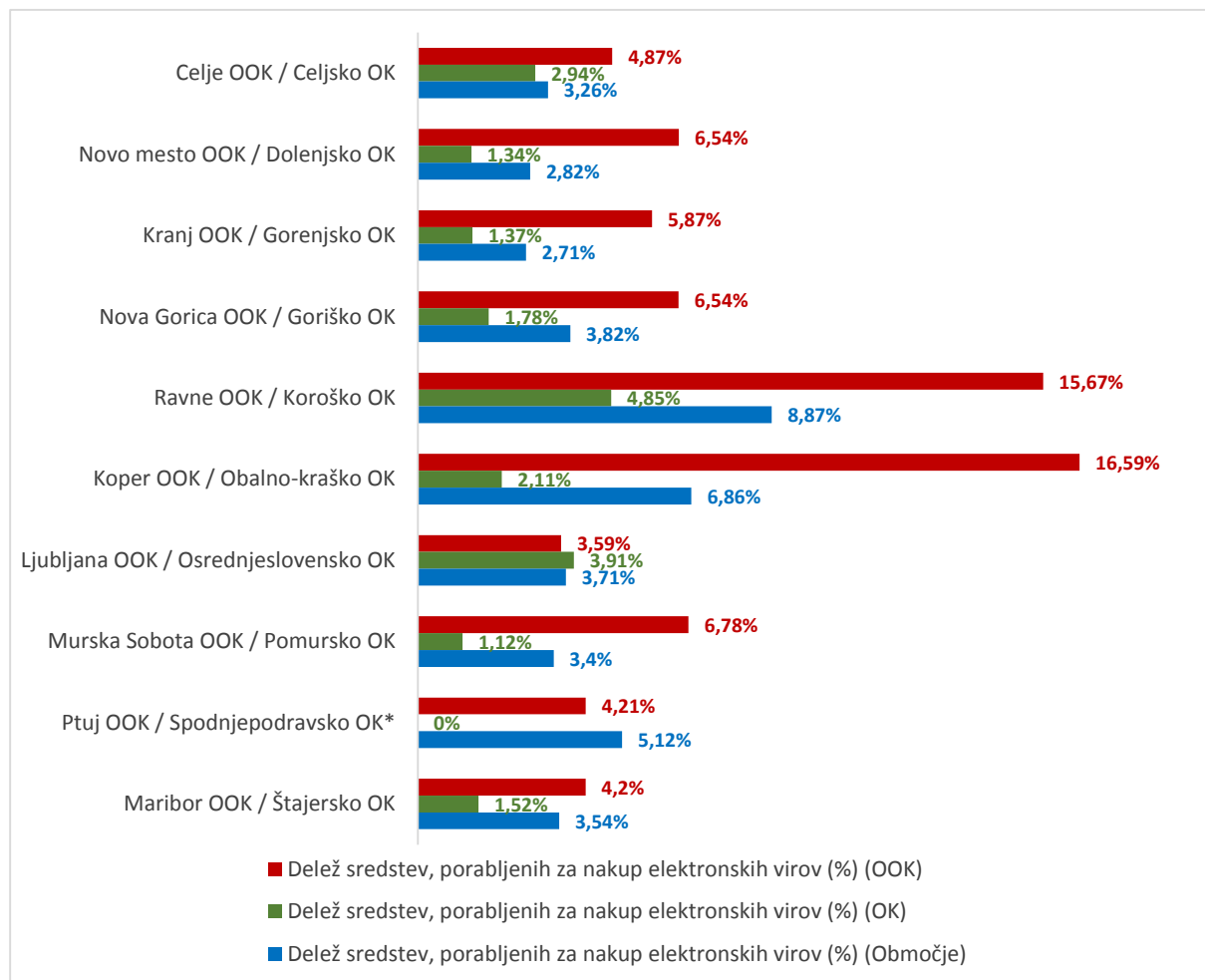
Grafikon 32: Sredstva (EUR), porabljena za nakup knjižničnega gradiva na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Obseg vlaganj v knjižnično zbirko na število potencialnih uporabnikov so prikazana na grafikonu (Grafikon 32). Pozitivno izstopajo OK na Goriškem območju, kjer so za prirast knjižnične zbirke namenili 5,67 EUR na število potencialnih uporabnikov za nakup vsega knjižničnega gradiva, med OOK pozitivno izstopajo Ravne (4,66 EUR na število potencialnih uporabnikov), med območji pa Goriško območje (4,92 EUR na število potencialnih uporabnikov).

Najmanj vlaganj v prirast knjižnične pa beležijo med OOK Murska Sobota (2,26 EUR na število potencialnih uporabnikov), OK na Štajerskem območju, kjer so za prirast knjižnične zbirke namenili 3 EUR na število potencialnih uporabnikov, med območji pa Pomursko območje (2,7 EUR na število potencialnih uporabnikov).

3.5.2 SREDSTVA ZA NAKUP ELEKTRONSKIH VIROV

Grafikon 33: Delež sredstev, porabljenih za nakup elektronskih virov (%), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

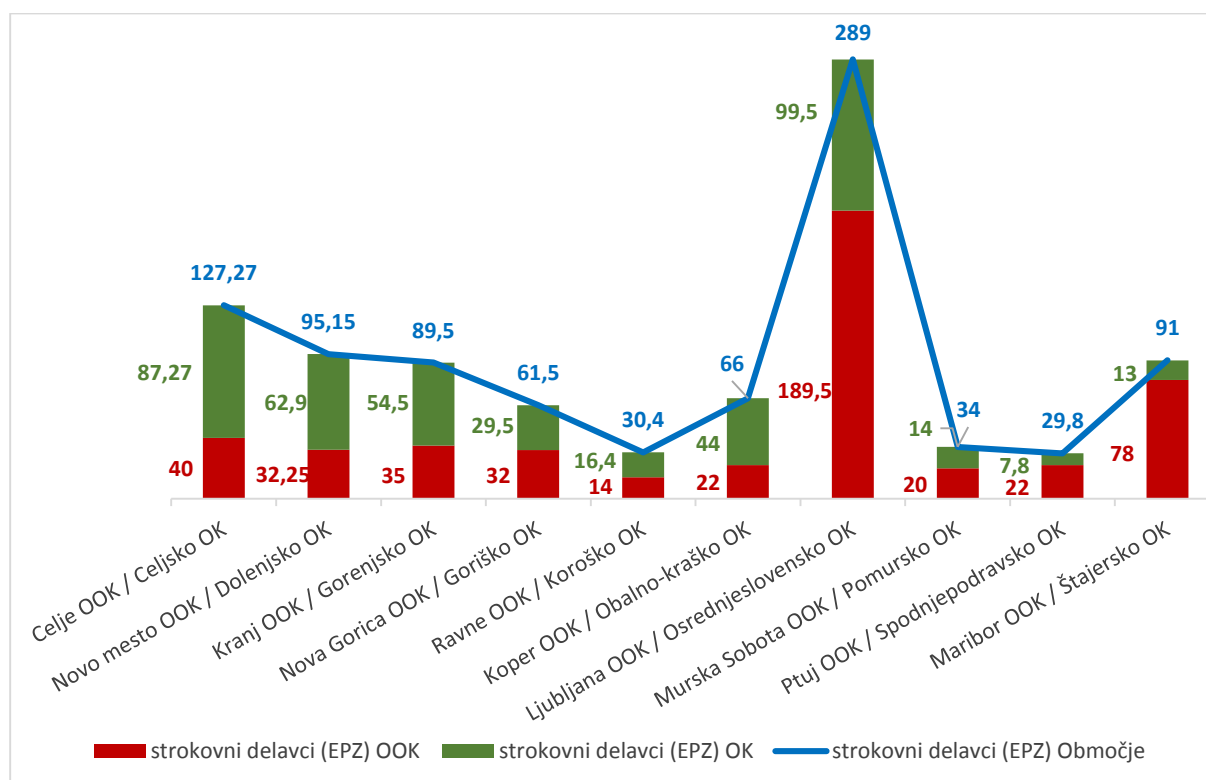
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

*Opomba: Pri statističnih meritvah za leto 2013 OK Ormož na Spodnjepodravskem območju ni posredovala podatka o višini sredstev, porabljenih za nakup elektronskih virov (v EUR).

Vrednost kazalca je vezana na konkretne naloge knjižnice ter na ceno in uporabo elektronskih virov. Na višino sredstev za nakup elektronskih virov vpliva tudi vrsta licence, saj posamezne knjižnice, v našem primeru OOK, zagotavljajo tudi dostop do nekaterih elektronskih virov (podatkovnih zbirk) OK na svojem območju, kar je tudi dobro razvidno iz grafikona (Grafikon 33), kjer OOK močno izstopajo. Procentualno so največ sredstev glede na vsa sredstva, porabljenega za nakup knjižničnega gradiva, namenili nakupu elektronskih virov na ožjem Obalno-kraškem območju v OOK Koper (16,59 %), sledijo OOK Ravne (15,67 %), pri ostalih knjižnicah pa so deleži sredstev, porabljenih za nakup elektronskih virov, tako v OOK, OK ter na območjih, pod 10 %.

3.5.3 STROKOVNI DELAVCI

Strokovni delavci v knjižnici so vsi delavci, ki imajo formalno izobrazbo s področja bibliotekarstva ali informacijskih znanosti (diplomirani bibliotekarji) ter tisti delavci, ki imajo formalno izobrazbo z drugih področij in opravljen bibliotekarski izpit (diplomirani priučeni bibliotekarji). Diplomirani bibliotekarji so vsi strokovni delavci, ki imajo formalno izobrazbo (višješolsko ali visokošolsko diplomu, magisterij ali doktorat) s področja bibliotekarstva ali informacijskih znanosti; diplomirani priučeni bibliotekarji so vsi strokovni delavci, ki imajo formalno izobrazbo z drugih področij (višješolsko ali visokošolsko diplomu, magisterij ali doktorat) ter opravljen bibliotekarski izpit; priučeni knjižničarji so vsi tisti strokovni delavci, ki imajo srednješolsko izobrazbo ter opravljen bibliotekarski izpit¹⁷.

Grafikon 34: Strokovni delavci v rednem delovnem razmerju (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

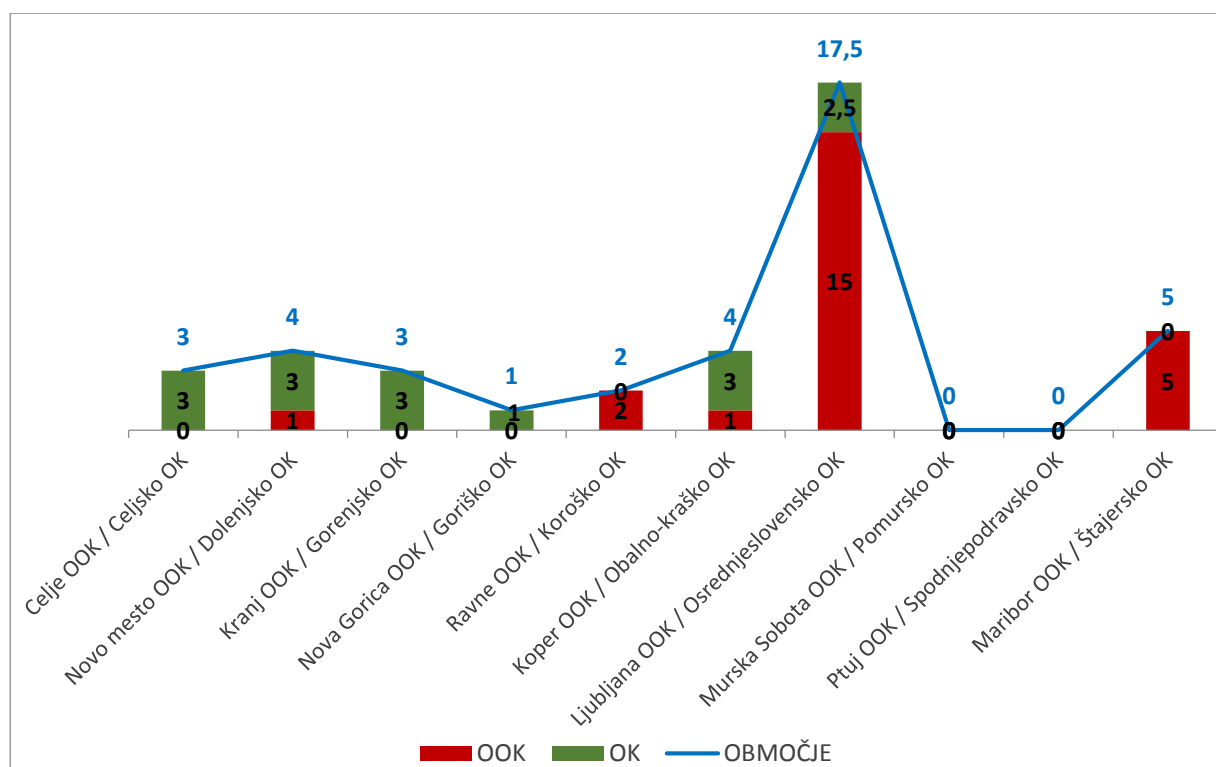
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Dobro strokovno usposobljenost osebja knjižnice in s tem strokovni potencial splošnih knjižnic za leto 2013 kaže visok odstotek (78 %) strokovnih delavcev (913,62 EPZ) glede na vse redno zaposlene delavce (1.164,12 EPZ). Največ strokovnega knjižničarskega kadra (91 %) je svoje delo opravljalo na Osrednjeslovenskem območju (289 EPZ), najmanj (9 %) pa na Spodnjepodravskem območju (29,8 EPZ) (Grafikon 34).

V desetih OOK je bilo zaposlenih 35 % strokovno usposobljenega osebja knjižnice. Za opravljanje nalog iz *Zakona o knjižničarstvu* so imeli največ strokovno ustreznih zaposlenih v Ljubljani (189,5 EPZ) in najmanj na Ravnah (14 EPZ).

Največ, 93 % strokovnega kadra na širšem območju OOK, je bilo zaposlenih v OK na Osrednjeslovenskem območju (99,5 EPZ) in najmanj, 7 % (7,8 EPZ) Spodnjepodravskem območju.

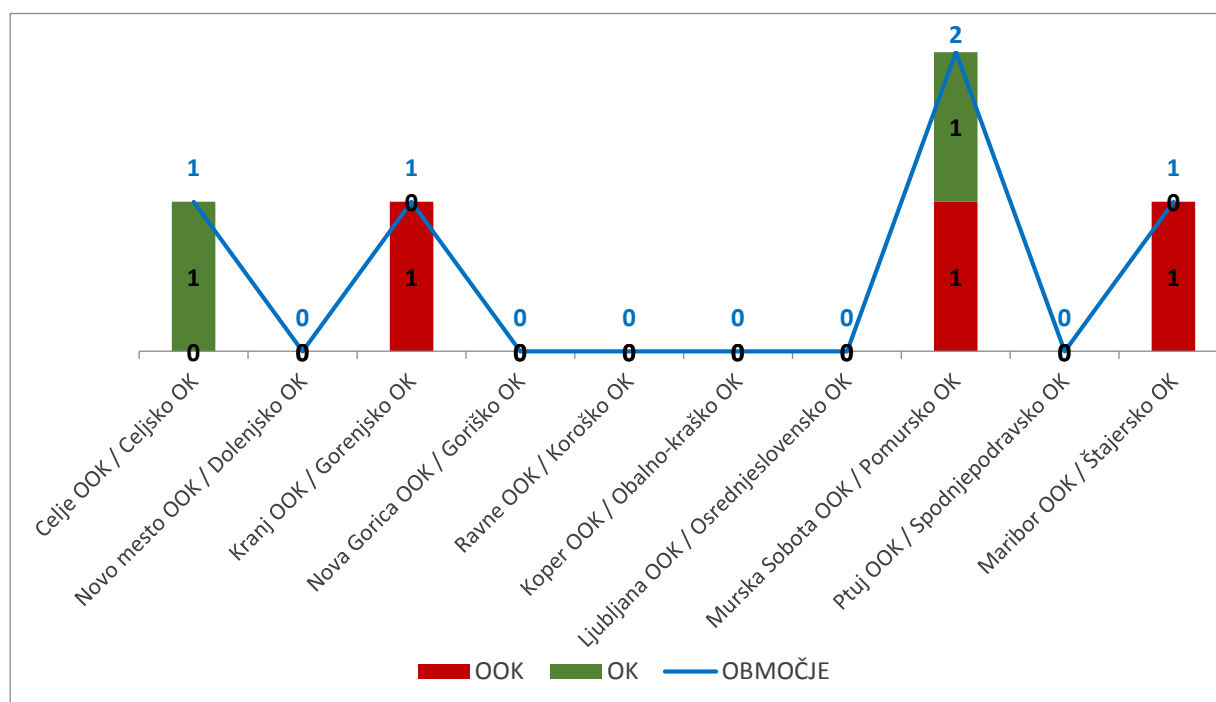
¹⁷Vir: Definicije BibSiSt online, dostopno na <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/definicije/index.php?c=18>.

Grafikon 35: Delavci z magisterijem (8/1 stopnja izobrazbe) (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

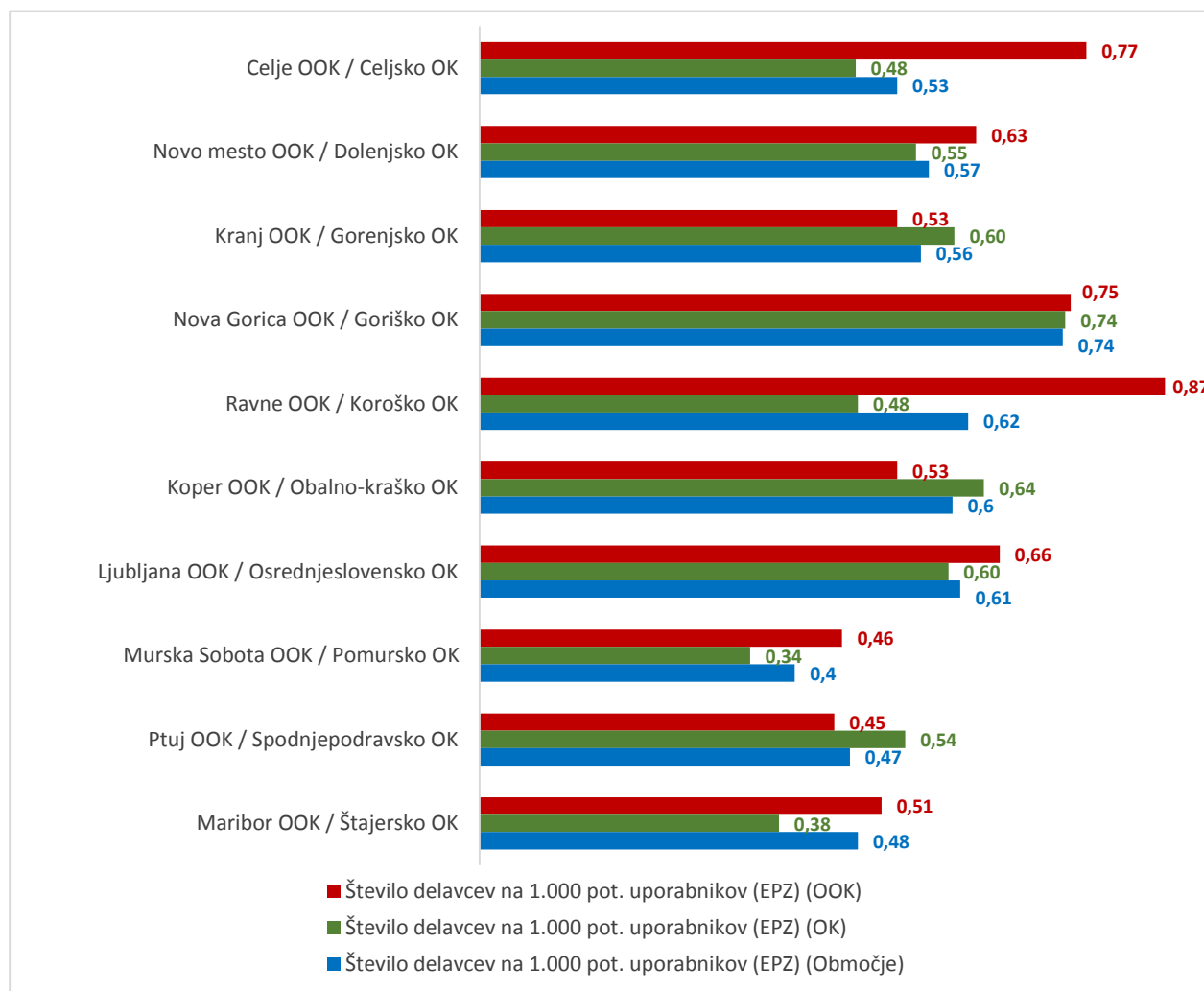
Podatki glede višine izobrazbe kažejo, da je bilo v splošnih knjižnicah zaposlenih 39,5 EPZ z magisterijem (brez so bili na Pomurskem in Spodnjepodravskem območju) (Grafikon 35) in 5 (EPZ) z doktoratom znanosti (Grafikon 36) na Celjskem (1), Gorenjskem (1), Pomurskem (2) ter Štajerskem območju (1). Od teh jih je bilo dobrih 60 % zaposlenih v OOK (z magisterijem 24 EPZ in 3 EPZ z doktoratom).

Grafikon 36: Delavci z doktoratom (8/2 stopnja izobrazbe) (EPZ), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

Največ zaposlenih z magisterijem (Grafikon 35) so imeli na Osrednjeslovenskem območju 17, 5 EPZ, od tega 15 EPZ v OOK Ljubljana. Med OOK so imeli osebe z magisterijem še v Novem mestu (1 EPZ), na Ravnah (2 EPZ), v Kopru (1 EPZ) in Mariboru (5 EPZ) ter z doktoratom (Grafikon 36) v Kranju (1 EPZ), Murski Soboti (1 EPZ) in Mariboru (1 EPZ).

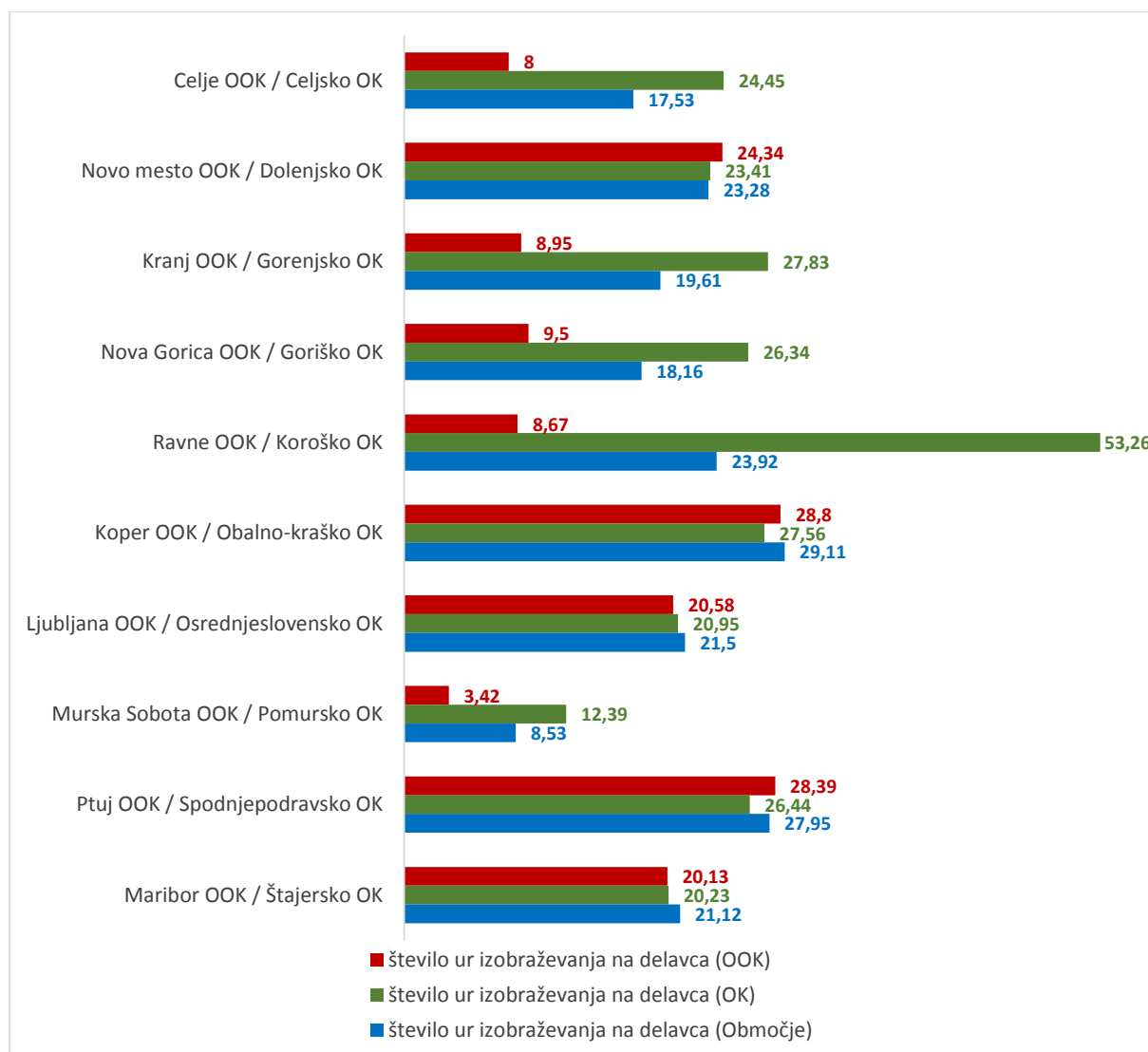
Grafikon 37: Delavci (na 1.000 potencialnih uporabnikov v EPZ) primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Leta 2013 je bilo v rednem delovnem razmerju (EPZ) največje število delavcev (0,74 EPZ na 1.000 potencialnih uporabnikov) (prebivalcev) na Goriškem območju, najmanjše pa na Pomurskem območju (0,4 EPZ). Med OOK so kadrovske dobro podprti na Ravnah z 0,87 EPZ in podhranjeni v OOK Ptuj z 0,45 EPZ in Murska Sobota z 0,46 EPZ na 1.000 potencialnih uporabnikov. Na širšem območju, v OK, pa je kadrovska slika najboljša na Goriškem 0,74 EPZ in najslabša na Pomurskem območju z 0,46 EPZ na 1.000 potencialnih uporabnikov (Grafikon 37).

3.5.4 ŠTEVILO UR IZOBRAŽEVANJ

Eden izmed kazalcev, ki nam pokaže, kakšna je stopnja vlaganj v človeške vire, je število ur izobraževanja zaposlenih glede na število delavcev zaposlenih v knjižnici (ne glede na obliko zaposlitve).

Grafikon 38: Število ur izobraževanja na delavca, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

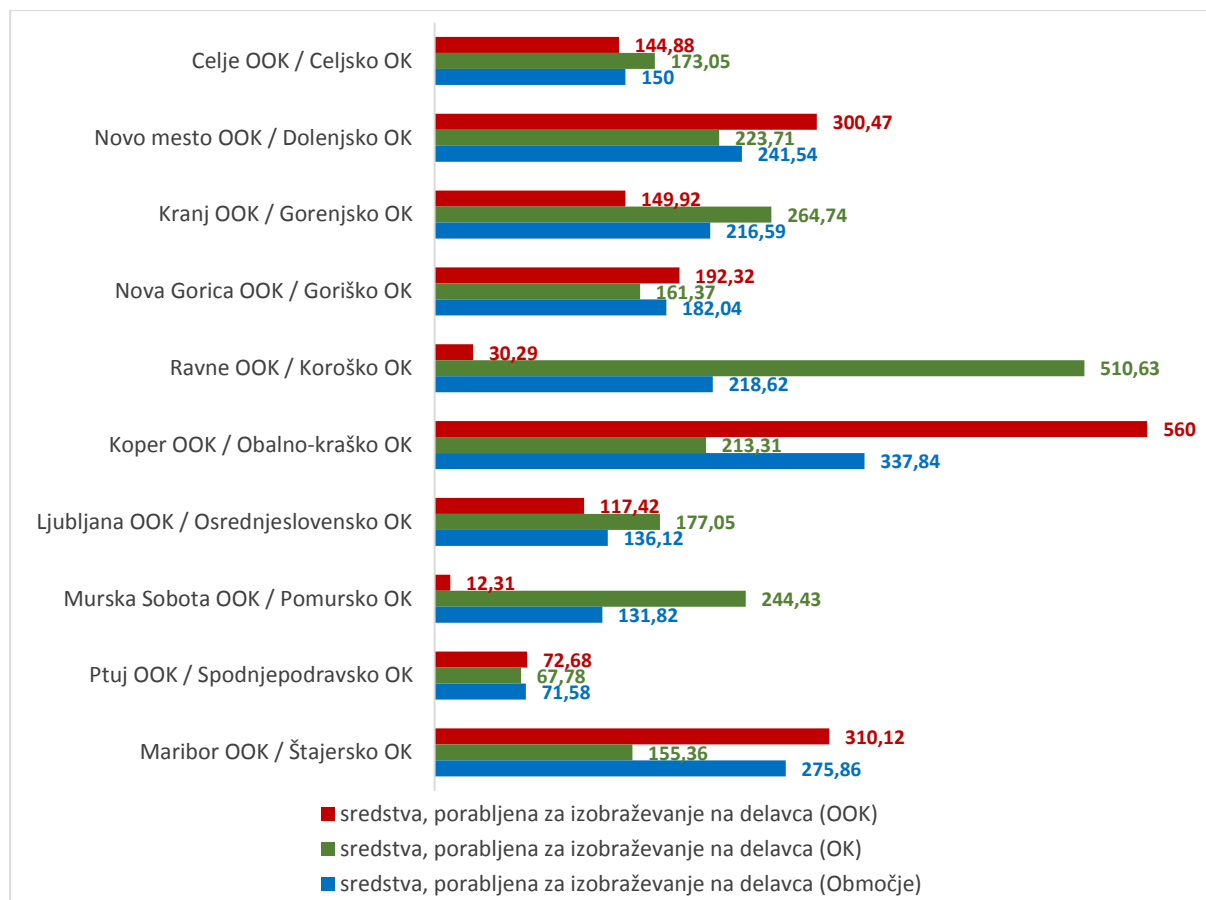
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsisst.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Povprečno so se zaposleni v slovenskih splošnih knjižnicah izobraževali skoraj 21 ur letno (2013). Visoka vrednost kazalca kaže, da so največ vlagali v človeške vire v štirih OK na Koroškem širšem območju (53,26 ur) glede na število ur izobraževanja na posameznega zaposlenega, med OOK v Kopru (28,8 ur) in na Ptuj (28,39 ur) ter na celotnem Obalno-kraškem območju (29,11 ur).

Nasprotno pa so najmanj vlagali v človeške vire knjižnice v OOK Murska Sobota (12,31 EUR), v OK na Spodnjepodravskem širšem območju (67,78 EUR) in na celotnem Pomurskem območju (12,39 EUR).

3.5.5 SREDSTVA ZA IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH

Za ugotavljanje stopnje vlaganj v človeške vire v knjižnični dejavnosti sklepamo na podlagi sredstev, porabljenih za izobraževanje zaposlenih (v EUR) glede na število zaposlenih delavcev v knjižnici (ne glede na obliko zaposlitve).

Grafikon 39: Sredstva za izobraževanje zaposlenih (EUR), primerjalno OOK, OK in območja, 2013

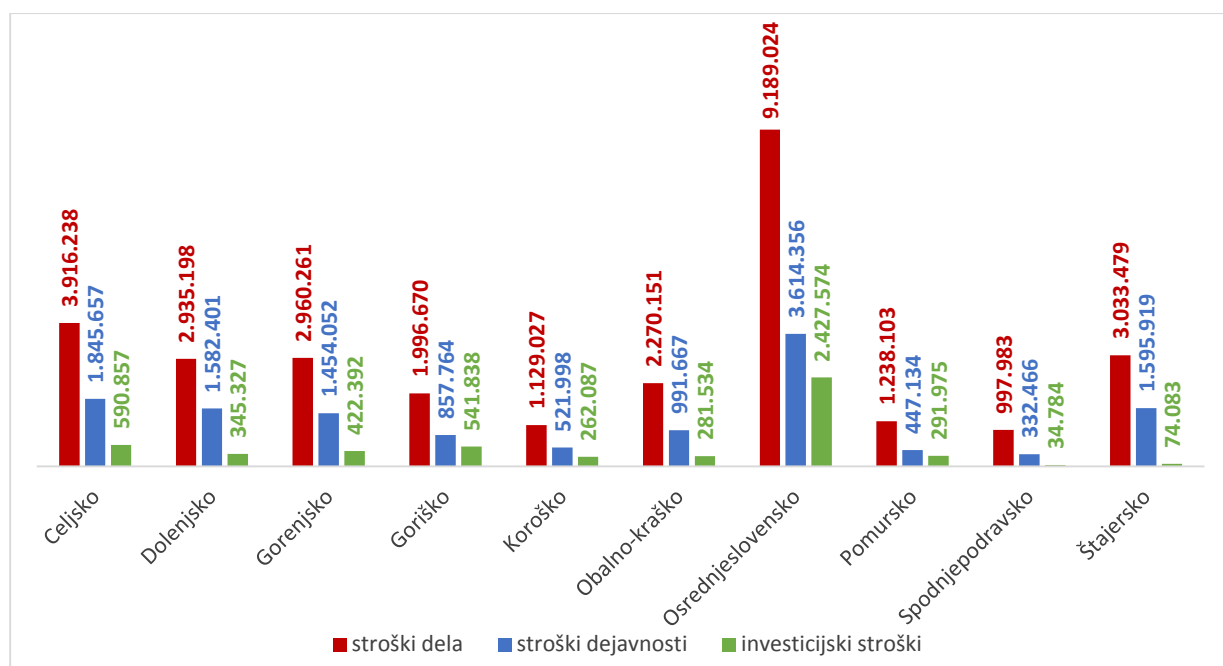
Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsisst.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

V povprečju so v 58 splošnih knjižnicah namenili za izobraževanje svojih zaposlenih 189,35 EUR. Visoka vrednost kazalca (560 EUR) kaže, da so imeli najvišjo stopnjo vlaganj v človeške vire knjižnice v OOK Koper, v OK na Koroškem širšem območju (510,63 EUR) in na Obalno-kraškem območju 337,84 EUR).

Nasprotno pa so najmanj vlagali v človeške vire knjižnice v OOK Murska Sobota (12,31 EUR), v OK na Spodnjepodravskem širšem območju (67,78 EUR) in tudi na celotnem Spodnjepodravskem območju (71,58 EUR).

3.5.6 STROŠKI KNJIŽNICE

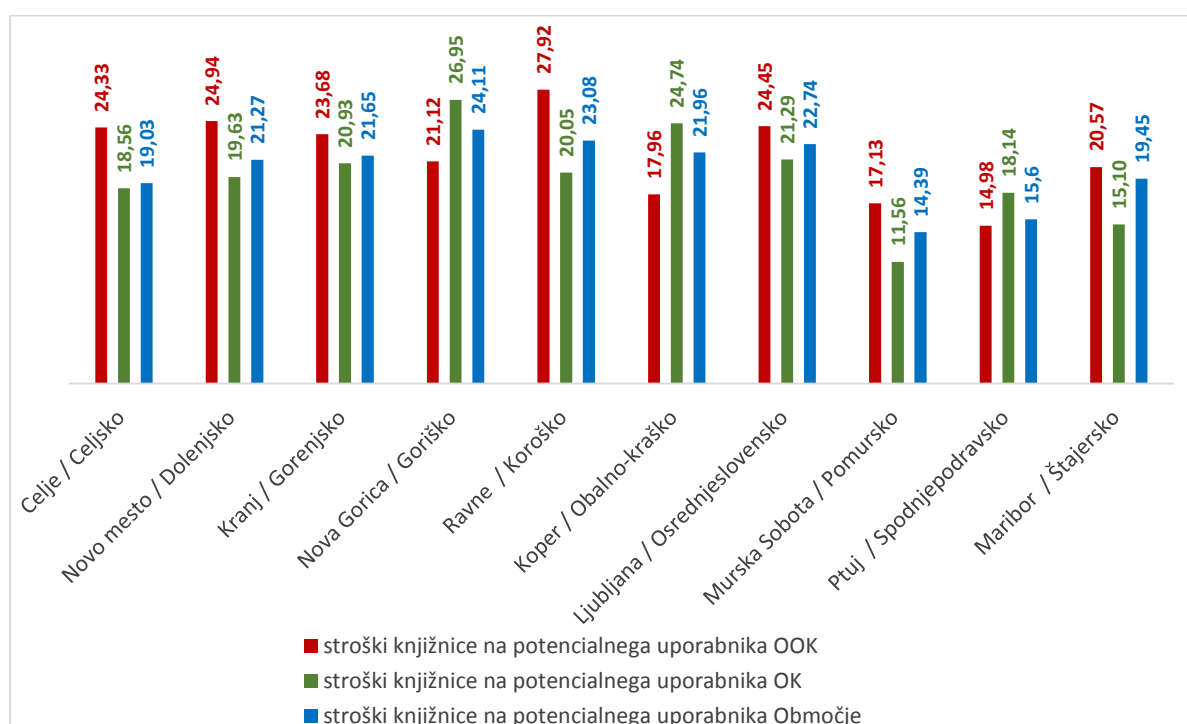
Leta 2013 so splošne knjižnice za delo, dejavnost in investicije porabile 48.181.997 EUR. Od tega so stroški dela znašali skoraj 61 % (29.666.133 EUR), stroški dejavnosti dobrih 27 % (13.243.413 EUR) in investicijski stroški skoraj 11 % (5.272.452 EUR).

Grafikon 40: Sredstva, porabljena za poslovanje knjižnice z investicijami (EUR), 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2014

Na sliki (Grafikon 40) prikazujemo vsa sredstva, porabljena za poslovanje knjižnice z investicijami. Na Osrednjeslovenskem območju so za delovanje devetih splošnih knjižnic (OOK in 8 OK) porabili 15.230.953 EUR, stroški so bili najvišji v slovenskem merilu in to tako glede stroškov dela (9.189.024 EUR), dejavnosti (3.614.356 EUR) in vlaganj (investicij 2.427.574 EUR). Več vlaganj sredstev za poslovanje knjižnice z investicijami beležimo še v knjižnicah na Celjskem (OOK in 11 OK) z 6.352.752 EUR, Dolenjskem (OOK in 8 OK) 4.862.925 EUR, Gorenjskem (OOK in 4 OK) 4.836.706 in Štajerskem območju (OOK in 2 OK) 4.703.480. Najnižji pa so bili stroški za knjižnice na Spodnjepodravskem območju (OOK in 1 OK) v višini 1.365.233 EUR, in sicer so znašali stroški dela 997.983 EUR, dejavnosti 332.466 EUR in vlaganj (investicij) 34.784 EUR).

Grafikon 41: Stroški knjižnice na potencialnega uporabnika, primerjalno OOK, OK in območja, 2013

Vir podatkov: BibSiSt Online, kazalci, 2014 (http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/kazalci_spl.php)

Grafikon 41 prikazuje stopnjo vlaganj v knjižnično dejavnost na potencialnega uporabnika. Povprečen strošek knjižnice (brez investicij) na potencialnega uporabnika leta 2013 je bil 20,82 EUR. Visoko stopnjo vlaganj v knjižnično dejavnost, skoraj 28 EUR na prebivalca, beležimo v OOK Ravne (27,92 EUR/prebivalca), sledi OOK Novo mesto (24,94 EUR/prebivalca) in s približno 24 EUR na prebivalca v Ljubljani (24,45 EUR/prebivalca), Celju (24,33 EUR/prebivalca), Kranju (23,68 EUR/prebivalca). Najmanj vlaganj v knjižnično dejavnost pa beležimo na Ptuj (slabih 15 EUR na prebivalca).

Izmed območij kot celote pa lahko izpostavimo najvišjo stopnjo vlaganj v knjižnice (brez investicij) na Goriškem (24,11 EUR/prebivalca), Koroškem (23,08 EUR/prebivalca) in na Osrednjeslovenskem (22,74 EUR/prebivalca). Najmanj vlagajo v splošne knjižnice na Pomurskem območju (14,39 EUR/prebivalca).

V glavnem so bile vse OOK bolj financirane kot območje v celoti. Izjeme z manjšim vlaganjem v OOK kot v knjižnice na celotnem območju so, poleg že v prejšnjem odstavku omenjene OOK Ptuj, še Koper (17,96 EUR/prebivalca) in Nova Gorica (21,12 EUR/prebivalca).

Na širših območjih so v knjižnično dejavnost največ vlagali v OK na Goriškem območju (26,95 EUR), najmanj pa v tri OK na Pomurskem območju (11,56 EUR).

4 IZVAJANJE POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC TER NAČIN NJIHOVEGA KOORDINIRANJA

Septembra 2003 je bil okvir izvajanja posebnih nalog določen s *Pravilnikom, 2003*, ki je bil sprejet na podlagi *Zakona o knjižničarstvu*. Novo imenovane OOK so dobile tudi prva sredstva, konkretnije pa se je izvajanje nalog začelo koordinirati v letu 2004, ko je NUK zaposlil koordinatorja, katerega glavna naloga je usklajevanje in priprava skupnih in območnih programov ter skrb, da se le-ti izvajajo v skladu z zakonodajo.

Podlaga za izdelavo poročila o izvajanju posebnih nalog OOK so vsebinska in finančna poročila OOK v letih 2010, 2011, 2012 in 2013, ki so jih le-te posredovale na pristojno ministrstvo in poročila koordinacije NUK. Poročilo je nadaljevanje dveh predhodnih triletnih poročil za obdobje od 2003 do 2006 in 2007 do 2009.

Na nacionalnem nivoju so se v vseh letih poročevalskega obdobja srečali direktorji OOK dvakrat letno (usklajevanje programa in izvedba) ter dva do trikrat letno tri delovne skupine, in sicer: koordinatorji, domoznanci in sistemski administratorji oz. informatiki. Organizacijo delovnih srečanj in delo delovnih skupin je koordiniral NUK. Temelj delovanja vseh treh delovnih skupin so sodelovanje, partnerstvo in timsko delo. Ob izraženih potrebah so se oblikovale še posebne delovne skupine za pripravo raznih strokovnih izhodišč, smernic, navodil ...

Ker se je z letom 2013 iztekla strategija OOK, ki je bila sprejeta leta 2008, se je na delavnicah v NUK v letu 2013 začela priprava nove strategije OOK do 2020.

Vizija OOK ostaja nespremenjena od leta 2008. Dokument je dostopen na spletni povezavi: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/page.php?id=7&psid=9>.

Za vsako izmed štirih posebnih nalog OOK je izdelana tudi zbirna tabela, ki prikazuje višino sredstev za izvedbo posamezne naloge OOK (Tabela 24).

4.1 ZAGOTAVLJANJE POVEČANEGA IN ZAHTEVNEJŠEGA IZBORA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA IN INFORMACIJ

4.1.1 Normativna izhodišča

11. člen *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* določa minimalni prirast gradiva v splošni knjižnici, in sicer dopolnjuje knjižnično zbirko z letnim prirastom 200 enot gradiva na 1.000 prebivalcev. 11.b člen pa določa, da splošna knjižnica, ki deluje na območju, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, dopolnjuje zbirko tako, da za večinsko prebivalstvo zagotovi letni prirast monografskih publikacij v obsegu najmanj 200 enot na 1.000 prebivalcev, za avtohtono narodno skupnost pa letni prirast najmanj 250 enot na 1.000 prebivalcev, pripadnikov narodne skupnosti, praviloma v jeziku te skupnosti. V to je vključen letni prirast najmanj 25 enot neknjižnega gradiva na 1.000 prebivalcev, pripadnikov narodne skupnosti ter 10 % naslovov serijskih publikacij v jeziku narodne skupnosti zagotoviti z rednim letnim nakupom iz sredstev občin in države ali iz drugih virov prirasta gradiva (zamena, dar). Polega tega letno dopolnjuje knjižnično zbirko s serijskimi publikacijami v jeziku avtohtone narodne skupnosti v obsegu najmanj 15 % naslovov v okviru števila naslovov.

Vsaj 50 enot monografskih publikacij na 1.000 prebivalcev, pripadnikov avtohtone narodne skupnosti, tri enote neknjižnega gradiva na 1.000 prebivalcev, pripadnikov narodne skupnosti ter 5 % naslovov serijskih publikacij v jeziku narodne skupnosti zagotovi država v okviru posebnih programov splošnih knjižnic za narodne skupnosti iz 25. člena zakona.

OOK pa imajo dodatni pogoj, in sicer zagotavljajo povečan in zahtevnejši izbor knjižničnega gradiva tako, da poleg ostalega prirasta letno dopolnjujejo knjižnično zbirko z najmanj 14 enotami gradiva na 1.000 prebivalcev, kar vključuje tudi obvezni izvod, ker so OOK po *Zakonu o obveznem izvodu publikacij* depozitarne knjižnice.

V skladu z določili 3. člena *Pravilnika, 2003* te za območno zbirko pridobivajo, obdelujejo, hranijo in posredujejo pretežni del slovenske založniške produkcije. Pri izboru gradiva v največji možni meri upoštevajo kriterij kakovosti. Prioritete pri nabavi gradiva so znanstvena in strokovna literatura, leposlovje, pol publicirano in neknjižno gradivo, uradne publikacije, splošni in strokovni priročniki, drugo referenčno gradivo, tuja literatura, zlasti leposlovje in periodika ter časniki in splošni časopisi.

4.1.2 Prirast gradiva

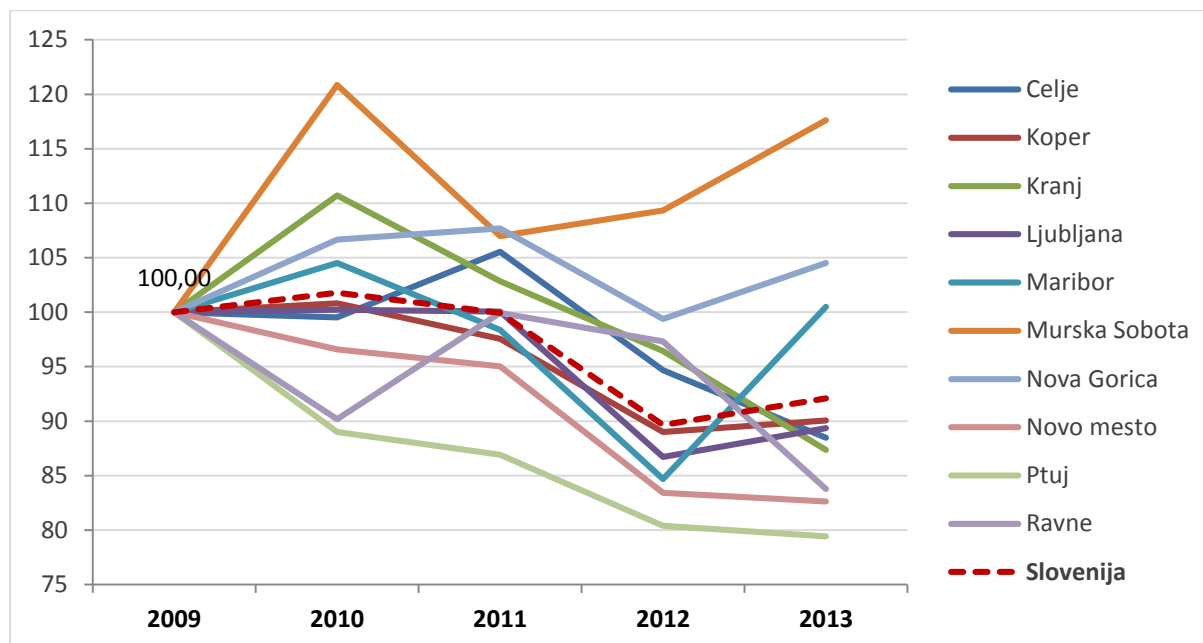
4.1.2.1 Celotni prirast gradiva v OOK

Tabela 6: Prirast vsega knjižničnega gradiva (inventarne enote) v OOK v obdobju 2010-2013 primerjalno z letom 2009

OOK	2009	2010	2011	2012	2013
Celje	16.576	16.498	17.496	15.694	14.663
Koper	11.995	12.093	11.701	10.675	10.802
Kranj	18.897	20.920	19.432	18.223	16.507
Ljubljana	90.531	90.724	90.567	78.487	80.892
Maribor	37.361	39.048	36.752	31.643	37.542
Murska Sobota	13.439	16.240	14.378	14.693	15.807
Nova Gorica	20.115	21.458	21.662	19.992	21.022
Novo mesto	19.375	18.715	18.411	16.160	16.009
Ptuj	17.622	15.686	15.315	14.166	13.998
Ravne	9.054	8.164	9.048	8.810	7.584
SKUPAJ (inventarnih enot)	254.965	259.546	254.762	228.543	234.826

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014

Tabela 6 prikazuje celoten prirast knjižničnega gradiva po letih od 2009 do 2013 v desetih OOK iz vseh virov financiranja (ne samo iz naslova izvajanja prve posebne naloge OOK) (občine, ministrstvo, lastna). Opazno je skoraj 10 % zmanjševanje števila letnega prirasta gradiva po posameznih letih (254.965 inventarnih enot leta 2009 in 234.826 inventarnih enot leta 2013). Beležimo tudi izjeme (Murska Sobota, Nova Gorica in Maribor), ki so nasprotno, leta 2013 beležile večji prirast knjižničnega gradiva kot leta 2009.

Grafikon 42: Gibanje prirasta inventarnih enot knjižničnega gradiva v OOK v obdobju 2010-2013 glede na leto 2009 iz različnih virov financiranja

Vir podatkov: BibSiSt Online, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014

Razmerje v prirastu knjižničnega gradiva (iz različnih virov za nakup ali drug način prirasta) po posamezni OOK med letoma 2009 in 2013 je prikazano na sliki (Grafikon 42). Prirast knjižničnega gradiva po OOK z leti upada in je leta 2013 v povprečju za 8 % manjše kot leta 2009 zaradi manjšega prirasta v sedmih OOK.

4.1.2.2 Prirast knjižničnega gradiva OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup, obvezni izvod)

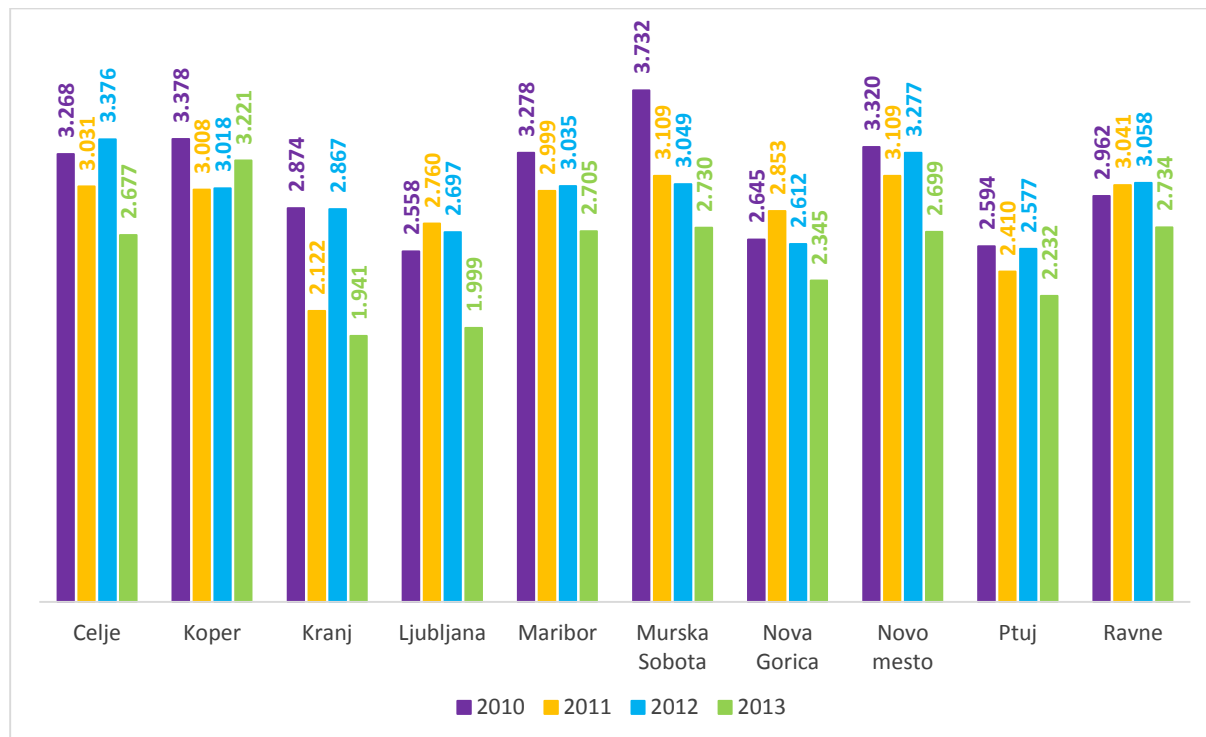
Po *Zakonu o obveznem izvodu publikacij*¹⁸ (2006) so OOK depozitarne organizacije, ki sprejemajo, hranijo, obdelujejo in dajejo v uporabo obvezni izvod za študijske, raziskovalne in podobne namene.

NUK obdrži po dva obvezna izvoda publikacij, po dva pošlje Univerzitetni knjižnici Maribor, po enega pa desetim OOK. Po prejemu od založnikov NUK razporeja in posreduje obvezni izvod po naslednjem prioriteten vrstnem redu: Osrednja knjižnica Celje, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto,

¹⁸ Namen obveznega izvoda je zagotoviti ohranjanje in dostopnost določenega števila izvodov vseh publikacij, ki so bile izdane, založene, objavljene, izdelane ali razmnožene v Republiki Sloveniji ali pa uvožene in prilagojene (npr. z uvodno besedo, podnapisi v slovenščini ipd.) za distribucijo v Republiki Sloveniji, kot nacionalne kulturne dediščine ter omogočiti izvajanje bibliografskega nadzora, izdelavo nacionalne bibliografije, pripravo podatkov o slovenski založniški produkciji in uporabo v skladu s strokovnimi navodili. Vsaka depozitarna organizacija je dolžna ustrezno bibliografsko obdelati publikacije iz obveznega izvoda in omogočiti javni dostop do podatkov o njih. (3. in 16. člen *Zakona o obveznem izvodu publikacij (ZOIPub)*. [Uradni list RS, št. 69/2006](#)).

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Mestna knjižnica Kranj, *Narodna in študijska knjižnica Trst, Slovenska študijska knjižnica Celovec*¹⁹, Mariborska knjižnica in Mestna knjižnica Ljubljana.

OOK z dotokom obveznega izvoda prejemajo različne vrste gradiva: monografske in serijske publikacije ter neknjižno gradivo (muzikalije, atlase, zemljevide, plakate, razglednice, DVD, CD, USB, Blue ray, plošče...).

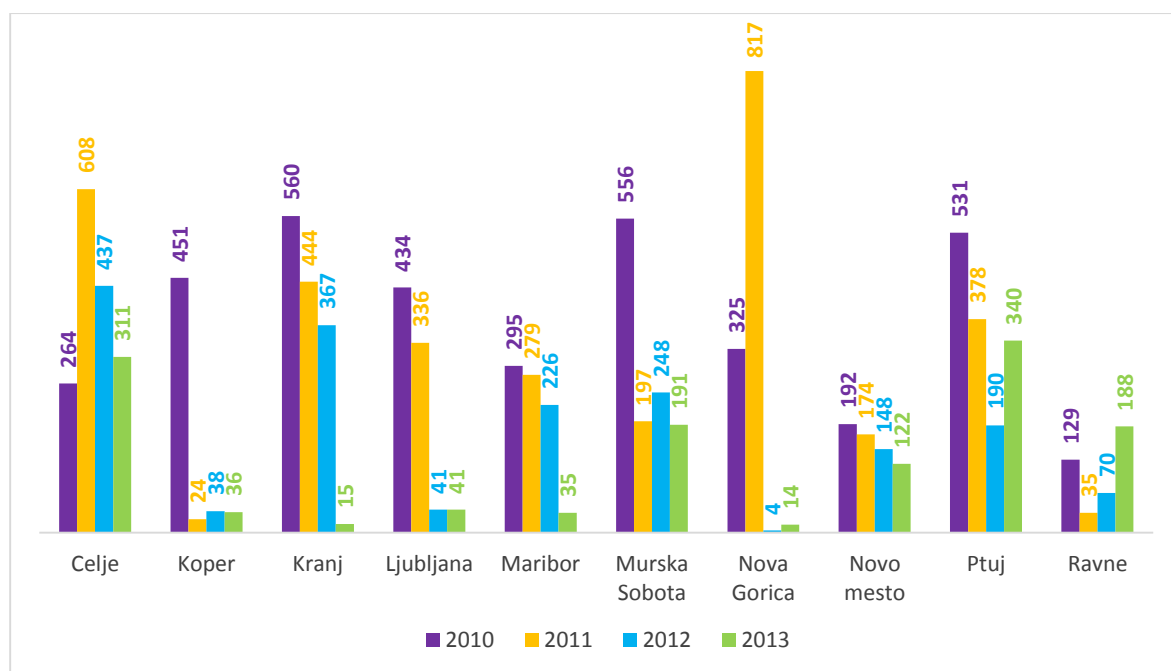
Grafikon 43: Prirast gradiva v OOK - obvezni izvod (inventarne enote), 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

OOK poročajo o inventariziranih enotah gradiva iz naslova obveznega izvoda. Podatki, zbrani iz poročil OOK, kažejo, da so OOK svoj fond knjižničnega gradiva (inventarizirane enote) v povprečju povečale z dobrimi 2.800 enotami letno, in sicer v poročevalskem obdobju največ v letu 2010 v Murski Soboti (3.732 inventariziranih enot) in najmanj leta 2013 v Kranju (1.941 inventariziranih enot). Leta 2013 poročajo OOK o zmanjševanju števila inventariziranega obveznega izvoda (Grafikon 43).

Poleg dotoka obveznega izvoda pa OOK prejemajo tudi sredstva pristojnega ministrstva za nakup gradiva za zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij za izvajanje prve posebne naloge glede na program.

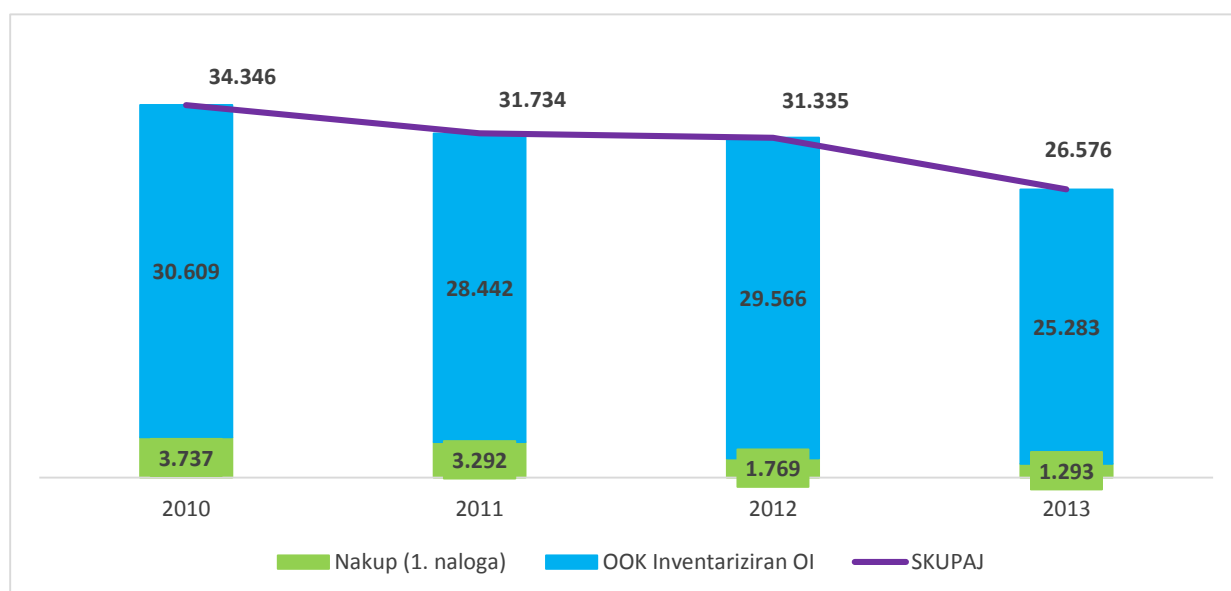
¹⁹ V prejemanje obveznega izvoda sta vključeni tudi obe zamejski knjižnici kot osrednji knjižnici Slovencev v zamejstvu. Za potrebe tega poročila upoštevamo v statističnih prikazih samo podatke o obveznem izvodu za OOK.

Grafikon 44: Prirast gradiva v OOK – nakup iz sredstev za izvajanje prve posebne naloge (inventarne enote) 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Iz naslova nakupa gradiva za zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij za izvajanje prve posebne naloge so OOK leta 2010 povprečno nakupile skoraj 374 enot, nato se je nakup letno zmanjševal in leta 2013 je v povprečju znašal le še dobrih 129 enot knjižničnega gradiva (Grafikon 44). Največ knjižničnega gradiva med vsemi OOK so leta 2011 kupili v Novi Gorici (817 enot gradiva), naslednje leto pa so naredili strašen preskok in so ga kupili najmanj (samo 4 enote).

Grafikon 45: Prirast enot gradiva iz naslova izvajanja prve posebne naloge OOK (nakup in obvezni izvod) 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

V obdobju 2010-2013 je prirast gradiva v desetih OOK iz naslova prve naloge znašal 123.991 inventarnih enot gradiva. Od tega 113.900 inventarnih enot iz dotoka obveznega izvoda in 10.091 enot nakupa s sredstvi pristojnega ministrstva za izvajanje prve posebne naloge OOK (Grafikon 45 in

Grafikon 43). Knjižnične zbirke so se v OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge leta 2010 povečale za 34.346 enot gradiva, in sicer z 30.609 inventariziranimi enotami obveznega izvoda ter 3.737 enotami nakupa. V letu 2011 se je zbirka povečala za 31.734 enot gradiva (28.442 inventariziranih enot obveznega izvoda in 3.292 enot nakupa). Skupen prirast gradiva v letu 2012 je bil 31.335 enot gradiva (29.566 enot inventariziranega obveznega izvoda in 1.769 enot nakupa). Skupen prirast gradiva v letu 2013 je znašal 26.576 enot gradiva (25.283 enot inventariziranega obveznega izvoda in 1.293 enot nakupa).

Glede na podatke ugotavljamo, da je v štiriletnem obdobju prišlo do 22,6 % upadanja prirasta enot knjižničnega gradiva iz naslova izvajanja prve posebne naloge (obvezni izvod in nakup).

Tabela 7: Prikaz števila enot glede na minimalni pogoj in razlika glede na prirast knjižničnega gradiva v OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup, obvezni izvod v inventarnih enotah - i. e.) 2010-2013

OOK	Minimalni pogoj 14 i. e./1.000 prebivalcev				Razlika glede na minimalni pogoj (i. e.)			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Celje	4.255	4.259	4.252	4.240	-723	-620	-439	-1.252
Koper	2.049	2.058	2.066	2.080	1.780	974	990	1.177
Kranj	2.848	2.857	2.856	2.855	586	-291	378	-899
Ljubljana	7.699	7.746	7.818	7.883	-4.707	-4.650	-5.080	-5.843
Maribor	3.316	3.323	3.324	3.332	257	-45	-63	-592
Murska Sobota	1.668	1.666	1.652	1.640	2.620	1.640	1.645	1.281
Nova Gorica	1.668	1.669	1.666	1.657	1.302	2.001	950	702
Novo mesto	2.977	2.980	2.978	2.973	535	303	447	-152
Ptuj	1.207	1.207	1.201	1.194	1.918	1.581	1.566	1.378
Ravne	1.015	1.013	1.009	1.002	2.076	2.063	2.119	1.920
SKUPAJ	28.703	28.777	28.823	28.855	2.956	2.956	3.513	-2.279

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

V tabeli (Tabela 7) prikazujemo število potrebnega minimalnega prirasta gradiva glede na pravilnik (14 enot na 1.000 prebivalcev) in razliko v številu realiziranega prirasta enot knjižničnega gradiva v OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup in obvezni izvod) v obdobju 2010-2013. Po letu 2010 se večja število OOK, ki niso dosegle minimalnega prirasta. Največji odklon navzdol je v celotnem poročevalskem obdobju v OOK Ljubljana. Tudi OOK Celje vsa štiri leta ni dosegala minimalnega prirasta. V letih 2011-2013 to velja še za Maribor, za Kranj v letih 2011 in 2013 ter za Novo mesto v letu 2013.

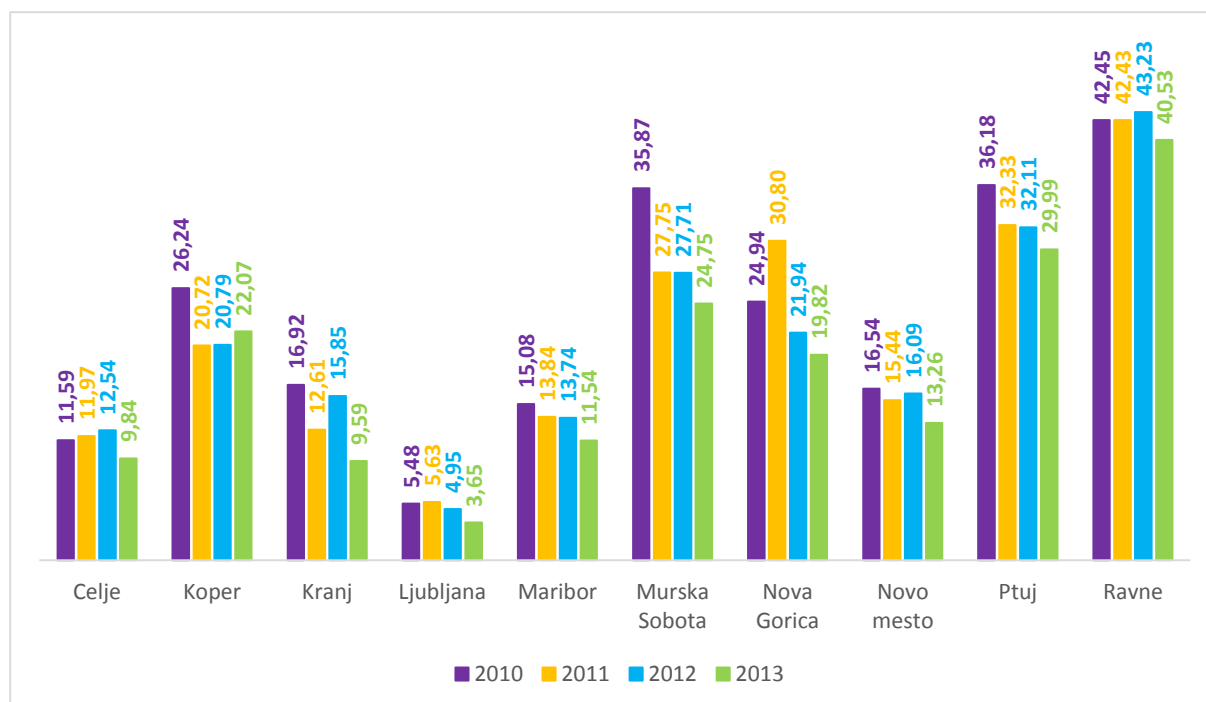
Tabela 8: Indeks doseganja minimalnega pogoja prirasta knjižničnega gradiva iz naslova 1. naloge OOK (14 inventarnih enot na 1.000 preb.) 2010-2013²⁰

OOK	2010	2011	2012	2013
Celje	83	85	90	70
Koper	187	147	148	157
Kranj	121	90	113	69
Ljubljana	39	40	35	26
Maribor	108	99	98	82
Murska Sobota	257	198	200	178
Nova Gorica	178	220	157	142
Novo mesto	118	110	115	95
Ptuj	259	231	230	215
Ravne	305	304	310	292
SKUPAJ	120	110	109	92

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

²⁰ Izračun je narejen glede na prirast gradiva v OOK skupaj z obveznim izvodom in iz sredstev za izvajanje 1. naloge (inventarne enote). Rdeče številke so vrednosti, ki so pod nivojem zakonske obveze.

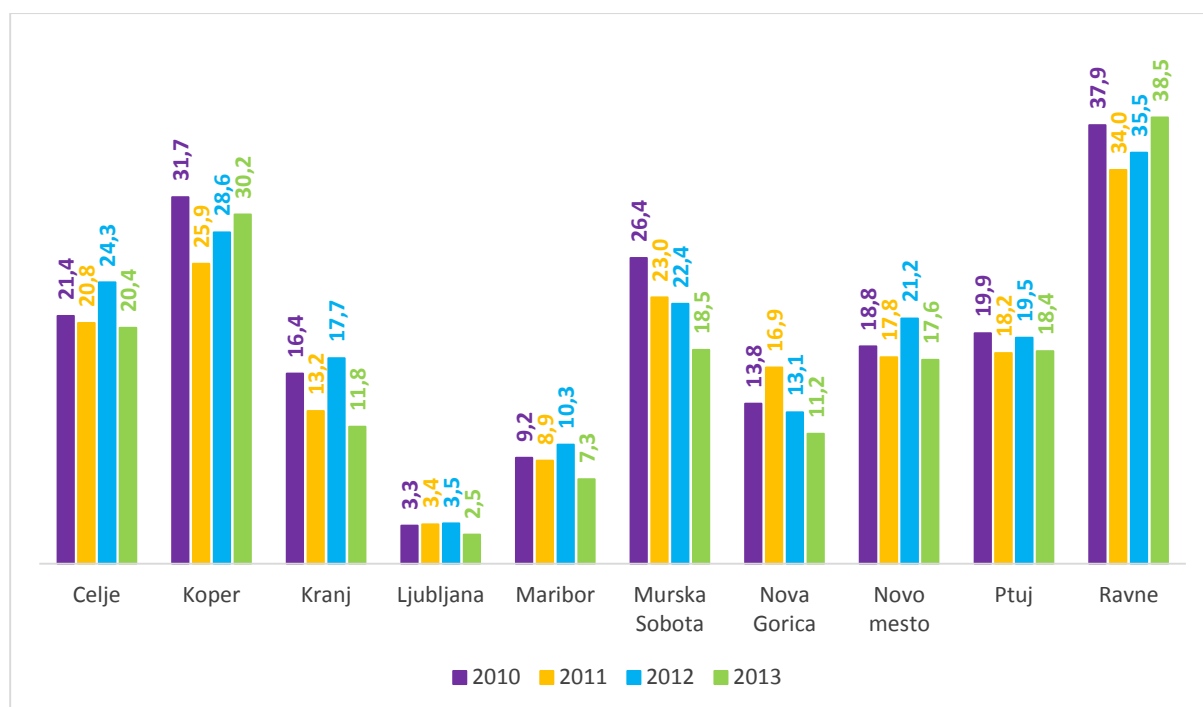
Na ravni države je v poročevalskem obdobju od 20 % preseganja minimalnega pogoja po pravilniku leta 2010 ta leta 2013 dosežen le 92 % (Tabela 8). V letu 2010 minimalnega pogoja prirasta po pravilniku nista dosegli dve OOK, in sicer Celje (83 %) in Ljubljana (39 %). V letu 2011 je za 10 % presežen minimalni pogoj prirasta po pravilniku na nivoju desetih OOK. Dosegli ga niso v štirih OOK: Celje (85 %), Kranj (90 %), Ljubljana (40 %) in Maribor (99 %). V letu 2012 je bil minimalni pogoj prirasta po pravilniku na nivoju desetih OOK presežen za 9 %. Dosegle ga niso OOK Celje (90 %), Ljubljana (26 %) in Maribor (98 %). V letu 2013 je minimalni pogoj prirasta dosegla polovica OOK: Koper (175 %), Murska Sobota (178 %), Nova Gorica (42 %), Ptuj (215 %) in Ravne (292 %). Največji upad prirasta knjižničnega gradiva se je zgodil leta 2013 v OOK Ljubljana, ki je minimalni pogoj dosegala samo še 26 %. Na drugi strani so izjema Ravne, kjer so v letu 2012 minimalni pogoj prirasta gradiva presegali kar za 310 % in je najvišji glede na leto 2009 iz predhodnega triletnega poročila (246 %).

Grafikon 46: Prirast števila inventarnih enot gradiva iz naslova 1. naloge OOK (obvezni izvod, nakup) na 1.000 prebivalcev območja OOK 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

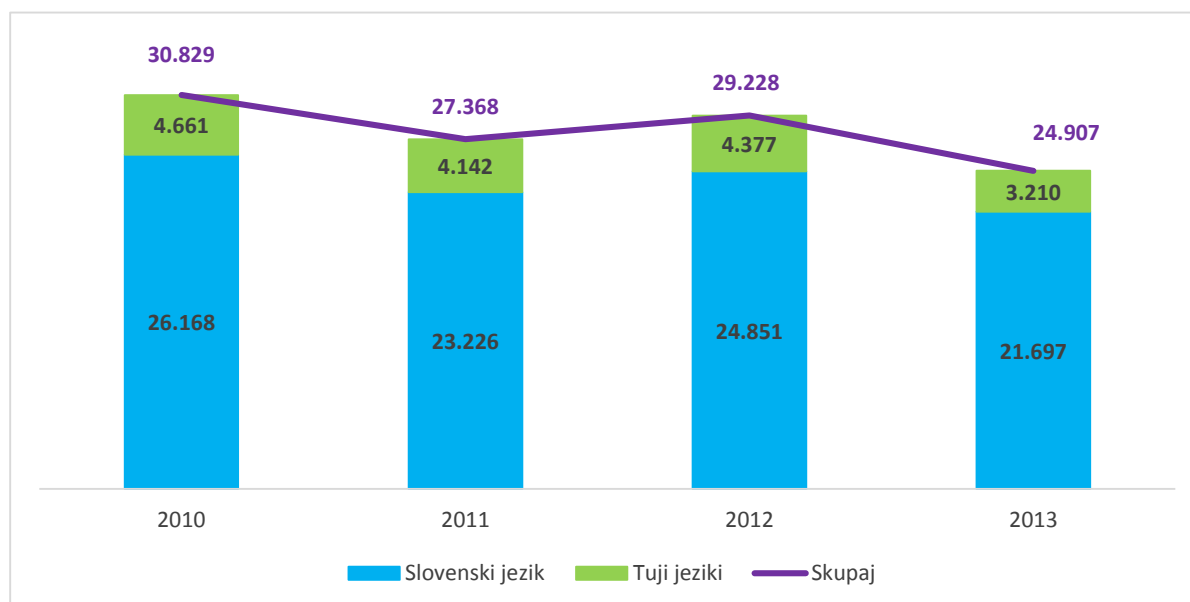
11. člen *Pravilnika o izvajanju knjižnične dejavnosti kot javne službe* določa, da območna knjižnica dopolnjuje knjižnično zbirko dodatno s 14 enotami knjižničnega gradiva na 1.000 prebivalcev območja. V grafikonu (Grafikon 46) primerjamo prirast števila enot gradiva iz naslova 1. naloge OOK (obvezni izvod, nakup) na 1.000 prebivalcev območja OOK v obdobju 2010-2013. Določilo pravilnika je izpolnjevala večina knjižnic. Najvišji prirast je dosegala OOK Ravne, v povprečju 42,2 enote na 1.000 prebivalcev območja OOK. Najnižji prirast iz naslova območnosti je dosegala OOK Ljubljana (povprečno 4,9 enote na 1.000 prebivalcev območja OOK). Primerjava trenda v obdobju 2010-2013 kaže upad števila enot pridobljenih z naslova območnosti v večini OOK. V zadnjem letu določil pravilnika tako niso dosegale OOK Celje, Kranj, Ljubljana, Maribor in Novo mesto.

Grafikon 47: Delež prirasta knjižničnega gradiva v OOK iz naslova 1. naloge glede na delež prirasta inventarnih enot v celoti (%), 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Delež prirasta je v povprečju znašal 18,8 % prirasta v OOK iz naslova 1. naloge (obvezni izvod, nakup) glede na delež celotnega prirasta gradiva v knjižnični zbirki v obdobju 2010-2013. Je pa med OOK opazna izjemno velika razlika (Grafikon 47). Najvišji deleži so bili v celotnem poročevalskem obdobju na Ravnah (med 34 do 38,5 %) in v Kopru (med 25,9 do 31,7 %), najmanjši v Ljubljani (med 2,5 do 3,5 %).

Grafikon 48: Prirast naslovov knjižničnega gradiva v OOK glede na jezik (nakup in obvezni izvod), 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Prirast 112.332 naslovov (95.942 v slovenskem in 16.390 v tujih jezikih) knjižničnega gradiva v OOK glede na jezik (nakup in obvezni izvod) prikazujemo po letih za obdobje 2010-2013 (Grafikon 48).

Celotno poročevalsko obdobje je razmerje v prirastu naslovov močno v korist prirasta gradiva v slovenskem jeziku. Glede na to, da večino prirasta v OOK iz naslova izvajanja prve naloge predstavlja obvezni izvod, je to povsem razumljiv podatek.

Tabela 9: Prirast števila naslovov knjižničnega gradiva iz prve naloge v OOK glede na jezik (skupaj nakup in OI), 2010-2011

OOK	2010				2011			
	SJ	TJ	skupaj	enote	SJ	TJ	skupaj	Enote
Celje	2.299	430	2.729	3.532	2.232	582	2.814	3.639
Koper	2.768	549	3.317	3.829	2.552	277	2.829	3.032
Kranj	2.634	649	3.283	3.434	1.389	560	1.949	2.566
Ljubljana	2.083	730	2.813	2.992	1.523	464	1.987	3.096
Maribor	2.898	420	3.318	3.573	2.596	396	2.992	3.278
Murska Sobota	3.237	534	3.771	4.288	2.732	294	3.026	3.306
Nova Gorica	2.369	361	2.730	2.970	2.896	423	3.319	3.670
Novo mesto	2.904	352	3.256	3.512	2.618	377	2.995	3.283
Ptuj	2.535	377	2.902	3.125	2.140	370	2.510	2.788
Ravne	2.441	259	2.700	3.091	2.548*	399*	2.947	3.076
SKUPAJ	26.168	4.661	30.819	34.346	23.226	4.142	27.368	31.734

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalski leti 2010, 2011

Legenda: SJ= slovenski jezik, TJ=tuji jeziki, skupaj – pomeni skupaj naslovi.

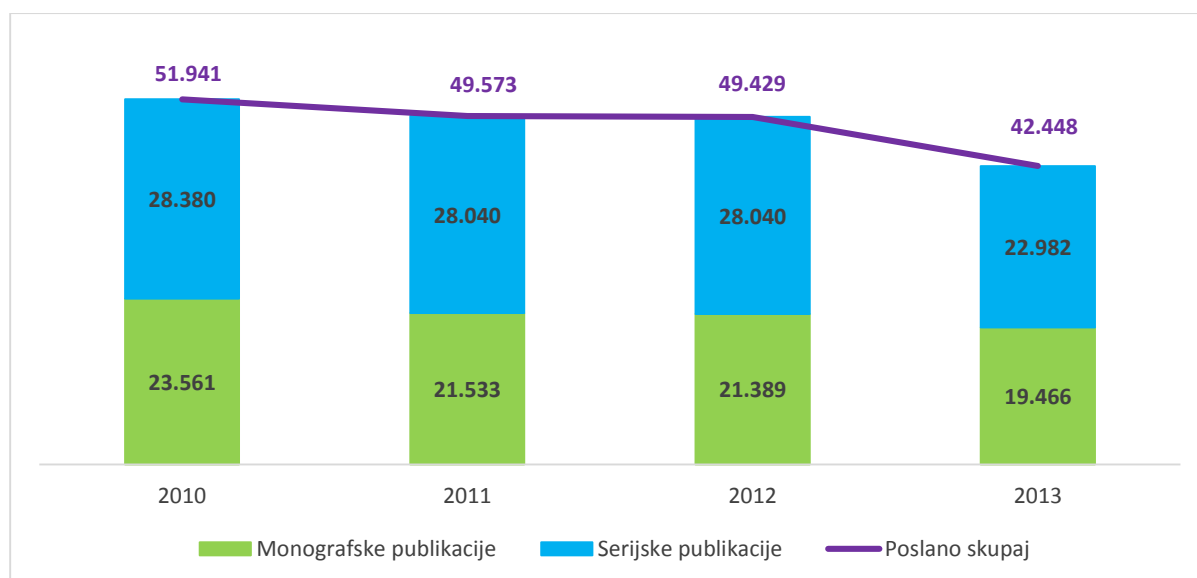
* V poročilu OOK Ravne na Koroškem sta bila podatka števila enot in naslovov za leto 2011 zamenjana. V dogovoru z OOK Ravne smo naredili korekturo podatkov (elektronska pošta 3. 11. 2014).

Tabela 10: Prirast števila naslovov knjižničnega gradiva iz prve naloge v OOK glede na jezik (skupaj nakup in OI), 2012-2013

OOK	2012				2013			
	SJ	TJ	skupaj	enote	SJ	TJ	skupaj	Enote
Celje	2.922	574	3.496	3.813	2.273	437	2.710	2.988
Koper	2.638	255	2.893	3.056	2.605	361	2.966	3.257
Kranj	2.430	596	3.026	3.234	1.702	188	1.890	1.956
Ljubljana	2.057	681	2.738	2.738	1.810	230	2.040	2.076
Maribor	2.652	391	3.043	3.261	2.255	306	2.561	2.740
Murska Sobota	2.554	512	3.066	3.297	2.302	419	2.721	2.921
Nova Gorica	2.208	271	2.479	2.616	1.980	261	2.241	2.359
Novo mesto	2.831	359	3.190	3.425	2.269	320	2.589	2.821
Ptuj	2.218	320	2.538	2.767	2.081	289	2.370	2.572
Ravne	2.341	418	2.759	3.128	2.420	399	2.819	2.922
SKUPAJ	24.851	4.377	29.228	31.335	21.697	3.210	24.907	26.612

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalski leti 2012, 2013

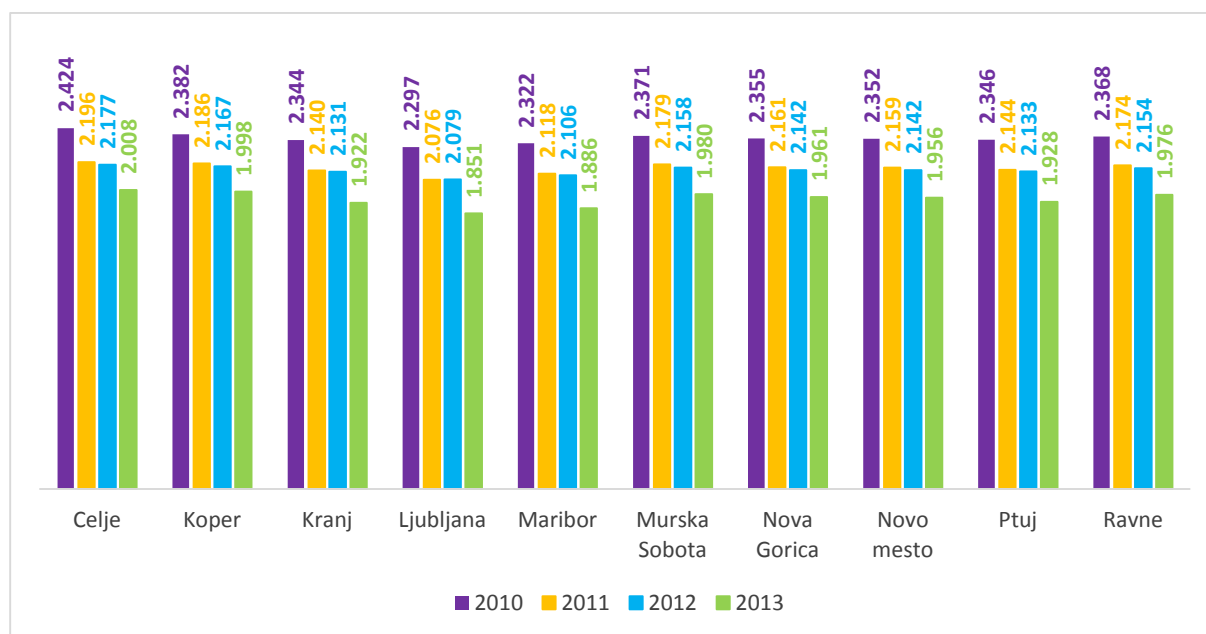
Razmerje v nakupu gradiva med številom inventarnih enot in številom naslovov kaže, da OOK vse manj kupujejo dvojnice. Nakup v razmerju med enotami in naslovi je do leta 2011 naraščal, z letom 2012 pa začel upadati, je pa v vseh štirih letih poročanja nakup večji v korist enot, in sicer 11 % v letu 2010, 16 % v letu 2011, 7 % v letu 2012 in 7 % v letu 2013 (Tabela 9 in Tabela 10).

Grafikon 49: NUK - distribuirano knjižnično gradivo desetim OOK (obvezni izvod, kosi) 2010-2013

Vir podatkov: Ekspedit NUK - poročila za 2010, 2011, 2012, 2013

Na grafikonih (Grafikon 49 in Grafikon 50) prikazujemo obseg distribucije gradiva, ki ga je NUK posredoval desetim OOK kot prejemnicam obveznega izvoda, in sicer jim je bilo v obdobju 2010-2013 posredovanih 193.391 enot gradiva (85.949 monografskih in 107.442 kosov serijskih publikacij). Leta 2010 je NUK posredoval skupaj 51.941 kosov obveznega izvoda, od tega 23.561 enot monografskih publikacij in 28.380 kosov serijskih publikacij; 49.573 kosov v letu 2011, od tega 21.533 enot monografskih in 28.040 kosov serijskih publikacij; 49.429 enot v letu 2012, od tega 21.389 enot monografskih in 28.040 kosov serijskih publikacij ter 42.448 kosov v letu 2013, in sicer 19.466 enot monografskih in 22.982 enot serijskih publikacij.

Grafikon 50: NUK - distribuirane monografske publikacije desetim OOK (obvezni izvod, enote) 2010-2013

Vir podatkov: Ekspedit NUK - poročila za 2010, 2011, 2012, 2013

Letno se je založniška produkcija manjšala in s tem tudi število distribuiranih kosov gradiva. OOK so leta 2013 prejele povprečno od največ 2.008 do najmanj 1.851 enot monografskega gradiva. Poleg tega so prejele tudi neknjižno gradivo in serijske publikacije. Slednje NUK šteje kot kose (vsako poslano številko), knjižnice pa večinoma obdelujejo serijske publikacije kot letnik in ne posamezno številko,

Evidenca posredovanega neknjižnega gradiva po posamezni OOK NUK ne beleži. Največ monografskih publikacij v poročevalskem obdobju so prejeli v OOK Celje (8.805 monografskih enot), najmanj pa v OOK Ljubljana (8.303 monografskih enot). Razlika med njima predstavlja 502 enoti monografskega gradiva v štirih letih. Letna distribucija po posamezni OOK je razvidna v grafikonu (Grafikon 50).

Tabela 11: Število inventariziranih enot prirasta knjižničnega gradiva v OOK iz dotoka obveznega izvoda 2010-2013

OOK	Monografske publikacije	Serijske publikacije	Neknjižno gradivo	Skupaj OOK inventarizirano 2010-2013	Skupaj NUK poslano 2010-2013 (monografije)
Celje	8.320	2.979	1.071	12.352	8.885
Koper	8.675	2.990	960	12.625	8.733
Kranj	7.267	1.484	1.053	9.804	8.537
Ljubljana	6.190	2.940	884	10.014	8.303
Maribor	7.923	2.943	1.151	12.017	8.432
Murska Sobota	8.305	3.300	1.015	12.620	8.688
Nova gorica	7.559	1.999	897	10.455	8.619
Novo mesto	8.203	3.204	998	12.405	8.609
Ptuj	7.405	1.405	1.003	9.813	8.551
Ravne	8.073	2.789	933	11.795	8.672
SKUPAJ	77.902	26.033	9.965	113.900	86.029

Vir podatkov: Ekspedit NUK - poročila za 2010, 2011, 2012, 2013

Iz naslova obveznega izvoda so OOK povprečno inventarizirale skoraj 2.848 enot letno. Povprečno število inventariziranih enot je letno variiralo od dobrih 3.061 enot leta 2010 na skoraj 2.528 enot inventariziranega knjižničnega gradiva leta 2013.

OOK-ji v poročilih navajajo prirast v višini **113.900** inventariziranih enot vsega prejetega gradiva z naslova obveznega izvoda, kar skupaj z nakupom predstavlja prirast **123.991 inventarnih enot**. Zaznati je odstopanje med posredovanim gradivom s strani NUK in inventariziranim gradivom v OOK. Razlogov za odstopanja je več. Eden izmed njih je v vodenju evidence NUK po posameznih OOK. Število distribuiranih enot monografskih publikacij je voden natančno po posamezni prejemnici obveznega izvoda, to pa ne velja za posredovanje serijskih publikacij (ki se tudi drugače obdelajo, in sicer kot letnik in ne posamezna številka) ter ostalega neknjižnega gradiva.

Podatki o obveznem izvodu serijskih publikacij predstavljajo število kosov, ki jih NUK odpošlje oziroma jih prejme posamezna knjižnica, ki pa serijske publikacije evidentira kot letnik in ne posamezne številke (podatki med številom iz NUK poslanega in v OOK inventariziranega gradiva se zato razlikujejo).

Tabela 12: Število inventariziranih enot prirasta monografskega gradiva iz dotoka obveznega izvoda 2010-2013

OOK	OOK inventariziran OI monografske enote (inventarne enote)				
	2010	2011	2012	2013	Skupaj 2010-2013
Celje	2.177	2.047	2.307	1.771	8.032
Koper	2.284	2.032	2.028	2.331	8.675
Kranj	2.117	1.649	2.082	1.419	7.267
Ljubljana	1.652	1.724	1.653	1.161	6.190
Maribor	2.150	1.970	1.976	1.827	7.923
Murska Sobota	2.485	2.059	1.983	1.778	8.305
Nova Gorica	1.899	2.094	1.839	1.727	7.559
Novo mesto	2.281	1.943	2.220	1.759	8.203
Ptuj	1.973	1.808	1.921	1.703	7.405
Ravne	2.067	2.102	2.006	1.898	8.073
SKUPAJ	21.085	19.428	19.745	17.374	77.902

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Tabela 12 prikazuje število inventariziranih enot monografskih publikacij v obdobju med 2010 in 2013. Iz podatkov je razvidno, da skupno število obdelanih monografskih publikacij odstopa od skupnega števila poslanih monografskih publikacij s strani NUK.

Na ravni posameznih OOK je bilo ugotovljeno, da v proučevanem obdobju prirast knjižničnega gradiva iz naslova izvajanja prve posebne naloge niha, v večini celo drastično upada. Iz finančnega dela poročila (več v poglavju 6 FINANCIRANJE IZVAJANJA POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC, Tabela 24) vidimo, da so OOK sredstva za izvajanje prve posebne naloge v večji meri namenile nakupu podatkovnih baz, in sicer v letu 2013 že 159.607,70 EUR. Tako se je v obdobju 2010-2013 v OOK opazno povečeval nakup elektronskih virov.

Začetek tega pojava smo opazili že v letu 2009. Sklepamo, da sta za to dva vzroka: vzpostavitev dostopa na daljavo do podatkovnih zbirk, s čimer je omogočena širša, časovno neomejena dostopnost gradiva na daljavo, kot jo nudi izposoja knjižnega gradiva, in zmanjševanje sredstev za nakup gradiva za izvajanje prve posebne naloge v poročevalskem obdobju s strani pristojnega Ministrstva za kulturo.

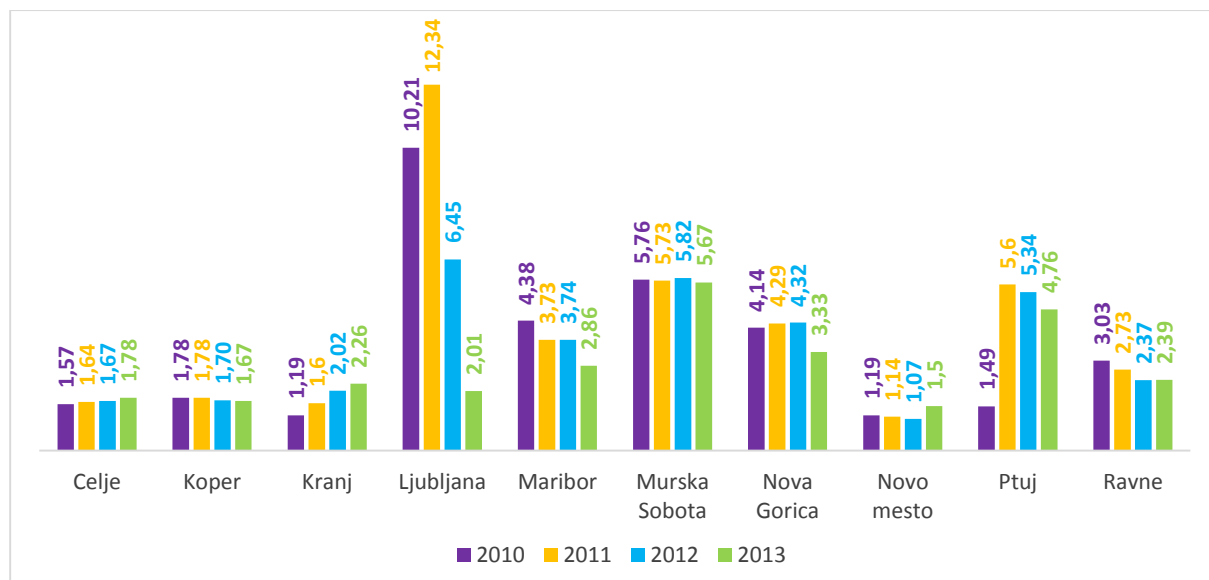
S 1. julijem 2011 so vse OOK zagotovile svojim članom prostorsko in časovno neomejeno uporabo knjižnic z dostopom na daljavo za svoja območja, osem prek Narodne in univerzitetne knjižnice (Koper, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Ptuj in Ravne na Koroškem), medtem ko sta Celje in Kranj v poročevalskem obdobju dostop zagotavljali sami. Podatkovne zbirke v izračunih prirasta gradiva številčno niso upoštevane.

4.1.3 Uporabniki in posredovanje gradiva

»Območna knjižnica primerno zagotavlja povečan in zahtevnejši izbor knjižničnega gradiva in informacij, če ima najmanj 20 % uporabnikov s svojega širšega območja, to je območja izven svoje medobčinske mreže knjižnic, in če tem uporabnikom posreduje najmanj 20 % vsega izposojenega gradiva in informacij« je določeno v 4. členu *Pravilnika, 2003*.

Pri ugotavljanju izpolnjevanja tega pogoja smo kot uporabnike OOK s širšega območja upoštevali število včlanjenih oseb iz širšega območja. Izhajajoč iz poročila o izvajanju posebnih nalog OOK od 2003 do 2006 vidimo, da je v večini OOK delež članov in izposojenega gradiva na širšem območju presegal predpisanih 20 % (Karun, 2007). V poročevalskem obdobju od 2007 do 2009 je zaznati upad števila članov in izposoje gradiva uporabnikom s širšega območja – to je območja izven medobčinske mreže knjižnic, ki jo pokriva OOK kot osrednja knjižnica (Bon, 2010). Metodologija zbiranja podatkov se je z letom 2010 spremenila²¹. Do tega leta so OOK poročali o deležu članov območja izmed vseh članov v OOK. S poročilom za leto 2010 pa so začeli poročati le o deležu včlanjenih prebivalcev širšega območja v OOK, enako metodologijo poročanja smo uvedli tudi za izposajo. Razlog za spremembo je bil v napačni interpretaciji *Pravilnika, 2003*.

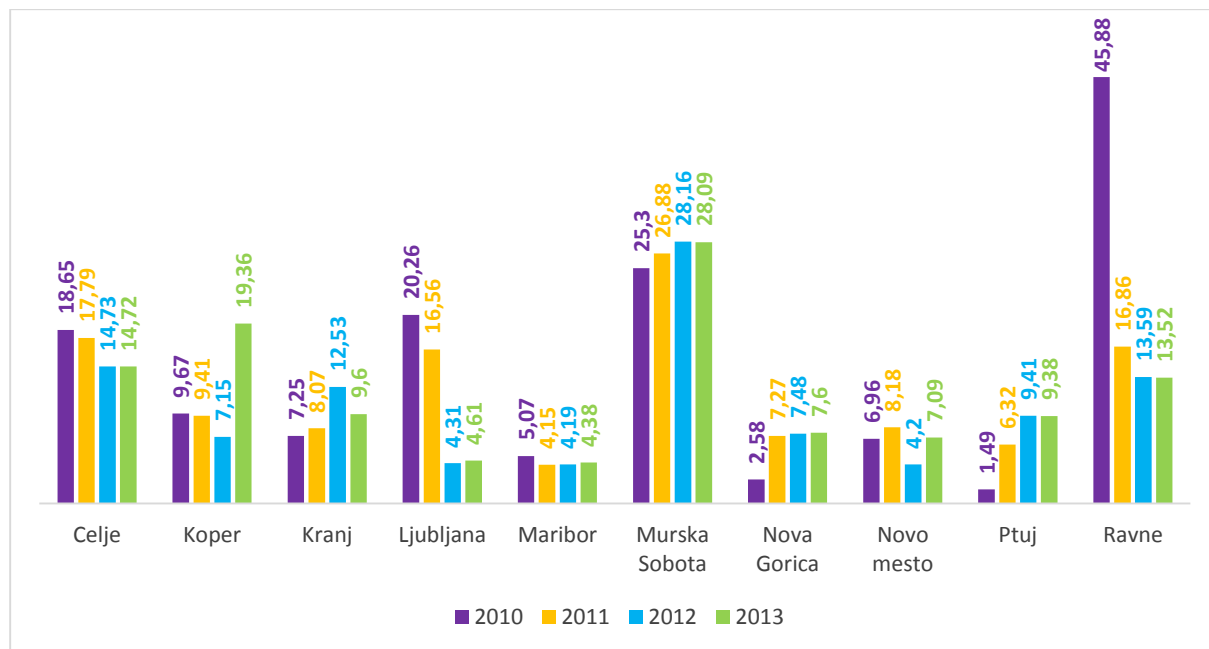
²¹ V predhodnem poročilu so bili odstotki o članih s širšega območja višji ravno zaradi leta 2010 spremenjene metodologije. Če bi na primer za leto 2013 uporabili metodologijo, uporabljeno v predhodnem poročilu, bi bili rezultati precej drugačni: npr. najvišji v Osrednji knjižnici Celje (26,1 %), nato v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota (25,2 %) in Mestni knjižnici Ljubljana (17,1 %). Na ravni celotne države pa je v letu 2013 po predhodni metodologiji izhajalo le 14,5 % članov OOK iz širšega območja OOK.

Grafikon 51: Delež včlanjenih prebivalcev s širšega območja v OOK (%), 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Grafikon 51 kaže gibanje deleža prebivalcev, včlanjenih v OOK. Kvota 20 % uporabnikov (članov) s širšega območja, predpisana v *Pravilniku, 2003*, ni bila v obdobju od 2010 do 2013 dosežena na nobenem območju OOK. Delež včlanjenih prebivalcev širšega območja se je gibal med najmanj 1,07 % (Novo mesto leta 2012) do največ 12,34 % (Ljubljana v letu 2011). Tendenco rasti v poročevalskem obdobju v deležu prebivalcev širšega območja so imele OOK Celje, Kranj, Novo mesto, Ravne, Nova Gorica do leta 2012 in Ptuj do vključno 2012, tendenco nižanja članstva s širšega območja v letu 2013 pa OOK Koper, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota in Nova Gorica.

Grafikon 52: Izposojeno gradivo članom širšega območja OOK (%), 2010-2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Delež izposoje knjižničnega gradiva, ki so si ga izposodili člani s širšega območja OOK (Grafikon 52), se je v proučevanem obdobju gibal med 1,49 % Ptuj (2010) do 45,88 % Ravne (2010). Deleži izposojenega gradiva članom širšega območja zelo močno variirajo glede na posamezno leto in knjižnico. Največji delež izposoje beležijo: vsa štiri leta nad 20 % Murska Sobota, v letu 2010 pa Ljubljana 20,26 % in Ravne

45,88 %. Meji 20 % izposojenega gradiva članom iz širšega območja sta se približali še OOK Celje (18,65 %) v letu 2010 in Koper (19,36 %) v letu 2013.

OOK so z namenom, da je uporabnikom na celotnem območju omogočen čim lažji in časovno neomejen dostop do relevantnih informacij, zagotavljale tudi dostop na daljavo do podatkovnih zbirk²² v glavnem iz sredstev za izvajanje prve posebne naloge za celotno območje in za vse člane knjižnic na območjih je bil omogočen dostop od doma.

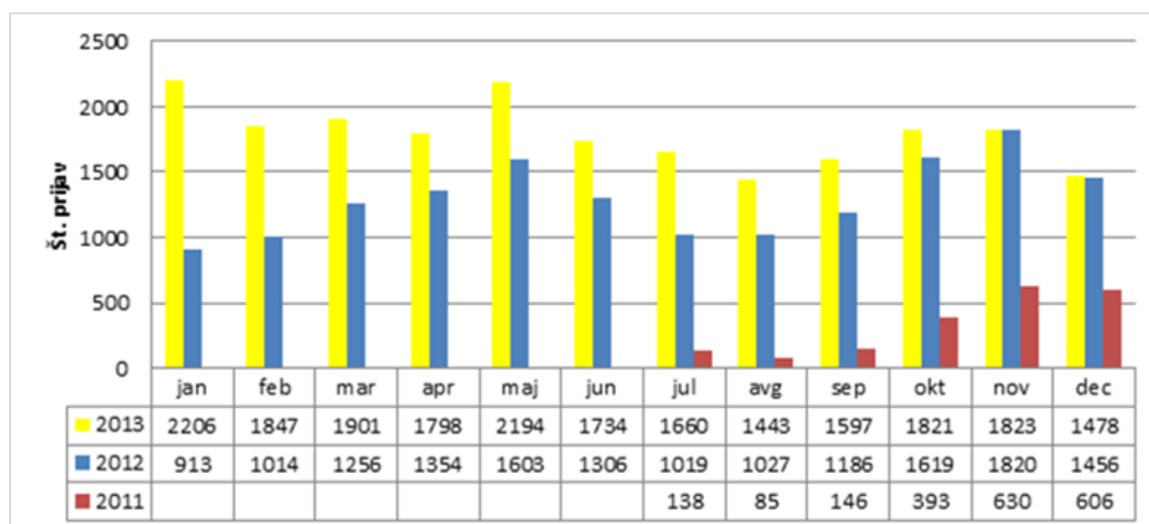
Knjižnice, ki so do vključno leta 2008 kupile licenco za program EzProxy (Celje, Ljubljana, Novo mesto), niso imele časovne omejitve za uporabo programa. Ostale, ki so se za nakup odločile v letu 2009, pa so le-tega dobile s pogodbo za enoletno uporabo, ki bi jo morale letno podaljševati in doplačevati. Zato je leta 2011 prišlo do dogovora (8 OOK in NUK) in prenosa licence v NUK iz MKL. Od 1. julija 2011 zagotavlja dostop na daljavo NUK za 8 OOK.

Merjenje statističnih podatkov o dostopu do elektronskih virov je tudi pereče, saj ponudniki podatkovnih zbirk, predvsem slovenskih, ne zagotavljajo statističnih podatkov po standardu COUNTER. Primerljivost podatkov bo tako zagotovljena šele, ko bodo vsi ponudniki podatkovnih zbirk omogočali statistične podatke skladno z navedenim standardom. S 15. junijem 2013 je pričel veljati *Zakon o elektronskih komunikacijah*²³, ki uvaja piškotke²⁴, ki tudi znižujejo statistiko obiska spletnih mest.

²² **Podatkovna zbirka** je zbirka zapisov ali vsebinskih enot (podatkov, besedil, slik, zvočnih posnetkov itn.), shranjenih v elektronski obliki, skupaj s programsko opremo za poizvedovanje in uporabniško delo z zapisi oziroma vsebinskimi enotami. Podatkovne zbirke se delijo na tri vrste: podatkovne zbirke s celimi besedili, podatkovne zbirke z izvlečki in kazali ter na druge podatkovne zbirke. Podatki ali zapisi so navadno zbrani z določenim namenom in so povezani z določeno temo. Podatkovna zbirka je lahko izdana na fizičnem nosilcu ali pa je dostopna preko klicnih linij oziroma medmrežja (glej Prilogo). Vsako naročniško podatkovno zbirko štejemo ločeno, četudi so dostopne preko skupnega uporabniškega vmesnika ponudnika, npr. podatkovne zbirke na vmesniku EBSCOhost itn. Skupni uporabniški vmesnik, ki omogoča dostop do paketa serijskih publikacij ali digitalnih dokumentov in ga ponudi njegov založnik ali ponudnik, ravno tako štejemo kot podatkovno zbirko (npr. ScienceDirect)(vir: BibSiSt, <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/definicije/index.php?c=16>).

²³ *Zakon o elektronskih komunikacijah (ZEKom-1)* (UL RS 109/2012) v 157. členu govori o piškotkih: »(1) Shranjevanje podatkov ali pridobivanje dostopa do podatkov, shranjenih v terminalski opremi naročnika ali uporabnika, je dovoljeno samo pod pogojem, da je naročnik ali uporabnik v to privolil potem, ko je bil predhodno jasno in izčrpno obveščen o upravljavcu in namenih obdelave teh podatkov v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov. (2) Ne glede na določbe prejšnjega odstavka je dovoljeno tehnično shranjevanje podatkov ali dostop do njih izključno zaradi prenosa sporočila po elektronskem komunikacijskem omrežju, ali če je to nujno potrebno za zagotovitev storitve informacijske družbe, ki jo naročnik ali uporabnik izrecno zahtevata. (3) Če je tehnično izvedljivo in učinkovito ter v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov, se šteje, da uporabnik lahko izrazi svojo privolitev iz prvega odstavka tega člena tudi z uporabo ustreznih nastavitev v brskalniku ali drugih aplikacijah. Privolitev uporabnika ali naročnika pomeni osebno privolitev v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov.«

²⁴ Piškotki (angl. cookies) so zelo majhne besedilne datoteke na trdem disku računalnika, pametnega telefona, tablice ali druge elektronske naprave. Posamezen piškotek shrani spletno mesto, ki ga uporabnik obišče in označi ter vpiše v svoj "imenik" uporabnikov. Mali .txt piškotek vsebuje posebno, edinstveno kodo, ki spletni strani pomaga razlikovati med napravami in obiskovalci (pov. po <http://www.rtslo.si/znanost-in-tehnologija/kaj-so-spletni-piskotki/311002>).

Grafikon 53: Število prijav preko NUK do podatkovnih zbirk po mesecih od 1. 7. 2011 do 31. 12. 2013²⁵

Statistika uporabe podatkovnih zbirk z dostopom na daljavo kaže, da je med leti 2011-2013 raslo število prijav do podatkovnih zbirk (Grafikon 53). Eden izmed razlogov je prav gotovo intenzivno usposabljanje tako knjižničarjev kot uporabnikov. Od vzpostavitve dostopa s 1. julijem 2011 za 8 območij OOK je število prijav naraščalo za 38 %, in sicer od 15.574 v letu 2012 do 21.502 v letu 2013, če zanemarimo podatke prvega pol leta uporabe v letu 2011.

Skupaj je bilo v tem obdobju v slovenskem prostoru dostopnih 6 podatkovnih zbirk ponudnikov v slovenskem jeziku in 12 v tujih jezikih, največ v angleščini. Natančen pregled naročenih podatkovnih zbirk v posameznem časovnem obdobju po območjih OOK ter način dostopa in financiranja je razviden iz tabele (Tabela 13). Največ podatkovnih zbirk so konec poročevalskega obdobja (leta 2013) naročale: Maribor 11 (5 v slovenskem, 1 v hrvaškem in 5 v tujem jeziku), Kranj 9 (3 v slovenskem, 1 v hrvaškem in 5 v tujem jeziku) in Celje 9 (3 v slovenskem in 6 v tujem jeziku). Nekatere OOK so omogočale uporabnikom območja dostop tudi do podatkovnih zbirk, ki so jih OOK zagotavljale iz lastnih sredstev ali so jih sofinancirale vse knjižnice na območju.

Tabela 13: Elektronski viri ponudnikov, dostopni na daljavo in viri sredstev v obdobju od 2010 do 2013

V slovenskem in hrvaškem jeziku										
Podatkovne zbirke pri ponudnikih	Celje	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Nova Gorica	Novo mesto	Ptuj	Ravne na Koroškem
Evropski pravni vestnik (od 12. 6. 2013 vir na http://www.epv.si ni več dostopen)	/	/	/	Od 2005 (?) do 2010	Od 2008 do vključno 2012	/	/	/	Od 2010 do vključno 2013	/
				/	/				Območje	
				DK	DK				DK	
				OOK4	OOK5				OOK1	
Find-INFO (23)	/	Od 2013	Od 2013	Od 2011 do 15. 11. 2013	Od 2012	/	2009; od 2012	/	od 2009	/
		Območje	Območje	Območje	območje		Območje		Območje	
		DD	DD	DD	DD		DD		DD	
		OOK2	OOK1	OOK1	OOK1		OOK2		OOK1	
GVIN (7)	od 2004	Od 2010	/	2009	od 2001	/	od 2005 do vključno	od 2008 do	Od 2011 do	od 2009

²⁵ Podatke je pripravil Center za informacijske storitve, NUK.

V slovenskem in hrvaškem jeziku										
Podatkovne zbirke pri ponudnikih	Celje	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Nova Gorica	Novo mesto	Ptuj	Ravne na Koroškem
							2009; od 2012	vključno 2009	vključno 2013	
	Območje	Območje		/	/		/	/	Območje	Območje
	DD	DK; DD (2011)		DK	DK		DK	DK	DD	DK
	OOK2	OOK2		OOK4	OOK5		OOK5	OOK4	OOK1	OOK1
IUS-INFO in EURO IUS-INFO (35 podatkovnih baz)	od 1995 do vključno 2010	Od 2012	od 2001 do vključno 2009; od 2011	Od 2011 do 15. 11. 2013	od 2006 do vključno 2011 za MK; od 2012 za območje	od 1993 do 2011	od 1993 do vključno 2009; od 2012		od 1995 do vključno 2009; od 2011	od 1995 do vključno 2013
	/	Območje	Območje	Območje	samo MK do 2011; območje od 2012	/	Območje	/	Območje	/
	DK	DD	DD	DD	DD	DK	DD		DD	DK
	OOK3	OOK2	OOK1	OOK1	OOK5 (do 2011); OOK1 (od 2012)	Država	OOK2		OOK1	OOK3
IUS-INFO Hrvaška	/	/	Od 2013	Od 2011 do 15. 11. 2013	Od 2012	/	/	/	Od 2012	/
			Območje	Območje	Območje				Območje	
			DD	DD	DD				DD	
			OOK1	OOK1	OOK1				OOK1	
Tax-Fin-Lex (22)	Od 2011	od 2009 do vključno 2010	od 2009 do vključno 2012	Od 1. 11. 2013	Od 1. 5. 2010	Od 2011	2009; 2012	od 2009	/	Od 2011
	Območje	Območje	Območje	Območje	Od 2010 do 2012 za območje; od 2013 samo za MK	Območje	/	Območje		Območje
	DD	DD	DD	DD	DD	OD	DK	DD		DD
	OOK3	OOK1	OOK1	OOK1	OOK1 (do 2012); OOK5 (2013)	OOK1	OOK5	OOK1		OOK1
Večer Online	od 2004	/	od 2005	/	od 2005	Od 2013	/	/	od 2006	od 2009
	Območje		Območje		/	Območje			Območje	Območje
	DD		DD		DD	DK			ne	DK
	OOK1		OOK4		OOK5	OOK1			OOK1	OOK1

V angleškem in italijanskem jeziku										
Podatkovne zbirke pri ponudnikih	Celje	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Nova Gorica	Novo mesto	Ptuj	Ravne na Koroškem
Berg Fashion Library Online	/	/	/	Od 2010 do 1. 12. 2013	/	/	/	/	/	/
				Območje						
				DD						
				OOK1						
EBSCOHost	od 1993	Od 1993	od 1993	od 1993	od 1993	od 1993	od 1993	Od 1993	od 1993	od 1993
	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje
	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD
	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS	ZBDS
EBSCO eBook Public Library Subscription Collection	Od 2013	Od 2013	Od 2013	Od 2013	Od 1. 5. 2013	Od 2013	Od 2013	Od 2013	/	Od 2013
	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje		Območje
	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD	DD		DD
	OOK1	OOK2	OOK1	OOK4	OOK1	OOK1	OOK2	OOK3		OOK1
Encyclopedia Britannica PLE (=Public Library Edition) (Encyclopedia Britannica Online Library Edition)	/	Od 2013	od 2005	od 2008	Od 13. 9. 2013	/	od 2009	Od 2013	/	/
		Območje	Območje	Območje	Območje		Območje	Območje		
		DD	DD	DD	DD		DD	DD		
		OOK2	OOK1	OOK1	OOK1		OOK2	OOK1		
MLOL - Media Library Online	/	Od 2012	/	/	/	/	/	/	/	/
		OOK								
		DD								
		OOK5								
Naxos Music Library	Od 2011	/	/	/	/	/	/	/	/	/
	Območje									
	DD									
	OOK2									
Naxos Music Library Jazz	Od 2011	/	/	/	/	/	/	/	/	/
	Območje									
	DD									
	OOK2									
Oxford Art Online (Grove Dictionary of Art Online)	/	od 2008 do vključno 2012	od 2005 do vključno 2012	od 2007 do vključno 2011	Od 2010	/	od 2006 do vključno 2014	od 2009 do sr. 2013	od 2006 do avg. 2010	od 2008 do vključno 2012
		območje	Območje	Območje	Območje		Območje	Območje	Območje	Območje
		DD	DD	DD	DD		DD	DD	DK	DD
		OOK1	OOK1	OOK1	OOK1		OOK2	OOK1	OOK1	OOK1
Oxford English Dictionary Online	od 2005	/	od 2005 do avg. 2014	/	Od 2010 do 31. 8. 2012	/	od 2005	/	od 2006 do avg. 2010	/
	Območje		Območje		Območje		Območje		Območje	
	DD		DD		DD		DD		DK	

V angleškem in italijanskem jeziku										
Podatkovne zbirke pri ponudnikih	Celje	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Nova Gorica	Novo mesto	Ptuj	Ravne na Koroškem
	OOK1		OOK1		OOK1		OOK2		OOK1	
Oxford Music Online (Grove Music Online?)	od 2007 do vključno 2010	od 2008 do vključno 2012	od 2005 do avg. 2014	od 2006 do vključno 2011	od 2008	/	od 2006 do vključno 2011	od 2009 do sr. 2013	od 2006 do avg. 2010	od 2008 do vključno 2012
	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje		Območje	Območje	Območje	Območje
	DD	DD	DD	DD	DD		DD	DD	DK	DD
	OOK2	OOK1	OOK1	OOK1	OOK1		OOK1	OOK1	OOK1	OOK1
Oxford Reference Online Premium Collection	od 2005	od 2008	od 2005 do vključno 2012	Od 2005 do vključno 2007	od 2005 do 31. 8. 2012	/	od 2005 do vključno 2013	od 2005 do sr. 2013	od 2006 do avg. 2010	/
	Območje	Območje	Območje	Območje	Območje		Območje	Območje	Območje	
	DD	DD	DD	DD	DD		DD	DD	DK	
	OOK1	OOK4	OOK1	OOK1	OOK1		OOK2	OOK1	OOK1	
Oxford University Press Who's Who and Who Was Who Online	/	/	2009 do vključno 2010	od 2009 do vključno 2011	od 2009 do 31. 8. 2012	/	od 2009 do vključno 2011	/	/	od 2009 do vključno 2013
			Območje	Območje	Območje		Območje			Območje
			DD	DD	DD		DD			DD
			OOK1	OOK1	OOK1		OOK1			OOK1
Routledge Encyclopedia of Philosophy	/	/	od 2006 do vključno 2012	/	/	/	/	/	/	/
			Območje							
			DK							
			OOK1							
Naročene 2013	3SL, 6T	3SL, 5T	3SL, 1 HR, 5T	3SL, 1HR, 4T	5SL, 1HR, 5T	2SL, 2T	3SL, 5T	1SL, 6T	5SL, 1HR, 1T	4SL, 3T

Vir podatkov: Osebna komunikacija preko elektronske pošte.

*Vključene so tudi podatkovne zbirke, ki niso financirane iz sredstev OOK (npr. EBSCOHost - izjema so elektronske knjige EBSCOHost), je pa urejen dostop na daljavo preko NUK, razen OOK Celje in Kranj.

Legenda po vrsticah:

Letnica naročila vira.

Navedba, da OOK zagotavlja podatkovno bazo članom na **območju**.

DD - knjižnica omogoča dostop na daljavo ali DK - dostop iz prostorov knjižnice - z letom začetka naročila.

Vir financiranja (OOK = iz sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK, lastna...).

OOK elektronske publikacije nima - **oznaka /**.

Legenda kratic in način financiranja nakupa e-virov:

OOK1 - OOK iz sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK za celotno območje

OOK2 - OOK iz deleža sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK in OK v deležu iz lastnih sredstev (sofinanciranje)

OOK3 - OOK iz deleža lastnih sredstev in OK v deležu iz lastnih sredstev (sofinanciranje)

OOK4 - OOK iz lastnih sredstev za celotno območje

OOK5 - OOK iz lastnih sredstev

ZBDS - Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

SL - v slovenskem jeziku

HR - v hrvaškem jeziku

T - v angleškem jeziku

OOK tako že uresničujejo načela Manifesta o internetu, 2014 (dostopno na: <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policy-documents/internet-manifesto-sl.pdf>) in Lyonske deklaracije o dostopu do informacij in razvoja (dostopno na: <http://www.zbds->

zveza.si/?q=node3/lyonska_deklaracija), ker članom z dostopom na daljavo omogočajo dostop do relevantnih informacij, podatkovnih zbirk in elektronskih knjig.

4.1.4 Promocija povečanega izbora gradiva

Uporaba povečanega izbora gradiva na širšem območju je odvisna tudi od promocije in obveščanja uporabnikov o večji ponudbi. Vse OOK so v poročevalskem obdobju zagotovile objave seznamov nakupa gradiva iz sredstev za izvajanje prve posebne naloge na svojih spletnih straneh (**Napaka! Vira sklicevanja ni bilo mogoče najti.**), nekatere OOK pa so preko elektronske pošte ali z izdajo zgibank obveščale osrednje knjižnice in za obveščanje o novostih uporabile tudi sredstva javnega obveščanja.

Vse OOK so v poročevalskem obdobju izvedle tudi 10.592 ur usposabljanj za uporabo e-virov za uporabo podatkovnih zbirk (1.395 naročenih podatkovnih zbirk v višini 291.455 EUR) tako knjižničarjev kot uporabnikov (skupaj 34.395 udeležencev) in z letom 2013 tudi do zbirke elektronskih knjig za splošne knjižnice ponudnika EBSCOHost. Vse navedene aktivnosti so izvajale v okviru projekta *Rastem z e-viri*.

Na podlagi poročil OOK sklepamo, da se je nabavna politika pri izvajanju prve posebne naloge zelo spremenila. Podatki kažejo, da je v štiriletnem obdobju prišlo do 17 % upada prirasta knjižničnega gradiva iz naslova obveznega izvoda in 65 % upada prirasta knjižničnega gradiva iz sredstev za izvajanje prve posebne naloge OOK (Grafikon 45). Nabava v razmerju enote : naslovi je v vseh štirih letih poročanja večja v korist enot. Razmerje v prirastu gradiva med enotami in naslovi je do leta 2011 naraščalo, z letom 2012 pa je začelo upadati. Prirast iz naslova izvajanja prve naloge (nakup in obvezni izvod) predstavlja 13 % delež v celotnem prirastu, največ celo 50 % delež. OOK so ubrale novo politiko pri omogočanju dostopa do gradiva, in sicer preko dostopa na daljavo. S tem so omogočile članom 24/7 dostop predvsem do podatkovnih zbirk in elektronskih knjig v slovenskem in tujih jezikih. Za uporabo gradiva pa so usposabljele tako zaposlene kot uporabnike.

4.2 STROKOVNA POMOČ KNJIŽNICAM OBMOČJA

Pravilnik, 2003 v III. poglavju opredeljuje nalogo »Strokovna pomoč knjižnicam območja.« Ta je izredno obsežna, saj sega na vse segmente strokovnega dela v knjižnicah. V 9. členu navedenega pravilnika je definirana strokovna pomoč knjižnicam območja.

»Strokovna pomoč iz 7. člena tega pravilnika obsega:

- svetovalno delo, ki temelji na uveljavljenih in dogovorjenih strokovnih izhodiščih,
- vsebinsko opredelitev in izbor projektov, ki se izvajajo na posameznem območju ali v vsej državi,
- vsebinsko opredelitev sodobnih informacijskih storitev za uporabnike, ki se izvajajo na posameznem območju ali v vsej državi,
- analizo stanja razvitosti in potreb knjižnične dejavnosti v okviru območja,
- opredelitev razvojnih potreb glede informacijske tehnologije za posamezno območje,
- sodelovanje s splošnimi knjižnicami na območju pri razvoju in načrtovanju občinskih in medobčinskih knjižničnih mrež,
- izvajanje mentorstva za knjižnične delavce začetnike in študente bibliotekarstva,
- sodelovanje s šolskimi knjižnicami na območju in skupen razvoj bibliopedagoških dejavnosti za učence in dijake,
- opredelitev ciljev, koordinacija ali izvedba knjižničnih storitev za posebne skupine uporabnikov,
- sodelovanje z drugimi območnimi knjižnicami,
- opredelitev ciljev, koordinacija ali izvedba mednarodnega sodelovanja na območju.«

4.2.1 Svetovalno delo

NUK z OOK vsako leto uskladi program dela in izvaja izobraževanja za izvajanje strokovne pomoči na območjih. Strokovna pomoč se izvaja po telefonu, elektronski pošti, preko individualnega svetovanja in različnih strokovnih izobraževanj ter delavnic.

V obdobju 2010-2013 so vse OOK izvajale različne oblike strokovne pomoči in izobraževanj glede na usklajene programe dela, strokovne potrebe in problematiko na določenem območju. Navajajo: svetovanje na organiziranih skupnih sestankih, izobraževanjih, organizacija delavnic, predstavitve, svetovanje pri uporabi podatkovnih zbirk, portala Biblos, pri delu z uporabniki s posebnimi potrebami, pri projektih digitalizacije, pri pripravi in vnosu domoznanskih vsebin na portal Kamra, pri pripravi statistik ter izpolnjevanju statističnega vprašalnika, največ svetovalnega dela pa je opredeljenega kot osebna komunikacija (po elektronski pošti in telefonu ali obisk).

Tabela 14: Tematska svetovanja (število individualnih svetovanj in časovni obseg svetovanja) po območjih OOK, 2010-2013

Območje OOK	2010		2011		2012		2013	
	število svetovanj	obseg (ure)	število svetovanj	obseg (ure)	število svetovanj	obseg (ure)	število svetovanj	obseg (ure)
Celjsko	7	84	54	339	12	320	23	320
Dolenjsko	27	26	11	422	21	450	29	460
Gorenjsko	3	6	3	110	4	120	4	100
Goriško	6	8	11	400	12	400	7	120
Koroško	9	171	4	126	6	166	6	280
Obalno-kraško	250	130	34	326	10	260	9	370
Osrednjeslovensko	343	615	11	630	112	685	153	988
Pomursko	13	730	13	690	8	610	6	510
Spodnjepodravsko	6	40	4	250	6	280	6	280
Štajersko	7	6	5	20	0	0	4	253
SKUPAJ	671 svetovanj	1.816 ur	150 svetovanj	3.313 ur	191 svetovanj	3.291 ur	247 svetovanj	3.681 ur

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Svetovanja so segala na različna strokovna področja knjižnične dejavnosti, razvoja opreme IKT, urejanje domoznanstva in koordinacije izvajanja skupnih projektov. OOK so v poročevalskem obdobju izvedle 1.259 tematskih svetovanj in za to porabile 12.101 uro (Tabela 14).

Tabela 15: Razvoj in načrtovanje občinskih in medobčinskih knjižničnih mrež po območjih OOK

Območje OOK	2010		2011		2012		2013	
	število	obseg (ure)	število	obseg (ure)	število	obseg (ure)	število	obseg (ure)
Celjsko	0	0	0	0	0	0	1	2
Dolenjsko	2	6	1	40	0	0	1	40
Gorenjsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Goriško	10	100	3	80	1	5	0	0
Koroško	0	0	0	0	0	0	0	0
Obalno-kraško	0	0	2	120	0	0	0	0
Osrednjeslovensko	1	8	0	0	1	30	1	50
Pomursko	0	0	1	10	1	10	0	0
Spodnjepodravsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Štajersko	1	6	1	20	4	25	1	58
SKUPAJ	14	120 ur	8	270 ur	7	70 ur	4	150 ur

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Število tematskih svetovanj in časovni obseg svetovanja po območjih OOK ter število izvedenih tematskih svetovanj in za to porabljen časovni obseg v urah za razvoj in načrtovanje občinskih ter medobčinskih knjižničnih mrež po območjih OOK prikazujemo v tabelah (Tabela 14 in Tabela 15). Podlaga so Priloge 1 poročil OOK za obdobje 2010-2013.

V obdobju od 2010 do 2013 so knjižnice nudile strokovno pomoč glede opreme IKT (Celje, Novo mesto, Ravne na Koroškem, Koper, Murska Sobota, Ptuj), pri načrtovanju knjižnične mreže (Celje, Ptuj), pri izpolnjevanju statističnega vprašalnika (Novo mesto, Kranj, Ptuj), glede digitalizacije gradiva (Novo mesto, Koper), medknjižnične izposoje (Novo mesto, Ravne na Koroškem), bibliografske obdelave knjižničnega gradiva (Novo mesto, Koper, Ptuj), pri delu z uporabniki s posebnimi potrebami (Novo mesto), pri izvajanju domoznanske dejavnosti (Novo mesto, Kranj), pri podatkovnih zbirkah (Novo mesto, Koper, Murska Sobota, Maribor), pri odpisu knjižničnega gradiva (Novo mesto) in pri izvajanju odpisa neaktivnih članov knjižnice (Novo mesto). Organizirali so več različnih izobraževanj v obliki predavanj in delavnic (Celje, Kranj, Nova Gorica, Koper, Ljubljana, Ptuj, Maribor) ter koordinirali razvoj knjižnične dejavnosti na območju OOK (Celje, Ravne na Koroškem, Koper, Ljubljana, Murska Sobota, Ptuj).

4.2.2 Projekti, sodobne informacijske storitve za uporabnike in sodelovanje

Projekt je zaključena celota med seboj povezanih aktivnosti, za katere je značilen skupen cilj in sodelovanje različnih sodelavcev. Zaključen mora biti v predpisanem času, v okviru načrtovanih stroškov in v skladu s projektno specifikacijo. Rezultati projekta so (glede na to ali je projekt temeljni ali razvojni) nova spoznanja, nove metode dela, novi postopki, nove storitve ali proizvodi in podobno²⁶.

OOK si različno tolmačijo pojem projekt, nekateri sem uvrščajo celo izobraževanja in organizacijo delavnic, zato v poročilih navajajo različno število izvedenih projektov, tako lastnih kot v sodelovanju z drugimi OOK.

Tabela 16: Skupni projekti na območju, sodelovanje

Območje OOK	1. Lastni projekti OOK za potrebe celotnega območja				2. Skupni projekti v sodelovanju z drugimi knjižnicami območja				3. Skupni projekti v sodelovanju z drugimi območnimi knjižnicami (nacionalni nivo)			
	Leto	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012
Celjsko	0	0	1	0	1	1	2	2	0	1	1	2
Dolenjsko	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1
Gorenjsko	1	1	0	2	0	3	4	1	0	1	1	1
Goriško	0	2	3	1	1	3	4	4	1	2	2	4
Koroško	1	1	1	2	3	4	7	6	1	1	2	3
Obalno-kraško	1	2	0	1	3	1	2	1	3	4	1	5
Osrednjeslovensko	3	12	9	17	3	1	3	5	3	3	2	6
Pomursko	2	1	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1
Spodnjepodravsko	2	2	2	2	0	0	1	1	3	3	6	7
Štajersko	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	2
SKUPAJ	10	22	17	26	12	13	25	21	12	18	18	32
SKUPAJ 2010-2013	75 projektov				71 projektov				80 projektov			

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

OOK so izvajale ali sodelovale v različnih vrstah projektov: lastni projekti za potrebe celotnega območja in so bili OOK nosilci in izvajalci, potem skupni projekti v sodelovanju z drugimi knjižnicami območja

²⁶ Vir: MK, <http://www.mk.gov.si/si/postopki/knjiznicarstvo/>; Projekt je enkratna in časovno omejena (začasno) dejavnost, ki je sestavljena iz vrste aktivnosti in s katero se skuša doseči določen namen. (Stover, 2003, str. 26).

(OK) ter so jih OOK vodile ter projekti na nacionalnem nivoju v sodelovanju z drugimi območnimi knjižnicami ali NUK. Po podatkih, pridobljenih iz letnih poročil (Tabela 16), so OOK izvedle 75 projektov za potrebe celotnega območja, 71 v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami na območju ter 80 projektov v sodelovanju z drugimi OOK na nacionalnem nivoju. Projekti sodijo na različna tematska področja: domoznanstvo, razvijanje bralne kulture, dostop na daljavo ter usposabljanje za uporabo podatkovnih zbirk, medknjižnična izposoja, opremljanje z opremo IKT... V nadaljevanju predstavljamo posamezne projekte glede na nivo sodelovanja in tematsko področje.

4.2.2.1 Skupni projekti v sodelovanju z drugimi območnimi knjižnicami (nacionalni nivo)

Na nacionalni ravni je bilo v obdobju 2010-2013 izvedenih devet projektov:

- Rastem z e-viri (nosilec NUK, izvajalke OOK),
- prostorska analiza knjižnične mreže – PAM (nosilec NUK, OOK kontrola podatkov),
- popis domoznanskih depojev (skupen projekt Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS, NUK in strokovno sodelovanje z Arhivom republike Slovenije. ZBDS je publikacijo izdala v sodelovanju z NUK. V popisu so sodelovale OOK in UKM. Publikacija je bila predstavljena na Domfestu - 2. festivalu domoznanstva, 21. septembra 2012, na Ravnah na Koroškem).
- spletni portal s priporočilno kakovostno literaturo dobreknjige.si (idejna zasnova in nosilki OOK Koper in Nova Gorica),
- analiza stanja domoznanstva (koordinacija NUK, izvedba OOK),
- Kamra (ideja in začetni nosilec NUK, danes konzorcij s sedežem in upravljanjem v OOK Celje),
- E-fest (nosilec priprave in izdaje publikacije NUK, organizacija in izvedba OOK Celje),
- Rastem s knjigo (nosilec JAK, OOK koordinirajo za območje),
- brezplačna medknjižnična izposoja (pobuda OOK Ravne, izvajalke posamezne OOK, NUK koordinacija),

V nadaljevanju sledi opis posameznih projektov.

4.2.2.1.1 Rastem z e-viri

Pripravili smo elaborat o dostopu na daljavo do podatkovnih zbirk preko NUK-a in dogovorili dostop 24/7 za vse OOK ter njihove OK na območju, ki so to planirale v letu 2011. Iniciator in nosilec projekta je NUK. Namen skupnega projekta Rastem z e-viri je zagotavljanje dostopa na daljavo (8 OOK preko NUK, 2 sami), cenovno ugoden konzorcijski nakup podatkovnih zbirk, ki ga izvaja COSEC, organizacija izobraževanja knjižničarjev na nacionalnem nivoju in uporabnikov na lokalnem nivoju za uporabo podatkovnih zbirk, prenos dobrih praks usposabljanja in uporabe podatkovnih zbirk (NUK, posamezne OOK, ponudniki podatkovnih zbirk) ter s tem spodbujanje dostopa do podatkovnih zbirk in aktivne uporabe v sodelovanju NUK, COSEC in OOK (več v poglavju 7.3.1 »Rastem z e-viri«: dostop na daljavo in nakup podatkovnih zbirk).

4.2.2.1.2 Projekt Prostorska analiza mreže (PAM)

Leta 2013 so vse OOK sodelovale s CeZaR/NUK pri preverjanju pravilnosti vnesenih podatkov (več v poglavju 7.3.2 PAM).

4.2.2.1.3 Popis domoznanskih depojev in izvedba 2. festivala domoznanstva - DOMFEST

Popis so v sodelovanju z ZBDS s koordinacijo NUK in strokovnim sodelovanjem z Arhivom Republike Slovenije izvajale vse OOK in Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM) leta 2011. Rezultati popisa in zbornik so bili predstavljeni na 2. festivalu domoznanstva Domfest na Ravnah leta 2012, katerega organizacijo je prevzela OOK Ravne (več v poglavju 4.3 KOORDINACIJA ZBIRANJA, OBDELAVE IN HRANJENJA DOMOZNANSKEGA GRADIVA).

4.2.2.1.4 E-fest

Na pobudo NUK so sistemski administratorji pripravili priročnik *Informacijsko-komunikacijska tehnologija v knjižnicah*, ki ga je NUK izdal v 100 izvodih. Organizacijo in izvedbo festivala sistemskih administratorjev je leta 2010 prevzela OOK Celje, kjer so avtorji na prireditvi, imenovani E-fest priročnik predstavili slovenski knjižničarski javnosti.

4.2.2.1.5 Analiza stanja domoznanstva

Sodelovale so vse OOK. Izvedbo popisa je koordiniral NUK, izvedle so ga vse OOK leta 2010 (stanje na dan 31. 12. 2009). Analize so avtorji popisa objavili kot članke po območjih OOK v *Knjižničarskih novicah*.

4.2.2.1.6 Spletni portal KAMRA (www.kamra.si)

Domoznanski projekt

Največji skupni projekt OOK je vzpostavitev domoznanskega portala Kamra, katerega pobudo je dal NUK, od leta 2011 pa ima domicil v Osrednji knjižnici Celje. Skupni portal krepi vlogo OOK v regijah²⁷ in pomen knjižnic kot ponudnikov e-vsebin s področja kulturne dediščine, spodbuja digitalizacijo lokalnih domoznanskih vsebin ter razširja znanje in vedenje o digitalizaciji.

Portal Kamra je bil vzpostavljen v okviru štiriletnega programa v obdobju 2004-2008. Njegov zagon pa so omogočile OOK s sredstvi, ki jih je zagotovilo Ministrstvo za kulturo za izvajanje posebnih nalog OOK. Dokončno je začel v letu 2007 z ustanovitvijo Konzorcija Kamra ter prevzemom razvoja in vzdrževanja s strani podjetja HGI d.o.o. Stalnica pri ustvarjanju in razvoju portala Kamra je partnersko sodelovanje, tako pri upravljalškem modelu portala, organizaciji usposabljanj za vnos, pridobivanju novih partnerjev in novih vsebin. Gostovanje portala je maja 2009 prevzela OOK Celje in z ostalimi člani Konzorcija sklenila pogodbo o gostovanju.

Do konca leta 2010 je portal upravljal Konzorcij Kamra, z začetkom leta 2011 je upravljanje in glavno uredništvo nad portalom prevzela Osrednja knjižnica Celje, s podpisom pogodbe med Osrednjo knjižnico Celje, ostalimi devetimi OOK in Združenjem splošnih knjižnic. Nadzorno funkcijo opravlja nadzorni odbor sestavljen iz direktorjev štirih OOK, katerih območja so v zadnjih dveh letih prispevale na portal največ vsebin, in predsednica Združenja splošnih knjižnic, ki zastopa ostale partnerje. Nadzorni svet sprejema letni načrt dela, letno poročilo in strateški načrt razvoja portala.

Operativno delo na portalu Kamra je opravljala delovna skupina v Osrednji knjižnici Celje, v vseh 10 pokrajinah (pri nastajanju portala so ustvarjalci Slovenijo razdelili na deset pokrajin/regij, urednike pa poimenovali regijski uredniki - op. av.) pa so regijski uredniki koordinirali prispevanje vsebin na portal. Glavno uredništvo je vodila Osrednja knjižnica Celje.

²⁷ Spletni portal Kamra uporablja za območje OOK termin regija.

V obdobju 2011-2013 je bil portal Kamra vključen v evropska partnerstva: v letu 2011 vzpostavitev kontaktov z Imperial War Museum, ki koordinira priprave obeležitve obletnic prve svetovne vojne in udeležba na sestanku v Haagu, sodelovanje z Europeano in udeležba na sestanku partnerjev (»content provider«-jev) Europeane. V letu 2012 vzpostavitev rednih mesečnih zajemanj vsebin Kamre za Europeano. Predstavniki Kamre so se udeležili treh mednarodnih srečanj: plenarnega zasedanja Europeane junija 2012 v Leuvnu, srečanja Europeana Public Library Network v Burgosu oktobra 2012 in letnega srečanja vseh članov mreže Europeana novembra 2012 v Berlinu.

V letu 2011 je Osrednja knjižnica Celje organizirala Festival Kamra, ki je imel poleg promocijskih ciljev tudi namen in nalogo, da bi partnerje Kamre povezal v skupnost in jim omogočil, da kreativno sodelujejo pri razvojnih usmeritvah portala. Sledilo je uspešno sodelovanje pri organizaciji in izvedbi treh dogodkov zbiranja spominov na 1. svetovno vojno (Nova Gorica, Celje, Maribor) v letu 2012.

V septembru 2013 je bil na portal uspešno nameščen Album Slovenije - nov uporabniški vmesnik, ki omogoča zajem vseh vsebin, ki jih prispevajo uporabniki. Album Slovenije je namenjen zbiranju digitalnih kopij fotografij, shranjenih v družinskih albumih, in drugih dokumentov iz osebnih arhivov prebivalcev v Sloveniji, zamejstvu in izseljenstvu. Vsak digitalizirani element je opremljen s kratko in preprosto zgodbo, ki želi predstaviti tako dokumentarni pomen kot tudi osebni spomin. Razvoj modula je podjetje HGI omogočilo v okviru vzdrževalne pogodbe. V nadaljevanju bo potrebno zagotoviti statistični pregled nad vsebinami Albuma (prirast objektov, obisk) ter razviti vmesnik, ki bo omogočal filtriranje vsebin glede na geografske (Album Ljubljane, Album Kopra) ali vsebinske parametre (prva svetovna vojna).

Vzdrževanje portala je urejeno na osnovi pogodbe s podjetjem HGI, ki zagotavlja administracijo in vzdrževanje podatkovnih baz portala KAMRA, vključevanje manjših programskih nadgradenj ter odpravljanje okvar in programskih napak. Na voljo je tudi 8 ur pomoči glede na potrebe naročnika. V letu 2013 je bil v okviru vzdrževalne pogodbe razvit tudi modul Album Slovenije.

Stroške vzdrževanja portala od leta 2012 načrtuje Osrednja knjižnica Celje v okviru svojega programa OOK.

Gostovanje spletnega portala Kamra

Maja 2009 je gostovanje portala prevzela Osrednja knjižnica Celje. V okviru gostovanja knjižnica zagotavlja potrebno strežniško infrastrukturo (spletni, podatkovni, datotečni strežnik) ter druge storitve (zagotavljanje internetne povezave, pokrivanje operativnih stroškov, varnostno kopiranje podatkov portala), ki omogočajo neprekinjeno dostopnost portala na svetovnem spletu po časovnem režimu 24 ur 7 dni v tednu. Sredstva, ki jih OOK namenja za financiranje gostovanja Osrednja knjižnica Celje namenja pokrivanju operativnih stroškov in širjenju in posodabljanju infrastrukture. V letu 2011 so bile razširjene pomnilniške kapacitete (dodatnih 30 GB diskovnega polja) ter nabavljene dodatne kasete za arhiviranje strežnika. Od leta 2009 je spremljana zasedenost diskovnih kapacitet in mrežnih zmogljivosti, ki jih zaseda portal Kamra.

Pridobivanje vsebin za spletni portal Kamra

Tabela 17 kaže prirast digitalnih zbirk na portalu Kamra v obdobju 2011-2013 po pokrajinah²⁸. Največ zbirk je prispevala Osrednja Slovenija, sledijo Celjska in Dolenjska pokrajina. Opaziti je velike razlike v prirastu med posameznimi pokrajinami, na primer Osrednjeslovenska je prispevala 34 digitalnih zbirk, Pomurska pa le dve. Digitalna zbirka v tem primeru ne predstavlja podatkovne zbirke, kot je definirana za potrebe statističnih meritev²⁹, pač pa je definirana kot zgodba sestavljena iz besedila, digitaliziranih objektov (slikovno gradivo, videoposnetki) in metapodatkov. V obdobju 2011-2013 so prispevale

²⁸ Pri portalu Kamra so za območja navedene pokrajine, teritorialno pa pokrivajo isto območje.

²⁹ Podatkovna zbirka je zbirka zapisov ali vsebinskih enot (podatkov, besedil, slik, zvočnih posnetkov itn.), shranjenih v elektronski obliki, skupaj s programsko opremo za poizvedovanje in uporabniško delo z zapisi oziroma vsebinskimi enotami.

največ vsebin osrednje območne knjižnice (75 zgodb), sledijo osrednje knjižnice (69 zgodb), muzeji (12 zgodb), arhivi (3 zgodbe) in ostale organizacije (5 zgodb).

Tabela 17: Kamra - prirast in stanje števila digitalnih zbirk in multimedijских vsebin v obdobju 2011-2013

Leto	2011				2012				2013			
Pokrajine	Digitalne zbirke	MME	Digitalne zbirke	MME	Digitalne zbirke	MME	Digitalne zbirke	MME	Digitalne zbirke	MME	Digitalne zbirke	MME
	Prirast		Stanje		Prirast		Stanje		Prirast		Stanje	
Osrednja Slovenija	13	711	31	2045	9	779	40	2941	12	739	52	3134
Celjska pokrajina	11	449	23	1808	10	327	33	2135	10	559	43	2657
Dolenjska pokrajina	8	250	16	1036	7	424	23	1394	10	357	33	1617
Štajerska pokrajina	5	216	8	859	3	85	11	1261	4	651	15	1707
Obalno-kraška pokrajina	5	478	8	590	8	515	16	675	5	199	21	1326
Gorenjska pokrajina	5	423	7	575	10	403	17	1088	7	447	24	1287
Spodnje Podravska pokrajina	2	70	6	330	3	106	9	436	4	165	13	600
Koroška pokrajina	1	162	4	306	2	191	7	497	3	241	10	738
Goriška pokrajina	0	5	3	101	3	70	6	162	2	0	8	179
Pomurska pokrajina	1	4	1	11	1	62	2	81	0	17	2	81
SKUPAJ	51	2.768	107	7.661	56	2.960	164	10.670	57	3.375	221	13.326

Vir podatkov: Kamra domoznanski regijski portal: Vsebinsko in finančno poročilo Osrednje knjižnice Celje za leto 2011, 2012, 2013

Legenda: MME - multimedijски elementi

Uporaba spletnega portala Kamra

Obisk portala Kamra smo začeli meriti aprila 2009. Podatek, ki ga na ta način pridobivamo, predstavlja obisk (odpiranje) različnih dokumentov na Kamri, ne pa dejansko število različnih ali ponavljajočih se obiskovalcev. Z marcem 2011 smo začeli spremljati uporabo spletnega mesta z orodjem Google Analytics. Tabela 18 prikazuje obisk portala, merjeno z orodjem za izdelavo statistik na portalu Kamra in Google Analytics.

Tabela 18: Obisk portala Kamra v letih 2009-2013 (število dostopov)

Obisk	KAMRA 2009	KAMRA 2010	KAMRA 2011	KAMRA 2012	KAMRA 2013	Obisk	Google 2012	Google 2013
jan		9.562	25.559	20.199	49.889	jan	21.747	33.358
feb		7.331	16.945	27.985	24.874	feb	20.395	25.435
mar		8.884	22.595	18.933	31.780	mar	20.054	32.026
apr	5.128	12.272	13.200	18.312	27.790	apr	20.297	24.441
maj	5.020	9.135	23.772	18.284	34.555	maj	19.623	34.493
jun	5.262	7.411	15.342	13.954	24.141	jun	16.245	17.765
jul	5.321	6.499	12.754	18.545	21.688	jul	14.467	20.041
avg	5.918	6.693	10.877	19.721	24.640	avg	13.755	21.520
sep	7.281	11.071	18.459	20.119	30.856	sep	20.647	29.971
okt	7.701	13.339	22.351	24.795	46.686	okt	22.916	41.923
nov	12.656	17.436	33.360	39.053	46.045	nov	30.044	37.960
dec	9.830	20.762	23.769	31.755	43.032	dec	23.744	40.437
	64.117	130.395	238.983	271.655	405.976		243.934	359.370

Vir podatkov: Kamra - domoznanski regijski portal: Vsebinsko in finančno poročilo Osrednje knjižnice Celje za leto 2009, 2010, 2011, 2012, 2013

Projekti bralne kulture:

4.2.2.1.7 Spletni portal s priporočilno kakovostno literaturo dobreknjige.si³⁰

Projekt dobreknjige.si sta v letu 2012 v okviru izvajanja posebnih nalog OOK pripravili Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper in Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica v partnerstvu z osrednjimi knjižnicami Obalno-kraškega in Goriškega območja. Z možnostjo enakopravne vključitve vseh slovenskih splošnih knjižnic, vključno z zamejskimi, je bila projektu že v osnovi dana nota nacionalnega pomena. S skupnim projektom sta obe OOK še istega leta uspešno kandidirali na Neposredni poziv k predložitvi predloga finančnega načrta in programa za izvajanje posebnih nalog OOK za leto 2013, ki ga je razpisalo Ministrstvo za kulturo RS. Izgradnja portala je bila zaradi omejenih finančnih sredstev zasnovana večfazno in je presegla planski okvir enega leta. V letu 2013 je, po proučitvi temeljne literature in vsebinske zasnove sorodnih domačih ter tujih knjižničnih, knjigotrških ter uporabniških portalov in po posvetih s strokovnjaki za posamezna problemska področja, sledila vsebinska zasnova portala. Portal je bil nato implementiran na izvirni platformi podjetja Qualitas. Revidirana verzija portala je bila po poskusnem testiranju in ustreznih popravkih še istega leta posredovana v pregled osrednjim primorskim knjižnicam, Knjižnici Logatec in vsem OOK. Izbor pridobljenih mnenj, pripomb in predlogov je bil vključen v program za nadgradnjo portala v letu 2014. Portal je bil v različnih razvojnih fazah in ob različnih priložnostih večkrat predstavljen strokovni javnosti: v letu 2013 na srečanjih direktorjev primorskih knjižnic v Kopru in Novi Gorici ter na sestanku direktorjev OOK v Knjižnici Mirana Jarca Novo Mesto.

Osnovni namen projekta »dobreknjige.si« je velikopotezen; vzpostaviti enoten spletni portal slovenskih splošnih knjižnic, s celovitimi, neodvisnimi predstavitvami kakovostne literature, namenjenimi vsem, ki v poplavi literature iščejo nekaj »res dobrega« zase. Splošne knjižnice s portalom »dobreknjige.si« zasledujejo več kratkoročnih in soodvisnih ciljev: promocijo branja, promocijo kakovostne literature, »unovčitev« kvalitativnega potenciala knjižničnih zbirk, racionalizacijo omejenih finančnih in kadrovskih virov, enakomernejši dostop do knjižnične dejavnosti znotraj posameznih območij in na nacionalnem nivoju, utrjevanje strokovnega sodelovanja med slovenskimi splošnimi knjižnicami in participacijo uporabnikov v procesih oblikovanja knjižnične ponudbe. Uresničitev navedenih ciljev lahko pripomore k izpolnitvi temeljne in dolgoročne naloge splošnih knjižnic, dvigu bralne kulture.

4.2.2.1.8 Rastem s knjigo (http://www.jakrs.si/rastem_s_knjigo/)

je nacionalni projekt spodbujanja bralne kulture. Izvaja ga Javna agencija za knjigo RS (JAK) v sodelovanju s splošnimi knjižnicami, slovenskimi osnovnimi in srednjimi šolami, osnovnimi šolami s prilagojenim programom, zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter osnovnimi in srednjimi šolami v zamejstvu. OOK za knjižnice na območju koordinirajo dostavo knjig in izvedbo bibliopedagoških ur. Projekt ni sofinanciran s strani pristojnega ministrstva v okviru izvajanja posebnih nalog OOK razen v deležu delovnega časa zaposlenih za koordinacijo.

Projekt s področja izvajanja knjižnične dejavnosti:

4.2.2.1.1 Brezplačna medknjižnična izposoja na območju OOK

V letu 2011 so na vseh območjih začeli izvajati brezplačno medknjižnično izposajo (MKI) iz OOK do osrednjih knjižnic na pobudo OOK Ravne, vendar konec leta 2013 ta še ni bila brezplačna za končnega uporabnika na vseh območjih v vse smeri.

³⁰ Prispevek o dobrih knjigah je pripravila Luana Malec, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper.

Tabela 19: Brezplačna medknjižnična izposoja za uporabnika, 2013

Območje OOK	OOK→OK	OK→OOK	OK→OK
Celjsko	-	-	-
Dolenjsko	+	+	-
Gorenjsko	-	-	-
Goriško	-	-	-
Koroško	+	+	-
Obalno-kraško	+	+	-
Osrednjeslovensko	+	-	-
Pomursko	+	+	+
Spodnjepodravsko	-	+	-
Štajersko	-	-	-
SKUPAJ	5 +	5 +	1 +

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalsko leto 2013

Legenda: + označuje brezplačno MKI za uporabnika, - pa plačljivo storitev MKI.

Medknjižnična izposoja je za uporabnika lahko brezplačna na relaciji med OOK in osrednjo knjižnico in obratno ali pa tudi med osrednjimi knjižnicami na območju OOK. Brezplačna MKI je bila za končnega uporabnika v letu 2013 samo na Pomurskem območju OOK. Posredovanje gradiva je bilo brezplačno na petih območjih v smeri iz OOK do osrednjih knjižnic in na petih območjih obratno (Tabela 19).

4.2.2.2 Skupni projekti v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami na območju OOK³¹

Za projekte, ki so se izvajali v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami na posameznih območjih OOK, le-te niso prejele posebnih sredstev iz naslova izvajanja posebnih nalog OOK s strani pristojnega ministrstva za kulturo, razen v nekaterih primerih so bili iz teh sredstev kriti stroški dela zaposlenih. Projekti pa knjižnice na območju povezujejo in zato so OOK krile stroške izvedb na različne načine, nekatere tudi s soudeležbo osrednjih knjižnic na območju OOK. Nosilci teh projektov so bili ali OOK same ali pa so sodelovale z osrednjimi knjižnicami. Na enak način se projekte tudi financirale, in sicer iz lastnih sredstev OOK ali pa je bil z OK na širšem območju dosežen dogovor o sofinanciranju. Tudi ti projekti so segali na različna vsebinska področja – največ na področje domoznastva in spodbujanja bralne kulture. Najbolj pogosti tematski projekti so bili biografski leksikoni, katerih težnja je vse močnejša po združitvi na skupni portal pod naslovom Znani Slovenci in bi jo bilo potrebno kmalu realizirati. V nadaljevanju navajamo projekte po vsebinskih področjih:

Biografski leksikoni:

- 1. Biografski leksikon celjskega območja in Zasavja** (<http://www.celjskozasavski.si/>) – V letu 2012 so pričeli z aktivnostmi za vzpostavitev in v letu 2013 javnosti predstavili območni Biografski leksikon celjskega območja in Zasavja, v katerega prispeva biografska gesla 10 (od 11) knjižnic na območju. Nosilec idejne zasnove je OOK Celje, ki je dosegla dogovor o sodelovanju in financiranju vseh OK na območju. Predstavlja osebnosti, ki so s svojim delom pomembno zaznamovale različna področja življenja v svojem okolju. Zbirka imen in podatkov raste ter se dopolnjuje.
- 2. Primorci.si** (www.primorci.si) - Primorski spletni biografski leksikon predstavlja osebnosti, ki so s svojim delom vplivale na vsa področja življenja v vaseh, mestih in pokrajini. Zbirka imen raste in se dopolnjuje, tako da nikoli ni dokončna. Nosilki sta OOK Nova Gorica in Koper v sodelovanju vseh OK na Goriškem in Obalno-kraškem območju.

Projekti bralne kulture:

- 3. Priporočamo!** (<http://ook.knjiznica-celje.si/priporocamo/>) – je skupen projekt splošnih knjižničarjev Celjske in Zasavske regije, v katerem vse knjižnice celjskega območja mesečno

³¹ Za spodbujanje bralne kulture so nekatere projekte izvajale OK in so se jim priključile tudi OOK: npr.: Primorci.si (Nova Gorica, Koper), Pikina bralna značka (projekt OK Velenje, OOK Ptuj se je priključila projektu Pikina bralna značka, ki se je v sodelovanju s Knjižnico Ormož izvajal na celotnem Spodnjepodravskem območju).

priporočajo kvalitetno leposlovna dela (2010, 2011, 2012, 2013). Od leta 2011 ga koordinira Osrednja knjižnica Celje.

4. **Biti siv in modro brati** – bralna srečanja (kvalitetno branje) za starejše v gorenjskih osrednjih knjižnicah (2011, 2012), ki jih je sofinancirala Javna agencija za knjigo RS.
5. **Promocije kvalitetnega branja** - skupni projekt knjižnic Gorenjskega območja (2012, 2013)
6. **Primorci beremo** – je projekt za vzpodbujanje bralne kulture, ki ga organizirajo primorske knjižnice. Idejna zasnova OK Tolmin, razširil pa se je na vse knjižnice na Goriškem in Obalno-kraškem območju ter tudi čez mejo v Italijo.
7. **Predšolska bralna značka Petra Nosa** – je projekt, pri katerem Koroška osrednja knjižnica Ravne na Koroškem v sodelovanju z vrtci spodbuja knjižnično kulturo in kulturo branja pri najmlajših. Skupine otrok iz vrtca se jim pridružijo pri urah pravljic (Ravne 2011, 2012, 2013).
8. **Bralna značka za odrasle »Korošci pa bukve beremo«** - je skupen projekt koroških splošnih knjižnic od leta 2010 (2011, 2012, 2013). Nosilka projekta je OOK Ravne.
9. **Z bibliobusom na plažo** – je projekt spodbujanja branja, ki ga Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, kot osrednja knjižnica Obalno-kraškega območja, organizira v sodelovanju z Mestno knjižnico Izola in Mestno knjižnico Piran; prisotnost na treh glavnih slovenskih plažah (v Kopru, Izoli in Portorožu) (Koper 2010).
10. **Sejemo knjige** – je skupna akcija obalno-kraških knjižnic, kjer so bile knjige na voljo na - za branje - nenavadnih mestih. Nosilka projekta je bila Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper (Koper 2010).
11. **»Knjiga in kolo za zdravo telo«** - spoznavanje knjižnic s kolesom po obali. Nosilka projekta je bila OOK Koper. Izvedba leta 2013.
12. **Pikina bralna značka** – Začetek Pikine bralne značke sega v leto 2011 in je pod okriljem velenjske knjižnice. Namenjena je obiskovalcem v starosti do 6. razreda osnovne šole. Izbor branja je prilagojen smislu Pikinega festivala in narave Pike Nogavičke. Bralci morajo prebrati štiri knjige, za vsako leto pa prejmejo Pikino bralno značko. Vsakoletno branje za Pikino bralno značko se začneja v septembru³², OOK Ptuj je sodelovala v projektu leta 2012 in 2013.

Ostali projekti, ki jih OOK navajajo, za katere pa ali ni popolnoma razvidno, kakšen je njihov pomen za območje kot celoto ali vloga OK, kdo so sodelujoči in opredelitev virov sredstev:

13. **Projekt Moja ulica** – Mestna knjižnica Ljubljana je za portal [KAMRA](http://kamra.si) zasnovala projekt **Moja ulica**, to so virtualni sprehodi med kraji in ljudmi, ki prebivalec osrednje Slovenije predstavlja zgodovino ulic in mestnih predelov ter odkriva zanimivosti iz življenja znamenitih oseb³³ (Ljubljana 2010, 2011, 2012, 2013).
14. **Dan spominov** – »Collection Day« v MKL Ljubljana 2013 Kamra
15. **Tovarne propadajo – prijetni spomini ostajajo** (Kranj 2013)

4.2.2.3 Lastni projekti OOK za potrebe celotnega območja

Za projekte, ki se izvajajo v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami na posameznih območjih OOK za potrebe celotnega območja, OOK niso prejele posebnih sredstev iz naslova izvajanja posebnih nalog OOK s strani pristojnega ministrstva za kulturo, razen v nekaterih primerih so bili iz teh sredstev kriti stroški dela zaposlenih. Projekti pa knjižnice na območju povezujejo in zato OOK krijejo stroške izvedb na različne načine, nekateri tudi s soudeležbo osrednjih knjižnic na območju OOK.

Biografski leksikoni:

1. **Bioleks oz. dolenjski internetni biografski leksikon** (<http://bio.nm.sik.si/>) - Vsebuje več kot 2.600 biografskih gesel o ljudeh, ki so pomembni za Dolenjsko: ali so se tu rodili, šolali, delovali (delujejo) ali pa so svoja dela posvetili oz. posvečajo problemom Dolenjske, Bele krajine in Posavja, in to njenega širšega območja (po Meliku – pokrajina med Iško, Ljubljano, Savo, Gorjanci, Kolpo in črto od Prezida do izvira Iške) (2011-).

³² Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Pikin_festival (11. 12. 2014)

³³ Vir: <http://www.mklj.si/starejsi/item/492-moja-ulica> (11. 12. 2014)

2. **Pomurski elektronski biografski leksikon** (www.pomurci.si) – Biografski leksikon Pomurci predstavlja osebnosti, ki so s svojim delom vplivale na vsa področja življenja v vaseh, mestih in pokrajini (Murska Sobota 2011-).
3. **Koroški biografski leksikon** (http://www.rav.sik.si/e_knjiznica/biografki_leksikon/seznam/) – (Ravne 2010-)

Knjižnice so poročale še o vrsti drugih projektov:

4. **Modro brati in kramljati** – projekt je zastavljen v treh sklopih za gorenjske splošne knjižnice (2013), in sicer:
 - a. **Bralna srečanja za starejše (nad 60 let) in osebe z motnjami vida,**
 - b. **Povezovanje knjižnic in domov za starejše na področju bralne kulture,**
 - c. **Vzpostavitev mreže bralnih srečanj za starejše in osebe z motnjami vida in izobraževanje prostovoljcev za voditelje bralnih srečanj.**
5. **Taprav goreški kviz** (temelji na poznavanju ljudskega slovstva; od 1. oktobra do 31. decembra 2013), **Zimski olimpijski kviz** (OI Soči 2014; od 1. januarja do konca marca 2014) – 2 tematsko zaokrožena kviza za otroke, ki so ga reševali mladi uporabniki v gorenjskih splošnih knjižnicah (2013, 2014).
6. **Projekt »Stripoteka«** - s projektom želijo v knjižnico privabiti generacijo mladostnikov od 15. leta dalje, zbirka pa je namenjena tudi ostalim, ki tovrstno literaturo radi prebirajo (Ravne 2013).
7. **Kviz o Primožu Suhodolčanu** (ob 50-letnici rojstva) – namenjen spodbujanju branja med osnovnošolci (učenci drugega triletja) in predstavljanju učenja kot zabavne dejavnosti, saj se tako na zanimiv način obeležujejo pomembne obletnice slovenskih in tujih avtorjev (Koper 2010).
8. **Projekt Bralna značka za odrasle** – Bralna značka za odrasle je bila prvič udeležena na OŠ Breg (Ptuj) leta 2001 in je nastala v sodelovanju s šolsko knjižničarko **Majdo Forštnarič**. Nato je s pomočjo šolskih knjižničarjev na Ptuj širše zaživela, bralni seznam so zajemali novo in klasično leposlovje za mladino, poezijo in izbran poučni, strokovni ter poljudni naslov. Vsako leto se akcije udeležuje več bralcev; leta 2005 jo je osvojilo čez 70 odraslih, 2013 pa že čez 130. V njej sodelujejo tudi Srednješolski center Ptuj, Gimnazija Ptuj, Društvo žena Hajdina, v letu 2014 pa naj bi se akciji pridružili tudi Mariborska knjižnica in knjižnica Ormož (Ptuj 2010, 2011, 2012, 2013).
9. **Pravljčni večeri za odrasle** – V okviru izvajanja dejavnosti na področju OOK so v Mariborski knjižnici leta 2009 začeli s povezovanjem na področju umetnosti pripovedovanja. S knjižnicama na območju (Knjižnica Lenart in Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica) so pričeli z **izvajanjem pravljičnih večerov za odrasle**. Ker je projekt lepo uspel, so naslednje leto (2010) sodelovanje razširili na širše severovzhodno področje ter pritegnili še Splošno knjižnico Slovenske Konjice in Knjižnico Ivana Potrča Ptuj (Maribor (Slovenska Bistrica, Lenart) 2009-, Ptuj in Slovenske Konjice 2010-, Murska Sobota (Ormož, Ljutomer) 2011-). Projekt se nadaljuje tudi v letu 2014.
10. **Knjižnica za družine** – Ljubljana 2011, 2013
11. **Teden MKL** – Ljubljana 2011, 2013
12. **Knjige za vsakogar** – Ljubljana 2011
13. **Poletavci – poletni bralci** – Ljubljana 2011, 2012, 2013
14. **Moja naj knjiga** – Ljubljana 2011, 2012
15. **Mesto bere** – Ljubljana 2012, 2013
16. **Bralni krog** – spodbujanje branja med starejšimi – Ljubljana 2012, 2013
17. **Dejavnosti za izboljšanje zdravstvene pismenosti uporabnikov knjižnice** – Ljubljana 2012, 2013
18. **Knjiga za vsakogar** – Ljubljana 2012
19. **OOK Ljubljana - Center vseživljenjskega učenja Ljubljanske urbane regije (CVŽU LUR)** – CVŽU LUR že od leta 2005 s pomočjo finančnih sredstev Evropskega sklada in pristojnega ministrstva na območju Ljubljanske urbane regije vsem prebivalcem v regiji zagotavlja kakovostno informiranje in svetovanje za izobraževanje in poklic ter dostop do novih oblik učenja s posebnim poudarkom na neformalnem učenju. V letu 2008 zgoraj omenjeno dejavnost krepijo in tako odpirajo nove možnosti za vseživljenjsko učenje vseh občanov v LUR. Projekt je s pomočjo sredstev iz evropskih strukturnih skladov potekal do konca leta 2013.

- 20. Nezaključena analiza stanja in razvoja knjižnične dejavnosti splošnih knjižnic Obalno-kraškega območja** – Koper 2011
- 21. Model beleženja posredovanih informacij** – Ljubljana 2011
- 22. Aplikacija za izterjavo gradiva na dom** – Ljubljana 2011, 2013
- 23. Strategija pridobivanja sponzorjev** – Ljubljana 2011, 2013
- 24. Knjižnica in socialna omrežja** – Ljubljana 2011
- 25. Slovenski knjižnično-muzejski MEGAkviz** – Ljubljana 2011, 2012, 2013
- 26. Pametne finance** – finančno opismenjevanje mladostnikov – Ljubljana 2012, 2013
- 27. Uvajanje videoiger v knjižnico** – Ljubljana 2012, 2013

4.2.3 Razvojne potrebe na področju informacijske tehnologije

V III. poglavju 9. člena - peta alineja – *Pravilnik, 2003* določa, da mora OOK opredeliti razvojne potrebe glede informacijske tehnologije za posamezno območje, v 10. členu pa dodaja, da »območna knjižnica usklajuje in načrtuje vzdrževanje računalniških sistemov v splošnih knjižnicah na svojem območju.«

OOK lahko kvalitetno izvajajo določilo pravilnika, če imajo zaposlen ustrezno usposobljen kader, natančen pregled stanja opreme IKT na območju (kar izvajajo s popisi) in izdelan načrt razvoja. Brez ustreznega kadra (sistemskega administratorja) so bili v obdobju 2010-2013 v Kranju. Na Ravnah pa so uspeli zaposliti informatičarko.

Sistemske administratorji iz 6 OOK so se povezali v delovno skupino in pripravili priročnik »E-poslovanje splošnih knjižnic«, ki je bil predstavljen na strokovnem posvetovanju e-Festu 2010 v Celju. Priročnik služi kot priporočilo za načrtovanje informacijskega sistema v vseh splošnih knjižnicah. Izvedli so tudi popis opreme IKT in analizo v 2011 za stanje na dan 31. 12. 2010 na vseh desetih območjih OOK³⁴.

4.2.4 Analize

Tabela 20: Analize, 2010-2013

Območje OOK	2010		2011		2012		2013	
	Število analiz	Obseg (ure)	Število analiz	Obseg (ure)	Število analiz	Obseg (ure)	Število analiz	Obseg (ure)
Celjsko	0	0	1	120	0	0	1	80
Dolenjsko	2	100	1	96	0	0	1	80
Gorenjsko	0	0	2	60	2	200	0	0
Goriško	1	100	1	60	0	0	0	0
Koroško	1	22	2	139	0	0	0	0
Obalno-kraško	0	0	3	70	3	220	1	7
Osrednjeslovensko	0	0	3	45	2	60	2	60
Pomursko	1	40	2	60	1	40	2	50
Spodnjepodravsko	1	32	1	168	0	0	0	0
Štajersko	1	6	3	16	1	18	0	0
SKUPAJ	7	300	19	834	9	538	7	277

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Za poročevalsko obdobje OOK navajajo, da so naredile vsega skupaj v štirih letih 42 različnih analiz, in sicer glede stanja razvitosti knjižnične dejavnosti, razvojnih potreb glede informacijske tehnologije, računalniških sistemov ter potreb za digitalizacijo na območjih OOK. Za to so porabili 1.949 ur dela. Povprečno so analize zahtevale 46 ur dela zaposlenega. Največ analiz (19) so naredili zaposleni v OOK leta 2011, ko so izvajali popis opreme IKT in nekaj analiz stanja po območjih (Tabela 20). Za to je vseh deset OOK porabilo 834 ur, najmanj izvedenih analiz je bilo leta 2010 (7 v 300 urah) in leta 2013 (7 v

³⁴ Rezultati popisa so predstavljeni v članku Informacijsko-komunikacijska (IKT) oprema v splošnih knjižnicah (Bon, 2013).

277 urah). Kljub določbi pravilnika zaposleni v OOK v poročevalskem obdobju v glavnem niso opravili zahtevnih analiz, posledično za opravljene analize ni velikega časovnega obsega. Izjema so dogovorjeni popisi in analize, ki jih je koordiniral NUK. Analize niso javno dostopne, niti niso priložene letnim poročilom OOK.

4.2.5 Mentorstvo

V večini knjižnic so izvajali mentorstva v OOK za svoje novo zaposlene strokovne delavce ali za študente bibliotekarstva. Kot je razbrati iz poročil, večinoma mentorstva niso izvajali sistematično po pripravljenem programu, ampak večinoma naključno, izhajajoč iz trenutnih potreb. V štiriletnem obdobju so na vseh desetih območjih izvajali mentorstvo za 31 pripravnikov, od tega leta 2013 tri knjižnice za 6 oseb: Celje (1), Ravne na Koroškem (1), Ptuj (4); leta 2012 tri za 7 oseb: Celje (3), Nova Gorica (2), Ptuj (2); leta 2011 pet knjižnic za 9 oseb: Novo mesto (2), Nova Gorica (3), Ravne na Koroškem (2), Ljubljana (1), Ptuj (1) ter leta 2010 za 9 oseb v šestih OOK: Celje (1), Nova Gorica (2), Ravne na Koroškem (1), Ljubljana (1), Murska Sobota (2), Ptuj (2).

4.2.6 Sodelovanje s šolskimi knjižnicami pri razvoju bibliopedagoških dejavnosti

9. člen *Pravilnika, 2003* določa, da OOK v okviru strokovne pomoči sodelujejo s šolskimi knjižnicami na območju in skupno razvijajo bibliopedagoške dejavnosti za učence in dijake.

O sodelovanju s šolskimi knjižnicami in skupnem razvoju bibliopedagoških dejavnosti za učence in dijake je razbrati iz poročil, da si OOK različno razlagajo predpisano nalogo in posledično tudi poročajo na različne načine. Nekatere poročajo o sodelovanju in o izvajanju projektov **Rastem s knjigo I** (osnovnošolci) in **II** (srednješolci) ter o številu izvedb bibliopedagoških ur in o informacijskem opismenjevanju za učence in dijake osnovnih ter srednjih šol. Z zbranimi podatki iz poročil OOK dobimo naslednje rezultate: OOK so v štirih letih izvedle **1.322** bibliopedagoških ur (Tabela 22). Prednjači Osrednjeslovensko območje. Na nivoju vseh desetih OOK pa se število izvedb močno povečuje.

OOK poročajo še o naslednjem:

- Na Gorenjskem območju skupaj s pedagogi osnovnih šol pripravljajo vsebine za portal **Modri pes**. Na portalu je mogoče reševati kviz (rešujejo ga otroci v vseh gorenjskih knjižnicah).
- Na Obalno-kraškem območju so leta 2012 sodelovali pri pripravi **medobčinskega kviza »Ljudsko slovstvo v Istri«**.
- Na Osrednjeslovenskem območju v MKL v organizaciji Centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo pripravljajo **Strokovne srede**. Štiri knjižnice Osrednjeslovenskega območja sodelujejo tudi v projektu MKL **»Poletavci – poletni bralci«**.

4.2.7 Dejavnosti za posebne skupine uporabnikov

Eden izmed ciljev izvajanja posebnih nalog OOK, ki je bil zastavljen na delavnici v Fiesi leta 2010, je bilo oblikovanje kompetenčnih centrov za posebne zbirke in v ta namen se je v letu 2009 oblikovala delovna skupina. Koordinacijo skupine so prevzeli v Mariborski knjižnici, sicer pa so v skupini sodelovale še Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj in Helena Dakič Prelc, ki je sicer zaposlena v knjižnici Domžale.

Delovna skupina si je zastavila delo po fazah: opredelitev skupin uporabnikov, izdelava smernic, poenoten sistem obdelave, izdelava skupnih izhodišč oz. koncepta za:

1. uporabnike, ki potrebujejo lažje berljivo gradivo: dislektiki, gluhi/naglušni itd.,
2. slepe in slabovidne,

3. etnične in narodnostne manjšine.

Ob pregledu dokumenta je bilo ugotovljeno, da je potrebno pripraviti še strokovna izhodišča, ki bi omogočala vzpostavitev le-teh. Zato je ravnateljica Narodne in univerzitetne knjižnice, skladno z razvojnimi in svetovalnimi nalogami za knjižnično dejavnost, imenovala delovno skupino, ki dokument še pripravlja.

Tabela 21: Storitve za posebne skupine uporabnikov, 2010-2013

Območje OOK	2010	2011	2012	2013
Celjsko	0	1	2	1
Dolenjsko	1	1	2	2
Gorenjsko	0	1	1	1
Goriško	3	3	3	1
Koroško	0	2	11	11
Obalno-kraško	4	6	1	3
Osrednjeslovensko	8	1	1	2
Pomursko	0	3	3	3
Spodnjepodravsko	1	12	11	12
Štajersko	9	2	8	3
SKUPAJ	26	32	43	39

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Na območjih OOK so v obdobju od 2010 do 2013 izvedli 140 različnih storitev za posebne skupine uporabnikov, največ na Spodnjepodravskem (36) in Koroškem območju (24) (Tabela 21). Koper poroča o izvedbi popisa ustanov/zavodov/društev, ki združujejo uporabnike s posebnimi potrebami in njihovih potencialnih uporabnikov na območju (2012).

NUK v sodelovanju z OOK od leta 2012 zbira in pripravi poročilo o dejavnostih za te uporabnike po območjih OOK (več v 10.1 PRILOGA: Poročilo o dejavnostih za uporabnike s posebnimi potrebami), kjer je razvidno ali so izvajali dejavnosti in storitve ter ureditev dostopnosti v OOK ali širše na območju.

Tabela 22: Sodelovanje s šolskimi knjižnicami, 2010-2013

Območje OOK	2010	2011	2012	2013
Celjsko	5	0	1	1
Dolenjsko	9	3	5	3
Gorenjsko	0	2	2	2
Goriško	3	5	5	7
Koroško	2	11	11	16
Obalno-kraško	3	3	3	3
Osrednjeslovensko	139	251	251	277
Pomursko	4	7	67	62
Spodnjepodravsko	0	7	45	106
Štajersko	0	1	0	0
SKUPAJ	165	290	390	477
	1.322			

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

OOK so po pravilniku dolžne sodelovati s šolskimi knjižnicami na območju in skupaj razvijati bibliopedagoške dejavnosti za učence in dijake. V poročevalskem obdobju deset OOK poroča o številu sodelovanj (1.322) s šolskimi knjižnicami. Preseneča veliko odstopanje na Osrednjeslovenskem območju v celotnem obdobju 2010-2013 in porast sodelovanja v zadnjih dveh letih na Spodnjepodravskem območju (Tabela 22). Sklepamo, da so OOK različno tolmačile določila pravilnika in da OOK Ljubljana ter Ptuj poročata tudi o izvedbah bibliopedagoških ur.

4.2.8 Mednarodno sodelovanje

OOK so dolžne, glede na pravilnik, opredeliti cilje, koordinacijo ali izvedbo mednarodnega sodelovanja na območju. Knjižnice so poročale o dejavnostih mednarodnega sodelovanja, ki jih v nadaljevanju tudi navajamo, niso pa vse skladne z določilom pravilnika.

Mednarodno sodelovanje navajajo OOK, ki so na obmejnih območjih: Koper, Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Murska Sobota in Novo mesto. O sodelovanju OK v mednarodnem sodelovanju ne poročajo.

Ljubljana je leta 2010 izvedla projekt učnih aktivnosti neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja v okviru mednarodnega projekta Easy.

Nova Gorica poroča, da je sodelovala z zamejskimi Slovenci - s Knjižnico Damira Feigla v Gorici (Italija).

Ravne na Koroškem sodeluje s Slovensko študijsko knjižnico v Celovcu, Krščansko kulturno zvezo, Inštitutom Urbana Jarnika, kulturnimi in drugimi zamejskimi društvi in tako skrbijo za pretok informacij in znanja med Slovenijo, Koroško in slovensko manjšino v Avstriji. Z literarnim večerom in razstavo so v letu 2011 sodelovali z Društvom slovenskih pesnikov in pisateljev v Avstriji.

Murska Sobota je 27. 10. 2011 v sodelovanju s Knjižnico Berzsenyi Dániel Szombathely iz Madžarske pripravila 3. strokovno posvetovanje pomurskih in Železno županijskih knjižničarjev. Poleg gostov iz Madžarske so bili na posvetovanje vabljeni tudi knjižničarji iz pomurskih knjižnic, po uradnem delu pa so si ogledali Splošno knjižnico Ljutomer. Knjižničarskega dneva se je udeležilo 70 knjižničarjev.

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto že tradicionalno sodeluje s Knjižnico Ivana Gorana Kovačiča iz Karlovca (Hrvaška) in bienalno organizirajo posvetovanje »Knjižnica – igrišče znanja in zabave«.

4.2.9 Promocija izvajanja posebnih nalog OOK

Predstavitev izvajanja posebnih nalog OOK na svoji spletni strani imajo vse OOK (Tabela 27), nekatere na predstavitveni strani in vidno, druge bolj skrito. S tem so uresničile enega izmed strateških ciljev vizije (2008).

Na svojih spletnih straneh OOK objavljajo informacije o izvajanju posebnih nalog OOK, letne načrte nakupa gradiva, sezname nakupa gradiva iz sredstev, namenjenih izvedbi 1. naloge, elektronske vire (Tabela 27 Tabela 28) glede na zahtevo neposrednega poziva za oddajo programa in kandidiranje za sredstva za izvajanje posebnih nalog ter glede na zastavljene cilje v *Strateškem načrtu 2008-2011*.

Poročajo, da izvajanje nalog OOK in predstavitev projektov promovirajo v lokalnih medijih – časopisih, na lokalni TV, radiu. Največjo promocijo pa so OOK izvedle konec leta 2013 ob desetletnici veljavnosti pravilnika. Delovna skupina, sestavljena iz koordinatorjev NUK in OOK, je pripravila virtualno razstavo, ki je bila objavljena na spletnih straneh OOK in NUK. NUK je posredoval novico in izjavo za medije, TV Koper je pripravila prispevek o OOK Koper za Obalno-kraško območje. Novico o 10-letnici je objavila tudi STA³⁵. V OOK Novo mesto so izdelali plakat (Slika 2). Na posvetovanju v Laškem je bila predstavljena virtualna razstava in v reviji Knjižnica objavljen strokovni prispevek z naslovom »Od vizije do strategije 2003–2013: deset let osrednjih območnih knjižnic«³⁶.

³⁵ Slovenska tiskovna agencija

³⁶ Bon, M. (2013). Od vizije do strategije 2003-2013: deset let osrednjih območnih knjižnic = From vision to strategy 2003-2013: ten years of regional libraries. V: Knjižničarski izzivi: vizija, strategija, taktika/ Kongres Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Laško, 17.-19. oktober 2013. Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Str. 127-159.

Slika 2: Plakat 10 let osrednjih območnih knjižnic

OOK so v poročevalskem izdelovalce manjše, kratke in v glavnem ne poglobljene analize, če sklepamo na čas, ki je bil za to porabljen. Te niso javno dostopne. Poročajo o organizaciji izobraževanja, sodelovanju ali vodenju projektov – uredile so dostop članom na daljavo preko NUK in izobraževale za uporabo podatkovnih zbirk (knjižničarje in uporabnike) v projektu Rastem z e-viri, vnašale multimedijske elemente na domoznanski portal Kamra, razvile nov spletni portal dobreknjige.si z namenom dviga bralne kulture in vključitvijo OK, gradijo spletne biografske leksikone.

Če želimo uresničevati zakonske cilje strokovne pomoči, ki bi jo morale OOK nuditi knjižnicam na svojem širšem območju, potem ugotavljamo, da je najpomembnejše, da OOK dobro poznajo svoje območje. Podlaga temu so temeljite analize celotnega območja OOK, stanja razvitosti in potreb knjižnične dejavnosti, razvojnih potreb glede informacijske tehnologije, občinskih in medobčinskih knjižničnih mrež. Iz rezultatov analize je moč načrtovati program dela in načrt strokovne pomoči, sodelovanje med knjižnicami območja, prenos znanja in informacij, oblikovanje skupnih ciljev in načrtovanje enakomernega razvoja. Iz letnih poročil OOK ni razvidno izvajanje strokovne pomoči, ki bi temeljila na analizi območja OOK in razvojnih potreb.

4.3 KOORDINACIJA ZBIRANJA, OBDELAVE IN HRANJENJA DOMOZNANSKEGA GRADIVA

Pravilnik o OOK v 11. členu določa, da »Območna knjižnica načrtuje in koordinira pridobivanje domoznanskega gradiva za knjižnice na svojem območju, zlasti gradiva, ki se zbira v skladu z zakonodajo o obveznem izvodu. Izvaja informiranje zavezancev za obvezni izvod in posreduje nacionalni knjižnici informacije o zavezancih s svojega območja.« Nadalje v 12. členu govori: »Območna knjižnica seznanja uporabnike z drugimi domoznanskimi zbirkami (tudi v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih) na območju.« In še v 13. členu določa, da je »Območna knjižnica dolžna organizirati bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistemu COBISS, tudi pol publiciranega gradiva, serijskih publikacij in člankov, po kriterijih, določenih za potrebe Slovenske bibliografije. Bibliografska obdelava tega gradiva se zagotavlja v knjižnicah, ki to gradivo zbirajo.« S 14. členom pa določi, da »Območna knjižnica določi vrste domoznanskega gradiva, katerih bibliografska obdelava ima prednost in roke za njihovo obdelavo v sistemu COBISS. Izvaja normativno kontrolo in nudi pomoč drugim knjižnicam pri razreševanju identitete lokalnih avtorjev in gesel. Posebno pozornost posveča pol publiciranemu gradivu in elektronskemu gradivu.«

Pravilnik govori o koordinaciji zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva. OOK za obdobje 2010-2013 poročajo o tej nalogi, vendar je v poročilih zaslediti tudi poročanje o dejavnosti in gradivu, kar pa ni predmet izvajanja tretje naloge.

OOK so svetovale osrednjim knjižnicam pri organizaciji domoznanskih zbirk, nabavi domoznanskega gradiva, bibliografski obdelavi in hranjenju domoznanskega gradiva. Posamezne OOK poročajo tudi o svetovanju glede ureditve domoznanskega oddelka (npr. Celje v Osrednji knjižnici Mozirje).

V letu 2010 je domoznanska delovna skupina izvedla popis stanja in izdelala analizo stanja domoznanske dejavnosti, na dan 31. 12. 2009 po posameznih območjih. Popisa 2007 in 2009 sta temeljila na precej različnih metodologijah, zato je bila primerjava podatkov za obe leti težavna in v posameznih vsebinskih okvirih nemogoča, saj se nekateri podatki niso zbirali za obe leti. Vse OOK so rezultate popisa stanja predstavile širši strokovni javnosti, in sicer kot članke po območjih v Knjižničarskih novicah. Rezultati popisa stanja domoznanske dejavnosti v slovenskih splošnih knjižnicah in UKM konec leta 2009 so pokazali, da ima le dobra polovica splošnih knjižnic domoznansko gradivo postavljeno ločeno od ostalega gradiva, tudi če ni organizirano kot posebna zbirka, kar sicer določa 13. člen *Pravilnika o pogojih za zagotavljanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*. Popis je pokazal tudi pomanjkanje kadra za zagotavljanje izvajanja domoznanske dejavnosti, saj imajo vsaj enega sistemiziranega bibliotekarja zaposlenega za nedoločen čas le OOK, medtem ko v osrednjih knjižnicah domoznansko delo opravljajo delavci s skrajšanim delovnim časom oziroma zaposleni na drugih oddelkih in posledično lahko sklepamo, da iz navedenega razloga splošne knjižnice nimajo zakonsko urejene domoznanske dejavnosti.

V drugi polovici leta 2010 so OOK na pobudo dr. Jedrta Vodopivec in Sekcije za domoznanstvo pri ZBDS ter v sodelovanju OOK in NUK pričele s popisom domoznanskih depojev. Popis stanja domoznanskih depojev je bil izveden v devet OOK (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Ptuj, Ravne na Koroškem) in UKM z namenom pokazati prednosti in pomanjkljivosti posameznih depojev ali skladišč, saj je hranjenje domoznanskega knjižničnega gradiva, ki je v celoti kulturna dediščina, ena najpomembnejših nalog domoznanskih oddelkov³⁷ (Štoka, 2012). Popis je obsegal evidentiranje posameznih dejavnikov tveganja, s katerimi se soočajo domoznanski oddelki, ter oceno tveganja. Splošne ugotovitve popisa so bile:

- Domoznanski depoji, ki se nahajajo v popisu zajetih knjižnic, ki imajo svoje prostore v starejših zgradbah, imajo praviloma boljše klimatske pogoje kot domoznanski depoji v novogradnjah.
- Arhitekti v novejših zgradbah pogosto umeščajo domoznanske depoje v podstrešne ali kletne prostore, kar se je izkazalo problematično s stališča klimatskih pogojev, npr. Celje (podstrešje) – prenizka vlaga in previsoka temperatura, Ljubljana - Slovanska knjižnica (klet) – previsoka vlaga, plesen zaradi zamakanja.
- Domoznanske depoje s kontroliranimi in konstantno vzdrževanimi klimatskimi pogoji imata le Koroška osrednja knjižnica Ravne na Koroškem in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto.
- Z veliko prostorsko stisko se sooča domoznanski oddelki Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper.

Popis posameznih domoznanskih depojev je izšel v zborniku *»Materialno varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji: ocena stanja depojev v Osrednjih območnih knjižnicah in Univerzitetni knjižnici Maribor = Preservation of Library Local History Material in Slovenia: Risk assessment of Repositories in Slovenian Central Libraries and University of Maribor Library«*, ki je bil predstavljen na 2. Domfestu na Ravnah jeseni 2012.

Ena od nedorečenih tem koordinacije zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva je bila v obdobju 2010-2013 razdelitev analitične obdelave domoznanskih serijskih publikacij med

³⁷ Štoka, P.: Popis stanja domoznanstva knjižničnih depojev v osrednjih območnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor. V: *Materialno varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji*, Ljubljana: ZBDS, Sekcija za domoznanstvo in kulturno dediščino, 2002.

posameznimi OOK. Z namenom priprave strokovne podlage za razdelitev so v letu 2013 vse OOK pričele z izdelavo bibliografije domoznanskih serijskih publikacij za obdobje 1991-2013. Namen izdelave bibliografije je bil:

- zagotavljanje optimalne pokritosti obdelave domoznanskega gradiva, slovenike in obveznega izvoda za učinkovito koordiniranje (dogovori med NUK, OOK in osrednjimi knjižnicami znotraj območij);
- usmerjanje uporabnika k raziskovanju virov, ki so v COBIB-u težje najdljivi;
- izgradnja vira za določanje prioritet pri analitični obdelavi člankov s področja domoznanstva za knjižnice po območjih OOK;
- promocija domoznanske dejavnosti v lokalnem okolju in povečano zadovoljstvo uporabnikov zaradi popolnejšega ali večjega dostopa do informacij o lokalnem okolju;
- poenotenje nivoja delovnih postopkov med osrednjimi in OOK.

Pomembna naloga domoznanske dejavnosti OOK je bila tudi koordinacija projektov digitalizacije na območju OOK. Iz poročil OOK je razvidno, da so ob zmanjševanju državnih sredstev za izvajanje projektov digitalizacije s strani zunanjih izvajalcev OOK veliko naporov vložile v pridobivanje in ustvarjanje vsebin za domoznanski portal Kamra (aktivnosti so prikazane v poglavju 4.3 Spletni portal KAMRA (www.kamra.si)).

V nadaljevanju na podlagi poročil OOK predstavljamo pregled nekaterih aktivnosti posameznih OOK pri izvajanju tretje posebne naloge. V vseh OOK so v obdobju 2010-2013 načrtovali ter koordinirali zbiranje, obdelavo in hranjenje domoznanskega gradiva, pomembnega za njihovo območje. Prav tako so osrednjim knjižnicam nudili svetovanje pri digitalizaciji in reševali avtorskopravne dileme s področja pridobivanja soglasij za objavo na spletnih portalih ter pomoč pri razreševanju identitete lokalnih avtorjev in gesel.

OOK **Celje** je leta 2010 v Knjižnici Mozirje svetovala pri ustanovitvi domoznanskega oddelka in ureditvi ter postavitvi zbirke. V letu 2011 so posebno pozornost namenjali spodbujanju knjižnic na območju v projektu Kamra; rezultat dela je bilo pet samostojno kreiranih in objavljenih zgodb štirih osrednjih knjižnic območja (Osrednje knjižnice Mozirje, Medobčinske splošne knjižnice Žalec, Knjižnice Laško in Knjižnice Antona Sovreta Hrastnik). Istega leta je bila izdelana tudi evalvacija vprašalnika o stanju domoznanstva na območju na dan 31. 12. 2009. Leta 2012 so pričeli z izdelavo strategije objavljanja brezplačnih občinskih glasil na portalu Digitalna knjižnica Slovenije³⁸ (v nadaljevanju dLib.si) ter spodbujali knjižnice na območju k sodelovanju v projektih digitalizacije. Leta 2013 so pripravili navodila s pogoji za objavljanje serijskih publikacij na portal dLib.si ter pričeli s pripravo podlag za izdelavo bibliografije serijskih publikacij za obdobje 1991-2013.

V OOK **Novo mesto** so leta 2011 aktivno sodelovali pri izdelavi modela popisa domoznanskih depojev in pri pripravi ter evalvaciji analize stanja domoznanstva v knjižnicah območja. S knjižnicami območja so sodelovali pri dopolnjevanju BIOLEKSA, dolenjskega spletnega biografskega leksikona. V letu 2012 so strokovni delavci KMJ Novo mesto v sodelovanju z vodjo Domoznanskega oddelka Osrednje Knjižnice Celje organizirali strokovno izobraževanje na temo izvajanja domoznanske dejavnosti v splošni knjižnici, sodelovali so v uredniškem odboru za pripravo zbornika o domoznanskih knjižničnih depojih in izvajali individualno usposabljanje zaposlenih (za pripravo in vnos vsebin na Kamro za Knjižnico Pavla Golie Trebnje in Valvasorjevo knjižnico Krško). Leta 2013 so v sodelovanju s strokovnimi delavci osrednjih knjižnic (Trebnje in Krško) pripravili izobraževanje o izvajanju domoznanske dejavnosti v splošni knjižnici. Istega leta so v skrbi za ohranitev lokalne domoznanske in kulturne dediščine sistematično zbirali časopise, revije, občinska, šolska, društvena in tovarniška glasila, zbornike, letna poročila javnih zavodov, ljudskih univerz ter druge serijske publikacije od leta 1991 do

³⁸ Digitalna knjižnica Slovenije (dLib.si) je **osrednji slovenski spletni portal** za dostop do **digitaliziranega znanja in največjih kulturnih zakladov** Narodne in univerzitetne knjižnice in drugih knjižnic Slovenije.

danes, ki so v tem obdobju nastajale ali še predvidoma nastajajo na območju upravne enote Novo mesto.

OOK **Kranj** je 24. 3. 2011 organizirala srečanje domoznancev gorenjskih osrednjih knjižnic na temo koordinacije obdelave gradiva, izpolnjevanja vprašalnika za popis domoznanstva in digitalizacije. V letih 2012 in 2013 so se na srečanju gorenjskih domoznancev dogovarjali o koordinaciji vnašanja podatkov o domoznanskih člankih v računalniški katalog ter o pridobivanju domoznanskega gradiva za bibliografijo serijskih publikacij na območju.

OOK **Nova Gorica** je vsa leta načrtovala in koordinirala pridobivanje domoznanskega gradiva na svojem območju, ki pokriva Goriško regijo in del ozemlja v Italiji, kjer živijo Slovenci. Pri svojem delu so sodelovali z osrednjimi knjižnicami regije, ustanovami s podobnim zanimanjem in drugimi OOK. Uporabnike so seznanjali tudi z drugimi domoznanskimi zbirkami (tudi v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih) na območju; svoje zbirke so preko digitalizacije ponudili širšemu krogu uporabnikov na spletnih portalih. Leta 2013 so knjižnicam na območju nudili pomoč pri organizaciji domoznanske zbirke in pridobivanju domoznanskega gradiva.

V OOK **Ljubljana** so v letih 2012 in 2013 nadaljevali s prejetjem, obdelavo, hranjenjem in posredovanjem informacij iz obveznega izvoda na podlagi določil *Zakona o obveznem izvodu publikacij* ter se aktivno vključevali v pripravo in izvajanje morebitnih normativnih rešitev problematike ravnanja s knjižnično kulturno dediščino. Regiji so nudili tudi okvirne smernice, ki se nanašajo na projekt Moja ulica – raziskovanje ulic, trgov in mestnih predelov, delovanja društev, zgodovine industrije in obrti, življenja lokalnih znamenitih osebnosti in s svetovanjem pomagali pri izboru teme.

Leta 2011 je v OOK **Murska Sobota** potekalo 3. strokovno posvetovanje pomurskih in Železno županijskih knjižničarjev. Fizično posredovanje gradiva je Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK) izvajala preko nakupa oziroma darov za kakšno osrednjo knjižnico.

Na **Ptaju** so koordinacijo pridobivanja in hranjenja domoznanskega gradiva opravljali za eno knjižnico na območju, s katero so v stalnih stikih. Leta 2010 jim je z načrtnim zbiranjem uspelo v domoznanske zbirke uvrstiti pomembnejšo letno produkcijo, pri čemer so bile zastopane vse vrste gradiva. Novo pridobljeno gradivo so sproti vnašali v vzajemni katalog, starejše gradivo, ki je za enkrat dostopno preko listkovnega kataloga, pa obdelujejo retrospektivno in ga postopno vnašajo v računalniški katalog. Redno obdelujejo domoznanske članke in sestavne dele iz pomembnejših slovenskih in lokalnih serijskih publikacij, zbornikov, ipd.

V OOK **Maribor** so z UKM usklajevali izhodišča za področje domoznanstva. Organizirali so delovna srečanja s Knjižnico Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica, Knjižnico Lenart in Univerzitetno knjižnico Maribor, na katerih so pregledali stanje in koordinirali sodelovanje na področju nabave in obdelave serijskih publikacij domoznanskega značaja in drugih skupnih projektov. Mariborska knjižnica s široko mrežo enot ter s tem ustvarjenimi dobrimi stiki z lokalnim okoljem pomaga pri pridobivanju lokalnih glasil s svojega območja za zbirko serijskih publikacij UKM. Z UKM so dosegli dogovor o izvajanju in koordinaciji domoznanske dejavnosti na območju Mariborske knjižnice kot OOK. Leta 2013 so organizirali sestanek s predstavniki knjižnic na območju o delu na področju domoznanske dejavnosti.

4.3.1 Informiranje zavezancev za obvezni izvod (OI) in posredovanje informacije o zavezancih s svojega območja nacionalni knjižnici

Zakon o obveznem izvodu publikacij in dva pravilnika (*Pravilnik o vrstah in izboru elektronskih publikacij za obvezni izvod* ter *Pravilnik o hranjenju, uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij*) določajo način zbiranja obveznega izvoda publikacij, zavezance in ostala pravila zbiranja ter pravila o ravnanju z obveznim izvodom. Namen obveznega izvoda je zagotoviti ohranjanje in dostopnost določenega števila izvodov vseh publikacij, ki so bile izdane, založene, objavljene, izdelane ali razmnožene v

Republiki Sloveniji ali pa uvožene in prilagojene (npr. z uvodno besedo, podnapisi v slovenščini ipd.) za distribucijo v Republiki Sloveniji, kot nacionalne kulturne dediščine ter omogočiti izvajanje bibliografskega nadzora, izdelavo nacionalne bibliografije, pripravo podatkov o slovenski založniški produkciji in uporabo v skladu s strokovnimi navodili. Obvezni izvod zajema publikacije, ki so bile objavljene v Republiki Sloveniji ali so bile proizvedene zunaj nje, če imajo njihovi založniki sedež ali podružnico v Republiki Sloveniji in so namenjene za distribucijo ali dostopnost v Republiki Sloveniji ter vsebujejo besedilne, zvočne, slikovne ali notne zapise ali njihove kombinacije. Obvezni izvod zajema tudi publikacije, ki so izšle v tujini in so namenjene za dostopnost ali distribucijo v Republiki Sloveniji ter so v slovenščini ali so prilagojene slovenskemu trgu ter publikacije, ki so izdane na fizičnih nosilcih, če so v enem natisu izdane v nakladi najmanj 50 izvodov. Faksimile je predmet obveznega izvoda ne glede na število izdanih izvodov.

Zavezanci za oddajo obveznega izvoda so založniki, izdajatelji, distributerji, ki izdajajo, razširjajo ali objavljajo publikacije, tako da so dostopne javnosti, ki so pravne ali fizične osebe s sedežem, podružnico ali prebivališčem v Sloveniji, če publikacijo izda več založnikov, je zavezanec tisti, ki je v kolofonu naveden prvi. Publikacije, financirane iz javnih sredstev, morajo zavezanci oddati praviloma v 16 obveznih izvodih, drobn tisk – vedno štirje izvodi, enako publikacije z naklado med 50 in 150 izvodov.

Zavezanci so dolžni najkasneje v 15 dneh po izdaji / objavi / začetku prodaje / začetku distribucije brezplačno in na svoje stroške oddati publikacije v brezhibnem stanju in v taki obliki, kot so namenjene razširjanju v javnosti. Poškodovane izvode je potrebno zamenjati v 14 dneh od prejete zahteve. Obvezni izvod zavezanci oddajo za prvo in vse naslednje izdaje, ponatise, različice in za vse priloge/dodatke, s katerimi se publikacija razširja v javnosti. Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem tega zakona opravlja inšpektorat, pristojen za kulturo³⁹.

NUK sodeluje z osrednjimi območnimi knjižnicami, ki so z novo nalogo iz *Pravilnika, 2003* postale neke vrste partner na terenu, ki informira zavezance (založnike) o zakonski dolžnosti - oddaji obveznega izvoda (v poročevalskem obdobju za 6000 do 7500 zavezancev, potencialno vsaka fizična in pravna oseba).

OOK v poročilih navajajo, da obveznost izpolnjujejo. Iz poročil vseh OOK ni razvidno, kakšen obseg dela zahteva izvedba navedene naloge, ker se s poročanjem o številu izvedb niso strinjali koordinatorji in direktorji OOK, ko je potekala obravnava predloga prenove obrazca za poročanje. Kakšne dejavnosti izvajajo po posamezni OOK, pa sledi v nadaljevanju.

OOK so informiranje zavezancev za obvezni izvod največkrat izvajali ob stikih z ustvarjalci gradiva (ob srečanjih, sestankih, po telefonu oziroma elektronski pošti), preko oglasov v lokalnih medijih in na predstavitev domoznanskega gradiva v knjižnici. Potencialnim zavezancem za obvezni izvod na območju (šole, društva, različne organizacije in ustanove, podjetja ipd.) so pošiljali tudi dopise z ustreznimi informacijami. V **Celju** so leta 2011 pripravili informativno zloženko Zbiranje in hranjenje domoznanskih gradiv, v kateri so predstavili pomen obveznega izvoda in obveznosti, ki jih zakon predpisuje založnikom ter na kratko predstavili zbirke domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Celje. V OOK **Ravne** so leta 2013 zavezance na celotnem območju in v zamejstvu (slovenska Koroška v Avstriji) s posebnim dopisom obvestili o oddaji obveznega izvoda glede na *Zakon o obveznem izvodu publikacij* (732 dopisov potencialnim zavezancem). V **Ljubljani** od leta 2012 informiranje izvajajo v povezavi s Službo za pridobivanje knjižničnega gradiva v NUK v sklopu svoje redne dejavnosti. Leta 2013 so razposlali okoli 850 dopisov, ki so vsebovali tudi informativno zgibanko NUK glede obveznosti pošiljanja obveznega izvoda v NUK in s tem istočasno opravili še obveščanje. **Murska Sobota** je leta 2011 poslala elektronski dopis 60-im vzgojno izobraževalnim ustanovam na območju Pomurja o pošiljanju domoznanskega gradiva PIŠK-u s priloženo zloženko o obveznem izvodu za NUK. V OOK

³⁹ Povzeto po Damijana Kisovec (NUK, Služba za pridobivanje knjižničnega gradiva): Reklamiranje obveznega izvoda, gradivo z izobraževalne delavnice za OOK, 2011.

Maribor so leta 2013 izdajatelja iz občine Lovrenc na Pohorju informirali o zakonskih obveznostih oddajanja obveznega izvoda publikacij, kot posledico te informacije pa pridobili nekaj domoznanskih monografij.

4.3.2 Seznanjanje uporabnikov z domoznanskimi zbirkami (v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih) na območju OOK

OOK so po pravilniku zavezane na območju OOK seznanjati uporabnike z domoznanskimi zbirkami v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih. Nekatere poročajo, da obveščajo uporabnike o digitaliziranih zbirkah na spletnem portalu Kamra (svojih ali nastale v sodelovanju z drugimi kulturnimi ustanovami na svojem območju) ali pa o zbirkah v muzejih in arhivih na njihovem območju. V nadaljevanju navajamo primere izvajanja te naloge.

V obdobju od 2010 do 2013 so vse OOK uporabnike redno seznanjale z domoznanskimi zbirkami drugih kulturnih zavodov: **Celje** (Zgodovinski arhiv Celje, Pokrajinski muzej Celje in Muzej novejšje zgodovine Celje), **Novo mesto** (osrednje knjižnice in sorodne organizacije na območju), **Kranj** (na svoji spletni strani: <http://www.mkk.si/kranj-cerklje-jezersko-naklo-preddvor-sencur/>); muzeji, arhivi in drugi sorodni zavodi), **Nova Gorica** (osrednje knjižnice in druge sorodne organizacije na območju, med njimi tudi Tolminski muzej, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Kobariški muzej, Društvo soška fronta), **Ravne na Koroškem** (šole, muzeji, arhivi, galerije, med njimi tudi knjižnice Dravograd, Radlje, Slovenj Gradec, Svet zavoda KOK in Koroški pokrajinski muzej), **Koper** (preko portala Kamra; izdajajo revijo Svetilnik v sodelovanju z muzeji, arhivom, gledališčem in knjigarno), **Ljubljana** (predstavitev Kamre na Strokovni sredi šolskim knjižničarjem osrednjeslovenskega območja (2011), MKL na obisku (2011), na Festivalu portala Kamra v Osrednji knjižnici Celje (2011), predstavitev na Festivalu za 3. življenjsko obdobje (2012, 2013), Študentski Areni (2012, 2013), Svetovnem dnevu informacijske družbe (2012), Festivalu MUZA (2012) in Dnevu MKL (2012, 2013), predstavitev v okviru Dneva zbiranja spominov na prvo svetovno vojno (Ljubljana in Logatec) (2013)), **Murska Sobota** (pomurski muzeji in galerije), **Ptuj** (druge sorodne institucije, 2013 so domoznanske zbirke predstavljali še na portalu Kamra na srečanju mladinskih knjižničarjev ter preko objav v tiskanih in drugih medijih), **Maribor** (Pokrajinski arhiv Maribor (2011), Knjižnici Duplek in Ruše (2012), na *Dnevih evropske kulturne dediščine* v Pekrah so oktobra 2013 pripravili predstavitev domoznanskega portala Kamra).

4.3.3 Bibliografska obdelava domoznanskega gradiva z območja OOK

V okviru bibliografske obdelave domoznanskega gradiva z območja OOK svetujejo in pomagajo OK na svojem območju pri obdelavi domoznanskega, predvsem neknjižnega gradiva, in domoznanskih člankov iz serijskih publikacij ter pri pripravi kriterijev za obdelavo domoznanskega gradiva in pripravi popisov gradiva. Nekatere OOK pomagajo OK na območju gradivo tudi obdelati predvsem tistim, ki so kadrovske podhranjene, kljub temu, da jih zakon in pravilnik zavezuje samo koordinirati izvajanje tretje posebne naloge. O tem so poročale Ravne, Novo mesto, na Štajerskem območju pa UKM.

Leta 2013 so v okviru skupnega projekta vseh OOK priprave Bibliografije domoznanskih serijskih publikacij za obdobje 1991 do 2013 pričeli s postopki za popis lokalnih glasil po območjih OOK in pripravili seznam publikacij, ki ustrezajo kriterijem.

OOK poročajo, da so knjižnicam na območju svetovale predvsem glede obdelave domoznanskega neknjižnega gradiva (razglednice, zemljevidi in avdiovizualno gradivo; članki, objavljeni v spletnih publikacijah, obdelava gradiva v maski za zbirne zapise, obdelava slikovnega gradiva). Poleg tega so v **Kranju** leta 2013 osrednjim knjižnicam posredovali navodila za pripravo izpisov o domoznanskih serijskih publikacijah za bibliografijo serijskih publikacij na Gorenjskem območju. Na **Goriškem območju** so istega leta koordinirali popis (bibliografijo) serijskih publikacij od 1991 do 2013, pri čemer so sodelovale vse knjižnice na Goriškem območju. V OOK **Ravne** so v letu 2011 v obliki delovnega sestanka

domoznancev vseh splošnih knjižnic na območju pregledali kriterije za obdelavo domoznanskega gradiva in razrešili nekaj nejasnosti, tudi glede enotnega vnosa oznake Dom v polje 992. V **Ljubljani** so leta 2013 pričeli s postopki za popis lokalnih glasil po območjih OOK za namen izdelave bibliografije. Priprava metodologije in izvedba popisa ter izdaja bibliografije je bila zaključena v roku dveh let. V **Murski Soboti** so leta 2011 za potrebe statistike na osnovi dogovora med OOK in NUK v polje 992b vnašali oznako »dom«. V OOK **Ptuj** so organizirali in izvajali bibliografsko obdelavo domoznanskega gradiva v sistemu COBISS na primarnem in na sekundarnem nivoju (članki). Leta 2011 so v **Mariboru** kreirali bibliografske zapise ter izvajali kopiranje in redakcijo bibliografskih zapisov (primarni viri, sekundarni viri in referenčna literatura). V letu 2012 so na delovnem srečanju s knjižnicama na območju sprejeli dogovor glede analitične obdelave serijskih publikacij.

4.3.4 Izvajanje normativne kontrole

Normativna kontrola -e -e ž obvezni postopki, s katerimi se v katalogu, bibliografiji zagotovi nedvoumna identifikacija avtorjev, naslovov (1) in vsebinskih oznak ter njihovo povezovanje s pripadajočimi bibliografskimi vpisi⁴⁰. OOK so zavezani na svojem območju izvajati normativni nadzor domoznanskih avtorjev ter pomagati pri razreševanju avtorstva. To izvajajo s pomočjo relevantnih virov, neposredno preko telefonskih in osebnih stikov. Nekatere OOK tudi številčno poročajo o številu redigiranih normativnih zapisov, nekatere pa tudi o kreiranih zapisih domoznanskih avtorjev (v nadaljevanju po OOK).

V OOK **Celje** permanentno izvajajo normativni nadzor domoznanskih avtorjev ter pomagajo pri razreševanju avtorstva. Redigirali so **444** (2011), **221** (2012) oziroma **1.541** (2013) normativnih zapisov. Tudi v OOK **Novo mesto**, **Nova Gorica** ter **Koper**, kjer temeljne podatke o avtorjih jemljejo iz enciklopedij in drugih referenčnih virov, neposredno preko telefonskih in osebnih stikov, redno izvajajo normativno kontrolo imen domoznanskih avtorjev. V OOK **Ravne** je bilo število redigiranih zapisov po letih: **284** (2011), **195** (2012) oziroma **289** (2013). V **Ljubljani** so v sklopu Slovenske knjižnice, Centra za domoznanstvo in specialne humanistične zbirke MKL redigirali **669** (2011), **271** (2012), **1.234** (2013) zapisov. **Murska Sobota** in Knjižnica Lendava - Könyvtár Lendva sta 2011 skupaj kreirali **981** zapisov. **Murska Sobota** je kreirala **600** (2012) oziroma **107** (2013) zapisov. Večinoma gre za mlade avtorje osnovnošolskih in srednješolskih raziskovalnih nalog. Številka je približna zaradi premalo natančnega označevanja v CONOR bazi v polju 992b. Splošna knjižnica Ljutomer je vnesla **2** (2013) zapisa. Na **Ptaju** so kreirali **421** (2010), **130** (2012) oziroma **152** (2013) normativnih zapisov, redigirali pa **72** (2012) oziroma **89** (2013) zapisov, tako imajo v bazi **1381** (2010), **1.483** (2011), **1.688** (2012) oziroma **1.811** (2013) zapisov za domoznanske avtorje. V **Mariboru** so redigirali **9** (2012) oziroma **17** (2013) zapisov za avtorje z območja Mariborske knjižnice kot OOK.

4.3.5 Izvajanje digitalizacije

OOK so s knjižnicami na svojem širšem območju pripravile prioritete za digitalizacijo gradiv, pomembnih za celotno območje in s programom izvajanja posebnih nalog kandidirale za sredstva. Pristojno ministrstvo je letno določilo sredstva za izvajanje digitalizacije. Pogoji za pridobitev sredstev je bila zaveza OOK, da digitalizirano gradivo objavijo na Digitalni knjižnici Slovenije (dLib.si) in spletnem portalu Kamra (www.kamra.si), seveda s predpogojem, da so avtorske pravice urejene (več o sredstvih za digitalizacijo v poglavju 6 FINANCIRANJE IZVAJANJA POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC in tabeli (Tabela 25)).

V **Celju** so v okviru projekta Mladi za Celje nadaljevali objavljane raziskovalne naloge z domoznansko tematiko v vzajemnem katalogu. V format .pdf so konvertirali in pripeli raziskovalne naloge za območje Mestne občine Celje v vzajemni katalog, in sicer 114 (**2011**), 92 (52 osnovnošolskih in 40 srednješolskih)

⁴⁰ <http://www.termania.net/slovarji/bibliotekarski-terminoloski-slovar/4178675/normativna-kontrola>

(**2012**) oziroma 123 (57 osnovnošolskih in 66 srednješolskih) (**2013**). Od OŠ Vojnik so prejeli **12 (2012)** oziroma **11 (2013)** raziskovalnih nalog. V okviru projekta digitalizacije so leta **2011** digitalizirali časopis *Deutsche Wacht/Cillier Zeitung/Deutsche Zeitung*, ki je izhajal v obdobju 1877-1937 v gotici. Pri iskanju najbolj optimalno ohranjenih izvodov so sodelovali z NUK in Univerzitetno knjižnico iz Gradca. Digitalizacijo v Sloveniji pridobljenih izvodov so s pomočjo zunanjega izvajalca v celoti dokončali in je dostopno na dLib.si. Digitalizacija dveh letnikov, ki jih v slovenskih knjižnicah ni bilo mogoče pridobiti, je potekala v Univerzitetni knjižnici v Gradcu, a zaradi okvare stroja še ni končana.

V OOK **Novo mesto** so za portal dLib.si leta **2011** izvedli 3 projekte digitalizacije (nadaljevali so z digitaliziranjem časopisa *Dolenjski list* 1961, 1962–1966 (260 števil oziroma približno 4.500 strani), Uradnega vestnika *Dolenjske* 1965–1966 ter domoznanskega tiska Matije Kastelica *Nebeški cilj* iz leta 1684). Leta **2013** so v sodelovanju z OK območja nadaljevali digitalizacijo regijskega časnika *Dolenjski list* in prilog, letnikov, ki so izhajali med letoma 1976 in 1980; digitalizacijo so izvedli z lastnimi sredstvi šele ob koncu leta 2013, zato projekt še ni zaključen.

V **Kranju** so leta **2011** digitalizirali 18.670 strani za Gorenjsko pomembnega gradiva: od tega 3.000 strani iz 15 knjig o Gorenjski, izdanih v začetku 20. stoletja iz zbirke Mestne knjižnice Kranj, 14.370 strani starejših gorenjskih časnikov *Jeseniška straža* (1904–1906), *Na mejah* (1936–1939), *Karawanken Bote* (1941–1945), *Cerkveni glasnik za tržiško župnijo* (1924–1941), *Listi: priloga tednika Železar za kulturo in družboslovje* (1970–1987), *Delo, življenje* (1964–2008), *Železne niti* (2004–2008). Digitalizirali so tudi 340 fotografij z gorenjskimi planinskimi motivi (začetek 20. stoletja), 90 razglednic in dopisnic iz časa 1. svetovne vojne ter 100 strani pisem iz istega obdobja. Fotografije in pisma so last Gorenjskega muzeja Kranj, z njimi pa so se vključili v projekt o 1. svetovni vojni, ki bo predstavljen na portalu Kamra. Leta **2012** so digitalizirali pisma s soške fronte kranjskega vojaka Maksa Reša, ki jih hrani Gorenjski muzej in so dodana zgodbi iz 1. svetovne vojne na portalu Kamra, ter 4.932 strani časnikov *Naša smučina* in *Smučina Elan* (1962–1990), ki so dostopne na portalu dLib.si.

V **Novi Gorici** so leta **2011** zaključili dvoletni projekt digitalizacije in skupaj digitalizirali 9 naslovov različnih publikacij, ki jih hranijo v Goriški knjižnici oziroma so jih pridobili iz drugih knjižnic (*Koledar Goriške matice* (22 zvezkov), *LUČ* (11 zvezkov), *Idrijski razgledi* (86 zvezkov), *Rokopis kronike Gorice* (1 zvezek), *PRIMORSKI gospodar: list za pospeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju* (5 vezanih časopisov + 35 nevezanih časopisov), *ČUK na pal'ci* (1 mikrofilm), *Domovina*. (2 mikrofilma), *Der Adel in den Matriken der Grafschaft Görz und Gradisca; Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain*). Leta **2012** so pripravili gradivo in začeli s postopkom digitalizacije naslednjega gradiva: *Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1925–* še izhaja; Dimitz, August: *Geschichte Krains von der ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813: mit besonderer Rücksicht auf Kulturentwicklung*, 1874; Komel, Andrej: *Bojna služba*, 1873; Rutar, Simon: *Zgodovina Tolminskega, to je: zgodovinski dogodki sodnijskih okrajev Tolmin, Bolec in Cerkno ž njih prirodoznanskim in statističnim opisom*, 1882, 333 str.; KOCIANČIČ, Š. *26 povesti sa mlade ljudi*, 1847; *Skrina nebeshkih saklad sa spokorne dushe: odperta v' hvalo boshjiga usmilenja, k' zhasti svelizhane, k' tolashbi vojskojzhe, in k' pomozhi terpijzhe zerkve*. - V' Gorizi in v' Lublani: na prodaj per Paternolli; v' Vidmi: natisnil L. Vendrami, 1837. - [4], 429 str. ; 8°; MORELLI: *Istoria della Contea di Gorizia: in quattro Volumi: compresavi un Appendice di note illustrative*, 1855, 4 knjige, XIII, 300; 284; 374; 263 str.; *ALASIA DA SOMMARIPA: Vocabolario Italiano, e Schiauo*, 1607; *Glasilo Šola*, 1880–1885, izhaja v Gorici; *Izvir – glasilo Gimnazije Ajdovščina*; *Damir Feigl* (celoten opus njegovih del). Prispevali pa so tudi 40 vsebin – zgodb, ki so bile objavljene na spletnem portalu *Europena* 1914-1918. Leta **2013** so dokončali digitalizacijo *Trinkove zapuščine* in skenirano korespondenco posredovali Kulturnemu društvu Ivana Trinka iz Čedadu.

V OOK **Ravne** so pripravljali e-vsebine za skupni regijski portal Kamra in dLib.si skupaj s knjižnicami na območju. Digitalizirane vsebine za leto **2011** zajemajo tematiko prve svetovne vojne (656 fotografij iz Felacherjeve zapuščine Koroški osrednji knjižnici, kar je nadaljevanje digitalizacije tega tematskega sklopa iz prejšnjih let). Leta **2010** so že digitalizirali plebiscitne letake koroškega plebiscita in del razglednic dvojezične Koroške. S tem so se pridružili skupnemu slovenskemu večletnemu projektu, ki

naj bi bil zaključen leta 2014 ob 100. obletnici začetka prve svetovne vojne. Digitalizirali so še drugo slikovno gradivo iz iste zupuščine (boji za severno mejo, druga svetovna vojna, izgnanci, potres v Ljubljani, etnologija in arhitektura) ter fotografije iz zupuščine Ljube Prenner. Z razpoložljivimi sredstvi so digitalizirali tudi rokopise iz svoje (lastne) rokopisne zbirke avtorjev, delujočih na celotnem območju: Meško, Franc Ksaver; Prenner, Ljuba; Mavrel, Blaž; Šuster - Drabosnjak, Andrej. Digitalizacija vsebine, načrtovana za leto **2012**, je bila izvedena 2013, ter zajema rokopise (Arznske bukue u katereh se najdejo resnizhne arznije za sakega zhloueka; Bezjak, Janez: Pesmi, rokopisni zbornik vezan v usnje, 1894; Pesmi stare ino nove, rokopisna pesmarica, Ahacljeve pesmi iz leta 1833; Mapa z rokopisi Jurija Thomasisha, organista v Skomarju, većinoma prepisi Vodovnikovih pesmi) in slikovno gradivo (sklopi) (Grad Ravne – knjižnica: zunanjščina, Grad Ravne – knjižnica: notranjščina, Gimnazija – gradnja, Gimnazija, dijaki, Dr. Franc Sušnik – portreti, Dr. Franc Sušnik – družinske fotografije / dar Janko Sušnik, Dr. Franc Sušnik – družinske fotografije / dar Tone Sušnik, Zaposleni v KOK, Thurni – rodbina, Dom telesne kulture, Štafeta mladosti, GEZA HERZOG – ekslibrisi). Na dLib.si je bilo leta **2013** objavljenih 1.588 novih digitaliziranih strani. Pripravili so dve predstavitvi digitaliziranih posebnih zbirk regijskega pomena ter spletnih portalov Kamra in dLib.si, posebno pozornost pa posvetili Albumu Slovenije, ki omogoča aktivno vključevanje uporabnikov in je namenjen zbiranju digitalnih kopij fotografij, shranjenih v družinskih albumih, pa tudi pisem, dokumentov in drugih predmetov. Sodelovali so tudi na strokovnem posvetu »Kako s kulturo izboljšamo otrokov in mladostnikov vsakdan« in na delavnici »Kako s partnerskim sodelovanjem povečati učinke kakovostne kulturno-umetnostne vzgoje v vzgojno-izobraževalnih zavodih«, Maribor, Kino Udarnik, 3. oktober 2013, kjer so portal Kamra predstavili kot možno podporo vzgojno-izobraževalnemu procesu. Leta **2013** so na portal Kamra prispevali tri nove digitalne zbirke (skupno 23 podzbirk): Dolinarjeva kraljeva konjenska spomenika v Ljubljani, Grofje Thurn Valsassina in Ravne, Luka Kramolc (1892–1974) - 'Brzen, brumen vižar koroških pesmi'. Z dodatnim slikovnim gradivom so dopolnili dve že obstoječi zbirki: Na planoti Ravne, zgodba in zgodovina prostora, Prelomni dogodki na Koroškem po razpadu Avstro-Ogrske monarhije.

Leta **2011** so v **Kopru** digitalizirali razglednice iz zbirke Knjižnice Bena Zupančiča Postojna. Leta **2012** so digitalizirali slovensko primorsko časopisje in razglednice Knjižnice Postojna. Pripravili so metapodatke in posredovali digitalne kopije 128 še neobdelanih starih zemljevidov na dLib.si. Digitalizacijo slovenskega primorskega časopisja, ki je izhajalo predvsem na Tržaškem in priča o političnem, gospodarskem in kulturnem razvoju Primorske pred 2. svetovno vojno, so nadaljevali tudi leta **2013**. V sodelovanju s Knjižnico Bena Zupančiča Postojna so digitalizirali stare razglednice iz Postojne. Od časopisne hiše Primorske novice so pridobili dovoljenje za digitalizacijo celotnega korpusa Uradnih objav. Načrtovano digitalizacijo gradiva so izvedli v lastni režiji.

V **Ljubljani** je bil **2011** zaključen projekt digitalizacije humorističnih časnikov, vsebine so dostopne na spletnih straneh dLib.si. Na portalu Kamra je bilo objavljenih pet sklopov domoznanskih zgodb. Leta **2012** so izvedli tri projekte digitalizacije: sklopa domoznanskih vsebin o 1. svetovni vojni, občinskih zbornikov občin osrednjeslovenskega območja ter zbirke Španski borci. Nadaljevali so digitalizacijo kulturne dediščine v okviru projekta »Moja ulica«, kjer so povezali domoznanske teme vseh splošnih knjižnic regije. Projektov digitalizacije leta **2013** niso izvajali, saj je ministrstvo ugotovilo, da stroškov digitalizacije z razpoložljivimi sredstvi za izvajanje tretje posebne naloge OOK ni bilo moč podpreti.

Leta **2011** je Pokrajinska in študijska knjižnica **Murska Sobota (PIŠK)** za dLib.si digitalizirala Nouvi zákon Števana Küzmiča iz leta 1771, ki je del slovenske kulturne dediščine. Knjižnica Lendava - Könyvtár Lendva je digitalizirala devet števk revije Muratáj, do katerih je dostop možen edinole znotraj knjižnice. Leta **2012** so za dLib.si ob 100. obletnici rojstva pisatelja Ferda Godine digitalizirali štiri njegova literarna dela. Knjižnica Lendava - Könyvtár Lendva je digitalizirala dve številki revije Muratáj, do katerih je možen dostop s spletne strani omenjene knjižnice. Leta **2013** je PIŠK za dLib.si ob 100. obletnici smrti duhovnika in katoliškega publicista dr. Franca Ivanocyja digitalizirala njegovo delo *Podatki k zgodovini tišinske župnije, Tišina, 2007*. Konec leta 2013 so začeli digitalizirati časnik »Kleklove« *Novine*, ki je izhajal v Prekmurju med obema vojnama. Knjižnica Lendava-Könyvtár Lendva je digitalizirala zupuščino etnologa *Bálinta Belosicsa*, ki pa zaradi obdelave za zdaj še ni dostopna

javnosti. Knjižnica Ljutomer je za dLib.si digitalizirala tri dela: Krempl, A.: *Kratke predge ...*, V Gradzi, 1839; Krempl, A.: *Dogodivšine štajerske zemle*, V Gradzi, 1845 in Kovačič, F.: *Ljutomer ...*, Maribor, 1926.

V OOK **Ptuj** so leta **2010** sodelovali pri razvoju portala Kamra in posebno pozornost namenili promociji portala ter vnosu vsebin. Na njem so objavili dve zaokroženi digitalni zbirki: *Ivan Potrč: »Pisati resnico, ki bi potem s papirja zaživela...«* in *Paracelsus – Luther medicine*. Dopolnjevali so tudi zbirko *Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah*, zbirko pa so predstavili javnosti ob odprtju razstave Ptuj na razglednicah 27. 5. 2010. Za portal dLib.si so digitalizirali: *Paracelsusova knjiga zbranih del Opera iz leta 1616* (obsegala približno 1.200 strani, projekt je bil izveden v sodelovanju z NUK), *novejša domoznanska gradiva, ki izvirno nastajajo v e-obliki*⁴¹ (Princi karnevala v času kurentovanja na Ptuj: poskus analize invencije tradicije: diplomska naloga / Monika Klinc.- Ptuj, 2010; Urbar gosposčine Gornji Ptuj iz časa okrog 1677 za izbrane vasi spodnjega Ptujkega polja in dela Slovenskih gor: diplomska naloga / Peter Šemnički.- Maribor, 2009; 50 odplesanih: jubilejna publikacija ob 50-letnici plesne sekcije DPD Svoboda Ptuj / uredila Božena Krivec.- Ptuj, 2009; Zazrt v staro podobo / Srdan Mohorič.- Ptuj, 2010), *časopisa Ptujski tednik in Tednik*⁴² in sodelovali pri projektih digitalizacije drugih OOK (projekt digitalizacije gradiva o gradu Vurberk (2010), katerega nosilka je bila Mariborska knjižnica – za digitalizacijo so prispevali sedem razglednic in štiri starejše monografske publikacije). Leta **2011** so na dLib.si vključili: digitalizacijo sedmih monografij Mateja Slekovca; *Tednik (2001-2003)*; *Štajerski tednik (2003-2010)*; *Šola na Polenškaku razkriva bisere spominov*; *Urbar gospodstva Dornava iz okrog leta 1666*. Na Kamro so vnesli dve digitalni zbirki: *Matej Slekovec (1846-1903)* in *Strnišče v prvi svetovni vojni*. Leta **2012** so na dLib.si vključili: knjižne dragocenosti rodbine Herberstein (šest monografij); *časopis Pettauer Localanzeiger*; *časopis Pettauer Zeitung*; monografijo *Zapuščina Štefke Cobelj*; monografijo *Knjižnični kalejdoskop*, na portal Kamra pa vnesli tri nove zbirke in eno podzbirko: *Štefka Cobelj (1923-1989)*; *Humanitarne ustanove med 1. svetovno vojno*; *Iz zgodovine Kidričevega*; *Strnišče na akvarelih Ivana Pavloviča (dopolnitev digitalne zbirke Strnišče v 1. svetovni vojni)*. Leta **2013** so na dLib.si vključili: *časopis Pettauer Wochenblatt*; *časopis Pettauer Anzeiger*; manjkajoče številke *časopisov Pettauer Wochenblatt, Pettauer Zeitung in Štajerc*, ki so jih pridobili iz avstrijske nacionalne knjižnice; *Štajerski tednik 2011 in 2012*; monografijo *Zapuščina Ivana Potrča v ptujski knjižnici 2*; monografijo *Priznanja, plakete in odličja iz zapuščine pisatelja Ivana Potrča*; monografijo *Ptujska časopisna dediščina*, na portal Kamra pa dodali: *Novice: 12*; *Digitalne zbirke: 4*; *Barbarčani v veliki vojni: Cirkulane 1914-1918*; *Ptujska časopisna dediščina*; *Sv. Katarina ob Beli*; *Ptujska gora – Mons gratiarum*; *Multimedijski elementi: 165*.

V OOK **Maribor** so leta **2011** za portal dLib.si digitalizirali *Krajevni leksikon Dravske banovine iz leta 1937* (768 strani). Sodelovali so tudi pri digitalizaciji gradiva knjižnic na območju, in sicer Knjižnice Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica (61 razglednic z motivi krajev med Pohorjem in Bočem, monografija *Grenka roža*, tipkopis dramskega dela dr. Janka Čara »Kako so v Butalah preimenovali ulice« in 12 raziskovalnih nalog z domoznansko vsebino) ter Knjižnice Lenart (godovne voščilnice iz zapuščine Rudolfa Pena – 21 digitaliziranih dokumentov). V letu **2012** so v sodelovanju s Pokrajinskim arhivom Maribor in z UKM za objavo na portalih Kamra in dLib.si digitalizirali del gradiva iz obsežne zapuščine Tovarne avtomobilov Maribor (TAM) (fotografije tovarne, tovarniških proizvodov in tovarniških

⁴¹ Ko zasledijo izid monografske publikacije z zanimivo domoznansko tematiko, navežejo stik z avtorjem ter mu predstavijo možnost, da lahko gradivo objavi na spletnem portalu dLib.si. Ker gre za novejšo gradivo, ki pred tiskom izvirno nastane v e-obliki, vključitev tega gradiva za avtorja ne predstavlja nobenih stroškov.

Če avtor dovoli objavo na dLib.si, od njega pridobijo elektronsko kopijo gradiva ter posredujejo pri podpisu Dogovora o sodelovanju, ki ga avtor podpiše z NUK-om. Prenos metapodatkov za objavo na dLib.si delajo iz bibliografske baze COBISS. V kolikor zapisa za gradivo še ni v bazi podatkov, zanj kreirajo bibliografski zapis in vnesejo URN naslov gradiva, tako da tudi uporabniki COBISS dobijo informacijo o dostopnosti elektronske oblike dokumenta.

⁴² Pred leti so si zadali cilj, da bodo digitalizirali pomembnejše lokalne časopise. Sredstva za digitalizacijo so pridobivali iz različnih virov, predvsem iz sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK. V letu 2010 se jim je pokazala še možnost koriščenja sredstev za digitalizacijo iz norveških finančnih mehanizmov. Sodelovali so kot partnerji pri projektu dLib.si, ki ga vodi NUK in tako so lahko digitalizirali njihov najpomembnejši časopis *Ptujski tednik in Tednik*, ki pod naslovom *Štajerski tednik* izhaja na Ptuj (010). Ob koncu leta 2010 so digitalizirali celotni fond 100-letnega obdobja ptujskih tiskov.

delavcev, reklamni prospekti tovarniških proizvodov, zbornik ob 40-letnici tovarne in nekaj letnikov tovarniških glasil). V Slovenski Bistrici so digitalizirali dve zbirki: Makole skozi čas (4 članki, 1 rokopis, 1 razglednica in 39 fotografij) ter Križi in kapelice v krajevni skupnosti Makole (spremno besedilo, 52 opisov križev, kapelic ali stebrih znamenj s fotografijami ter zemljevid). V Knjižnici Lenart so za dLib.si digitalizirali Slovenje goriški časopis Domače novice, in sicer letnike 1961–1965 ter 1984–1990. Prav tako so sodelovali pri digitalizaciji rokopisnega gradiva iz zapuščine Pavla Turnerja, ki ga je za Kamro in dLib.si digitalizirala UKM. Leta 2012 so sklenili sodelovanje z občino Ruše, kjer so pripravili razstavo starih fotografij Ruš za digitalizacijo in objavo na portalu Kamra. V letu **2013** so za dLib.si digitalizirali prvih 29 letnikov revije *Otrok in knjiga*, ki so izhajali v letih od 1972 do 2002 (objavljeno 2014). UKM je za Kamro digitalizirala rokopisno in fotografsko gradivo iz zapuščine Henrika Schreinerja (objavljeno 2014).

Domoznanska skupina je skupaj z domoznanskimi oddelki v OOK v poročevalskem obdobju dosegla začrtane naloge. Pri izvedbi je bil poudarek na analizi vprašalnika o stanju domoznanstva v slovenskih splošnih knjižnicah konec leta 2009. Glavni rezultat analize je, da splošne knjižnice še nimajo ločeno postavljenih domoznanskih zbirk. Problematično je število zaposlenih za izvajanje domoznanske dejavnosti. V letih 2011 in 2012 je bil izveden popis stanja domoznanskih depojev. Rezultati, predstavljeni v 2. zborniku Domfesta, so pokazali slabše klimatske razmere v novogradnjah, ki so tudi posledica napačne umestitve domoznanskih oddelkov (klet, podstrešje), in hudo prostorsko stisko, s katero se srečuje Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. Ministrstvo za kulturo leta 2013 ni odobrilo sredstev za digitalizacijo, zato so »domoznanci« več časa namenili analizam stanja, v okviru katerih sta bila pripravljena metodologija za popis serijskih publikacij 1991-2013 in na podlagi izsledkov popisa stanja domoznanstva 2009 tudi osnutek metodologije za nov popis stanja domoznanstva. NUK pa je leta 2012 pripravil dve navodili, in sicer *Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah* in *Navodila za ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika*.

4.4 USMERJANJE IZLOČENEGA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA S SVOJEGA OBMOČJA

Usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja je določeno v V. poglavju v 16. členu *Pravilnika, 2003*: »Območna knjižnica stalno hrani uradne publikacije s svojega območja« in v 17. členu: »Območna knjižnica usmerja izločeno gradivo s svojega območja v skladu s strokovnimi navodili, ki jih sprejme nacionalna knjižnica. Hrani za območje pomembno knjižnično gradivo, ki je bilo izločeno iz splošnih knjižnic na njenem območju.«

V 18. členu: »Območna knjižnica je dolžna hraniti gradivo, ki ima status kulturnega spomenika regionalnega pomena in ravnati z njim v skladu z določili ustreznega pravilnika. Dolžna je tudi hraniti gradivo, ki ima status kulturnega spomenika lokalnega pomena, če jo za to pooblasti lokalna skupnost, ki hranjenja takega gradiva ne more zagotoviti v svoji splošni knjižnici.«

Knjižnica zagotavlja ustrezen izbor knjižničnega gradiva v zbirki v skladu s svojim poslanstvom, ki je določeno v ustanovitvenem aktu. Za aktualnost knjižnične zbirke mora skrbeti z rednim dopolnjevanjem in rednim izločanjem knjižničnega gradiva v skladu s *Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* in navodili nacionalne knjižnice o izločanju in odpisu gradiva. Glede na standarde naj bi knjižnice gradivo izločale najmanj enkrat letno, in sicer, ko knjižnica z zbirko doseže standarde, izloči 5 % zbirke, drugače pa izločijo 10 % letnega prirasta gradiva⁴³. Kvalitetna evalvacija knjižnične zbirke je pogojena z dokumentom o nabavni politiki, ocenjevanjem kakovosti zbirke, starostjo zbirke, frekvenco izposoje ter sprejetim internim *Pravilnikom o izločanju in odpisovanju*. Upoštevati morajo tudi količino oziroma število enot za izločanje, npr. večje število

⁴³ Povzeto po Tereza Poličnik-Čermelj: Izločanje in odpis gradiva, gradivo z izobraževalne delavnice za OOK, 2011.

dvojníc publikacij, ki niso več aktualne in seveda razmerje med prirastom in izločanjem. Knjižnice pa naj ne bi izločale domoznanskega gradiva, raritet in publikacij po *Zakonu o obveznem izvodu publikacij* (monografije hranijo tri leta, periodiko eno leto in časnike šest mesecev).

Knjižnice torej izločajo knjižnično gradivo po sprejetim internem pravilniku skladno z *Navodilom za izločanje in odpis knjižničnega gradiva* (NUK, 2003)⁴⁴.

Navodila nacionalne knjižnice za izločanje in odpis knjižničnega gradiva v 13. in 14. členu predpisujejo, da morajo knjižnice odpisano gradivo ponuditi drugim knjižnicam, in sicer najprej posredujejo NUK-u abecedne sezname odpisanega gradiva. Dokler NUK ne izbere gradiva, ki ga potrebuje, tega gradiva knjižnica ne sme ponuditi drugim knjižnicam. NUK prevzame izbrano gradivo na lastne stroške. Nato so splošne knjižnice dolžne ponuditi odpisano gradivo svoji OOK.

OOK so dolžne tudi stalno hraniti uradne publikacije s svojega območja, knjižnično gradivo s statusom kulturnega spomenika regionalnega pomena in knjižnično gradivo s statusom kulturnega spomenika lokalnega pomena.

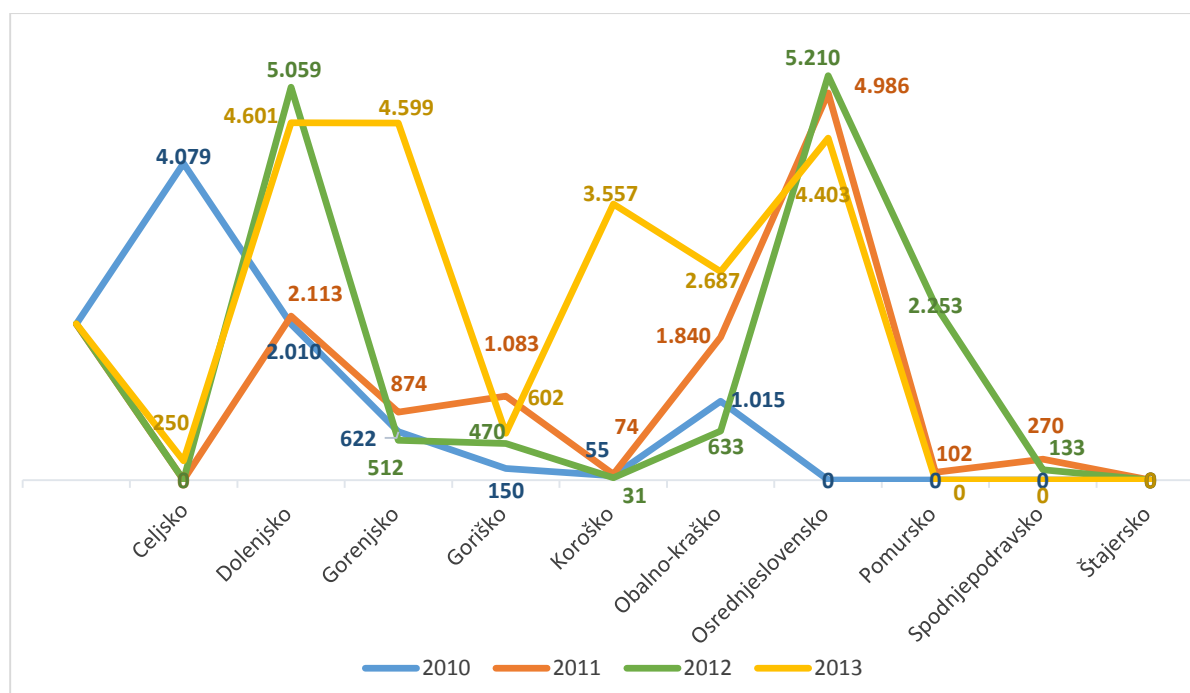
Tabela 23: Število izločenega (odpisanega) gradiva na prejetih seznamih iz OK po območjih OOK v obdobju 2010 do 2013

Območje	Število izločenega (odpisanega) gradiva iz seznamov OK na območju			
	2010	2011	2012	2013
Celjsko	4.079	0	0	250
Dolenjsko	2.010	2.113	5.059	4.601
Gorenjsko	622	874	512	4.599
Goriško	150	1.083	470	602
Koroško	55	74	31	3.557
Obalno-kraško	1.015	1.840	633	2.687
Osrednjeslovensko	0	4.986	5.210	4.403
Pomursko	0	102	2.253	0
Spodnjepodravsko	0	270	133	0
Štajersko	0	0	0	0
SKUPAJ	7.931	11.342	14.301	20.699

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Skupaj izločenega (odpisanega) gradiva na seznamih iz OK po območjih OOK v obdobju od 2010 do 2013 je 54.273 enot. Zmanjševanje sredstev za nakup gradiva je tudi eden izmed razlogov, da so OOK na nekaterih območjih spodbujale knjižnice k sistematičnemu pregledu svojih knjižničnih zbirk in v štirih letih so skupaj odpisali 54.273 enot knjižničnega gradiva. Sezname odpisov so knjižnice posredovale tako v NUK kot svojim OOK. Podatki o številu odpisanega gradiva po območjih OOK po letih so prikazani v tabeli (Tabela 23) in na sliki (Grafikon 54).

⁴⁴ Dostopno na spletnem naslovu http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/pdf/navodilo_izlocanje_gradiva.pdf

Grafikon 54: Število odpisanih inventarnih enot po območjih OOK v obdobju 2010 do 2013

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

O številu uradnih publikacij s svojega območja, ki jih stalno hranijo, ne poročajo vse OOK.

Pri pregledu poročil o posredovanih seznamih odpisanega gradiva, ki ga OOK dobijo od OK na območju, smo ugotovili, da se le-ti močno razlikujejo. OOK v glavnem ne poročajo, kako izvajajo koordinacijo odpisa. Več OOK poroča o pregledu lastne zbirke in usmerjanju seznamov lastnega odpisanega gradiva v NUK (Celje, Novo mesto, Kranj, Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Koper, Ptuj, Maribor). Podatke tudi različno predstavljajo. Nekatere OOK navajajo število vsega izločenega (odpisanega) gradiva, ki je bilo preko seznama posredovano v nacionalno knjižnico, druge pa število, ki ga je nacionalna knjižnica izbrala za svojo zbirko in so ga OOK potem tudi resnično usmerile v NUK. Nekaj OOK-jev navaja še druge ustanove, od katerih so prejele odpisano gradivo za svojo zbirko: Koper (Sodišče Koper), Murska Sobota (OŠ IV Murska Sobota) ali so tja preusmerili izločeno (odpisano) gradivo: Kranj (izločeno gradivo v srbskem, hrvaškem in makedonskem jeziku so darovali društvom etničnih skupnosti, ki delujejo v Kranju, starejše gradivo Gorenjskemu muzeju Kranj in Šolskemu muzeju Ljubljana ter knjige za otroke različnim šolam), Ravne na Koroškem (neizbrano uporabno gradivo so ponudili njihovim uporabnikom v lastni bukvarni, jih podarili ob raznih priložnostih – ob slovenskem kulturnem prazniku, slovenskih dnevih knjige in drugih priložnostih..., ponudili so jih drugim knjižnicam, domovom starejših, varni hiši in drugim), Koper (ostalo so ponudili knjižnicam in drugim zainteresiranim zavodom in v končni fazi posameznikom preko bukvarne in ob dnevih knjige), Ptuj (mladinsko literaturo so ponudili šolskim in drugim knjižnicam na območju, izbrane zbirke odpisanega, a še uporabnega gradiva (dvojnice), so podarili Zavodu za varstvo in usposabljanje invalidne mladine dr. Marjana Borštnarja Dornava, novo ustanovljeni krajevni knjižnici v Središču ob Dravi ter Osnovni šoli Zavrč, preostalo izločeno gradivo so ponudili različnim humanitarnim organizacijam ali ga za simbolično ceno ponudili svojim članom). Zelo malo gradiva so OOK iz prejetih seznamov OK uvrstile v svojo zbirko. O hranjenju kulturnih spomenikov regionalnega in lokalnega pomena OOK poročajo Celje in Novo mesto (samo lokalnega pomena), Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Koper, Murska Sobota, Ptuj.

Na podlagi poročil OOK lahko sklepamo, da v glavnem usmerjajo svoje odpisano gradivo v NUK. Malo osrednjih knjižnic posreduje svoje sezname v OOK in le-te skoraj ne uvrščajo izločenega gradiva v svojo območno zbirko.

5 KADRI

V skladu s poglavjem VI. v 14. členu *Pravilnika, 2003* »ima območna knjižnica za opravljanje nalog iz 27. člena Zakona o knjižničarstvu zaposlene ustrezne strokovne delavce, in sicer vsaj tri strokovne delavce z najmanj univerzitetno izobrazbo in ustreznimi izkušnjami. Ti delavci izvajajo dejavnosti s področij bibliografske obdelave gradiva in posredovanja informacij, svetovanja pri organizaciji knjižnične mreže, organizacije in vzdrževanja računalniškega sistema ter koordinacije domoznanske dejavnosti in izločanju gradiva.«

V obdobju od 2010 do 2013 so imele knjižnice možnost pridobiti sredstva za strokovne delavce v višini do 2 EPZ⁴⁵, kar pomeni, da so lahko sorazmerno povečale izvajanje nalog, še vedno pa ni izpolnjen pogoj iz pravilnika: vsaj trije strokovni delavci. Število strokovnih delavcev za posamezno posebno nalogo mora vsaka OOK opredeliti v aktu, ki določa notranjo organizacijo in sistemizacijo delovnih mest (19. člen *Pravilnika, 2003*).

Zaposlitev strokovnih delavcev za izvajanje posebnih nalog so OOK reševale na različne načine, od namenske zaposlitve do razpršitve nalog med več strokovnih delavcev. Te so v vsakem primeru razpršene med različne strokovnjake v knjižnici, vendar je kakovost strokovne pomoči pri izvajanju vsake izmed štirih nalog lahko zagotovljena samo ob zaposlitvi ustreznega strokovno usposobljenega kadra. Višina sredstev, ki so jih OOK prejele za stroške dela po posameznih letih glede na pripravljen in od strokovne komisije pri MK odobren program, je prikazana v tabeli (Tabela 25) poleg ostalih sredstev po posameznih nalogah. Stroški dela so največji strošek izvajanja programa; v poročevalskem obdobju so se gibali od največ 532.004,50 EUR leta 2013 do najmanj 480.773,98 EUR leta 2010 (povečanje za dobrih 10 %).

Devet OOK je imelo zaposlene sistemske administratorje (izjema Kranj), ki svetujejo osrednjim knjižnicam pri načrtovanju računalniških sistemov.

Pokazalo se je, da je kakovost izvajanja posebnih nalog večja v tistih knjižnicah, ki imajo sistemizirano delovno mesto »koordinatorja oziroma svetovalca« in s tem jasno določeno odgovornost za izvajanje posebnih nalog. Enako velja za zaposlitev sistemskega administratorja oziroma informatika.

Obseg in kakovost strokovne pomoči oz. razvijanje sodelovanja ter razvoja med knjižnicami in v knjižnicah območja oziroma širše sta odvisna od človeških virov. Zato je zelo pomembno, da OOK za izvajanje posebnih nalog OOK sistemizirajo ustrezne strokovne kadre, visoko strokovne, profesionalne kadre, ki svetujejo knjižnicam območja oziroma jim zagotavljajo strokovno pomoč. S tem se ustvarita medsebojno zaupanje in napredek knjižničarstva na območju.

6 FINANCIRANJE IZVAJANJA POSEBNIH NALOG OBMOČNIH KNJIŽNIC

Sredstva za izvajanje posebnih nalog prispeva Ministrstvo za kulturo v skladu s 55. členom *Zakona o knjižničarstvu* in 20. členom *Pravilnika, 2003* na osnovi vsakoletnega neposrednega poziva k predložitvi programov. Glede na obseg sredstev, ki so na voljo, je vsako leto posebej določen dejanski obseg programa.

Strokovna komisija tudi predlaga prioritete, ki naj bi jih OOK izvajale v posameznih letih, glede na razpoložljiva sredstva.

⁴⁵ Ekvivalent polne zaposlitve (EPZ) (ang. FTE - full-time equivalent) je prikaz števila polno zaposlenih delavcev v primeru, ko so v knjižnici zaposleni delavci s skrajšanim delovnim časom. (BibSiSt online, 2010)

Primer: V knjižnici delajo trije delavci. Dva od njih delata četrtno delovnega časa, eden pa polovični delovni čas. Ekvivalent polne zaposlitve je torej en delavec ($0,25 + 0,25 + 0,50 = 1$).

Strokovna komisija pristojnega Ministrstva za kulturo vsako leto pregleda gradivo, ki ga v okviru postopka neposrednega poziva pripravi strokovna služba ministrstva, in obravnava predloge programov in finančnih načrtov izvajanja posebnih nalog OOK. Skupna vrednost zaprošenih sredstev ponavadi presega razpoložljiva sredstva in zato jih glede na omejena finančna sredstva ustrezno zmanjša. Najprej opredeli upravičene stroške, ki nastanejo kot posledica dela zaposlenih pri izvajanju posebnih nalog OOK v okviru knjižnične dejavnosti, ki je javna služba in vključuje programske sklope ter število zaposlenih za izvajanje ter ostale prioritete programa, ki so dogovorjeni in usklajeni med NUK in OOK.

Ministrstvo za kulturo je spremljalo izvajanje posebnih nalog ne samo prek *statističnih podatkov, ki jih zbira NUK/CeZaR*, temveč tudi prek nacionalnega programa za kulturo z naslednjimi kazalci:

- prirast gradiva za potrebe območnosti na prebivalca pokrajine,
- rast števila skupnih projektov knjižnic v regiji,
- delež prebivalcev širšega območja v članstvu OOK (doseganje kazalcev smo v poročilu že komentirali in obrazložili v posameznih poglavjih).

Za potrebe poročila smo izdelali zbirni tabeli po območjih s prikazom porabe sredstev po posameznih posebnih nalogah in za izvedbo programa v obdobju od 2010 do 2013 (Tabela 24 in Tabela 25).

Skupaj je pristojno ministrstvo namenilo izvajanju posebnih nalog OOK sredstva v višini: **877.993** EUR v letu 2010, **852.918** EUR v letu 2011, **820.500** EUR (**780.000** EUR za posebne naloge in **40.500** EUR za Kamro) v letu 2012 in **819.600** EUR (**780.000** EUR za posebne naloge in **39.600** EUR za Kamro) v letu 2013.

V omenjenem obdobju je prišlo tudi do spremembe financiranja spletnega portala Kamra. Predhodno je vsaka OOK dobila del dogovorjenih sredstev za razvoj in upravljanje Kamre. Ta pa je z letom 2012 prešla v upravljanje Osrednji knjižnici Celje, ki za razvoj in upravljanje letno prejema dodatna sredstva s posebno odločbo.

Tabela 24: Poraba sredstev za izvajanje posamezne naloge v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)

2010	1. naloga		2. naloga		3. naloga		4. naloga	Kamra		Drugi viri ⁴⁶	Uradno MK	EUR / na preb.
OOK	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	MK	Drugi			
Celje	35.091,00		17.908,00	17,36	47.024,00		2.767,00			17,36	102.790	0,34
Koper	37.310,03	74,81	8.122,57		26.024,42		218,98			74,81	71.676	0,49
Kranj	40.417,32		9.716,28		45.032,90		3.447,50			0,00	98.614	0,49
Ljubljana	24.100,00	2.351,65	32.666,90	8.994,44	52.601,10		0,00			11.346,09	109.368	0,20
Maribor	26.950,00		28.027,90		30.156,80		33,30			0,00	85.168	0,36
Murska Sobota	24.387,00	6.896,00	13.504,00	5.415,00	18.303,00	6.257,00	0,00			18.568,00	56.194	0,47
Nova Gorica	34.863,58	8.002,50	15.481,00	414,77	42.657,42		0,00			8.417,27	93.002	0,78
Novo mesto	37.596,12	988,12	29.353,57	439,23	38.305,66	1.014,11	1.364,65			2.441,46	106.620	0,50
Ptuj	34.108,90		11.108,90		35.105,97		2.777,23			0,00	83.101	0,96
Ravne	33.810,00	2,64	17.683,00		19.484,00	568,33	483,00			570,97	71.460	0,98
Skupaj OOK	328.633,95	18.315,72	183.572,12	15.280,80	354.695,27	7.839,44	11.091,66	0	0	41.435,96	877.993	0,43

2011	1. naloga		2. naloga		3. naloga		4. naloga	Kamra		Drugi viri	Uradno MK	EUR / na preb.
OOK	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	MK	Drugi			
Celje	43.642,17		23.590,03		49.685,82		514,97	21.800	151	151,00	117.433	0,39
Koper	16.095,52		10.927,72	1.230,72	26.888,07		949,69			1.230,72	54.861	0,37
Kranj	38.834,32		9.798,87		49.442,11		2.603,30			0,00	100.677	0,49
Ljubljana	28.868,97		27.018,96		37.746,70	3.024,37	0,00			3.024,37	93.926	0,17
Maribor	28.583,00		21.868,00		33.227,00		119,00			0,00	83.800	0,35
Murska Sobota	22.587,94		15.068,41		29.667,85		0,00			0,00	66.139	0,56
Nova Gorica	39.444,85		15.763,52		26.692,70		2.366,30			0,00	83.924	0,70
Novo mesto	33.648,62		30.483,25	3.017,49	36.867,88		1.395,25			3.017,49	102.395	0,48
Ptuj	28.002,19		11.979,85		34.331,36		2.623,60			0,00	76.937	0,89
Ravne	32.856,40	241,36	18.733,00		20.536,60		940,00			241,36	72.826	1,00
Skupaj OOK	312.563,98	241,36	185.231,61	4.248,21	345.086,09	3.024,37	11.512,11	21.800	151	7.664,94	852.918	0,42

⁴⁶ V tabeli se pojavlja nekaj neskladij: OOK Ljubljana v poročilu prikazuje razliko v porabi sredstev v višini 291,37 EUR neporabljenih za nabavo gradiva. Znesek je bil porabljen v letu 2012, konec leta 2011 se izraža v saldu na skladu za nabavo gradiva iz sredstev OOK (vir: elektronska pošta Anja Frković Tršan, 3. 11. 2014).

OOK Murska Sobota: »Za nas veljajo podatki iz poročil. Te podatke smo ožigosane in podpisane poslali ministrstvu« (vir: elektronska pošta Bojan Režonja, 4. 11. 2014).

2012	1. naloga		2. naloga		3. naloga		4. naloga	Kamra		Drugi viri	Uradno MK	EUR / na preb.
OOK	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	MK	Drugi			
Celje	43.117,49		19.883,12		41.508,00		1.491,39	31.327	10	10,00	106.000	0,35
Koper	21.674,58	5.020,00	12.026,76	533,51	25.171,54		1.127,12			5.553,51	60.000	0,41
Kranj	40.921,47	158,20	12.118,24		36.230,94		1.729,35			158,20	91.000	0,45
Ljubljana	23.752,00	289,97	28.034,56		33.213,44		0,00			289,97	85.000	0,15
Maribor	32.029,00		23.158,00	150,31	19.285,00		928,00			150,31	75.400	0,32
Murska Sobota	22.108,84		15.280,99		22.610,17		0,00			0,00	60.000	0,50
Nova Gorica	27.265,79		14.492,45		31.081,65		2.533,64			0,00	75.500	0,63
Novo mesto	37.094,83		24.085,41	1.613,46	30.362,75		657,01			1.613,46	92.200	0,43
Ptuj	24.712,15		12.585,15		32.002,70		0,00			0,00	69.300	0,80
Ravne	32.756,00		15.033,00		17.108,00		706,00			0,00	65.600	0,91
Skupaj OOK	305.432,15	5.468,17	176.697,68	2.297,28	288.574,19	0,00	9.172,51	31.327	10	7.775,45	780.000	0,38
										Kamra	40.500	0,02

2013	1. naloga		2. naloga		3. naloga		4. naloga	Kamra		Drugi viri	Uradno MK	EUR / na preb.
OOK	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	Drugi	MK	MK	Drugi			
Celje	40.992,33	15.486,49	16.288,27		26.742,74		1.076,66	39.600	0	15.486,49	85.100	0,28
Koper	34.454,36	1.368,30	17.880,77	6.125,76	31.688,77		1.476,10			7.494,06	85.500	0,58
Kranj	34.026,51		25.147,18		23.076,31		1.500,00			0,00	83.750	0,41
Ljubljana	17.702,65		28.237,96		20.759,39		0,00			0,00	66.700	0,12
Maribor	27.171,71		34.856,29		15.272,00	3.073,39	700,00			3.073,39	78.000	0,33
Murska Sobota	28.949,00		28.475,73		20.861,04		0,00			0,00	76.500	0,65
Nova Gorica	28.810,62		35.229,22		12.350,96		2.394,50			0,00	78.750	0,66
Novo mesto	31.982,85	449,05	20.493,89	1.303,72	20.248,81	2.132,65	574,45			3.885,42	73.300	0,34
Ptuj	36.215,00		13.642,00		28.343,00		0,00			0,00	78.200	0,91
Ravne	35.519,00		20.838,00		17.362,00		481,00			0,00	74.200	1,03
Skupaj OOK	315.824,03	17.303,84	241.089,31	7.429,48	216.705,02	5.206,04	8.202,71	39.600	0	29.939,36	780.000	0,38
										Kamra	39.600	0,02

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

OOK so glede na posredovan program izvajanja posebnih nalog v poročevalskem obdobju prejele različno višino sredstev za izvajanje posebnih nalog na območju, od najmanj 54.861 EUR OOK Koper v letu 2011 do 117.433 EUR OOK Celje v letu 2010, kar je razvidno iz tabel (Tabela 24 in Tabela 25) in grafikona (Grafikon 55). Za izvedbo prve naloge so v poročevalskem obdobju vse OOK prejele od najmanj 305.432,15 EUR v letu 2012 do največ 328.633,95 EUR v letu 2012, od tega v vseh štirih letih najmanj OOK Ljubljana 17.702,65 EUR v letu 2013 in največ 43.642,17 EUR OOK Celje v letu 2011; so pa tudi dodatno zagotavljala sredstva iz lastnih virov ali v sofinanciranju z osrednjimi knjižnicami največ v letu 2010 v višini 18.315,72 EUR. Druga posebna naloga je bila najvišje financirana v letu 2013 v višini 241.089,31 EUR.

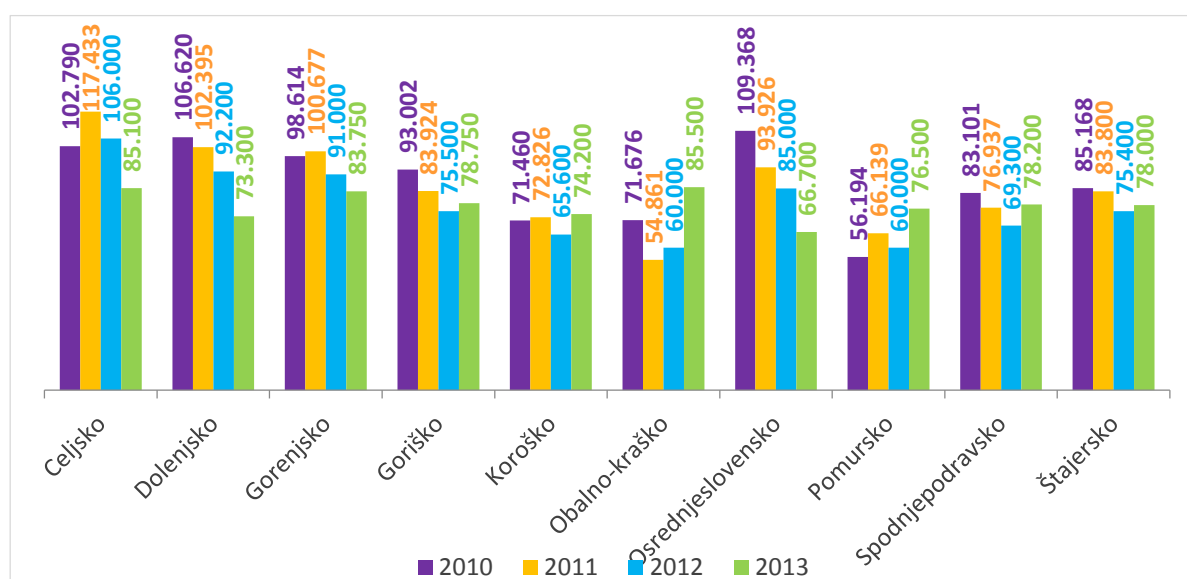
V letu 2010 je pristojno ministrstvo za izvajanje posebnih nalog OOK zagotovilo sredstva za digitalizacijo in zato predstavlja izvedba tretje posebne naloge OOK v višini 354.695,27 EUR tega leta tudi najvišjo vrednost v štiriletnem poročevalskem obdobju.

Sredstva, namenjena izločanju (odpisu) gradiva, pa vsa leta predstavljajo najnižje vrednosti izvedbe programa in so se tudi nižala od 11.091,66 EUR v letu 2010 na 8.202,71 EUR v letu 2013. Četrta posebna naloga tudi ni bila v neposrednih pozivih pristojnega ministrstva med prioriteta izvajanja programa.

V letu 2010 je od vseh sredstev za izvedbo posebnih nalog na vseh območjih OOK Ljubljana namenila največ (52.601,10 EUR) izvedbi tretje naloge. V letu 2011 so se tako odločili v OOK Kranj (49.442,11. EUR). V OOK Celje pa so največ porabili za izvedbo prve naloge v letu 2012 (43.117,49 EUR) in 2013 40.992,33 EUR).

Preračunano na prebivalca predstavlja višino prejetih sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK od 0,38 EUR v letih 2013 in 2012 do 0,42 EUR v letu 2011 in 0,43 EUR v letu 2010. Vsa štiri leta so prejeli najmanj sredstev na prebivalca na Osrednjeslovenskem območju (najmanj 0,12 EUR v letu 2013) in največ na Koroškem območju (največ 1,03 EUR v letu 2013).

Velik vpliv na višino prejetih sredstev, predvsem pri stroških dela, ima strokovna usposobljenost in delovna doba zaposlenega kadra za izvajanje nalog v posamezni OOK. Sredstva za upravljanje in razvoj spletnega portala Kamra prejema Osrednja knjižnica Celje s posebno odločbo, predstavljajo pa 0,02 EUR na prebivalca v obeh letih (2012 in 2013).

Grafikon 55: Sredstva za izvajanje posebnih nalog OOK po območjih v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Tabela 25: Poraba sredstev za izvedbo programa v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)

2010	gradivo + podatkovne zbirke	od tega pod. zbirke	stroški dela	stroški digitalizacije	programski stroški	izobraževanje	MKI
OOK							
Celje	23.001,61	7.211,61	51.413,87	16.689,53	11.702,35	0	0
Koper	23.185,19	5.582,10	32.846,56	7.196,84	8.522,22	0	0
Kranj	22.822,22	12.449,61	55.000,00	15.236,90	5.554,88	0	0
Ljubljana	25.351,65	13.132,87	54.588,60	18.610,00	22.163,84	0	0
Maribor	22.000,00	2.369,46	49.500,00	2.000,00	11.668,00	0	0
Murska Sobota	17.694,00	0,00	44.632,00	1.964,00	10.472,00	0	0
Nova Gorica	29.349,51	10.007,96	49.500,00	15.000,00	7.203,36	0	0
Novo mesto	21.135,12	11.935,12	52.186,00	23.014,11	12.726,23	0	0
Ptuj	23.000,00	1.753,02	46.312,95	4.556,53	9.231,52	0	0
Ravne	18.402,64	10.682,00	44.794,00	2.106,33	6.728,00	0	0
SKUPAJ	225.941,94	75.123,75	480.773,98	106.374,24	105.972,40	0	0

2011	gradivo + podatkovne zbirke	od tega pod. zbirke	stroški dela	stroški digitalizacije	programski stroški	izobraževanje	MKI
OOK							
Celje	29.094,57	5.375,60	57.757,03	18.862,85	6.921,05	3.186,00	1.611,50
Koper	6.938,55	6.938,55	37.987,61	0,00	8.831,12	493,96	609,76
Kranj	20.106,82	9.890,89	57.675,80	15.271,71	4.798,40	2.455,87	370,00
Ljubljana	23.000,00	16.877,27	52.588,60	5.450,00	12.396,03	0,00	200,00
Maribor	23.000,00	14.850,00	49.533,00	3.400,00	7.864,00	0,00	0,00
Murska Sobota	9.741,82	3.742,20	41.910,55	6.163,10	9.508,73	0,00	0,00
Nova Gorica	24.999,85	12.999,85	51.085,00	0,00	8.182,52	0,00	0,00
Novo mesto	16.995,12	11.935,12	53.410,00	17.492,64	6.565,56	6.446,90	1.484,78
Ptuj	16.051,34	4.420,34	52.472,00	369,36	7.996,30	0,00	48,00
Ravne	18.550,40	10.927,00	46.887,00	3.465,60	3.923,00	0,00	0,00
SKUPAJ	188.478,47	97.956,82	501.306,59	70.475,26	76.986,71	12.582,73	4.324,04

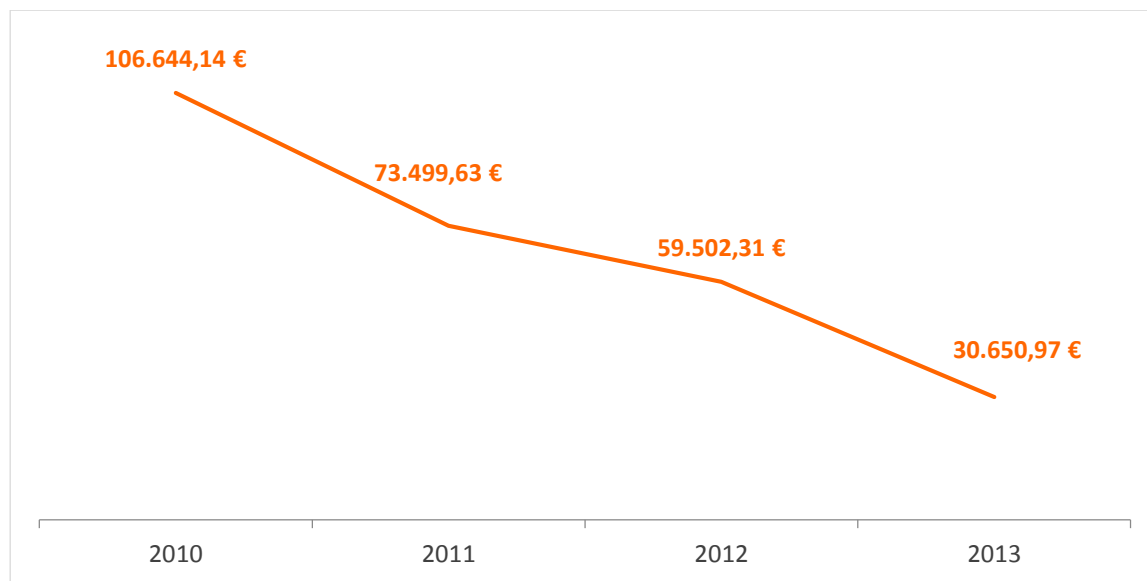
2012	gradivo + podatkovne zbirke	od tega pod. zbirke	stroški dela	stroški digitalizacije	programski stroški	izobraževanje	MKI	Kamra
OOK								
Celje	29.106,25	7.424,55	56.125,62	13.091,93	6.021,20	500,00	1.155,00	40.500
Koper	9.771,61	7.015,46	45.084,80	0,00	3.472,54	362,16	1.308,89	
Kranj	21.967,17	15.777,27	60.000,00	5.274,94	1.584,00	1.577,09	596,80	
Ljubljana	23.000,00	18.944,99	51.599,80	7.664,20	2.536,00	0,00	200,00	
Maribor	20.000,00	10.140,00	46.316,00	7.030,43	2.053,57	0,00	0,00	
Murska Sobota	9.156,76	2.993,76	45.813,29	251,33	4.538,62	240,00	0,00	
Nova Gorica	11.991,34	11.991,34	46.921,27	10.394,92	4.136,00	1.000,00	930,00	
Novo mesto	22.993,54	12.071,27	52.561,00	8.000,16	2.745,59	2.061,01	3.838,70	
Ptuj	12.466,00	6.966,50	46.864,60	4.730,40	5.239,00	0,00	0,00	
Ravne	20.029,00	13.900,00	35.399,00	3.061,00	7.111,00	0,00	0,00	
SKUPAJ	185.501,67	107.225,14	486.685,38	59.502,31	39.437,52	5.740,26	8.029,39	820.500

2013	gradivo + podatkovne zbirke	od tega pod. zbirke	stroški dela	stroški digitalizacije	programski stroški	izobraževanje	MKI	Kamra
OOK								
Celje	26.687,98	10.769,59	52.750,06	0,00	3.931,96	450,00	1.280,00	39.600
Koper	17.337,54	17.337,54	60.000,00	0,00	4.837,32	0,00	3.325,14	
Kranj	17.230,00	15.830,00	60.000,00	0,00	3.671,58	2.173,42	675,00	
Ljubljana	17.230,00	17.230,00	48.619,78	0,00	613,00	214,57	22,65	
Maribor	17.230,00	15.951,31	59.016,00	0,00	1.464,00	150,00	140,00	
Murska Sobota	14.774,94	8.611,94	56.945,90	3.022,43	2.549,50	53,00	940,00	
Nova Gorica	17.230,00	16.407,48	54.595,30	0,00	5.460,00	0,00	1.500,00	
Novo mesto	17.230,00	13.711,00	45.955,46	1.866,63	1.411,71	1.150,00	5.686,20	
Ptuj	23.221,00	9.355,00	49.476,00	135,00	5.273,00	0,00	95,00	
Ravne	23.125,00	17.100,00	44.646,00	3.262,00	6.429,00	902,00	265,00	
SKUPAJ	191.296,46	142.303,86	532.004,50	8.286,06	35.641,07	5.092,99	13.928,99	819.600

Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

Višina sredstev, ki so jih OOK prejele v obdobju 2010-2013 za izvedbo posameznih posebnih nalog OOK (Tabela 25):

- za **gradivo** od največ 225.941,94 EUR v letu 2010 do najmanj 185.501,67 EUR v letu 2012, kar predstavlja skoraj 18 % upada nakupa gradiva; od tega za podatkovne zbirke od največ 142.303,86 EUR v letu 2013 do najmanj 75.123,75 EUR v letu 2010, kar kaže na spremembo politike OOK glede nakupa iz prve naloge. Za dobrih 89 % so se povečala sredstva za nakup podatkovnih zbirk in s tem dostop na daljavo za člane širšega območja na račun nakupa tradicionalnega gradiva;
- največji strošek izvajanja programa predstavljajo **stroški dela** (komentar v poglavju 5 Kadri);
- za **stroške digitalizacije**, ki je bila s strani strokovne komisije v letu 2010 podprta v višini 106.374,24 EUR. Zaradi zmanjševanja sredstev pa je bila v letu 2013 financirana samo še v višini 8.286,06 EUR (znesek predstavlja samo še 8 % sredstev iz leta 2010) (Grafikon 56);

Grafikon 56: Sredstva, porabljena za digitalizacijo v obdobju od 2010 do 2013 (v EUR)

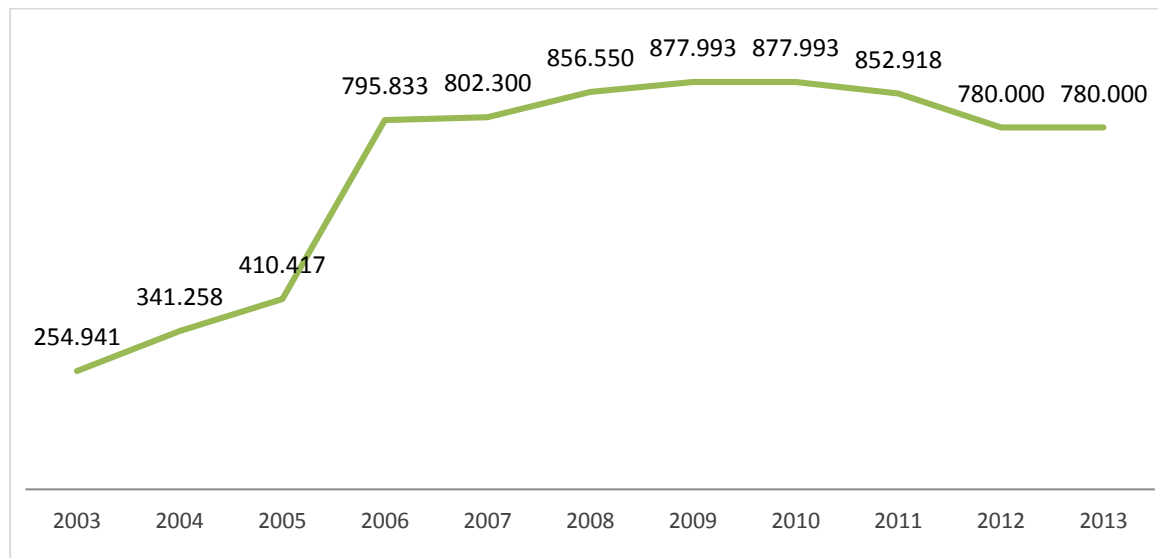
Vir podatkov: Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013

- za **programske stroške** so OOK prejele največ sredstev v letu 2010, in sicer 105.972,40 EUR. V naslednjih letih so se sredstva drastično znižala, in sicer za dobrih 66 % v letu 2013 (35.641,07 EUR);
- za **izvedbo izobraževanj** z zunanjimi izvajalci so OOK dobile največ sredstev (12.582,73 EUR) v letu 2011;
- **medknjižnično izposajo** na območju (MKI) so OOK za širše območje začele izvajati v letu 2011. Sredstva za sofinanciranje brezplačne medknjižnične izposoje na območjih OOK so z leti več kot trikratno narasla (od 4.324,04 EUR v letu 2011 do 13.928,99 EUR v letu 2013).

Nakup informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) v tem obdobju ni bil več podprt v okviru sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK. Tabela 25 prikazuje porabo sredstev, ki so jih OOK (glede na odobren program) pridobile od Ministrstva za kulturo. Nekatere OOK navajajo tudi druge vire, ki so večinoma lastni viri, z namenom financiranja izvajanja posebnih nalog. Največkrat so OOK sofinancirale digitalizacijo in nakup gradiva, nekatere z lastnimi sredstvi in/ali s sofinanciranjem osrednjih knjižnic pri nakupu podatkovnih zbirk. Iz drugih virov so financirali tudi del povečanega izbora gradiva, strokovno pomoč osrednjim knjižnicam in za digitalizacijo domoznastva. OOK so skupaj letno za izvedbo posameznih posebnih nalog OOK namenile lastna sredstva v višini od 7.718,98 (2012) do 41.069,56 EUR (2010).

OOK so prva sredstva za izvajanje posebnih nalog prejele v letu 2003, in sicer po objavi pravilnika. Datum začetka veljavnosti pravilnika je 12. september 2003 in OOK so za izvajanje nalog tako prejele prva sredstva v višini 254.941 EUR v zadnji četrtini leta 2003.

Grafikon 57 prikazuje višino sredstev v EUR po posameznih letih v desetletnem obdobju izvajanja štirih posebnih nalog. Močan dvig sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK je bil v obdobju med leti 2003 in 2008. Sledilo je dokaj stabilno financiranje do leta 2011. Z letom 2012 pa se je višina sredstev zmanjšala pod nivo sredstev v letu 2006.

Grafikon 57: Sredstva za izvajanje posebnih nalog OOK od 2003 do 2013 (v EUR)

Vir podatkov: Osebna komunikacija s pristojnim ministrstvom

Prvi dve leti so sredstva naraščala počasneje in ni bilo tako izrazitega trenda rasti, kar kaže absolutni indeks - 34 % povečanja sredstev v letu 2004 in 61 % v letu 2005. Izrazit skok sredstev (za 212 %) se je zgodil v letu 2006. Naraščanje sredstev beležimo do let 2009 in 2010, nato pa sledi upad za 9 % v času gospodarske krize, naslednje leto še za 29 %. V letih 2012 in 2013 ostaja višina sredstev na isti ravni.

Podatki kažejo trend nihanja sredstev za izvajanje prve (18 % upada sredstev za nakup gradiva in od teh je dobrih 89 % namenjenih za nakup podatkovnih zbirk) in druge posebne naloge. Pri ostalih dveh posebnih nalogah pa je opazen letni upad sredstev za izvedbo. Največji strošek izvajanja programa predstavljajo stroški dela in ti so se v poročevalskem obdobju povečali za dobrih 10 %. Digitalizacija je bila izdatno podprta le še v letu 2010, nato pa so prihodki padli za 92 % v letu 2013. Za programske stroške so OOK prejele največ sredstev v letu 2010, nato so se sredstva drastično znižala (za dobrih 66 %). Višina sredstev za izvajanje nalog je naraščala do leta 2010, nato pa je sledil upad za 9 % v času gospodarske krize, naslednje leto še za 29 %. V letih 2012 in 2013 je ostala višina sredstev na isti ravni. OOK oblikujejo svoje programe glede na različne potrebe in prioritete, ki jih želijo izpeljati v svojem okolju v tekočem letu.

7 NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA, KOORDINACIJA IZVAJANJA POSEBNIH NALOG ZA OSREDNJE OBMOČNE KNJIŽNICE

Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) je v skladu s *Pravilnikom, 2003* poverjena skrb za koordinacijo izvajanja dejavnosti posebnih nalog OOK, usmerjanje strokovnega dela svetovalnih služb v OOK in strokovno koordiniranje izvajanja domoznanske dejavnosti.

Nacionalna knjižnica usmerja strokovno delo svetovalnih služb v območnih knjižnicah (8. člen *Pravilnika, 2003*) tako da:

- pripravlja strokovna izhodišča;
- koordinira dejavnost svetovalnih služb v območnih knjižnicah;
- predlaga skupne projekte ter analizira izpeljane projekte ter predloge projektov in novih storitev, ki se bodo izvajali na posameznih območjih ali s sodelovanjem več območij;

- vodi statistične preglede dejavnosti za celotno državo in po območjih analizira statistične podatke za potrebe razvoja dejavnosti;
- poroča o izvajanju dejavnosti po območjih in za celotno državo;
- organizira in vodi strokovno usposabljanje za svetovalno delo.

Nadalje strokovno koordinira izvajanje domoznanske dejavnosti (15. člen *Pravilnika, 2003*) tako da:

- evidentira zbirke domoznanskega gradiva v državi in jih statistično predstavlja;
- izvaja normativno kontrolo avtorjev in gesel;
- določa kriterije za izbor publikacij in člankov za potrebe Slovenske bibliografije;
- določa kriterije za hranjenje gradiva;
- v sodelovanju z OOK izobražuje zaposlene za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti.

7.1 STROKOVNE SMERNICE, NAVODILA IN IZHODIŠČA

Skladno z 8. členom *Pravilnika, 2003* je CeZaR pri NUK organiziral, koordiniral in vodil delovne skupine, sestavljene iz strokovnjakov NUK-a in OOK, ki so pripravljali in oblikovali **strokovna izhodišča**. S predlogi sprememb in strokovnimi izhodišči je seznanjal strokovno javnost v splošnih knjižnicah v okviru delovnih skupin, delavnic, seminarjev ter drugih izobraževalnih oblik, s publiciranjem strokovnih tekstov ter pripravljaj strokovne podlage, izhajajoč iz *Zakona o knjižničarstvu*, za zakonske in podzakonske akte.

Na predlog direktorjev OOK je bila sestavljena delovna skupina in narejen **kritičen pregled *Pravilnika, 2003***. Sestanek delovne skupine je bil 24. maja 2010. Skupina je prispele pripombe oddelka CeZaR/NUK, ki so bili posredovani na upravo NUK ter na Ministrstvo za kulturo (v prilogi 10.1 Priloga) in OOK (Knjižnice Ivana Potrča Ptuj, Osrednje knjižnice Srečka Viharja Koper ter ustnih iz Osrednje knjižnice Kranj) pregledala. Do sprememb *Pravilnika, 2003* pa ni prišlo.

NUK/CeZaR je pripravil (2012) podlago za **spmembo *Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*⁴⁷ (PRILOGA 1: Mreža splošnih knjižnic v Sloveniji)**.

1. **Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah** (2012), izdelana na podlagi 24. člena *Zakona o knjižničarstvu* (2001). Delovno skupino je izmed strokovnih delavcev NUK imenovala ravnateljica. Strokovni svet NUK je navodila potrdil na svoji decembrski seji 2012. Dostopna so na spletni strani: <http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2012/Navodila%20za%20strokovno%20obdelavo%20in%20hranjenje%20nacionalno%20pomembnega%20domoznanskega%20knji%C5%BEni%C4%8Dnega%20gradiva%20v%20splo%C5%A1nih%20knji%C5%BEnicah.pdf>
2. **Navodila za ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika** (2012), izdelana na podlagi 13. člena *Zakona o knjižničarstvu* (2001). Delovno skupino je izmed strokovnih delavcev NUK imenovala ravnateljica. Strokovni svet NUK je navodila potrdil na svoji decembrski seji 2012. Dostopna so na spletni strani: <http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2012/Navodila%20za%20ugotavljanje%20lastnosti%20kulturnega%20spomenika.pdf>
3. **Svetovalno delo območnih knjižnic** (2012). Na predlog direktorjev OOK je bila leta 2010 imenovana delovna skupina za pripravo predloga dokumenta za usmerjanje svetovalnega dela svetovalnih služb. Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je strokovna izhodišča obravnaval na 48. seji 14. maja

⁴⁷ Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110221#!/Pravilnik-o-spremembah-in-dopolnitvah-Pravilnika-o-pogojih-za-izvajanje-knjiznicne-dejavnosti-kot-javne-sluzbe>.

2012 na podlagi 50. člena *Zakona o knjižničarstvu* in k dokumentu podal pozitivno mnenje. Dokument je dostopen na spletni strani OOK: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/files/Svetovalno%20delo%20obmocnih%20knjiznic.pdf>.

4. **Informacijsko-komunikacijska tehnologija v splošnih knjižnicah:** priročnik (2010): predstavitev na 1. E-festu v Celju, 21. maja 2010. Dokument je dostopen tudi na spletni strani CeZaR/Koordinacija OOK: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/files/IKT%20v%20SK%202010%20za%20tisk.pdf>.
5. **Materialno varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji: ocena depojev v OOK in Univerzitetni knjižnici Maribor** (2012); to je bil skupen projekt Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS, ki je publikacijo izdala v sodelovanju z NUK. V popisu so sodelovale OOK in UKM. Publikacija je bila predstavljena na Domfestu – 2. festivalu domoznanstva, 21. septembra 2012, na Ravnah na Koroškem.

V letih 2012 in 2013 je ravnateljica NUK imenovala še člane štirih delovnih skupin:

1. **Raziskava med strokovnimi delavci na temo izvajanja posebnih nalog OOK.** Naloga delovne skupine je bila sodelovanje pri pripravi metodologije merjenja uspešnosti izvajanja posebnih nalog OOK, in sicer predvsem priprava izhodišč za pripravo metodologije merjenja uspešnosti izvajanja povečanega nakupa in izločanja gradiva, svetovanja ter koordinacije domoznanstva v okviru območij, priprava izhodišč za vprašalnike, sodelovanje pri pripravi pilotskih meritev in oblikovanje usklajenega besedila analize. Raziskava je bila izvedena, večkrat predstavljena strokovni javnosti in je dostopna na <http://cezar.nuk.uni-lj.si/studije/index.php>.
2. **Kompetenčni centri.** Za povečanje učinkovitosti sistema knjižnične javne službe je potrebno organizirati centre, ki bodo skrbeli za koordinacijo teoretičnega, razvojnega in praktičnega dela za posamezna strokovna vprašanja. Kompetenčni centri bi nastali kot rezultat partnerstva med knjižnicami in drugimi organizacijami, odgovornimi za kakovost in raznolikost strokovnega knjižničarskega dela in knjižničnih storitev v celotni knjižnični mreži (za ranljive skupine, narodnostne skupnosti, etične skupine ...), in bi prispevali k boljši usposobljenosti strokovnih delavcev knjižnic in večji kakovosti storitev za uporabnike knjižnic. Prva delovna skupina je bila oblikovana junija 2009 in je delo zaključila 2011. Definirala je področje dela ter ga razdelila v dve večji skupini: uporabniki s posebnimi potrebami (invalidi, gluhi, slepi...) in uporabniki, katerim je iz različnih razlogov otežen obisk knjižnice. Skupina se je v 1. fazi omejila na uporabnike, ki potrebujejo posebno gradivo. Razdeljeni so bili v tri skupine in med knjižnice: uporabniki, ki potrebujejo lažje berljivo gradivo (dislektiki, gluhi/naglušni, itd.) – Novo mesto, slepi in slabovidni – Ptuj in Maribor ter etnične in narodnostne manjšine - Domžale. Začeli so s pripravi smernic, strokovnih priporočil in priporočilnih seznamov. Druga delovna skupina je bila imenovana leta 2012 in njena naloga je, da *oblikuje dokument strokovnih izhodišč za vzpostavitev kompetenčnih centrov*. Delovna skupina je poimenovanje iz kompetenčnih spremenila v **specializirane knjižnične centre**.
3. **Strokovna izhodišča in metodologija za popis (bibliografijo) serijskih publikacij ter razdelitev bibliografskega opisa člankov po območjih OOK.** Za uresničitev 15. člena pravilnika je nacionalni knjižnici določena strokovna koordinacija izvajanja domoznanske dejavnosti, v katero spada tudi priprava kriterijev za izbor publikacij in člankov za potrebe Slovenske bibliografije. Priprava strokovnih izhodišč in metodologije za popis ter pripravo bibliografije domoznanskih serijskih publikacij po območjih OOK za obdobje od leta 1991 naprej ter koordinacijo obdelave člankov po splošnih knjižnicah po območjih bo pripomogla k učinkovitejšemu in sistematičnemu delu bibliotekarjev, odgovornih za kakovost strokovnega knjižničarskega dela na področju domoznanstva, povečalo se bo tudi partnerstvo med knjižnicami in drugimi deležniki na lokalni ravni. Cilj celotnega dela delovne skupine je večja kakovost informacij lokalnega značaja za uporabnike knjižnic. Naloga delovne skupine je razdeljena v dve fazi: oblikovanje dokumenta o strokovnih izhodiščih in priprava metodologije za popis (bibliografijo) serijskih publikacij po

območjih OOK (realizirano do zaključka leta 2013). V letu 2014 bo sledil popis po območjih OOK, izdaja/objava publikacije, predstavitev le-te na Domfestu – 3. festivalu domoznanstva v 2014 v Novi Gorici in nato bo sledila še koordinacija razdelitve obdelave člankov med Narodno in univerzitetno knjižnico in splošnimi knjižnicami.

4. **Enotna metodološka⁴⁸ izhodišča za popis domoznanstva in izhodišča za vrednotenje po območjih OOK.** Popisi domoznanstva v preteklih letih so nakazali težave in razlike pri izvajanju domoznanskih dejavnosti na posameznih knjižničnih območjih. Izkazalo se je, da določenih vsebinskih sklopov ni moč primerjati. Zato se je pokazala potreba, da na podlagi 8. člena *Pravilnika, 2003* pripravimo enotna strokovna izhodišča in metodološka izhodišča za popis domoznanstva ter izhodišča za vrednotenje na podlagi zakonskih, podzakonskih aktov in strokovnih priporočil. Tako bodo splošne knjižnice po območjih učinkovitejše in sistematično analizirale strokovno knjižničarsko delo na področju domoznanstva, povečalo naj bi se partnerstvo med knjižnicami in drugimi deležniki na lokalni ravni. Cilj celotnega dela delovne skupine je večja kakovost informacij lokalnega značaja za uporabnike knjižnic. Naloga delovne skupine je bila razdeljena v dve fazi:
- oblikovanje dokumenta o strokovnih izhodiščih in priprava metodologije za popis domoznanstva z upoštevanjem obstoječe terminologije - predviden je bil zaključek priprave v letu 2013;
 - oblikovanje vprašalnika za popis stanja domoznanstva na dan 31. 12. 2013 z upoštevanjem obstoječe zakonodaje - izvedba v letu 2014. Sledil naj bi popis in analiza po območjih OOK;
 - izvedba analize popisa stanja domoznanstva na dan 31. 12. 2013 v slovenskih splošnih knjižnicah;
 - glede na ugotovitve analize priprava predlogov sprememb *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*. (2003). Uradni list RS, št. 73 in 70/08.

Delovna skupina je uspela pripraviti vprašalnik do neke mere, žal pa naloge niso bile v celoti realizirane, zaradi količine dela na področju zbiranja in urejanja serijskih publikacij.

Poleg tega je NUK pripravil še:

6. **Smernice za digitalizacijo knjižničnega gradiva** (2010) je pripravil NUK. Dokument je dostopen na spletni strani: URN: NBN: SI: DOC-ZU0LQ5EO <http://www.dlib.si>
7. **Smernice za zajem, dolgotrajno ohranjanje in dostop do kulturne dediščine v digitalni obliki** (2013) Dokument je dostopen na spletni strani: http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2014/Smernice_za_zajem_dolgotrajno_ohranjanje_in_dostop_do_kulturne_dediscine_v_digitalni_obliki.pdf

7.2 KOORDINACIJA DEJAVNOSTI SVETOVALNIH SLUŽB V OOK

Program koordinacije izvajanja posebnih nalog NUK letno usklajuje z OOK, le-te pa s svojimi OK na svojem območju. V okviru koordinacije tečejo tudi organizacije in izvedbe vseh sestankov udeležencev iz 10 OOK v okviru rednih delovnih skupin (organizacija in izvedba 41 sestankov v poročevalskem obdobju) in sestankov posebnih delovnih skupin (organizacija in izvedba 57 sestankov v poročevalskem obdobju) (Tabela 26).

⁴⁸ Že v 2009 pa so bile na 1. Domfestu v Kopru predstavljene *Smernice delovnih skupin za domoznanstvo osrednjih območnih knjižnic z analizo vprašalnika o stanju domoznanstva v slovenskih splošnih knjižnicah in v UKM-u za leto 2007, 2009* (Smernice za bibliografsko obdelavo drobnega tiska in rokopisov, Smernice za izbor gradiva za domoznansko zbirko, Smernice za pridobivanje domoznanskega gradiva v splošnih knjižnicah).

Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-CLMMARRZ>.

Tabela 26: Število organiziranih in izvedenih sestankov delovnih skupin v okviru koordinacije OOK

REDNE DELOVNE SKUPINE OOK					
	2010	2011	2012	2013	Skupaj 2010-2013
Direktorji	3	2	2	2	9
Koordinatorji	4	4	5	2	15
Domoznanci	4	4	4	3	15
Sistemski administratorji	2	3	1	3	9
Skupaj 2010-2013	13	13	12	10	48
POSEBNE DELOVNE SKUPINE					
Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah	0	0	2	4	6
Svetovalno delo območnih knjižnic	5	5	1	0	11
Materialno varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji: ocena depojev v OOK in Univerzitetni knjižnici Maribor	0	2	4	0	6
Raziskava med strokovnimi delavci na temo izvajanja posebnih nalog OOK	0	0	6	3	9
Specializirani knjižnični centri	0	0	2	1	3
Strokovna izhodišča in metodologija za popis (bibliografijo) serijskih publikacij ter razdelitev bibliografskega opisa člankov po območjih OOK	0	0	0	4	4
Enotna metodološka izhodišča za popis domoznanstva in izhodišča za vrednotenje po območjih OOK	0	0	0	3	3
IKT – akcijski načrt opremljanja	0	0	0	2	2
10 let OOK	0	0	0	3	3
Poročilo OOK, Plan OOK – prenova obrazcev	0	0	1	1	2
Domfest - priprava	0	0	2	0	2
Cosec – nakup podatkovnih zbirk	0	0	2	1	3
Domfest - priprava	0	0	2	0	2
Cobiss skupina	0	0	0	1	1
Skupaj 2010-2013	5	7	22	23	57
Skupaj koordiniranje in izvedba vseh sestankov	18	20	34	33	105

Vir podatkov: Arhiv koordinacije OOK, NUK

V letu 2009 je bila dokončana razširitev spletne strani CeZaR z vsebinami OOK; dodane so bile nove funkcije: dodajanje priponk, fotografij, urejevalnik besedila, možnost samostojnega urejanja vsebinskih sklopov, kar teče kontinuirano ves čas, vendar so s spletno stranjo celotno obdobje problemi, zato imamo željo, da se spletna stran vzpostavi na novo v okviru spletišča NUK. Pri koordinaciji dela se je pojavila potreba po interaktivnem sodelovanju preko spletne strani, kar bi omogočilo racionalnost pri zbiranju podatkov in možnost hitrega medsebojnega obveščanja in s tem večja usklajenost pri izvajanju posebnih nalog. V zadnjem obdobju smo v ta namen za izvedbo nekaterih nalog (promocija deset let izvajanja posebnih nalog OOK, popis opreme IKT, analiza območja...) uporabili računalništvo v oblaku – Dropbox (<https://www.dropbox.com/home>), kar pa predstavlja dodaten problem arhiviranja pomembnih dokumentov.

Strokovna pomoč knjižnicam območja je med štirimi posebnimi nalogami najbolj zahtevna, široka in različno interpretirana naloga. Pri njej se iz poročil v predhodnem obdobju kažejo največje razlike med knjižnicami. Predvsem še ni v zavesti vseh, da naloga ne zajema le občasnega sprotne odgovarjanja na vprašanja knjižnic, ali obveščanja knjižnic o novih storitvah v OOK. Pomembna so tudi nova teoretična spoznanja (strokovno in raziskovalno delo), kar bi izboljšalo kakovost in raznolikost knjižničnih storitev ter usmerjalo in pospeševalo razvoj bibliotekarske stroke ter seveda implementacijo teorije v prakso. Strokovno delo pomeni sistematično in dolgoročno načrtovanje usklajenega razvoja knjižnic na območju v partnerskem sodelovanju s knjižnicami območja. OOK lahko to nalogo izvaja le na podlagi izdelanih analiz, npr. analiz okolja, stanja razvitosti in potreb knjižnične dejavnosti v okviru območja, razvojnih potreb glede informacijske tehnologije za posamezno območje in analize občinskih ter medobčinskih knjižničnih mrež. Strokovna pomoč vključuje tudi vsebinsko opredelitev in izbor projektov, sodobnih informacijskih storitev za uporabnike, izvajanje mentorstva za knjižnične delavce začetnike in študente bibliotekarstva za potrebe knjižnic območja OOK, sodelovanje s šolskimi knjižnicami območja in skupen razvoj bibliopedagoških dejavnosti za učence in dijake.

Nadalje vključuje tudi opredelitev ciljev, koordinacijo ali izvedbo knjižničnih storitev za posebne skupine uporabnikov, sodelovanje z drugimi OOK in opredelitev ciljev, koordinacijo ali izvedbo mednarodnega sodelovanja na območju.

Zato je bila 2010 na pobudo direktorjev OOK imenovana delovna skupina, ki je pripravila strokovna izhodišča za svetovalno delo. Strokovna izhodišča so pomembna za načrtovanje dela ustreznih strokovnih delavcev v svetovalni službi za opravljanje zakonsko določenih posebnih nalog OOK, v okviru katerih na svojem območju partnersko utrjujejo in razvijajo strokovnost, organiziranost, povezanost in enotnost knjižničarske stroke ter uresničujejo učinkovito opravljanje knjižnične dejavnosti, ki je skupnega pomena za celotno območje, hkrati pa upoštevajo tudi posebnosti svojega okolja.

Z dokumentom smo želeli prikazati izhodišča za usmerjanje svetovalnega dela v OOK: od različnih metod in potrebne strokovne usposobljenosti zaposlenih ter kompetenc do spremljanja opravljenega svetovalnega dela na območjih.

7.3 SKUPNI PROJEKTI

Na posameznih območjih ali s sodelovanjem več območij so se izvajali že vpeljeni projekti, ki so v poročevalskem obdobju nadgrajeni:

- **Kamra** je spletni portal, ki združuje vsebine s področja domoznanstva v knjižnicah in drugih lokalnih kulturnih ustanovah. Osrednja knjižnica Celje (od začetka leta 2011) koordinira, upravlja, ureja, razvija in vodi domoznanski spletni portal Kamra, ostale OOK objavljajo nove vsebine na portal Kamra.

Uvedeni so bili tudi novi projekti, in sicer:

- projekt **Rastem z e-viri** - dostop na daljavo za člane knjižnic do nakupa podatkovnih zbirk, konzorcijski nakup podatkovnih zbirk in
- projekt **dobreknjige.si** - spletni portal s priporočilno kakovostno literature, ki sta ga leta 2013 zagnali Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper in Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, v partnerstvu z osrednjimi knjižnicami Obalno-kraškega in Goriškega območja. S priključitvijo ostalih slovenskih splošnih knjižnic bo prerasel v vseslovenski projekt nacionalnega pomena.
- **Brezplačna medknjižnična izposoja** na območjih se je začela izvajati na predlog OOK Ravne.
- **Projekt Prostorske analize mreže (PAM)** je leta 2013 začel izvajati CeZaR/NUK, vse OOK pa so sodelovale pri preverjanju pravilnosti vnesenih podatkov.
- **Popis domoznanskih depojev** so izvajali domoznanci na vseh območjih v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami (začetek 2011); predstavitev na Domfestu na Ravnah leta 2012.
- **E-fest** – festival sistemskih administratorjev - organizacijo in izvedbo je prevzela OK Celje (2010).
- **Analiza stanja domoznanstva** je bila izvedena leta 2010.

7.3.1 »Rastem z e-viri«: dostop na daljavo in nakup podatkovnih zbirk

Namen skupnega projekta *Rastem z e-viri* v letu 2010 je ugoden nakup, izobraževanje knjižničarjev in uporabnikov ter s tem spodbujanje dostopa do podatkovnih zbirk v sodelovanju nacionalne, območnih in šolskih knjižnic.

CeZaR je koordiniral izvajanje projekta med Centrom za informacijske storitve (CIS) Narodne in univerzitetne knjižnice in OOK. Pripravili smo elaborat o dostopu na daljavo do podatkovnih zbirk preko NUK-a. Po preučitvi različnih variant in možnosti smo izpeljali dostop na daljavo za člane slovenskih splošnih knjižnic na območju osmih OOK do podatkovnih zbirk preko NUK-a (EzProxy je zagotovila MKL, OOK Celje in Kranj ga za svoji območji še naprej zagotavljata sami). Tako smo dogovorili 24/7 urni

dostop za vse člane OOK ter njihovih OK na območju. Storitve je bila dogovorjena s podpisom dogovora (»Dogovor o obveznostih OOK in Narodne in univerzitetne knjižnice pri zagotavljanju dostopa na daljavo«) med NUK in osmimi OOK ter vzpostavljena s 1. 7. 2011.

V sodelovanju NUK - COSEC - OOK se je izvajal konzorcijski nakup zbirk za vse slovenske splošne knjižnice. Podatkovne zbirke so, po posvetovanju z osrednjimi knjižnicami, izbrale OOK in zanje pridobila sredstva pristojnega ministrstva za izvajanja prve izmed štirih posebnih nalog.

NUK je pripravil tudi testni dostop preko dostopa na daljavo do dveh zbirk elektronskih in zvočnih knjig ponudnika EBSCOHost za potrebe članov splošnih knjižnic v obdobju med 10. 4. do 10. 5. 2012. Z uspešnimi pogajanjmi pa je s ponudnikom dosegel tudi dogovor o višini sredstev za obdobje po uradno podpisanih dogovorih za dostop še za obdobje enega leta. V testnem obdobju se je za dostop odločilo 9 območij, kasneje pa vseh 10. Financiranje je potekalo različno, nekatere OOK so stroške dostopa krile same (iz sredstev za izvedbo posebnih nalog OOK ali lastnih), druge so dosegle dogovore o sofinanciranju z OOK na svojem območju.

Storitve je omogočala avtorizacijo in avtentikacijo članov omenjenih knjižnic preko modula COBISS/Izposoja in SIP2 protokola. Za potrebe varne, kriptirane, izmenjave podatkov med uporabnikom storitve dostopa na daljavo in EzProxy strežnikom je bila vzpostavljena varna povezavo preko SSL protokola.

V maju 2012 je NUK, v soglasju z OOK, pridobil in namestil korenski certifikat s triletno veljavnostjo. Stroške nakupa so pokrile OOK. Uporabnikom so bila na voljo tudi spletna Navodila za dostop na daljavo do informacijskih virov http://www.nuk.uni-lj.si/nuk/ook/pomoc_odd.html.

Preko storitve dostopa na daljavo so bile uporabnikom na voljo zbirke tako tujih kot domačih ponudnikov.

Glede potreb splošnih knjižnic po ustrežnejši statistiki uporabe virov (nadgradnja programske podpore za merjenje uporabe virov prek dostopa na daljavo) pa ostaja nerešena problematika statistike obiska predvsem zaradi piškotkov. Tudi organiziranega in načrtnega sodelovanja s šolskimi knjižnicami nismo realizirali. Projekt smo predstavili na 14. okrogli mizi v Zagrebu 10. 12. 2013 poleg MLOL-a in Biblos-a (slovenskih e-knjig).

7.3.2 PAM

V Centru za razvoj knjižnic od leta 2012 poteka projekt »Prostorska analiza knjižnične mreže Slovenije - PAM«. Projekt je vzpostavil geoinformacijski sistem (GIS), ki omogoča predstavitev in analizo knjižnične mreže v Sloveniji ter podpira tudi vrednotenje delovanja in strateško načrtovanje v splošnih knjižnicah. S programskim orodjem je omogočeno prezentiranje statističnih podatkov zbranih ob vsakoletnih statističnih merjenjih. Koordinatorji OOK so v projektu sodelovali s kontroliranjem pravilnosti vnesenih podatkov, v nadaljevanju pa bodo orodje uporabili pri analizi mreže na svojem območju OOK.

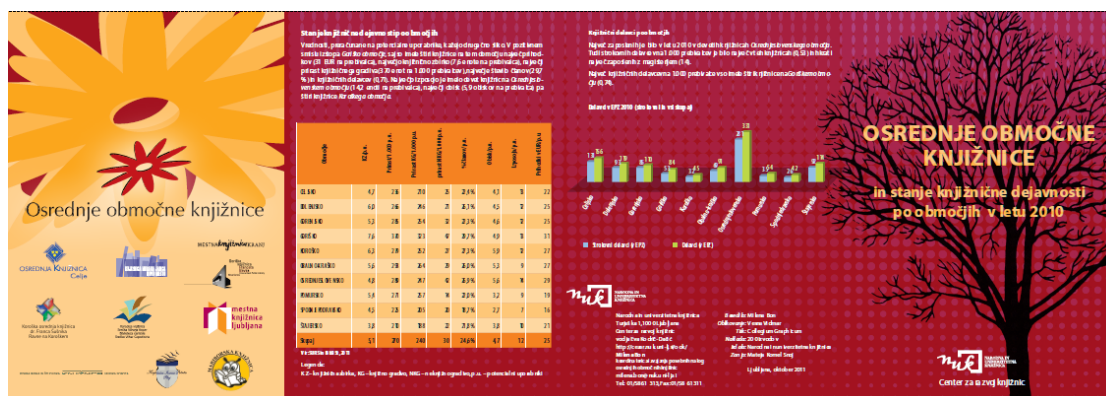
7.4 VODENJE STATISTIČNIH PREGLEDov DEJAVNOSTI

V letno poročilo NUK je vsako leto vključeno tudi **poglavje 10 Dejavnost na področju koordinacije osrednjih območnih knjižnic**. Dogovora komu in kako pogosto je potrebno poročati o koordinaciji, pa še ni.

V okviru zbiranja **statističnih podatkov** o splošnih knjižnicah v okviru BibSiSt-a (<http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>) vodi NUK statistične preglede dejavnosti za celotno državo in analizira

statistične podatke za potrebe razvoja dejavnosti po območjih OOK. Podatki so organizirani tako, da je pregled ključnih podatkov zbran po območjih OOK.

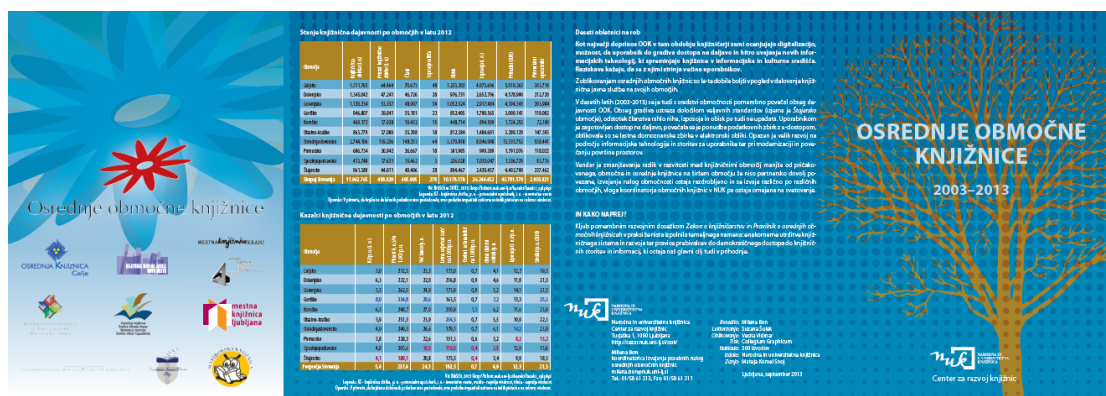
Z letom 2010 smo pričeli tudi s pregledom stanja knjižnične dejavnosti po območjih OOK in kazalce objavili v **zgibankah za leto 2010** (Slika 3), **2011** (Slika 4), **2012** (Slika 5) in **2013** (Slika 6).

Slika 3: OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2010

Slika 4: OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2011

Slika 5: OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2012

Slika 6: OOK in stanje knjižnične dejavnosti po območjih 2013

NUK/CeZaR je 2012 pripravil tudi novo programsko možnost merjenja uspešnosti knjižnic in medsebojne primerjave – **kazalci**, kjer je možna primerjava po območjih glede na 36 parametrov.

Izbor kazalcev je bil oblikovan po vzoru mednarodnih standardov, ki določajo kazalce uspešnosti knjižnic (ISO 11620 : 2008, ISO/TR 2811:2009) ter uveljavljenih naborov kazalcev v Sloveniji in v Evropi.

Izbor kazalcev je omejen s podatki o delu knjižnic, ki jih NUK spremlja v okviru letnih statističnih meritev ter njihovo kakovostjo. Pomanjkljivi so predvsem podatki o virih in storitvah knjižnic v elektronskem okolju. Izbranih je 36 kazalcev. Podatki o potencialnih uporabnikih knjižnic so povzeti po podatkih SURS. To so podatki o prebivalcih občin.

Izbor kazalcev je razdeljen po vzoru standarda ISO 11620 : 2008 v štiri skupine: viri, dostopnost in infrastruktura; uporaba; učinkovitost; potenciali in razvoj. V vsaki od teh skupin so posamezni kazalci razvrščeni po področjih, ki pokrivajo: subjekte, zbirko, prirast in odpis, odprtost, prostor in opremo ter zaposlene. Vsak od kazalcev je predstavljen z naslednjimi podatki: ime kazalca, opis kazalca, algoritem za izračun kazalca, interpretacija vrednosti kazalca. Narejena je bila tudi nova razporeditev splošnih knjižnic po številu potencialnih uporabnikov. Kazalci so izračunani in prikazani glede na število potencialnih uporabnikov, ki jim služi knjižnica. Knjižnice so razdeljene v 6 skupin:

1. **do 15.000** (7 knjižnic): Metlika, Dravograd, Hrastnik, Logatec, Ribnica, Ilirska Bistrica, Rogaška Slatina
2. **15.001-20.000** (20 knjižnic): Tržič, Medvode, Izola, Radlje, Mozirje, Idrija, Cerknica, Ormož, Zagorje, Trbovlje, Kočevje, Sevnica, Piran, Laško, Ljutomer, Šmarje, Črnomelj, Tolmin, Lenart, Šentjur.
3. **20.001-25.000** (11 knjižnic): Gornja Radgona, Litija, Trebnje, Slovenj Gradec, Postojna, Slov. Konjice, Lendava, Vrhnika, Brežice, Ajdovščina, Sežana
4. **25.001-50.000** (10 knjižnic): Ravne, Krško, Jesenice, Kamnik, Radovljica, Slov. Bistrica, Grosuplje, Škofja Loka, Žalec, Velenje
5. **50.001-100.000** (8 knjižnic): Koper, Domžale, Murska Sobota, Nova Gorica, Celje, Novo mesto, Ptuj, Kranj
6. **nad 100.000** (2 knjižnici): Maribor, Ljubljana.

Dostopno na: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/index.php>.

O popisu opreme IKT po območjih je bil pripravljen tudi strokovni članek z naslovom **Informacijsko-komunikacijska (IKT) oprema v splošnih knjižnicah: popis za leto 2010 in analiza stanja po območjih glede na veljavna domača in tuja priporočila**⁴⁹. V prispevku je bilo predstavljeno stanje opreme informacijsko-komunikacijske tehnologije (dalje opreme IKT) in opravljena analiza na osnovi primerljivih rezultatov z zahtevami, ki jih določajo nekatera domača in tuja strokovna priporočila. OOK so v letu 2010 izvedle popis opreme IKT po posameznih knjižnicah na svojem območju in pripravile

⁴⁹ Objavljeno v reviji Knjižnica 57(2013)2-3. Str. 65-94.

analize stanja opreme IKT na posameznih območjih za to leto. Z zbranimi podatki je CeZaR pri NUK pripravil analizo stanja opreme IKT na ravni države. Ugotovilo se je sicer, da je bil s povečanjem števila računalniških delovnih mest (dalje RDM) v letu 2010 dosežen plan Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 o povečanju števila osebnih računalnikov. Posodobila se je tudi druga oprema IKT. Z vidika strokovnih priporočil (Standardi, 2005) smo ugotovili, da določilo o številu RDM še zdaleč ni bilo doseženo. Realiziranih je bilo le 34,35 % (1.356 RDM od potrebnih 2.050 RDM) zahtev po številu RDM na 1.000 potencialnih uporabnikov glede na število prebivalcev in organiziranost knjižnične mreže. Minimalnih zahtev glede števila RDM po *Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* niso dosegli le na enem območju. Pri tem nismo upoštevali priporočil glede potrebne razvejanosti knjižnične mreže, ampak trenutno stanje. Zgolj na enem območju pa so priporočeno število sicer dosegli, a z zastarelo opremo. Analiza je pokazala, da je bilo v času popisa kar 43 % RDM v splošnih knjižnicah starejših od 5 let, z zastarelo programsko opremo, operacijskim sistemom Microsoft Windows XP, ki bo v naslednjih dveh letih pomenila tudi precejšnje varnostno tveganje. Zato bo nadgradnja operacijskih sistemov nujna za vseh 74 % RDM, ki še delujejo na Windows XP. Za vzdrževanje opreme IKT v slovenskih splošnih knjižnicah v letu 2010 število strokovnih zaposlenih ni doseglo priporočil. V skladu s strokovnimi priporočili in stanjem števila RDM v letu 2010 bi splošne knjižnice lahko zaposlovale dobrih 65 strokovnih delavcev (65,3) za opremo IKT (stanje 2010: 29 zaposlenih). Določila Standardov (2005) so bila izpolnjena v višini dobrih 41 %. Od tega jih je bilo 11 zaposlenih v osmih od desetih OOK. Omejitve raziskave: raziskava je bila omejena na popis opreme IKT, ki so jo knjižnice imele ob koncu leta 2010 in na analizo teh podatkov. Upoštevani so bili le zbrani podatki, primerljivi po vseh območjih in na takratni razširjenosti knjižnične mreže. Popis ni preverjal priporočila Standardov glede minimalnega števila RDM v vsaki krajevni knjižnici (to je vsaj štiri). Ugotovitve analize rezultatov popisa opreme IKT služijo OOK pri načrtovanju strategije razvoja na njihovih območjih, pripravi nacionalnih strateških planov posodabljanja opreme IKT in financiranjem kot podlaga za ustrezno zagotavljanje sredstev za naložbe v opremo IKT na posameznem območju. Rezultate popisa in analize smo predstavili strokovni komisiji za knjižnično dejavnost na pristojnem ministrstvu, direktorjem splošnih knjižnic, informatikom in koordinatorjem OOK. Posebna delovna skupina sistemskih administratorjev je na podlagi preučitve stanja preko koordinatorice svetovala pristojnemu ministrstvu, da s sofinanciranjem nakupa IKT posodobi računalniško opremo in knjižnice opremi z novimi RDM.

Naslednji popis opreme IKT bo z dopolnjeno metodologijo izveden v letu 2014 za stanje na dan 31. 12. 2013.

7.5 POROČANJE O IZVAJANJU DEJAVNOSTI PO OBMOČJIH IN ZA CELO DRŽAVO

Marjan Gujtman, Milena Bon, Andreja Videc in Aleš Klemen so v obdobju, ki ga obravnava poročilo, temeljito **prenovili obrazce** za pripravo programa in poročila o izvajanju posebnih nalog OOK ter jih letno po potrebi tudi dopolnjevali.

Vsa štiri leta pa je koordinatorica pripravljala različna poročila za pristojno ministrstvo in za strokovno komisijo za knjižnično dejavnost (programi in poročila o izvajanju posebnih nalog OOK, rezultati popisa domoznanstva, popisa opreme IKT, o storitvah in dejavnostih knjižnic za uporabnike s posebnimi potrebami, o rezultatih raziskave izvajanja posebnih nalog OOK med strokovnimi delavci in direktorji v OOK in OK, pripravljala preglede stanja knjižnične dejavnosti za posamezna območja OOK za potrebe seznanitve ministrov ob obiskih vlade posameznih regij...).

Izvedena je bila **Raziskava in analiza izvajanja posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic v OOK in OK** – pristojno ministrstvo je za navedeno raziskavo, glede na našo vlogo za odobritev sredstev za pripravo metodologije merjenja uspešnosti izvajanja posebnih nalog OOK in izvedbo pilotskih meritev odobrilo sredstva v višini 3.000 EUR. Ravnateljica je imenovala delovno skupino šestih članov, ki so

začeli z delovanjem 30. 5. 2012 in imeli skupaj šest delovnih srečanj. Testiranje vprašalnika je potekalo med 20. in 22. 10. 2012. Vprašalnik je izpolnilo 10 oseb (strokovni delavci iz različnih krajev, kiasedajo različna delovna mesta). Na osnovi posredovanih pripomb in komentarjev je bil oblikovan končni vprašalnik - ločen za direktorje in strokovne delavce (v splošnih knjižnicah, zaposlene za nedoločen čas, vključno s sistemskimi administratorji). Povabilo za sodelovanje je bilo poslano 58 direktorjem (odzivnost 81 %) in 869 strokovnim delavcem (odzivnost 26 %). Podjetje Interstat je za NUK izvedlo raziskavo o izvajanju posebnih nalog OOK. Anketiranje se je pričelo 5. 11. 2012 in zaključilo 14. 12. 2012.

V januarju 2013 so bile narejene analize podatkov in pripravljeno zaključno poročilo, ki je vsebovalo: univariatno analizo (osnovno deskriptivno analizo po posameznih vprašanjih) in bivariatno analizo (križanja vsebinskih vprašanj z demografskimi spremenljivkami). Raziskava s priporočili služi kot usmeritev glede nadaljnega dela OOK-jev in pripravi Strategije OOK.

Raziskava je pokazala, da je seznanjenost s posamezno izmed štirih posebnih nalog OOK razmeroma visoka, in sicer tako med direktorji kot med strokovnimi delavci. Takšnih, ki o posamezni posebni nalogi ničesar ne vedo, je samo 5-9 % med strokovnimi delavci in 2-4 % med direktorji.

Po mnenju obojih, strokovnih delavcev in direktorjev, so knjižnice pri prvih treh posebnih nalogah »srednje« pridobile (največ pri nalogi zagotavljanja povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij). Precej manj pa so po mnenju anketirancev knjižnice pridobile pri usmerjanju izločenega knjižničnega gradiva z območja OOK (povprečna ocena v obeh segmentih se nahaja med ocenama 2 in 3). Dokument je dostopen na spletni strani: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/studije/index.php>.

Na pobudo Združenja splošnih knjižnic (ZSK) se je leta 2012 sestala skupina v sestavi Vesna Horžen (ZSK), Maja Medic (KMJ Novo mesto), Luana Malec (OKSV Koper) in Milena Bon (NUK) glede na potrebe kreatorjev zapisov v splošnih knjižnicah (**skupina za COBISS**), ki je pred leti že delovala in nato za nekajletno obdobje prenehala. Ker problematika zajema vse splošne (in tudi druge tipe knjižnic), smo se dogovorili, da skupina delo nadaljuje pod okriljem Združenja splošnih knjižnic.

Ker je 2013 minilo **deset let** od veljavnosti *Pravilnika, 2003*, je bila oblikovana ožja delovna skupina iz vrst koordinatorjev za **pripravo virtualne razstave ob desetletnici izvajanja posebnih nalog OOK** (Slika 7): Luana Malec (OKSV Koper - vodja), Milena Doberšek (KIP Ptuj), Aleš Klemen (MKL Ljubljana), Andreja Videc (OKC Celje), Irena Škvarč (GKFB Nova Gorica), Milena Bon (NUK). Delovna skupina je pripravila virtualno razstavo (dostopna na <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/page.php?id=168&psid=12>), ki so jo OOK predstavljale na območjih, koordinatorica pa jo je predstavila strokovni javnosti ob izvedbi referata 17. oktobra 2013 na Kongresu ZBDS v Laškem.

V zborniku kongresa je bil objavljen strokovni prispevek: **Od vizije do strategije 2003-2013: deset let osrednjih območnih knjižnic, zgibanka OOK** (Slika 8) pa je tudi vsebovala prispevek o desetletnici izvajanja posebnih nalog. Pripravljena je bila tiskovna konferenca, poslana obvestila novinarjem. Žal je bil odziv medijev slab, z izjemo na Obalno-kraškem območju.

Slika 7: Virtualna razstava, 2013

Slika 8: Zgibanka, 2013

7.6 ORGANIZACIJA IN VODENJE USPOSABLJANJA ZA SVETOVALNO DELO

Delovna skupina za izobraževanje je z izvedbo ankete 2009 prenehala z delovanjem.

Organizacija in vodenje izobraževanj in delavnic je potekala v NUK-u, tematike so bile usklajene z OOK-ji. Z letom 2011 so se začela izvajati izobraževanja za OOK v sodelovanju CeZaR z ICB. Z letom 2013 so izobraževanja zbirali s področij, ki so ciljno orientirane na potrebe zaposlenih v OOK, ki se ukvarjajo z izvajanjem posebnih nalog. V poročevalskem obdobju od 2010 do 2013 je NUK organiziral skupaj **18 izobraževanj**, katerih se je udeležilo 468 udeležencev.

• 2010

1. Nabavna politika. Izvajalka mag. Slavica Rampih-Vajzovič.
2. Avtorske in sorodne pravice v digitalnem okolju. Izvajalka dr. Maja Jančič-Bogataj.
3. Merjenje učinkov delovanja splošne knjižnice. Izvajalka Breda Karun.
4. Rastemo skupaj II. Izvajalka Jelka Lavrih.

Izvedena so bila **4 izobraževanja**, katerih se je udeležilo 128 udeležencev.

• 2011

1. Statistika – delavnica. Izvajalci mag. Gorazd Vodeb, mag. Damjana Tizaj Marc, Tereza Poličnik-Čermelj.
2. Obvezni izvod, informiranje zavezancev za OI, normativna kontrola, izločanje oziroma odpis knjižničnega gradiva. Izvajalci Irena Sešek, Damijana Kisovec, Alenka Kanič, Tereza Poličnik-Čermelj.
3. Knjižnične storitve za slepe in slabovidne. Izvajalke dr. Eva Kodrič Dačić, Kristina Janc, Damjana Vovk.
4. Rastem z e-viri - učinkovita raba podatkovnih zbirk. Izvajalki Katja Rapuš, mag. Karmen Sotošek Štular.
5. Trajno hranjenje digitalnih virov. Izvajalka dr. Alenka Kavčič – Čolič.

Izvedenih je bilo **5 izobraževanj** (30 ur), katerih se je udeležilo 112 udeležencev iz OOK in OK ter NUK.

• 2012

1. Starec in morje in druge zgodbe: dejavni starejši in knjižnice z roko v roki. Delavnico so izvedle: prof. dr. Ana Krajnc, asist. Senka Hočvar Ciuha, doc. dr. Dušana Findeisen
2. Vpliv medijev na mladostnike. Izvajalka red. prof. dr. Karmen Erjavec.
3. Prepoznavanje kakovostne leposlovne literature. Predavatelja sta bila izr. prof. dr. Andrej Blatnik in red. prof. dr. Igor Saksida.
4. Možnosti izkoriščanja elektronskih virov za slepe, slabovidne in druge osebe z motnjami branja. Izvajalca sta bila Kristina Janc in Robert Merič.

Izvedena so bila **4 izobraževanja** (ur), katerih se je udeležilo 141 udeležencev.

• 2013

1. Reševanje konfliktnih situacij v učnih in svetovalnih situacijah odraslih udeležencev. Izvedba na ACS.
 2. Metodologija raziskovalnega dela. Izvajalka Raduška Žepič.
 3. Protokol svetovalnega dela. Izvajalka Raduška Žepič.
 4. PAM. Izvajalec mag. Gorazd Vodeb.
 5. Strategija OOK do leta 2020. Izvajalka Milena Bon.
- Izvedenih je bilo **5 izobraževanj** oziroma delavnic (46 ur) za 87 izvajalcev posebnih nalog v OOK.

7.6.1 Koordinacija dela skupine sistemskih administratorjev

21. 5. 2010 je bilo v Celju izvedeno strokovno srečanje vseh splošnih knjižnic **E-FEST** kot manifestacija dela skupine sistemskih administratorjev v organizaciji Osrednje knjižnice Celje in NUK. Tema srečanja je bila informacijsko-komunikacijska tehnologija v podporo knjižnični dejavnosti v splošnih knjižnicah in predstavitev priročnika *Informacijsko-komunikacijska tehnologija v knjižnicah*.

Po preučitvi različnih variant in možnosti ter zagnanim sodelovanjem skupine in sodelavcev NUK-a smo za člane splošnih knjižnic 1. 7. 2011 v sodelovanju NUK - OOK vzpostavili **dostop na daljavo**.

Z namenom usklajevanja in načrtovanja vzdrževanja računalniških sistemov v splošnih knjižnicah na svojih območjih je skupina informatikov do konca leta 2011 pripravila tudi vprašalnik **o stanju opreme IKT** in prvič v vseh desetih OOK-jih izvedla popis opreme IKT, stanje **na dan 31. 12. 2010**. Vprašalnik je obravnaval naslednje vsebinske sklope: način vzdrževanja IKT opreme v knjižnicah, stanje in delež delovnih postaj za zaposlene in uporabnike, povezava do interneta, programska oprema in licence. V letu 2012 je bila narejena analiza po območjih in sledila je objava po območjih OOK v Knjižničarskih novicah.

Rezultati analize so zelo zaskrbljujoči in kažejo na: visoko starost računalnikov in operacijskih sistemov, premalo strokovnega kadra v splošnih knjižnicah za področje IKT, število računalnikov na Spodnjepodravskem pod minimumom, nad standardom na Koroškem območju, vendar zastarele. Rezultati analize potrjujejo tezo, da je financiranje nakupa opreme IKT nujno tako na lokalnem kot na nivoju države. Kar 43 % računalnikov v 58 splošnih knjižnicah je bilo konec leta 2010 v Sloveniji starih pet let ali več. Amortizacijska doba računalnikov je pet let, kar z vidika leta 2012 pomeni, da 72 % računalnikov v slovenskih splošnih knjižnicah ne deluje več optimalno. Popis stanja IKT v slovenskih splošnih knjižnicah je še pokazal, da imajo knjižnice v največji meri nameščen zastarel operacijski sistem WINDOWS XP (74 %), kar je neposredno povezano s starostjo računalnikov. Problem je tudi v tem, da od aprila 2014 ne bo več podpore za navedeni operacijski sistem.

Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015, podaljšani do leta 2017) predpisujejo, da ima splošna knjižnica zaposlenega enega strokovnega delavca za razvoj računalniške mreže, komunikacij in programske opreme na 40 osebnih računalnikov. Iz posredovanih podatkov za potrebe analize je razvidno, da je upoštevanje tega določila prej izjema kot pravilo že v OOK. Zato morajo knjižnice spodbujati razvoj kompetenc knjižničarjev za področje informacijsko komunikacijske tehnologije, da bi lahko v čim večji meri izkoristili prednosti IKT, saj je od ustreznih znanj in veščin kritično odvisna tudi uporaba. Dobro informacijsko komunikacijsko opremljena knjižnica s kompetenčnimi knjižničarji je namreč še posebej vabljiva za mlajše in IKT bolj vešče uporabnike, kar pa je med drugim lahko tudi priložnost splošnih knjižnic za dodano vrednost okolju.

V poročevalskem obdobju je teklo tudi iskanje rešitev za prehod bibliobusov na on-line povezavo, vendar zadovoljivih rezultatov še ni bilo.

Za izboljšanje stanja na IKT področju bo potrebno izdelati smernice za nadaljnji razvoj IKT v slovenskih splošnih knjižnicah, ki bi vključevale tudi tuje izkušnje in razvojne trende. Zato je v letu 2013 začela ožja delovna skupina informatikov v sestavi: Uroš Kuhar in Irena Sirk (MK Maribor), Matej Zeme (OKC Celje), Miha Žitko (MKL Ljubljana) s pripravo akcijskega načrta opremljanja splošnih knjižnic z opremo IKT.

Skupina je imela na svojih sestankih izvedenih tudi nekaj izobraževanj, predstavitev, predvsem pa je skupino preveval duh solidarnosti in medsebojne izmenjave dobrih praks, ki so si jih sistemski administratorji izmenjevali med sabo. Zelo dragocena je tudi izmenjava znanja in izkušenj med člani skupine.

Razveseljiva je bila tudi dodatna zaposlitev informatičarke v OOK Ravne leta 2012 in tako so OOK 90 % pokrite s strokovnimi delavci za usklajevanje in načrtovanje vzdrževanja računalniških sistemov v splošnih knjižnicah na svojem območju (zunanega izvajalca ima samo OOK Kranj).

7.7 KOORDINIRANJE IZVAJANJA DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI

Koordinacija domoznanske dejavnosti je potekala na področju priprave in izvedbe ankete o stanju domoznanstva v splošnih knjižnicah za leto 2009 - objava analize ankete o stanju domoznanstva v knjižnicah na spletni strani OOK in vprašalnik v »1ka«: <http://www.1ka.si/a/2517>. Sodelovanje je bilo razširjeno med domoznanci vseh OOK, UKM in ZBDS – Sekcijo za domoznanstvo in kulturno dediščino. Izvedba je bila načrtovana za konec leta 2010, vendar je prišlo do napak pri prenosu in zato se je priprava analize premaknila proti sredini naslednjega leta. V Knjižničarskih novicah so bile objavljene zakonske in podzakonske podlage, skupna analiza podatkov o stanju na dan 31. 12. 2009 ter potem še rezultati po posameznih območjih OOK.

Ob izvedbi in analizi ankete se je odprlo veliko nerešenih vprašanj, izpostavila se je problematika pokrivanja oziroma prekrivanja izvajanja domoznanske dejavnosti na Štajerskem, Spodnjepodravskem in Pomurskem območju zaradi dejavnosti, ki jih v zvezi z domoznanstvom izvaja UKM. To je terjalo kar nekaj raziskovalnega dela in odkrivanja zgodovinske pogojenosti te problematike. Odprli so se problemi v zvezi s številom zaposlenih za izvajanje domoznanske dejavnosti, domoznansko zbirko in prirastom enot (inventarne enote, bibliografske enote) ter tako z nekaterimi zahtevami *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*, ki bi jih bilo potrebno spremeniti. Odprli smo problematiko različnega označevanja domoznanstva v poljih v vzajemnem/lokalnem katalogu. Narejena je bila preglednica označevanja po OOK in dogovorjeno, da se v BibSiSt-u prične s statističnim zbiranjem podatkov o domoznanstvu.

Leta 2011 so bile pripravljene predstavitve primerov popisa depojev domoznanskih oddelkov in terminski načrt izvajanja. 26. septembra 2012 je bil organiziran **Domfest – 3. festival domoznanstva na Ravnah** na Koroškem, kjer je kot rezultat popisa domoznanskih depojev v vseh OOK in v UKM bila predstavljena publikacija.

Za spremljanje dejavnosti na področju domoznanstva je imenovana delovna skupina⁵⁰ že delno oblikovala dokument »*Metodologija meritev za domoznansko anketo*«. Opravljena je bila revizija obstoječe metodologije ter predlogi dopolnitev, ki pa še niso dokončni.

Imenovana je bila delovna skupina, ki je pripravila »*Metodologijo za pripravo bibliografije serijskih publikacij po območjih OOK za obdobje od leta 1991 do 2013*⁵¹«. Oblikovana so bila strokovna izhodišča za pregled in obdelavo lokalnih glasil, predstavljena in posredovana vsem OOK in OK. V letu 2013 se je pričelo obveščanje potencialnih založnikov, pridobivanje, obdelava in priprava popisa serijskih publikacij za publikacijo. V letu 2014 se bo delo nadaljevala z določanjem kriterijev za izbor in dogovor o razdelitvi bibliografske obdelave člankov v serijskih publikacijah v sistemu vzajemne katalogizacije v sodelovanju s Slovensko bibliografijo. Pri nastajanju metodologije so sodelovali zaposleni iz NUK (2) in iz OOK (4).

⁵⁰ Sklep o imenovanju delovne skupine za pripravo enotnih metodoloških izhodišč za popis domoznanstva in izhodišč za vrednotenje (anketa o domoznanstvu). Sklep ravnateljice NUK številka: 012-8/2013, z dne 26. 4. 2013.

⁵¹ Sklep o imenovanju delovne skupine za pripravo strokovnih izhodišč in metodologije za popis (bibliografijo) serijskih publikacij in koordinacijo obdelave člankov po območjih OOK. Sklep ravnateljice NUK številka: 012-7/2013, z dne 8. 4. 2013.

7.8 EVIDENTIRANJE ZBIRK DOMOZNANSKEGA GRADIVA

V anketi o stanju domoznanstva v splošnih knjižnicah stanje na dan 31. 12. 2009 so bile evidentirane domoznanske zbirke, ki bi jih želele knjižnice v naslednjih letih digitalizirati. Z anketo so bila definirana tudi območja domoznanske dejavnosti, ki jih pokrivajo splošne knjižnice in se prekrivajo s stanjem občin na območjih.

V skladu s 14. členom *Pravilnika, 2003* je delovna skupina leta 2013 pričela s pripravo metodologije za popis oziroma evidentiranje zbirk domoznanskega gradiva, ki bi upoštevala vso problematiko, ki se je pokazala pri do sedaj izvedenih popisih (2007, 2009). Skupina bo delo nadaljevala v letu 2014.

Proučena je bila tudi možnost nadaljevanja dela na spletnem portalu *Memoria scripta Sloveniae* in predstavljena na sestanku direktorjev OOK, vendar zaradi posledičnih dodatnih sredstev za financiranje urednika s strani OOK ni bila sprejeta nobene odločitve.

7.9 NORMATIVNA KONTROLA AVTORJEV IN GESEL

Nacionalna knjižnica izvaja to nalogo v okviru redne dejavnosti.

7.10 KRITERIJI ZA IZBOR PUBLIKACIJ IN ČLANKOV ZA POTREBE SLOVENSKE BIBLIOGRAFIJE

Imenovana je bila delovna skupina, ki je v prvi fazi zbrala, naredila popis in pripravila bibliografijo serijskih publikacij po območjih OOK od leta 1991 do 2013. Vključeno je bilo tudi zbiranje in obdelava zamejskih glasil v bibliografsko obdelavo v sistemu vzajemne katalogizacije. V letu 2014 bo delo nadaljevala z določanjem kriterijev za izbor in dogovor o razdelitvi bibliografske obdelave člankov v serijskih publikacijah v sistemu vzajemne katalogizacije v sodelovanju s Slovensko bibliografijo.

7.11 KRITERIJI ZA HRANJENJE GRADIVA

NUK je na podlagi 24. člena *Zakona o knjižničarstvu* (Ur. list RS, št. 87/01 in 96/02) in 6. člena *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* (Ur. list RS, št. 73/03, 70/08 in 80/12) dne 20. 12. 2012 sprejela *Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah*.

Domoznanci OOK, UKM in ZBDS, Sekcija za domoznanstvo in kulturno dediščino so popisali domoznanske depoje v OOK-jih in UKM ter leta 2012 objavili *publikacijo »MATERIALNO varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji: ocena depojev v osrednjih območnih knjižnicah in Univerzitetni knjižnici Maribor«*, ki je bila predstavljena 26. septembra na Domfestu - 2. festivalu domoznanstva na Ravnah na Koroškem.

7.12 IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH ZA IZVAJANJE DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI

Nacionalna knjižnica in območne knjižnice so izobraževali zaposlene za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti v okviru izobraževanj (3) v obdobju 2010-2013 in s predavanji na sestankih delovne skupine domoznancev.

8 UGOTOVITVE IN PREDLOGI

V OOK so se zgodili nekateri premiki na bolje in OOK so uresničile nekatere zaveze iz preteklih obdobj:

- Vsi odloki OOK vsebujejo člen, ki jih ima knjižnica kot javni zavod in tudi člen, ki določa izvajanje posebnih nalog OOK (in Tabela 28).
- Območne knjižnice so v 80 % prostorsko ustrezno urejene (prostorska problematika ostaja nerešena v Mariboru in Kopru).
- Kaže se pozitiven vpliv svetovanja OOK na področju informacijske tehnologije (Raziskava, 2013).
- S sredstvi za izvajanje območnih nalog je bilo vzpostavljenih nekaj pomembnih storitev za uporabnike:
 - na vseh območjih je do konca 2013 zagotovljen dostop na daljavo do podatkovnih zbirk (8 preko NUK, Kranj in Celje samostojno),
 - na devetih območjih konec 2013 tudi dostop do EBSCOHost elektronskih knjig.
- OOK promovirajo izvajanje posebnih nalog OOK na svojih spletnih straneh in tudi preko družbenih omrežij (Facebook, Twitter...).
- Vse zagotavljajo v okviru območja brezplačno medknjižnično izposajo. Žal večina osrednjih knjižnic tega ne zagotavlja končnemu uporabniku.
- Knjižnice usklajujejo interese s povezovalnimi projekti, med drugim tudi z digitalizacijo knjižničnih gradiv.
- Z izvajanjem izobraževanj in izmenjavo dobrih praks raste usposobljenost in kompetentnost strokovnih delavcev (človeški faktor), kar pomeni boljše svetovanje in dostop uporabnikov do informacij.
- Iz drugih analiz stanja knjižnične dejavnosti (zgibanke o OOK 2010, 2011, 2012, 2013) ugotavljamo, da so OOK organizirane z namenom, da se z izvajanjem posebnih nalog OOK izboljša stanje knjižnične dejavnosti v Sloveniji, a se to žal še ni zgodilo. Kazalci stanja knjižnične dejavnosti po območjih se še vedno razlikujejo in stanje se zelo razlikuje predvsem med zahodno (najboljše) ter vzhodno Slovenijo⁵².
- Leta 2012 je bila knjižnična zbirka po območjih, z izjemo Štajerskega, že na nivoju standarda, k čemur je gotovo doprinesel tudi nakup gradiva za zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva iz naslova izvajanja posebnih nalog OOK. Seveda je pri knjižnični zbirki potrebno paziti na samo izgradnjo zbirke, ki upošteva tudi odpis, in s tem četrto nalogo izvajanja posebnih nalog OOK. Večina OOK načrtuje manjši obseg ur za odpis. NUK je v ta namen že izvedel izobraževanja, ki so bila izvedena na večini območij. Naloga vsekakor ni nepomembna, saj je potrebno dobro poznavanje gradiva in lokalnega okolja, da lahko OOK oblikujejo kvalitetne območne zbirke, kar je tudi njihova naloga. Pri tem so odvisne od knjižnic na območju, ki jim (ali pa ne!) posredujejo pomembno gradivo za območje, najprej preko seznamov odpisanega gradiva.
- V sodelovanju z Ministrstvom za kulturo so bili prenovljeni obrazci za pripravo programov in poročil OOK, da bi pridobili čim večjo transparentnost med programi⁵³ in izvedbo izvajanja posebnih nalog. Obrazcem so dodana navodila, viri, zakonski in podzakonski akti ter različne smernice (dostopno na spletni strani NUK/CeZaR/OOK).
- OOK (Strategija, 2012) so dobile boljši vpogled v delovanje knjižnične javne službe na svojih območjih.

⁵² Podatki o stanju knjižnične dejavnosti so zbrani na zgibankah OOK (2010, 2011, 2012, 2013).

⁵³ Opažamo, da so programi OOK z leti vse bogatejši in boljši ter da skušajo zadostiti zakonodaji in hkrati spletati dobre ter strokovne vezi z osrednjimi knjižnicami na območjih.

8.1 REALIZACIJA PREDLOGOV SPREMEMB IN PROBLEMATIKA

Že pri prejšnjem poročilu smo zapisali: »Kljub vsemu enakomeren razvoj še ni dosežen. **Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004-2007** (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200428&stevilka=1205>) vsebuje naslednji cilj: »Do leta 2007 uveljaviti izvajanje posebnih nalog območnih knjižnic.« Pričakovani učinki Resolucije so enotno delovanje knjižnic na področju zagotavljanja povečane dostopnosti gradiv, izločanja, varovanja in zaščite gradiv, domoznanstva, enotno komunikacijsko in računalniško opremljanje, skupni projekti, zlasti za posebne skupine uporabnikov ipd. To velja tudi ob zaključku priprave tega poročila. Za usklajenost razvoja knjižnične dejavnosti bi bilo potrebno zagotoviti posebna razvojna sredstva in omogočiti prebivalcem na nivoju celotne Slovenije enake možnosti in demokratičen dostop do informacij ter storitev knjižnic.

Čeprav *Zakon o knjižničarstvu* in *Pravilnik, 2003* izvajanje posebnih nalog OOK dokaj jasno in natančno definirata, je v naši knjižnični praksi še dovolj nejasnosti in neusklajenosti, ki se kažejo v izjavah in mnenjih posameznih knjižničnih delavcev, še bolj pa pri praktičnem izvajanju oziroma neizvajanju nalog OOK. Oba dokumenta v praksi tudi nista izpolnila vseh določb in pričakovanj: nista utrdila knjižničnega sistema in enakomernega razvoja ter pravice prebivalcev do demokratičnega dostopa do knjižničnih storitev in informacij, saj mehanizmi, ki naj bi zagotavljali enotno delovanje za njegov usklajen razvoj in učinkovito pretočnost in dostopnost informacij, niso bili vzpostavljeni v celoti:

- še vedno ni dosežen minimalni pogoj knjižnične zbirke in prirasta knjižničnega gradiva na Štajerskem območju,
- strokovna pomoč ne temelji na izvedenih analizah območij, ker te še niso bile opravljene,
- koordinacija zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva po območjih OOK je usmerjena v izvajanje domoznanske dejavnosti in digitalizacije,
- usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja je naloga, na kateri ni dovolj poudarka,
- kadri niso zaposleni v številu, kot jih predpisuje pravilnik,
- ministrstvo pristojno za kulturo ne prispeva dovolj proračunskih sredstev za izvajanje posebnih nalog območnih knjižnic za zagotavljanje vsaj treh strokovnih delavcev z najmanj univerzitetno izobrazbo in ustreznimi izkušnjami.

V nadaljnjem razvoju bo zato potrebno realizirati *Strategijo splošnih knjižnic do 2020*, in sicer tako v zakonodaji kot v praksi zastaviti smiselne strateške cilje in redefinirati organiziranost ter izvajanje posebnih nalog OOK, ki bodo v dobrobit vseh udeležencev v sistemu in bo predvsem končni uporabnik čutil korist. Za pripravo dokumenta naj bi ravnateljica NUK imenovala delovno skupino.

Prispevki *Analize stanja knjižnične dejavnosti po območjih za leto 2009, 2010* (Bon, 2011) in *Analiza opreme IKT* (Bon, 2013), ki jih je izdelal NUK ter *Raziskava med strokovnimi delavci na temo izvajanja posebnih nalog OOK: zaključno poročilo* (2013) so pokazali na določene probleme in še nerealizirane naloge.

Delovanje OOK ni zmanjšalo razlik v razvitosti med knjižničnimi območji v Sloveniji. Za to bi bilo potrebno zagotoviti dodatna sredstva (s strani države za zmanjševanje razlik med razvitostjo območij v Sloveniji). OOK in OK še vedno niso povsod partnersko dovolj povezane, ker se OK še vedno počutijo ogrožene, namesto da bi izkoristile partnersko sodelovanje in racionalen način organiziranja (npr. od nabave, obdelave pa vse do hranjenja in dajanja knjižničnih zbirk v uporabo). Izvajanje posebnih nalog OOK še vedno različno pojmujejo, ostaja tudi razdrobljeno in se različno izvaja. Odvisno je od ustreznosti kadrovske zasedbe in tudi od števila osrednjih knjižnic na posameznem območju OOK.

V okviru sedaj razpoložljivih sredstev država še ne more v celoti zagotavljati financiranja izvajanja posebnih nalog, saj je predvideno, da bi se lahko vse izvajale le, če bi bili za vsako nalogo na voljo tudi

sredstva za zaposlitev ustreznih kadrovskih virov⁵⁴. Sredstva s strani pristojnega ministrstva so v poročevalskem obdobju lahko obsegala višino do dveh zaposlenih in s tem primerno realizirano izvedbo nalog z 1,25 do 2 zaposlenimi strokovnimi delavci, namesto s pravilnikom določenih treh na knjižnico, kolikor jih za izvajanje vseh štirih zakonsko predpisanih nalog določa *Pravilnik, 2003*. OOK nimajo vsega ustreznega kadrovskega potenciala, ne ustrezno kadrovske sistemiziranih delovnih mest⁵⁵ niti strokovne usposobljenosti glede na priporočila strokovnih izhodišč za usmerjanje svetovalnega dela svetovalnih služb v OOK (*Svetovalno delo, 2012*). V času krize ter posledičnih ukrepov se pojavlja trend upadanja zaposlenih tudi v OOK (npr. ne nadomeščanje delavcev ob odhodu v pokoj ali odhodu na druga delovna mesta, ne nadomešča se vedno porodniških in bolniških odsotnosti, kar ne velja za zaposlene za izvajanje posebnih nalog OOK, ki so financirani programsko). Rast prihodkov knjižnic ter rast sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK smo beležili do leta 2009, sledila je stagnacija in z letom 2010 že zmanjševanje sredstev.

OOK med sabo sodelujejo na različnih področjih knjižnične dejavnosti. Oblikovane so bile delovne skupine strokovnjakov iz OOK in NUK, ki so združili svoje znanje in v sodelovanju sooblikovali različne potrebne smernice in strokovne podlage ter izhodišča. Z oblikovanjem splošnih strokovnih stališč je nakazana smer za usklajeno delovanje splošnih knjižnic.

OOK so prejemale sredstva za nakup gradiva za potrebe izvajanja prve posebne naloge, poleg tega so od NUK prejemale obvezni izvod vseh izdanih publikacij, financiranih iz javnih virov.

NUK je kadrovske podhranjen za izvajanje svetovanj na različnih vsebinskih segmentih dela, ki ga morajo zakonsko opravljati splošne knjižnice in zato niso pripravljena še vsa potrebna strokovna izhodišča. Vloga koordinatorja OOK v NUK-u je omejena na koordinacijo in svetovanje, orodij za preverjanje uresničevanja dogovorjenih ciljev in izvajanja posebnih nalog ni, kljub sklepu Strokovne komisije za kulturo na Ministrstvu za kulturo v letu 2011.

Kontrola izvajanja nalog ni zakonsko opredeljena.

Strategija razvoja informacijske družbe v Republiki Sloveniji si2010 (2007) v poglavju 7.4 *E-kultura* poudarja nujnost zagotavljanja razvoja in široke dostopnosti digitalnih kulturnih vsebin Slovenije kot osnovo za prepoznavnost Slovenije v svetu, ustvarjanje dodane vrednosti v kulturi ter z njo povezanimi kulturnimi industrijami in prispevek k znanju za večjo kakovost življenja.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017, ki jo je Državni zbor sprejel koncem novembra 2013, je med drugim izpostavila, da je temeljno poslanstvo splošnih knjižnic postati središča za neomejeno dostopnost knjižničnega gradiva in informacij. Opredelila je, da morajo knjižnice še povečati svojo aktivno vlogo pri vseživljenjskem razvijanju bralne kulture, demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe ter da morajo pri ponudbi virov in storitev slediti trendom razvoja sorodnih knjižnic v svetu in potrebam sodobnih uporabnikov (npr. izposoja e-knjig). Družbeno prepoznavnost knjižnic, kakovost in dostopnost splošne knjižnične dejavnosti bo potrebno povečati kljub dobrim rezultatom javnomnenjske raziskave in ugotovljenemu dobremu javnemu mnenju o dobri razvitosti splošnih knjižnic ter njihovi družbeni prepoznavnosti kot uspešnih kulturnih institucij⁵⁶, skladno z usmeritvami *Manifesta o splošnih knjižnicah 1994* (posodobljen 2009), *IFLA UNESCO standardov za splošne knjižnice* ter slovenskih *Standardov za splošne knjižnice* in *Strategije razvoja splošnih knjižnic 2013-2020*. Izpostavljeno je bilo, da bodo izboljšave dosežene s prenovo poslovnega modela delovanja splošnih knjižnic, še zlasti z vpeljavo skupnih storitev, povezovanjem

⁵⁴ T. Likar, osebna komunikacija, 23. 4. 2010.

⁵⁵ Še vedno je največja ovira v človeških virih – kadri niso zaposleni v obsegu, kot ga predpisuje *Pravilnik o OOK* (2003), po posameznih območnih knjižnicah pa nekateri koordinatorji opravljajo to delo poleg ostalega dela iz redne dejavnosti območne knjižnice. Na Gorenjskem območju še nimajo svojega informatika in tako izvajanje posebnih nalog ne more biti zadovoljivo.

⁵⁶ Javnomnenjska telefonska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic v Republiki Sloveniji (Maribor: Interstat d.o.o., 2011).

strokovnih dejavnosti, uvajanjem novih ali izboljšanih knjižničnih storitev ter z boljšim dostopom do knjižničnega gradiva in informacij v klasični in elektronski obliki. Ob tem je bilo poudarjeno, da je nujen tudi nadaljnji razvoj izvirnih in prevedenih računalniških orodij, ki bodo omogočala boljšo dostopnost digitalnih kulturnih vsebin prebivalcem Republike Slovenije in tudi zainteresiranim uporabnikom od drugod. Ugotovljeno je bilo, da bomo **k uresničitvi načrtovanega in k boljšim pogojem za zagotavljanje nadaljnjega razvoja knjižnične dejavnosti morali prispevati tudi z boljšo območno povezanostjo splošnih knjižnic.**

Ugotavljamo, da:

- je sprejet *Pravilnik, 2003*;
- so podpisane pogodbe z 10 knjižnicami;
- poteka financiranje zakonsko določenih nalog.

Pričakovani učinki:

- Resolucija predvideva postopnost uvajanja;
- to velja tako za državo kot OOK.

Glede na stanje in izvajanje posebnih nalog OOK so bili v predhodnem poročilu navedeni problemi in dileme, za katere v tem poglavju opredeljujemo že uresničene izboljšave.

Predlogi poročila 2007-2009⁵⁷ (realizacija):

1. Predlagamo ustanovitev delovne skupine za pripravo sprememb *Pravilnika, 2003* UL RS 88/03 (nerealizirano)

Delovna skupina je bila imenovana na sestanku direktorjev OOK 12. 3. 2010, in sicer je bil sprejet sklep: »MK pripravi predlog spremembe *Pravilnika, 2003*, in sicer na podlagi pisnih pripomb (23. 4. rok za predloge za spremembe pravilnika, sledi sestanek sredi maja). Pripombe knjižnice posredujejo pisno na MK Tatjana Likar. Imenovana je delovna skupina: Tatjana Likar, Vilijem Leban, Matjaž Neudauer, Milena Bon«. Koordinatorica je OOK pozvala, da na pristojno ministrstvo posredujejo predloge. Predloge so posredovali: NUK/Cezar, OOK Ptuj in Koper. Zato smo na naslednjem sestanku direktorjev OOK 12. 10. 2010 »določili nov rok za posredovanje pripomb – 10. 1. 2011, v načrt za delo 2011 se vključi uveljavitev sprememb. Knjižnice pošljejo pripombe uradno na Ministrstvo za kulturo, lahko tudi po elektronski pošti na: gp.mk@gov.si«.

Delovna skupina se je sestala in obravnavala pripombe. Dogovorili smo se, da pisno posredujejo pripombe še OOK Kranj. Do realizacije ni prišlo in zato je delovna skupina prenehala z delom.

2. Ministrstvo za kulturo popravi obrazce za poročanje in jih uskladi z obrazci za program. Na podlagi le-teh organiziramo izobraževanje OOK za poročanje in s tem zagotovimo enotno poročanje (realizirano)

Predlog smo realizirali z oblikovanjem delovne skupine in s pripravo novih obrazcev tako za program kot za poročilo. Obrazci so bili prilagojeni *Pravilniku, 2003*.

3. Sprotno obveščanje nacionalne knjižnice s strani OOK o izvajanju posebnih nalog na območjih (vabila, zapisniki sestankov ...) (delno).

Sprotno obveščajo nacionalno knjižnico o izvajanju posebnih nalog z območij le nekatere OOK (Celje, Novo mesto, Maribor, Koper).

4. Programe in poročila s prilogami posredujejo OOK v elektronski in pisni obliki s podpisom odgovorne osebe na Ministrstvo za kulturo, hkrati pa tudi NUK do predpisanega roka oddaje (delno).

Programe in poročila s prilogami posredujejo OOK v elektronski in pisni obliki s podpisom odgovorne osebe na Ministrstvo za kulturo, nacionalni knjižnici pa jih posreduje MK po predpisanem roku oddaje.

⁵⁷ Bon, M., Karun, B. in Vodeb, G. (2010). Izvajanje dejavnosti posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročilo za obdobje 2007 – 2009. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, str. 42-46.

5. NUK - izdela triletna poročila o izvajanju dejavnosti posebnih nalog OOK (delno).

NUK je izdelal dve triletni poročili in pričujoče štiriletno.

6. OOK izdelajo analize svojih območij in posledično planirajo razvoj na območjih (OOK v sodelovanju z nacionalno knjižnico)(delno).

Narejenih je bilo nekaj analiz (analiza knjižnične mreže Obalno-kraškega območja in nekaj drugih krajših analiz). V poročevalskem obdobju so OOK naredile 42 analiz, in sicer stanja razvitosti knjižnične dejavnosti, razvojnih potreb glede informacijske tehnologije, računalniških sistemov in digitalizacije na območjih OOK, za kar so porabili 1.949 ur (več v Tabela 20).

7. Metodologijo poročanj in analiz določi Ministrstvo za kulturo, OOK in nacionalna knjižnica v skupnem dogovoru (realizirano).

Metodologija poročanj je bila izvedena. Metodologija analiz območij OOK je predvidena v obdobju od leta 2014.

8. OOK izdelujejo analize okolja na območju na tri leta (gospodarska, socialna, človeški viri...). Vsaka OOK izdela analizo makro in mikro okolja s knjižnicami območja, da proučijo potrebe uporabnikov svojega območja in svoje potencialne uporabnike. Na podlagi izsledkov izdelajo strateške načrte razvoja območja, dokument nabavne politike OOK za zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij, ki bo upošteval potrebe okolja... (nerealizirano)

Izvedba je predvidena v obdobju od leta 2014 naprej.

9. OOK okrepijo promocijo elektronskih informacijskih virov, njihove uporabe tudi z dostopom na daljavo (realizirano).**10. OOK povečajo obseg in kvaliteto izobraževanja za uporabo elektronskih informacijskih virov tako strokovnih delavcev osrednjih knjižnic kot tudi uporabnikov (realizirano).**

OOK so s 1. 7. 2011 uredile dostop na daljavo do podatkovnih zbirk preko NUK (8) in same (2) ter izvajale izobraževanja knjižničarjev in uporabnikov za uporabo podatkovnih zbirk z dostopom na daljavo (projekt Rastem z e-viri) v NUK, OOK in v knjižnicah na območju. Dostop so promovirale na spletnih straneh, v medijih, preko plakatov (velja za točki 9. in 10.).

11. OOK naredijo letno evalvacijo uporabe elektronskih informacijskih virov (nerealizirano).

Letno statistiko uporabe podatkovnih zbirk posreduje NUK 8 OOK, ki so uredile dostop na daljavo preko NUK (razen Celje in Kranj). Letne evalvacije uporabe OOK v poročilih niso navajale.

12. Nacionalna knjižnica pripravi smernice za svetovalno delo v OOK ter pripravi program usposabljanja za svetovalno delo (realizirano).

Skladno z 8. členom *Pravilnika, 2003* (Uradni list RS št. 88/03) je CeZaR pri NUK koordiniral pripravo strokovnih izhodišč za usmerjanje svetovalnega dela svetovalnih služb v osrednjih območnih knjižnicah.

13. OOK naredijo analize stanja knjižnične dejavnosti v regiji (statistični podatki, mreža, problematika, načrti, projekti...) vsako leto (realizirano?).

OOK so v poročilih o izvedbi programa poročale, da so analize izvajale (več o tem Tabela 20: Analize, 2010-2013).

14. OOK naredijo popise stanja IKT v regiji - vsako leto (realizirano).

OOK so v letu 2010 izvedle popis opreme IKT po posameznih knjižnicah na svojem območju in pripravile analize stanja opreme IKT na posameznih območjih za to leto. Z zbranimi podatki je CeZaR pri NUK pripravil analizo stanja opreme IKT na ravni države in članek smo objavili v reviji Knjižnica⁵⁸. Ugotovili pa smo tudi, da bi vsako leto popis vzel preveč časa in da se nekateri podatki zbirajo vsako leto s statističnim vprašalnikom (BibSiSt, žal ne na nivoju organizacijskih enot).

15. OOK krepijo projektno povezovanja knjižnic na območju in med območji (različno po območjih OOK).

OOK so izvajale projekte: v okviru območja, med OOK in na nacionalnem nivoju (več v poglavju 4.2.2 Projekti, sodobne informacijske storitve za uporabnike in sodelovanje).

⁵⁸ Bon, M. (2013). Informacijsko-komunikacijska (IKT) oprema v splošnih knjižnicah: popis za leto 2010 in analiza stanja na območjih glede na veljavna domača in tuja priporočila. Knjižnica, 57(2-3), 65-94.

16. OOK v sodelovanju z osrednjimi knjižnicami definirajo območja, ki ga pokrivajo s svojo domoznansko dejavnostjo, izdelajo analizo stanja, načrt obdelave (popisi), hranjenja in digitalizacije domoznanstva (prednostne liste gradiva, pomembnega za območje) - vsaka tri leta (realizirano in spremenjeno).

OOK so definirale območja, ki ga pokrivajo s svojo domoznansko dejavnostjo, skladno z razdelitvijo sistema OOK. Glede na predhodne načrte, da se popisi stanja izvajajo vsake tri leta, smo ugotavljali, da se v obdobju treh let situacija bistveno ne spreminja, zato smo obdobje podaljšali na pet let. Po popisu stanja konec leta 2009 je bila pripravljena analiza stanja, v letu 2013 tudi prenovljena metodologija za popis, vendar se za izvedbo popisa stanja na dan 31. decembra 2014 nismo odločili na podlagi sklepa direktorjev OOK na sestanku 27. 3. 2014, da zaenkrat popisa ne izvajamo.

Načrti obdelave, hranjenja in digitalizacije domoznanskega gradiva po posameznih OOK so razvidni v poglavju 4.3 KOORDINACIJA ZBIRANJA, OBDELAVE IN HRANJENJA DOMOZNANSKEGA GRADIVA.

17. nacionalna knjižnica izvede izobraževanje o usmerjanju izločenega (odpisanega) gradiva s svojega območja s ciljem povečanja kvalitete izvajanja naloge OOK (realizirano).

Nacionalna knjižnica je 17. 2. 2011 izvedla izobraževanje o obveznem izvodu, informiranju zavezancev za obvezni izvod, reklamiranju obveznega izvoda, normativni kontroli ter izločanju in odpisu knjižničnega gradiva (priprava seznamov za NUK).

18. glede na 19. člen *Pravilnika, 2003* in 27. člen *Zakona o knjižničarstvu* Ministrstvo za kulturo postopno zagotovi sredstva za zaposlitev ustrezno strokovno kvalificiranega kadra do leta 2015 (nerealizirano)

V obdobju 2010-2013 zahteva ni bila realizirana.

19. Nacionalna knjižnica dodatno zaposli strokovni kader glede na potrebe OOK (nerealizirano) ali 20. pripravi potrebna strokovna izhodišča (glede na potrebe OOK) v okviru posebnih projektov iz sredstev Ministrstva za kulturo (nerealizirano).

V obdobju 2010-2013 zahteva točk 19. in 20. ni bila realizirana.

8.2 VREDNOTENJE USPEŠNOSTI IZVAJANJA NALOG OOK

Za merjenje uspešnosti razvoja območij smo v predhodnem poročilu (2007-2009) predlagali nekaj kazalcev uspešnosti izvajanja posebnih nalog OOK glede na posamezno nalogo.

Kazalci uspešnosti izvajanja posebnih nalog OOK

1. naloga

- ***prirast enot gradiva na 1.000 prebivalcev (nakup in obvezni izvod skupaj)***

Prirast ni dosegel določil 11.a člena *Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*, in sicer, da OOK letno dopolnjuje knjižnično zbirko z najmanj 14 enotami gradiva na 1.000 prebivalcev, kar vključuje tudi obvezni izvod. V obdobju od 2010 do 2013 je vsako leto manj OOK, ki so dosegale minimalni pogoj. Leta 2013 je bil minimalni pogoj na nivoju Slovenije dosežen 95 %. Dosegle so ga OOK Koper (157 %), Murska Sobota (178 %), Nova Gorica (142 %), Ptuj (215 %) in Ravne (375 %) (glej poglavje 4.1.2.2 Prirast knjižničnega gradiva OOK iz naslova izvajanja prve posebne naloge (nakup, obvezni izvod).

- ***delež prebivalcev širšega območja v članstvu OOK***

Kazalec, najmanj 20 % uporabnikov s širšega območja, kot ga določa *Pravilnik, 2003*, ni bil dosežen na nobenem območju OOK. Spremenjena je bila tudi metodologija (4.1.3 Uporabniki in posredovanje gradiva).

- ***delež vsega izposojenega gradiva uporabnikom širšega območja na prebivalca širšega območja***

Kazalec, da OOK uporabnikom širšega območja posreduje najmanj 20 % vsega izposojenega gradiva, je bil dosežen samo v OOK Murska Sobota (vsa štiri leta), v letu 2010 pa tudi v OOK Ravne in Ljubljana. Spremenjena je bila tudi metodologija (4.1.3 Uporabniki in posredovanje gradiva).

- ***število dostopov do elektronskih virov, dostopnih na daljavo za člane območja***

Od vzpostavitve dostopa do podatkovnih zbirk 1. julija 2011 preko NUK za 8 območij OOK (glej poglavje 4.1.3 Uporabniki in posredovanje gradiva) je število prijav vsako leto naraščalo, in sicer za 38 % od 15.574 v letu 2012 do 21.502 v letu 2013, če zanemarimo podatke prvega pol leta uporabe.

2. naloga

- **svetovalno delo za osrednje knjižnice območja (število različnih tematskih svetovanj, število izvedenih različnih oblik svetovanja: tel., e-pošta, obisk, v povezavi s katero nalogo je bila izvedena, obseg svetovalnega dela - ure)**

Glede na podatke iz poročil posameznih OOK število tematskih svetovanj in obseg svetovalnega dela raste. V letu 2011 je bilo na območju celotne Slovenije izvedenih 150 svetovanj na različne teme s področja svetovanja, 191 svetovanj v letu 2012 in 247 svetovanj v letu 2013. Obseg dela, porabljen za tematska svetovanja, je v letu 2011 obsegal 3.313 ur, v letu 2012 3.291 ur, v letu 2013 pa 3.681 ur (Tabela 14). OOK izvajajo različne oblike tematskega svetovanja, število se večja, večja se tudi število ur namenjenih svetovanju.

- **strokovno usposabljanje zaposlenih iz knjižnic na območju (število izvedenih različnih izobraževalnih oblik: delavnice, predavanja in v povezavi s katero nalogo je bila izvedena, število udeležencev izobraževalnega programa, obseg izobraževalnega programa - ure)**

Glede na poročila OOK število strokovnih usposabljanj zaposlenih v knjižnicah na območju raste. V letu 2011 je bilo na območju celotne Slovenije izvedenih 50 izobraževanj, 115 izobraževanj v letu 2012 in 222 izobraževanj v letu 2013. Časovni obseg izobraževalnih programov je obsegal 291 ur v letu 2011, 371 ur v letu 2012 in 506 ur v letu 2013. OOK izvajajo različne izobraževalne oblike za zaposlene v osrednjih knjižnicah na območju. Primerjava podatkov kaže letno rast izobraževanj in števila ur, namenjenih svetovanju. V zadnjem letu poročevalskega obdobja so zmanjšana sredstva za zunanje izvajalce izobraževanj. Izobraževanja izvajajo zaposleni v OOK (glej poglavje 3.5.4 ŠTEVILO UR IZOBRAŽEVANJ in 3.5.5 SREDSTVA ZA IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH).

- **razvoj novih knjižničnih storitev na območju**

Nove knjižnične storitve nastajajo v okviru projektov (med posameznimi OOK ali na nacionalnem nivoju). Izpostavimo lahko najpomembnejše: Album Slovenije, ki je bil razvit na spletnem portalu Kamra, dobreknjige.si, spletni biografski leksikoni po območjih (sredstva so zagotovile OOK in OK) ...

3. naloga

- **število objavljenih digitalnih dokumentov z metapodatki na dLib.si za območje**
- **število objavljenih digitalnih dokumentov z metapodatki na KAMRI za območje**

Število objavljenih digitalnih dokumentov tako na dLib.si kot na Kamri je do leta 2013 rastlo. Z letom 2013 pristojno ministrstvo ni več podpiralo stroškov digitalizacije z zunanjimi izvajalci in zato je prirast objavljenih digitalnih dokumentov z metapodatki na dLib.si močno upadel. Knjižnice so projekte digitalizacije izvajale izključno z lastnimi sredstvi. Prirast na spletnem portalu Kamra se je povečeval, kar je razvidno iz poglavja 4.2.2.1.1 Spletni portal KAMRA (www.kamra.si).

- **prirast domoznanskega gradiva (upoštevajo se tudi bibliografsko obdelane enote na sekundarnem nivoju, npr. članki)**

Kazalec je NUK/CeZaR v statistične meritve BibSiSt uvrstili v letu 2012, zato podrobnejše analize nismo izvedli.

4. naloga

- **število prejetega izločenega (odpisanega) gradiva, usmerjenega v NUK, knjižnicam na območju, drugim knjižnicam in ustanovam**

Število izločenega (odpisanega) gradiva na seznamih iz OK po območjih OOK v obdobju 2010 do 2013 je 54.273 enot. Zmanjševanje sredstev za nakup gradiva je tudi eden izmed razlogov, da so OOK na nekaterih območjih spodbujale knjižnice k sistematičnemu pregledu svojih knjižničnih zbirk in v štirih letih so skupaj odpisali 54.273 enot knjižničnega gradiva. Seznane odpisov so knjižnice posredovale tako v NUK kot svojim OOK. Prikaz podatkov števila odpisanega gradiva po območjih OOK po letih je prikazan v tabeli (Tabela 23) in na sliki (Grafikon 54).

Kader

- **število zaposlenih z ustrezno strokovno kvalifikacijo za izvajanje posebnih nalog OOK (EPZ)**

V obdobju od 2010 do 2013 so imele knjižnice možnost pridobiti sredstva za strokovne delavce v višini do 2 EPZ, kar pomeni, da so lahko sorazmerno povečale izvajanje nalog, še vedno pa ni izpolnjen pogoj iz *Pravilnika, 2003* (vsaj trije strokovni delavci).

8.3 PREDLOG SPREMEMB

Na podlagi Strategije splošnih knjižnic in dveh izvedenih delavnic za pripravo strategije OOK do 2020 ter sklepa na sestanku direktorjev OOK (27. 3. 2014), da ne potrebujemo posebne strategije OOK glede na to, da obstaja že *Strategija splošnih knjižnic do 2020* ter da ima pristojno ministrstvo svoje poglede na delovanje OOK in podpira optimizacijo delovnih procesov v SK (skupna nabava, obdelava...), predlagamo spremembe nalog OOK, kot so jih v štirih strateških področjih pripravili udeleženci delavnic (izvedbi delavnic 12. 12. 2013 in 17. 4. 2014). Za pripravo sprememb nalog predlagamo imenovanje delovne skupine s strani ravnateljice NUK. Naloga skupine bo priprava predlogov sprememb in njihovo predstavitev Ministrstvu za kulturo, ki lahko na podlagi utemeljitev pripravi spremembo zakonodaje.

Tabela 27: Izvajanje posebnih nalog OOK na domačih straneh OOK (stanje 1. 6. 2014)

Števil OOK*	Osrednje območne knjižnice (naziv in sedež)	Spletni naslovi
		na domačih straneh OOK
1.	Osrednja knjižnica Celje CELJE	http://www.ce.sik.si/ (1.) http://www.ce.sik.si/index.php/obmocno/osrednja-obmocna-knjiznica (2.) http://www.ce.sik.si/index.php/o-nas/o-knjiznici/nabava-knjiznicnega-gradiva (3.) http://www.ce.sik.si/images/seznam_sredstva_ook-za-letu-2013.pdf (4.) http://www.ce.sik.si/index.php/podatkovne-zbirke-z-dostopom-na-daljavo (5.)
2.	Osrednja knjižnica Srečka Viharja, Koper KOPER	http://www.kp.sik.si/ (1.) http://www.kp.sik.si/node/4568 (2.) http://www.kp.sik.si/files/letni%20na%C4%8Drt%20nakupa%202014.pdf (3.) http://www.kp.sik.si/files/KNJI%C5%BDNI%C4%8CNO%20GRADIVO%20OBMO%C4%8CNOST%202012.pdf (4.) http://www.kp.sik.si/sl/node/94 (5.)
3.	Mestna knjižnica Kranj KRANJ	http://www.mkk.si/ (1.) http://www.mkk.si/spoznajte-knjiznico/o-knjiznici/osrednje-obmocne-knjiznice/ (2.) http://www.mkk.si/spoznajte-knjiznico/poslovanje/nabavna-politika/ (3.) http://www.mkk.si/wp-content/uploads/2013/03/Seznam-kupljenega-gradiva-s-sredstvi-MK-v-letu-2013.html (4.) http://www.mkk.si/category/e-viri/ (5.)
4.	Mestna knjižnica Ljubljana LJUBLJANA	http://www.mklj.si/ (1.) http://www.mklj.si/o-nas/obmocnost (2.) http://www.mklj.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (3.) http://www.mklj.si/gradivo/novosti (4.) http://www.mklj.si/gradivo/elektronske-podatkovne-zbirke (5.)
5.	Mariborska knjižnica MARIBOR	http://www.mb.sik.si/ (1.) http://www.mb.sik.si/seznam.asp?lang=sl&str=737 (2.) http://www.mb.sik.si/datoteke/struktura/Letni%20nacrt%20nakupa%20gradiva%202014.pdf (3.) http://www.mb.sik.si/datoteke/struktura/Seznam_gradivo_za_OOK_2013.pdf (4.) http://www.mb.sik.si/vsebinske.asp?lang=sl&str=4 (5.)
6.	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota MURSKA SOBOTA	http://www.ms.sik.si/ (1.) http://www.ms.sik.si/o-nas/ook/ (2.) http://www.ms.sik.si/ezbirka/datoteke/ (3. In 4.) http://www.ms.sik.si/podatkovne-zbirke (5.)
7.	Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica NOVA GORICA	http://www.ng.sik.si/ (1.) http://www.ng.sik.si/o-knjiznici/obmocnost (2.) http://www.ng.sik.si/o-knjiznici/poslovanje (3. In 4.) http://www.ng.sik.si/e-viri/knjiznica-ponuja (5.)
8.	Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto NOVO MESTO	http://www.nm.sik.si/si/ (1.) http://www.nm.sik.si/si/knjiznica/osrednja_knjiznica/ (2. in 4.) http://www.nm.sik.si/media/pdf/knjiznica/2013/LETNI_NACRT_NAKUPA_za_2014.pdf (3.) http://www.nm.sik.si/si/eknjiznica/ (5.)
9.	Knjižnica Ivana Potrča Ptuj PTUJ	http://www.knjiznica-ptuj.si/ (1.) http://www.knjiznica-ptuj.si/?mdl=page&page_id=24 (2.) http://www.knjiznica-ptuj.si/uploads/File/Letni_nacrt_nakupa_2014.pdf (3.) http://www.knjiznica-ptuj.si/?mdl=page&page_id=29&subpage_id=215 (4.) http://www.knjiznica-ptuj.si/?mdl=page&page_id=26&subpage_id=81 (5.)
10.	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika RAVNE na Koroškem	http://www.rav.sik.si/ (1.) http://www.rav.sik.si/knjiznica/osrednje_obmocne_knjiznice/ (2.) http://www.rav.sik.si/informacije/kijz/programski_dokumenti/letni%20na%C4%8Drti%20za%20nakup%20gradiva/ (3.) http://www.rav.sik.si/informacije/gradivo%20iz%20sredstev%20MK/ (4.) http://www.rav.sik.si/e_knjiznica/elektronski_viri/ (5.)

Vir podatkov: spletne strani knjižnic (OOK)**Legenda:** 1. spletni naslov knjižnice (OOK)

2. informacije o izvajanju posebnih nalog OOK

3. letni načrt nakupa gradiva

4. seznam nakupa iz sredstev za izvajanje posebnih nalog OOK

5. elektronski viri

Tabela 28: Izvajanje posebnih nalog OOK v ustanovitvenih aktih (stanje 1. 6. 2014)

Števílo OOK*	Osrednje območne knjižnice (naziv in sedež)	UL RS
		ODLOK
1.	Osrednja knjižnica Celje CELJE	Uradni list RS, št. 44/2012 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi JZ Osrednja knjižnica Celje, Stran 4529) Uradni list RS, št. 108/2008 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi Javnega zavoda Osrednja knjižnica Celje, Stran 14294) Uradni list RS, št. 82/2004 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Osrednja knjižnica Celje, Stran 9943) 5. člen
2.	Osrednja knjižnica Srečka Viharja, Koper KOPER	Uradni list RS, št. 35/2009 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, Stran 4943) Uradne objave občin Ilirska Bistrica, Koper, Piran, Sežana (2/2004) (Odlok o ustanovitvi Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper) 7. člen
3.	Mestna knjižnica Kranj KRANJ	Uradni list RS, št. 80/2013 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Mestna knjižnica Kranj, Stran 8959) Uradni list RS, št. 53/2011 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Mestna knjižnica Kranj (uradno prečiščeno besedilo), Stran 7377) 5. člen
4.	Mestna knjižnica Ljubljana LIUBLJANA	Uradni list RS, št. 105/2008 (Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o ustanovitvi javnega zavoda Mestna knjižnica Ljubljana, Stran 13923) Uradni list RS, št. 30/2008 (Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Mestna knjižnica Ljubljana, Stran 2803) 7., 8., 15. člen
5.	Mariborska knjižnica MARIBOR	MUV, št. 17/str. 619 (2009) (Odlok o spremembi odloka javnega zavoda Mariborska knjižnica) 5., 9. člen MUV, št. 16/str. 431 (2006) MUV, št. 8/str. 100 (2005)
6.	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota MURSKA SOBOTA	Uradni list RS, št. 118/2008 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda osrednje splošne knjižnice Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Stran 15728) Uradni list RS, št. 83/2003 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda osrednje splošne knjižnice Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Stran 12261) 7., 28. člen
7.	Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica NOVA GORICA	Uradni list RS, št. 99/2011 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Stran 13165) Uradni list RS, št. 49/2005 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Stran 4924) 9. člen
8.	Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto NOVO MESTO	Uradni list RS, št. 43/2013 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto (uradno prečiščeno besedilo) (UPB1), Stran 5075) 6., 7., 32. člen
9.	Knjižnica Ivana Potrča Ptuj PTUJ	Uradni list RS, št. 102/2009 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Stran 13916) Uradni list RS, št. 9/2004 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Stran 1065) 6., 42. člen
10.	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika RAVNE na Koroškem	Uradni list RS, št. 26/2014 (Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, Stran 3172) 2. člen Uradni list RS, št. 96/2002 (Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, Stran 10599)

Legenda: 1. UL RS, št. in odlok (spletni naslov)

2. členi glede OOK

9 ZAKONSKE PODLAGE, STROKOVNA PRIPOROČILA IN DRUGI VIRI

1. *BibSiSt Online. Statistični podatki o knjižnicah*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>
2. *BibSiSt Online. Kazalci uspešnosti - splošne knjižnice*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/kazalci/index.php>
3. Bon, M. (2013). Informacijsko-komunikacijska (IKT) oprema v splošnih knjižnicah: popis za leto 2010 in analiza stanja na območjih glede na veljavna domača in tuja priporočila = Information and Communication Technology (ICT) in Public Libraries: the Analysis of a Survey. *Knjižnica*, 57(2-3), 65-94.
4. Bon, M. (2013). Od vizije do strategije 2003-2013: deset let osrednjih območnih knjižnic = From vision to strategy 2003-2013: ten years of regional libraries. V: *Knjižničarski izzivi: vizija, strategija, taktika*. Kongres Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Laško, 17.-19. oktober 2013. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Str. 127-159.
5. Bon, M. (2013). *Osrednje območne knjižnice: 2003-2013*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
6. Bon, M. (2011). *Osrednje območne knjižnice in stanje knjižnične dejavnosti po območjih OOK v letu 2010*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Bon, M. in Trplan, B. (2014). *Osrednje območne knjižnice: stanje knjižnične dejavnosti po območjih OOK v letu 2013: domoznastvo*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
8. Bon, M. (2012). *Osrednje območne knjižnice: stanje knjižnične dejavnosti po območjih OOK v letu 2011: svetovalno delo območnih knjižnic*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
9. Bon, M. (2011). Splošne knjižnice po knjižničnih območjih v letu 2009. *Knjižnica*, 55(2-3), 203-222. Dostopno na spletnem naslovu: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K1123/Bon.pdf>
10. Bon, M. (2011). Splošne knjižnice po knjižničnih območjih v letu 2010 = Public libraries by library regions in 2010. V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje: zbornik referatov= Library: open space for dialogue and knowledge: proceedings*, Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Maribor, 20.-22. oktober 2011 = Professional Conference of Slovenian Library Association, Maribor, October 20-22, 2011 (str. 171-196). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
11. Bon, M., Gujtman, M. in Oder, I. (2012). *Svetovalno delo območnih knjižnic: strokovna izhodišča za usmerjanje svetovalnega dela svetovalnih služb v območnih knjižnicah*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/files/Svetovalno%20delo%20obmocnih%20knjiznic.pdf>
12. Bon, M., Karun, B. in Vodeb, G. (2010). *Izvajanje dejavnosti posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročilo za obdobje 2007 – 2009*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/files/OOK_2007-2009_porocilo%20o%20izvajanju%20dejavnosti.pdf
13. *Center za razvoj knjižnic – CeZaR*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/>
14. *Digitalna knjižnica Slovenije (dLib.si)*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://dlib.si/>
15. *Dobreknjige.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dobreknjige.si/>
16. Festival domoznastva (2009). *Smernice delovnih skupin za domoznastvo osrednjih območnih knjižnic z analizo vprašalnika o stanju domoznastva v slovenskih splošnih knjižnicah in UKM za leto 2007*. [tudi] Domfest. 1. festival domoznastva, Koper, 15. maj 2009; [glavni urednik Peter Štoka]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CLMMARRZ/>
17. *Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.ng.sik.si/>
18. *Internet Manifesto 2014*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.ifla.org/publications/node/224>

19. IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah (2002). *Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Str. 69–71.
20. IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice (2002). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
21. Karun, B. in Kodrič-Dačić, E. (2007). *Izvajanje koordinacije in posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic v obdobju 2003-2006*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/files/Analiza%20OOK%202003-2006.pdf>
22. *Knjižnica Ivana Potrča Ptuj*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.knjiznica-ptuj.si/>
23. *Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.nm.sik.si/si/>
24. Kodrič-Dačić, E. (2012). *Knjižnice in kulturna dediščina: problematika strokovnih definicij in aktualnih normativnih rešitev*. Dostopno na spletnem naslovu: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/knjiznice_in_kulturna%20dediscina.pdf
25. Kodrič-Dačić, E. (2007). Uvod v izgradnjo knjižničnih zbirk. *Knjižnica*, 51 (1). Str.89-112.
26. *Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.rav.sik.si/>
27. *Lyon Declaration on Access to Information and Development*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.lyondeclaration.org/>
28. *Lyonska deklaracija o dostopu do informacij in razvoja*. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zbds-zveza.si/?q=node3/lyonska_deklaracija
29. *Mariborska knjižnica*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mb.sik.si/>
30. Masten, A. (2013). *Kaj so spletni piškotki?: nova pravila pri spletni komunikaciji*. Dostopno na MMC RTV SLO/STA spletnem naslovu: <http://www.rtvlo.si/znanost-in-tehnologija/kaj-so-spletni-piskotki/311002>
31. *MATERIALNO varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji: ocena depojev v osrednjih območnih knjižnicah in Univerzitetni knjižnici Maribor = Preservation of library local history material in Slovenia : risk assessment of repositories in Slovenian central libraries and University of Maribor Library* (2012). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Sekcija za domoznanstvo in kulturno dediščino. (Zbirka Domfest ; 2).
32. *Mestna knjižnica Kranj*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mkk.si/>
33. *Mestna knjižnica Ljubljana*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mklj.si/>
34. *Narodna in univerzitetna knjižnica*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/nuk.asp>
35. *Navodila za ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika* (2012). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2012/Navodila%20za%20ugotavljanje%20lastnosti%20kulturnega%20spomenika.pdf>
36. *Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah* (2012). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2012/Navodila%20za%20strokovno%20obdelavo%20in%20hranjenje%20nacionalno%20pomembnega%20domoznanskega%20knji%C5%BEni%C4%8Dnega%20gradiva%20v%20splo%C5%A1nih%20knji%C5%BEnicah.pdf>
37. Novljan, S., Kodrič-Dačić, E. in Karun, B. (2006). *Slovenske splošne knjižnice danes: stanje, problemi, razvojni trendi: gradivo za razpravo v Nacionalnem svetu za knjižnično dejavnost*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. Dostopno na spletnem naslovu: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/SPL_stanje_2006.pdf
38. *Osrednja knjižnica Celje*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.ce.sik.si/si/>
39. *Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper = Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.kp.sik.si/>

40. Podatkovni portal SI-STAT. Dostopno na spletnem naslovu: <http://pxweb.stat.si/pxweb/dialog/statfile2.asp>
41. Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.ms.sik.si/>
42. Portal KAMRA: digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.kamra.si/>
43. Poslanstvo in vizija osrednjih območnih knjižnic (2008). Dostopno na spletnem naslovu: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/page.php?id=7&psid=9>
44. Pravilnik o hranjenju, uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij (2007). Uradni list RS, št. 90 (5. 10. 2007). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=82399#!/Pravilnik-o-hranjenju-uporabi-in-izlocanju-obveznih-izvodov-publikacij>
45. Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah (2003). Uradni list RS, št. 88 (11. 9. 2003). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200388&stevilka=4079> (Pravilnik, 2003).
46. Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). Uradni list RS, št. 73 (29. 7. 2003). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200373&stevilka=3540>
47. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2008, 2012). Uradni list RS, št. 70 (11. 7. 2008) in 80 (26. 10. 2012). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=87600> in <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110221#!/Pravilnik-o-spremembah-in-dopolnitvah-Pravilnika-o-pogojih-za-izvajanje-knjiznicne-dejavnosti-kot-javne-sluzbe>
48. Priročnik za izločanje in odpis gradiva (2001). Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica. Str. 9 in 11.
49. Rampih, S. (2010). *Nabavna politika v splošnih knjižnicah*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Str.9.
50. *Rastem s knjigo*. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.jakrs.si/rastem_s_knjigo/
51. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004–2007 /ReNPK0407/ (2004). Uradni list RS, št. 28 (25. 3. 2004). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200428&stevilka=1205>
52. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 /ReNPK0811/ (2008). Uradni list RS, št. 35 (9. 4. 2008). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200835&stevilka=1428>
53. Smernice za digitalizacijo knjižničnega gradiva (2010). Dostopno na spletnem naslovu: http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2010/pdf/smernice_za_digitalizacijo_koncna.pdf
54. Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015) (2005). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost RS. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/hitri_dostop/standardi_spl_k_sprejeti.pdf
55. Statistični urad RS. Ljubljana. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.stat.si/StatWeb/>
56. Strategija območne knjižnice 2008-2011 (2008). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: http://cezar.nuk.uni-lj.si/območne_knjižnice/pages/files/Cilji%2008-11%20SMART%20VSI.doc
57. Strategija trajnega ohranjanja digitalnih virov v Narodni in univerzitetni knjižnici 2012-2020 (2012). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-HPEWEXEN/?query=%27keywords%3dURN%3aNBN%3aSI%3aDOC-HPEWEXEN%27&pageSize=25>

58. Štoka, P. (2002). Popis stanja domoznanstva knjižničnih depojev v osrednjih območnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor. V: *Materialno varovanje knjižničnega domoznanskega gradiva v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Sekcija za domoznanstvo in kulturno dediščino.
59. Vsebinska in finančna poročila o izvajanju posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic: poročevalska leta 2010, 2011, 2012, 2013
60. *Zakon o elektronskih komunikacijah /ZEKom-1/* (2012). Uradni list RS, št. 109 (31. 12. 2012). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=111442&part=u&highlight=Zakon+o+elektronskih+komunikacijah+#!/Zakon-o-elektronskih-komunikacijah-%28ZEKom-1%29>
61. *Zakon o javnih financah /ZJF/* (1999). Uradni list RS, št. 79 (30. 9. 1999). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199979&stevilka=3758>
62. *Zakon o obveznem izvodu publikacij /ZOIPub/* (2006). Uradni list RS, št. 69 (3. 7. 2006). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200669&stevilka=2977>
63. *Zakon o knjižničarstvu /ZKnj-1/* (2001). Uradni list RS, št. 87 (8. 1. 2001). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200187&stevilka=4446>
64. *Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o elektronskih komunikacijah /ZEKom-1A/* (2013). Uradni list RS, št. 110 (27. 12. 2012). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=115694&part=u&highlight=Zakon+o+elektronskih+komunikacijah+#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvi-Zakona-o-elektronskih-komunikacijah-%28ZEKom-1A%29>
65. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o obveznem izvodu publikacij /ZOIPub-A/* (2009). Uradni list RS, št. 86 (30. 10. 2009). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=94363#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-Zakona-o-obveznem-izvodu-publikacij-%28ZOIPub-A%29>
66. *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo /ZUJIK/* (2002). Uradni list RS, št. 96 (14. 11. 2002). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200296&stevilka=4807>
67. *Zakon za uravnoteženje javnih financ /ZUJF/* (2012). Uradni list RS, št. 40 (30. 5. 2012). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201240&stevilka=1700>

10 PRILOGE

10.1 PRILOGA: Poročilo o dejavnostih za uporabnike s posebnimi potrebami, 2013

Center za razvoj knjižnic

DEJAVNOSTI ZA UPORABNIKE S POSEBNIMI POTREBAMI 2013: poročilo za MIZKŠ po območjih OOK

1. Celjsko območje

Novogradnje, adaptacije:

Na celjskem območju je v letošnjem letu dobila nove prostore krajevna enota knjižnice Slovenske Konjice v Zrečah, ki ima urejen dostop tudi za invalide.

Druge aktivnosti:

Izposoja zvočnih knjig je možna na celem območju.

Knjižnica Antona Sovreta Hrastnik

Možnost uporabe elektronske lupe.

Knjižnica Velenje

Dostava gradiva na dom - je namenjena vsem, ki zaradi invalidnosti, starosti ali težje bolezni s težavo pridejo do knjižnice.

Medobčinska splošna knjižnica Žalec

Branje ljudem s posebnimi potrebami – enkrat mesečno knjižnica organizira branje starejšim v Domu upokojencev Polzela.

Knjižnica Laško

Branje oskrbovancem v Domu starejših in dostava gradiva. V Radečah sodelujejo z Društvom invalidov in paraplegikov.

Osrednja knjižnica Celje

Knjižnica na obisku je posebna storitev, ki jo v Osrednji knjižnici izvajamo štirinajsto leto. Namenjena je tistim uporabnikom, ki zaradi starosti, invalidnosti ali dolgotrajne bolezni ne morejo sami obiskovati knjižnice. Sodelujemo z Društvom paraplegikov jugozahodne Štajerske, Domom za starejše občane Celje in nekaj individualnimi uporabniki. Gradivo pripeljemo na dom in v ustanove po predhodnem dogovoru. Prilagajamo se željam in potrebam ljudi, v pogovoru z njimi jim literaturo tudi svetujemo.

Biblioterapevtski program za osebe s težavami v duševnem zdravju je program, ki ga v OKC izvajamo drugo leto. Namen programa je povezovanje in sodelovanje z določenimi ustanovami, društvi in organizacijami (Ozara, Krizni center za mlade, Socio...), ki delujejo na področju reševanja problematike ljudi s posebnimi potrebami in težavami, izvajanje poslanstva splošne knjižnice (16. člen Zknj), okrepitev socialne vloge knjižnice, prispevati k izboljšanju kakovosti življenja ljudi in izkoristiti moč knjige v zdravilne namene in dobro posameznika. Program trenutno poteka samo na ŠENTU- Celeia (Slovensko združenje za duševno zdravje) v obliki bralnih ur in pogovorov o knjigi. Knjižničarja (ob pomoči terapevta) delata izključno na leposlovni literaturi, ki jo zelo dobro poznata, skupino spodbujata k pogovoru, podaji mnenj in podobno. V naslednjem letu bomo program razširili še na Krizni center za mlade.

Leposlovno gradivo za slepe in slabovidne. Že vrsto let posvečamo veliko pozornost nabavi zvočnega gradiva, ki smo mu namenili v oddelku za leposlovje tudi poseben prostor, prav tako v sistemu COBISS, kjer lahko izločimo poseben seznam zvočnih knjig. Tiskana gradiva redno označujemo z oznako za večji tisk, ki je dobro viden ob izposoji, tudi preko računalnika.

Prijazno bralcem z disleksijo – gradiva primerna za bralce z disleksijo označujemo s posebnimi nalepkami, prav tako gradivu dodamo tudi posebno oznako v podpolju 106 d v vzajemnem katalogu. V pomoč bralcem z disleksijo je seznam gradiva na povezavi: <http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=SEARCH&base=50400&select=prijazno+and+bralcem+and+disleksijo>

Elektronska lupa – možnost uporabe v čitalnici.

Pripravila: Andreja Videc

2. Dolenjsko območje

Kotiček za uporabnike z disleksijo in lažje berljivo gradivo

V Knjižnici Mirana Jarca smo v preteklih letih vzpostavili »kotiček za uporabnike z disleksijo in lažje berljivim gradivom«, ki je namenjen uporabnikom, ki imajo težave z branjem. Vsako leto znova kotičke redno dopolnjujemo s primernim izborom gradiva, pripravljamo informacijske zloženke o disleksiji ter sezname primerne gradiva. Vse gradivo je tudi posebej označeno z modro piko, poleg gradiva pa izposojamo tudi bralna ravnila. To dejavnost smo v okviru posebnih nalog, ki jih izvajamo kot osrednja območna knjižnica uspešno razširili po knjižnicah območja, kotičke so po vzoru našega vzpostavili v Ljudski knjižnici Metlika, Knjižnici Sevnica, Knjižnici Pavla Golie Trebnje. Še naprej izvajamo svetovanje pri delu z uporabniki s posebnimi potrebami in spodbujamo vzpostavitev kotičkov v preostalih knjižnicah na območju. Pri tem sodelujemo tudi z različnimi organizacijami, kot je društvo Bravo, razvojna ambulanta Zdravstvenega doma Novo mesto, Posvetovalnico za starše Novo mesto in šolskimi knjižničarji.

Bibliopedagoško delo z uporabniki s posebnimi potrebami

Varovanci Varstveno-delovnega centra Novo mesto – na Oddelku za mladino za varovance VDC-ja vsak teden pripravimo praviljično urico na določeno temo, o kateri se tudi pogovarjajo.

Učenci osnovne šole Dragotin Kette Novo mesto (redna osnovna šola s prilagojenim in posebnim programom) – na Oddelku za mladino po dogovoru, običajno enkrat mesečno pripravimo praviljično uro in ustvarjalno delavnico za učence omenjene šole.

Romi in otroci migrantov – v sodelovanju z Društvom za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Razvojno-izobraževalnim centrom Novo mesto po dogovoru pripravimo ogled knjižnice in predstavitev dejavnosti, kjer jim predstavimo tudi primerno gradivo. Preko javnih del imamo odobreno zaposlitev za socializacijo Romov, delavka v vrtcu v romskem naselju in v šolah, kjer so Romi, izvajajo praviljične ure in ustvarjalne delavnice.

Izposoja gradiva

Bibliobus enkrat mesečno obiskuje Varstveno delovni center Novo mesto (Šmihel), Varstveno delovni center Novo mesto (Bršljin) in Osnovno šolo Dragotin Kette (otroci z učnimi težavami in posebnimi potrebami).

Na oddelku za odrasle imajo uporabniki možnost izposoje zvočnih knjig.

Izposojevališče v romskem naselju Brezje – Žabjak

V omenjenem romskem naselju imamo izposojevališče premične zbirke, kjer si uporabniki lahko izposojajo gradivo. Izposojevališče je odprto vsak dan od ponedeljka do petka od 13.00 do 17.00, uporabnikom pa je na voljo približno 2.500 enot knjižničnega gradiva (monografije, serijske publikacije in AV gradivo)

Snemalni studio za snemanje zvočnih knjig

V letu 2012 smo na Oddelku za odrasle uredili studio za snemanje zvočnih knjig za potrebe slepih in slabovidnih uporabnikov. S projektom zvočnih knjig za slepe in slabovidne želimo v knjižnici izboljšati dostopnost in uporabo raznovrstnega gradiva za slepe in slabovidne ljudi, zmanjšati nerazumevanje in sprejemanje drugačnosti, odpreti zaprtost skupin slepih in slabovidnih do ostalih in obratno ter razviti strategijo prostovoljstva med mladimi za delo z uporabniki s posebnimi potrebami. Ureditev snemalnega studia v knjižnici je finančno v celoti omogočil Lions klub Novo mesto z organizacijo dobrodelne prireditve.

Branje s tačkami – namenjeno otrokom, ki so dislektiki oziroma imajo težave z branjem, poteka individualno v družbi terapevtskega psička in vodnika.

Vse knjižnice na območju redno izvajajo dejavnosti namenjene uporabnikom s posebnimi potrebami. V največji meri gre za sodelovanje z Varstveno-delovni centri, domovi za starejše občane, osnovnimi šolami s prilagojenimi programi, z Romi, priseljenci in obsojenci Zavoda za prestajanje kazni Dob. Nudijo jim različne oblike sodelovanja: izposoje gradiva, dostop do informacij, skupinske ogleds knjižnice, predstavitev knjižničnega gradiva, bralno-

pripovedovalne ure, bralno značko, računalniško opismenjevanje, obveščanje uporabnikov o kulturnih prireditvah v knjižnici, prireditveno dejavnost ...

Glavni projekti posameznih knjižnic so:

V **Valvasorjevi knjižnici Krško** izvajajo projekt Živim in se veselim s knjižnico. V projekt so se do sedaj vključili Društvo gluhih in naglušnih Posavja, enota VDC Leskovec in Osnovna šola dr. Mihajla Rostoharja. Za vse tri skupine pripravljajo mesečna srečanja, na katerih se srečujejo s knjigami in pravljičami. Pripravljajo bralno-pripovedovalne ure, organizirajo skupinske ogleda in bralno značko Petra Klepca.

Knjižnica Brežice

Kekčeva bralna pot - s programom želijo k branju spodbuditi skupino uporabnikov s posebnimi potrebami in jih motivirati za obiskovanje knjižnice. Pri prvem obisku se vsi udeleženci vpišejo v knjižnico in prejmejo člansko izkaznico. Ob vsakem obisku knjižnice najprej vrnejo knjigo, nato pa izposodijo knjigo naslednjega branja. Na ta način jih navajamo na samostojno uporabo knjižnice. Varovanci VDC-ja in učenci OŠPP-ja, vestno berejo knjige, svoja razmišljanja pa predstavljajo skozi risbo ali kratke prispevke.

Razstava knjig z večjimi črkami za slabovidne.

Ljudska knjižnica Metlika

Projekt "Romi povabljeni v knjižnico" je eden odmevnejših. Za romsko populacijo pripravljajo ure pravljič, ustvarjalne delavnice, lutkovne predstave, računalniško opismenjevanje. Srečanja potekajo v Ljudski knjižnici, šolski knjižnici in tudi v romskih naseljih metliške občine.

V knjižnici imajo tudi "Kotiček za dislektike", kjer lahko bralci najdejo knjige, ki so primerne za otroke z disleksijo in tudi strokovno literaturo na to temo. Gradivo je označeno z modro nalepko.

Gradivo z večjim tiskom je označeno z rumeno nalepko, namenjeno je slabovidnim in starejšim uporabnikom.

Tudi za slepe imajo nekaj gradiva, in sicer zvočne knjige ter knjige v Braillovi pisavi.

V **Knjižnici Črnomelj** izvajajo projekt Drugačne pravljičice, ki je namenjen otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami, in sicer varovancem VDC Črnomelj, Društva Sožitje in učencem OŠ Milke Šober Nataše. S projektom želijo vzpodbuditi varovance, ki so prepričani, da branje ni za njih, razvijati jezikovno sporazumevanje oziroma komunikacijske sposobnosti, dati poseben poudarek govorjeni besedi, branju in druženju ter s svojim svetovalnim delom vplivati na razvoj bralnih navad.

Knjižnica Miklova hiša Ribnica organizira druženja z varovanci VDC-ja, in sicer vsak mesec v ribniškem VDC-ju organizirajo bralne ure v društvenih prostorih centra – knjižničarka bere zgodbe, pravljičice in uganke, njihov namen pa je predvsem ob pogovorih o pravljičah združiti druženje in zabavo. Redno izvajajo tudi srečanja v Domu starejših občanov Ribnica. Udeležencem knjižničarka bere različno leposlovje, pri izboru katerega sodelujejo vsi: pravljičice (umetne in ljudske), kratke zgodbe in poezijo.

V **Knjižnici Pavla Golie Trebnje** so že pred nekaj leti vzpostavili sodelovanje z Zavodom za prestajanjem zaporne kazni Dob. Namen sodelovanja je širjenje bralne kulture med obsojenci, spoznavanje slovenske literature, razvijanje kritičnega mišljenja o prebranem, spodbujanje ustvarjalnosti in aktivnejšemu preživljanju prostega časa. V okviru tega sodelovanja pripravljajo različne prireditve in tematska srečanja. Uredili so tudi kotiček za dislektike.

Knjižnica Sevnica

V Knjižnici Sevnica poteka bralna značka »S knjigo na potep« za uporabnike VDC Leskovec – Krško, Enota Sevnica, Pravljične ure z oskrbovanci Doma upokoencev in oskrbovancev Impoljca, Kotiček za dislektike.

Pripravila: Klementina Kolarek

3. Gorenjsko območje

Mestna knjižnica Kranj je dostopna uporabnikom s posebnimi potrebami: invalidom (dvigala), slepim in slabovidnim (dobijo spremljevalca, da jih vodi po knjižnici in mu pomaga pri izboru gradiva). Vsem tem skupinam je na voljo tudi dostava gradiva na dom. Poleg tega slepim in slabovidnim omogočamo uporabo nekaterih pripomočkov za branje, ki so na voljo v »Očem prijaznem kotičku«, kamor smo postavili gradivo za uporabnike, ki imajo težave z vidom: zvočne knjige, knjige v povečanem tisku in knjige v brajici ter samodejni čitalnik,

elektronsko povečevalo, prenosni elektronski povečevalnik, lupe, predvajalnik zvočnih knjig in osebni računalnik s sintetizatorjem govora Proteus.

V letu 201 smo organizirali dve izobraževanji za gorenjske knjižničarje o slepoti in slabovidnosti. Prvo je potekalo konec maja 2013 v sodelovanju z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Kranj. Knjižničarji smo jim predstavili možnosti, ki jih ponuja nova knjižnica, člani društva so pripravili razstavo likovnih del slikarjev z okvaro vida, ki delujejo v okviru Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Kranj že od leta 2008. Predstavniki Zveze društev slepih in slabovidnih je predstavil načrte za novo knjižnico pri ZDSSS, posebnosti življenja s slepoto in slabovidnostjo, ocenil dostopnost spletnih strani gorenjskih splošnih knjižnic za slepe in slabovidne in pokazal, kako delujejo zvočne knjige, posnete v formatu daisy.

Drugo izobraževanje je potekalo konec novembra, delavnico pa je vodila dr. Aksinja Kermauner (napake vida, teorija in praktični del s simulacijskimi očali, posebnosti zaznavanja slepih in slabovidnih, kako se obnašamo do slepih in slabovidnih, prilagoditve okolja, brajica – teorija in praktični del z brajevimi stroji, spremljanje slepe osebe - praktični del s črnimi prevezami in hoja z belo palico).

V septembru, v času evropskega tedna mobilnosti, je Mestna občina Kranj skupaj z Urbanističnim inštitutom RS v okviru projekta Clear pripravila v knjižnici delavnico Sprehod za vse in okroglo mizo Dostopnost kulturne dediščine in njenih vsebin v starem Kranju za vse, katerih namen je bil ozavestiti javnost o potrebah gibalno oviranih, slepih in slabovidnih ter gluhih in naglušnih oseb glede dostopa do kulturne dediščine.

V knjižnici pripravljamo tudi tedenska bralna srečanja za starejše ter za slepe in slabovidne, tem glasno beremo besedila, ki jih izberejo sami. V okviru projektov Biti siv in modro brati ter Modro brati in kramljati <http://www.kr.sik.si/modro-brati-in-kramljati/> smo usposabljali prostovoljce za vodenje bralnih krožkov za starejše in slepe.

Pripravila: Jana Zeni Bešter

4. Goriško območje

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica

DOSTOP IN PROSTORI CENTRALNE KNJIŽNICE

Gibalno ovirani posamezniki lahko uporabljajo in pridejo do storitev knjižnice, saj jim dostop do knjižnice omogoča klančina pred knjižnico, v stavbi pa lahko s pomočjo dvigala nemoteno prehajajo iz pritličja v 1. nadstropje oziroma v dvorano knjižnice v kletnih prostorih in tako uporabljajo vse uporabnikom namenjene površine knjižnice oziroma prostore.

POTUJOČA KNJIŽNICA

Potujoča knjižnica po rednem letnem razporedu obiskuje številna postajališča, med njimi so tudi domovi za starejše občane, varstveno delovni centri, skupnost Srečanje (skupnost mladih, ki se bori proti odvisnosti od drog), torej skupnosti ljudi s posebnimi potrebami. Obisk potujoče knjižnice vsakič znova pričakujejo z veseljem in je pravzaprav njihovo »terapevtsko sredstvo«.

DEJAVNOSTI KNJIŽNICE, PONUDBA in GRADIVO

Gradivo

Uporabnikom s posebnimi potrebami je namenjen **del knjižnične zbirke**:

- zvočne knjige;
- leposlovne knjige z večjim tiskom, katerih hrbtna stran je posebej označena, poleg tega so te knjige postavljene na enem mestu, ločeno od ostalega gradiva;
- knjige v brajici;
- knjige za dislektike.

Postavili smo premično zbirko knjig v Domu upokoencev Gradišče nad Prvačino, ki jo zamenjamo po dogovoru s socialno delavko doma oziroma približno enkrat letno.

Poleg gradiva, prilagojenega posameznim skupinam uporabnikov s posebnimi potrebami, je v knjižnici na voljo tudi **elektronsko povečevalo za slepe in slabovidne**. Knjižnica je leta 2012 ob pomoči podjetja Spin nabavila aparat ClearNote+, povečevalo za slabovidne osebe, da bi osebam z okvaro vida omogočila dostop do tiskanih virov ter tako izboljšala možnosti vseživljenjskega učenja. Aparat ClearNote+ je kvalitetna lupa, s pomočjo katere lahko beremo, pregledujemo fotografije ... Omogoča povečavo besedila in predmetov v različnih barvah z nastavljivo svetlostjo in kontrastom. ClearNote+ se lahko uporablja samostojno ali v kombinaciji z računalnikom, pri čemer ga upravljamo s pomočjo tipkovnice.

Dejavnosti

– *Knjiga na dom*

Brezplačna storitev Knjiga na dom je namenjena vsem, ki bi radi brali, a ne morejo oziroma s težavo obiščejo knjižnico zaradi npr. invalidnosti, težje bolezni, starosti ... Tako posamezniku prinesemo gradivo po njegovi izbiri na dom, za kar se predhodno dogovorimo. Tudi članstvo je za uporabnike storitve brezplačno. Ponujamo pester izbor gradiva: strokovno literaturo z različnih področij (psihologija, medicina, vrtnarstvo, kuharski recepti, računalništvo, zgodovina, arhitektura, fotografija, glasba, filmi, glasbene zgoščenke ...), romane slovenskih in tujih avtorjev (zgodovinski, pustolovski, kriminalke, znanstvena fantastika ...), potopise, življenjepise in spomine, poezijo, CD-je in DVD-je za učenje tujih jezikov ...

– *Beremo s tačkami*

Tudi v Goriški knjižnici izvajamo READ program, ki pomaga otroku izboljšati bralne in komunikacijske sposobnosti s pomočjo posebne metode: otrok bere psu. A vendar ne kateremu koli psu – gre za izsolane terapevtske pare, ki prostovoljno obiskujejo šole, knjižnice in ostale ustanove kot poslušalci otrok, ki berejo.

– *sodelovanje z osnovnimi šolami s prilagojenim učnim programom in varstveno delovnimi centri:*

redno obiskujejo knjižnico, včasih po predhodnem dogovoru in v sodelovanju s knjižnico, včasih samostojno. Knjižničarji zanje pripravimo praviljično uro, dogovorimo se za voden ogled knjižnice.

– *razstave*

V knjižnici se redno predstavlja Medobčinsko društvo invalidov Goriške: razstavili so izdelke pedagoških akcij na temo invalidi, izdelke, ki so nastali na delavnicah društva, priredili so fotografsko razstavo ...

– *izobraževanje za starejše*

- Simbioz@ – Goriška knjižnica sodeluje v projektu Simbioz@, kjer starejše učimo osnov računalništva. Že tretje leto zapored so mladi učili starejše: na petih delavnicah (ki potekajo v dopoldanskem in popoldanskem času) smo jim v tednu dni predstavili računalnik in Word, Internet in elektronsko pošto, Facebook in mobilno telefonijo.
- *Z nami po znanje* – projekt Goriške knjižnice, ki ga izvajamo tretje leto zapored v jesenskem in zimskem času (od oktobra do konca marca). Na uro in pol trajajočih delavnicah učimo starejše osnove uporabe računalnika.

– *nova spletna stran Goriške knjižnice Franceta Bevka*

Pri izdelavi nove spletne strani upoštevamo smernice in pazimo na ustrezno oblikovanje spletne strani, da bo uporabna tudi za slepe in slabovidne osebe. Nova stran bo zaživela v letu 2014.

Lavričeva knjižnica Ajdovščina

V Lavričevi knjižnici Ajdovščina izvajajo kar nekaj dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami.

- Že več kot 10 let je obiskovalcem na voljo klančina, ki omogoča dostop gibalno oviranim.
- Bibliobus ima dvizno ploščad za uporabnike na invalidskem vozičku v domovih starejših občanov v Ajdovščini in v Vipavi ter v VDC-jih v Ajdovščini in Vipavi. Dvizna ploščad olajša dostop tudi mnogim starejšim v različnih naseljih.
- V začetku 2013 je bila v Vipavi odprta nova knjižnica z dostopom za gibalno ovirane osebe. To je toliko bolj pomembno, saj v kraju deluje Cirius – Center za rehabilitacijo in usposabljanje invalidov, kjer je odstotek mladih na vozičku, ki so redni obiskovalci, zelo visok.
- Označevanje gradiva za slabovidne, izposoja očal osebam, ki slabše vidijo, nabava zvočnega gradiva.
- Pred štirimi leti je knjižnica sistematično zastavila delo, usmerjeno v dvig bralne kulture skupine starejših.

V obeh domovih za starejše potekajo enkrat mesečno bralna srečanja. V ta namen je pripravljena posebna tema ali pa prebiranje knjige po dogovoru, še posebej s krajšimi življenjskimi zgodbami. V to udeleženci vežejo lastne zgodbe, spomine, izkušnje ... Vse gradivo je bilo posebej pripravljeno z večjimi črkami in v omejenem obsegu. Kot poseben projekt izpostavljajo Večerno branje (izbor novel, črtic; pri romanah del skeniran, vmesni deli pa v obliki vsebine. Poudarjamo, da so bile sočasno urejene tudi avtorske pravice).

- Srečanja s ŠENT-om zahtevajo prav poseben pristop. Nekajkrat organiziramo razstavo in prodajo njihovih izdelkov.
- Velik doprinos za uporabnike je tudi letošnji sistematično omogočen dostop do e-knjig preko sistema BIBLOS, vzporedno z njim pa nabava bralnikov.

5. Osrednjeslovensko območje

Knjižnica Domžale

V Domžalah izvajamo bralno značko V sožitju s knjigo, ki je namenjena osebam z motnjo v duševnem razvoju (sodelujemo z društvom Sožitje). Poleg rednih mesečnih srečanj uporabniki doma prebirajo knjige s seznama. Za ljudi s slabim vidom (primarno starejši upokoјenci) smo pripravili štiri e-bralnice, predstavili način uporabe in jih dali v uporabo Domu upokoјencev Domžale.

Omogočamo izposojlo bralnih očal in uporabo elektronske lupe.

Za naglušne uporabnike smo v dvorani knjižnice namestili indukcijsko zanko.

Ureјamo gradivo za osebe z disleksijo.

Posebeј so označene knjige z večјimi črkami.

Na oddelku za slovensko leposlovje in na oddelku za otroke in mladino si je mogoče izposoditi zvočne knjige – zgoščenke z brano vsebino, prozo ali poezijo. Zgoščenke je možno poslušati v knjižnici, ali pa si jih izposoditi na dom.

Bolnim in ostarelim omogočamo dostavo knjižničnega gradiva na dom.

V Domu upokoјencev izvajamo projekt branja slabovidnim oskrbovancem.

Skupaj z Domom upokoјencev Domžale izvajamo vsakomesečni projekt Alzheimer caffe. Tema je namenjena vsem tistim, ki se srečujejo z demenco.

Odpisane knjige podarјamo društvom in skupinam, ki skrbijo za socialno šibkeјše.

Aktivno sodelujemo z osnovno šolo Roje, ki jo obiskujejo otroci s posebnimi potrebami. Zanje pripravljamo posebne bibliopedagoške ure.

Spletna stran knjižnice je prilagojena uporabnikom s slabšim vidom.

Sodelujemo z društvom Jesenski cvet, v katerem se srečujejo starejši občani. Skupaj z njimi pripravljamo delavnice.

Za uporabnike s posebnimi potrebami in starejšo populacijo izvajamo prilagojen program IKT opismenjevanja.

Sodelujemo z Inštitutom Republike Slovenije za rehabilitacijo in četrto leto sodelujemo pri zaposlitvah njihovih rehabilitandov. Letos tudi preko programa javnih del zaposluјemo enega izmed rehabilitandov.

Mestna knjižnica Grosuplje

V vseh enotah Mestne knjižnice Grosuplje smo uvedli:

- delavnice za otroke, ki imajo težave z branjem. Projekt smo poimenovali Z igro do branja;
- oblikovali smo zbirko gradiv za dislektike.

Matična knjižnica Kamnik

V letošnjem letu smo začeli z Drugačnimi zgodbami – bralnimi uricami za odrasle s posebnimi potrebami. Knjižničarka oziroma zunanja sodelavka enkrat mesečno pripravi bralne urice za uporabnike, ki zaradi različnih omejitev težko berejo sami. To so ustvarjalna srečanja, na katerih ljudje poslušajo, izražajo želje, kaj brati in poslušati, pripovedujejo ... Osrednji del srečanja je branje različnih literarnih zvrsti in pogovor o prebranem. Pripravljeni teksti so vsebinsko povezani z dogodki v mesecu srečanja. Na ta način poskusimo knjigo približati ljudem, ki težko ali sploh ne morejo brati, krepiti medseboјne odnose in izboljševati kakovost življenja ter socialno stanje ljudi s posebnimi potrebami.

V okviru pravih uric poteka dvakrat mesečno branje s psi: program deluje z izšolanimi terapevtskimi pari (vodnik in pes), ki so bili posebeј izšolani in preizkušeni v različnih okoliščinah, temperamentu in sposobnostih ter so se izkazali za neagresivne ter človeku in zdravju nenevarni. Ko takšni terapevtski psi pridejo poslušat, kako otroci berejo, postane zabavno, ustvari se prav posebno vzdušje. Učenje branja je pogosteje premagovanje strahu, kot pa preseganje intelektualnih omejitev. Živali so čudoviti prijatelji pri branju, saj: pomagajo pri sprostitvi in znižujejo krvni tlak, poslušajo pozorno, ne sodijo, kritizirajo ali se smeјijo, dovoljujejo otrokom, da berejo s svojim lastnim ritmom, so manj strah zbujajoči kot vrstniki.

Ko pes posluša, se okolje spremeni, otrokov strah zamenja veselo pričakovanje in proces učenja se prične. Vodnik neprisljeno spodbuja otroke brez pritiska in nudi podporo, med tem pa otrok pridobiva prakso v nadzorovanem branju, ki je potrebno, da zgradi besedišče, poveča razumevanje bralne vsebine in pridobiva sposobnost tekočega branja. Sodelujoči otroci delajo velike korake v branju in komunikacijskih sposobnostih, istočasno pa gradijo samozavest, zaupanje vase in socialne veščine. Program se izvaja z zunanjim sodelavcem, ki ima ustrezno znanje, ali pa to znanje pridobi nekdo, ki se že ukvarja z bralnimi dejavnostmi za mlade.

Nadaljuјemo pa tudi z izvajanjem že utečenih dejavnosti:

- bibliopedagoške dejavnosti za OŠ 27.julij.
- Obisk in ogled knjižnice po dogovoru.

- Kotiček za oklevajoče bralce (na pionirskem oddelku) – v kotičku so dostopne informacije o disleksiji, seznam dostopne literature v knjižnicah, sezname knjig za lažje branje (na mladinskem oddelku; za otroke s specifičnimi učnimi motnjami, dislektike oziroma tiste, ki neradi berejo). Gradivo, ki je primerno za oklevajoče bralce in za dislektike imamo označene s piktogramom.
- Leposlovje za slabovidne (posebej označeno s hrbtno oznako).
- Zvočne knjige na CD ploščah.
- Izposoja BRALNIH OČAL: uporabniki, ki so doma pozabili očala, pa bi želeli prebrati članek v reviji, poglavje v knjigi, si lahko izposodijo ustrezna bralna očala pri informatorju.
- Povečevalnik zaslonske slike: v Matični knjižnici Kamnik kot v enoti Šmarca ponujamo poseben pripomoček, namenjen slabovidnim. Gre za posebno programsko opremo, ki s povečanjem zaslonske slike omogoča dostop do elektronskih oblik besedil. S tem pripomočkom smo ljudem s slabšim vidom kot tudi starejšim omogočili rabo javno dostopnih računalnikov v knjižnici. Sredstva za nakup programske opreme sta z donacijo prispevala Lions klub Kamnik in podjetje Telekom.
- Elektronska lupa: naprava, ki je namenjena vsem slabovidnim uporabnikom in omogoča velike povečave. Tehnični podatki: barvna slika in možnost nastavitve kontrastne pozitivne ali kontrastne negativne slike, zamrzitev slike, avtonomija približno 1,5 ure. Možna izbira slike: foto barvna, kontrastna pozitivna in kontrastna negativna črno/bela. Preklopni ročaj omogoča uporabo kot klasična lupa z ročajem. Upravljanje je enostavno, saj se uporablja samo z dvema tipkama.

Cankarjeva knjižnica Vrhnika

Cankarjeva knjižnica Vrhnika sodeluje z Varstveno delovnim centrom - tedenski obisk njihovih varovancev in bralna značka.

Za potrebe slabovidnih uporabnikov imajo eno lupo.

Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica

V Knjižnici Jožeta Udoviča Cerknica za uporabnike s posebnimi potrebami organiziramo:

- prevoz gradiva na dom;
- sodelovanje, obiskovanje in oskrba z gradivom - Dom starejših Cerknica;
- sodelovanje, razstave: Varstveno delovni center Cerknica.

Knjižnica Medvode

Nadaljujemo z lepljenjem piktogramov, da opozorimo na gradivo z večjim tiskom.

Nabavljamo gradivo za dislektike, zvočne knjige in gradivo v Braillovi pisavi (sicer nabavljamo malo knjižničnega gradiva za slepe in slabovidne, če pa se bodo pokazale težnje po tovrstnem gradivu, pa jim bomo skušali ugoditi). Nabavljamo slikanice z velikimi tiskanimi črkami, slikopise in knjige z malo besedila za uporabnike z motnjo v duševnem razvoju (Skupnost Barka, ki je v bližini knjižnice, si za svoje varovance izposoja tovrstno gradivo).

Še ni realizirano, pripravlja pa se:

- nakup bralnih, korekcijskih očal, kakršna se dobi brez recepta na pošti oziroma v lekarni (uprabniki večkrat povprašujejo po njih);
- avtomatska vhodna vrata (navadna vrata so neprijazna do invalidov in mamc z vozički);
- nadgradili bomo spletno stran (jo prilagodili uporabnikom s senzoričnimi težavami).

Mestna knjižnica Ljubljana

Uvedba novih postajališč za Potujočo knjižnico, med njimi Center starejših Medvode. Poleg tega postajališča obiskujemo tudi postajališča z večjim deležem uporabnikov s posebnimi potrebami: Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije Soča, Dom starejših občanov Vič-Rudnik in Center starejših Trnovo. Bibliobus z dvižno ploščadjo za pomoč pri vstopu gibalno oviranim osebam omogoča uporabo tovrstnim uporabnikom na vseh postajališčih.

- Vzpostavitev nove spletne strani z grafičnimi prilagoditvami za uporabnike s težavami z vidom in dislektike. Predstavitev implementiranih rešitev na 10. okrogli mizi o knjižničnih storitvah za osebe s posebnimi potrebami z naslovom „Osebe s posebnimi potrebami u knjižnici u novom informacijsko-tehnolojskom okruženju“, Gradska knjižnica Zagreb, september 2013.
- Možnost izposoje elektronske lupe, kupljene pred dvema letoma iz sredstev posebnih nalog OOK.
- Zbirka Vid z gradivom s povečanim tiskom, zvočnimi knjigami na avdiokasetah in CD glasbenih nosilcih.
- Centralizirana dostava gradiva na dom ostarelim, invalidnim in trajno bolnim osebam – Knjiga na dom. Poenoteno storitev dostave gradiva na dom za bolne, invalidne in ostarele, smo primerno promovirali

in postavili kot eno izmed storitev za t. i. ranljive skupine. V letu 2012 se uveljavlja nov koncept, tudi na osnovi priprav na elaborat MKL v bolnišnicah.

- Sodelovanja z domovi starejših občanov (Bežigrad, Dobrova, Fužine, Horjul)
- V sodelovanju z Univerzitetnim kliničnim centrom, Oddelkom za odvajanje od odvisnosti od prepovedanih drog, v prostorih Knjižnice Otona Župančiča organiziramo in izvajamo izobraževalne delavnice za njihove paciente.
- Oddaja darov - knjige smo oddali: Evropski pravni fakulteti iz Nove gorice (150 knjig), Zavodu za gluhe in naglušne (200 knjig), Knjižnici v Prijedoru v Bosni (300 knjig), Azilnemu domu na Viču (300 knjig), Ankari v Turčiji (7 knjig), Slovenskemu protestantskemu društvu (50 knjig). Zaradi manjšega nakupa novega gradiva zbirke dopolnjujemo tudi z darovi.
- Kolekcije knjig: za Dom starejših Bežigrad pripravljamo kolekcije knjig (155 knjig in dva bralnika), ter jim podarjamo odpisane revije in časopise.
- Izobraževanje uporabnikov: pri oblikovanju in izvajanju učnih aktivnosti se osredotočamo na vse starostne skupine in pokrivamo raznolika vsebinska področja.
- Knjižnica sodeluje z Inštitutom Republike Slovenije za rehabilitacijo in tako deluje kot partner po zaposlitvi njihovega rehabilitanda.
- Priprava Priročnika storitev za uporabnike s posebnimi potrebami je bil projekt znotraj programa izvajanja posebnih nalog osrednje območne knjižnice za leto 2011. Namen priročnika je bil pripraviti pregled obstoječih dobrih praks v slovenskih in tujih knjižnicah, predvsem splošnih, vendar smo ugotovili, da se uvajanje posebnih dejavnosti za tovrstne uporabnike precej počasi uveljavlja že v fizični obliki storitev v prostorih knjižnic, toliko manj pa je le-teh v elektronskem okolju. Storitve, ki jih knjižnice nudijo svojim uporabnikom s posebnimi potrebami, so večinoma podprte z licenčno programsko opremo, ki je trenutno za tako široko mrežo knjižnic, kot je prisotna v Sloveniji, stroškovno zelo neugodna. Iz omenjenih razlogov smo se v pripravljenem dokumentu osredotočili na pregled prilagoditev storitev in dostopa do vsebin v elektronski obliki, ki so sicer namenjeni najširšemu krogu uporabnikov.
- Koncept prenove spletne strani MKL z upoštevanjem smernic omenjenega priročnika. Nova stran je zaživela v novembru 2012.
- Izvedba 12 delavnic po dve uri z naslovom »Gibi govorijo« za učenje uporabnikov knjižnice s področja kretanja (Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Rudnik, Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Otona Župančiča).

Pripravil: Aleš Klemen

6. Koroško območje

Vse koroške splošne knjižnice izvajajo dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami bodisi v prostorih knjižnice ali v institucijah, kot so domovi za ostarele, enote varstveno delovnih centrov, šole s prilagojenim programom in različna društva, ki vključujejo uporabnike s posebnimi potrebami itd.:

ZA MLADE:

Redno sodelovanje z OŠ Juričev Drevček (otroci z motnjami v duševnem razvoju) - *Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, Ravne.*

Sodelovanje s Centrom za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem (otroci, mladostniki in odrasli z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju ter dodatnimi motnjami) – *Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, Ravne.*

ZA STAREJŠE:

Knjižna paberkovanje (mesečna srečanja s starejšimi ob knjigah) - *Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, Ravne.*

Simbioz@ (sodelovanje v projektu - računalniško opismenjevanje starejših) – *Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, Ravne.*

Bralne urice v domu starostnikov – *Knjižnica Slovenj Gradec.*

Beremo vam – *Knjižnica Dravograd.*

- bivalna skupnost Sonček Zveze društev za cerebralno paralizo;
- oskrbovanci Doma svete Eme v Šentjanžu.

SLEPI, SLABOVIDNI

- Vse splošne knjižnice na območju imajo v svojih zbirkah leposlovne knjige z **večjim tiskom** ter **zvočne knjige**, ki so posebej in vidno označene.

- Uporabnikom so na voljo različne **lupe** z osvetlitvijo ter **elektronska lupa** v Koroški osrednji knjižnici.

Po dogovoru organizacija **tečaja za uporabo računalnika, prilagojenega za slepe** in slabovidne (*Knjižnica Radlje ob Dravi*).

DISLEKTIKI

Za pomoč uporabnikom z motnjo branja so na voljo knjige za lahko branje. Knjige so v zbirki posebej izpostavljene in označene.

V letu 2013 smo pričeli sodelovati z novoustanovljenim Zavodom Risa, centrom za splošno, funkcionalno in kulturno opismenjevanje, ki edini na območju izdaja knjige in časopis za osebe z motnjo branja.

KNJIŽNICA NA OBISKU

Koroška osrednja knjižnica in Knjižnica Dravograd ponujata brezplačno **dostavo knjig na dom** bolnim, ostarelim in invalidom.

BRALNA ZNAČKA ZA ODRASLE »KOROŠCI PA BUKVE BEREMO«

V koroških splošnih knjižnicah nadaljujemo s skupnim projektom promocije branja za odrasle – bralno značko za odrasle »Korošci pa bukve beremo«. Novo v letu 2013 je, da smo v projekt vključili tudi uporabnike s posebnimi potrebami (**Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem** - otroci, mladostniki in odrasli z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju ter dodatnimi motnjami) in uporabnike iz domov za starejše na Koroškem območju. Zanje in za vse, ki imajo težave z branjem, smo pripravili poseben seznam knjig »za lahko branje«.

Pripravila: Darja Molnar

7. Obalno-kraško območje**Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper**

- Premične zbirke v Bolnišnici Izola, dveh domovih za starejše občane in v zaporu.
- Bibliobus obiskuje Skupnost odvisnikov Don Pierino. Ima tudi dvižno ploščad za pomoč pri vstopu gibalno oviranim.
- Možnost izposoje povečevalnih stekel v Študijskem oddelku.
- Zbirka Vid z gradivom s povečanim tiskom v Študijskem oddelku.
- Zvočne knjige na avdiokasetah in CD-jih.
- Knjige v Braillovi pisavi.
- Knjige za dislektike in druge osebe z motnjami branja s posebno postavitvijo »lažje berljive knjige« v Oddelku za mlade bralce.
- Sodelovanja z domovi starejših občanov (branja oskrbovancem).
- Posebno dvigalo za invalide na vozičku v Oddelku za mlade bralce.
- Taktilne slikanice za slabovidne v Oddelku za mlade bralce.

Mestna Knjižnica Izola

- Bralna značka za gojence ZVDC (Varstveno-delovni center).

Knjižnica Bena Zupančiča Postojna

- Poseben WC za invalide.
- Povečevalne lupe v čitalnici.

Vse osrednje knjižnice območja nudijo posebej označeno gradivo z večjim tiskom, zvočne knjige na CD-jih, knjige za dislektike in knjige v Braillovi pisavi.

Pripravila: Luana Malec

8. Pomursko območje

V skladu z *Zakonom o knjižničarstvu* **Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota** in ostale tri osrednje knjižnice zagotavljajo tudi storitve, izvajajo projekte, zagotavljajo pogoje idr. za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, in sicer:

1. Slepi in slabovidni

- Zvočne knjige: kupujemo in dajemo na voljo zvočne knjige na kasetah, CD-jih in USB ključih.
- Povečani tisk: kupujemo in dajemo na voljo za izposojanje knjige z nekoliko povečano pisavo.
- Bralne ure za starejše občane, ki zaradi slabovidnosti težko berejo sami: mesečni obiski knjižničark v domovih za ostarele v Rakičanu in Beltincih.

2. Gluhi

- V dvorani Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota imajo nameščeno indukcijsko zanko, žico, ki obkroža prostor in omogoča optimalen sprejem zvoka naglušnim, ki uporabljajo slušni aparat.

3. Fizično ovirani

- Če zaradi invalidnosti, bolezni ali starosti uporabniki ne morejo do knjižnice, jim omogočamo izposojanje na dom. Obiščemo jih po dogovoru, izposojevalni rok prilagodimo njihovim željam, ne izstavljamo opominov.
- Če imajo uporabniki posebne potrebe, se lahko dogovorimo za pogoje, ki jim bolj ustrezajo, npr. daljši izposojevalni rok.
- Potujoča knjižnica (bibliobus) Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota ima postajališča premičnih zbirk v naslednjih ustanovah / domovih za uporabnike s posebnimi potrebami:
 - o Dom starejših Kuzma.
 - o Dom starejših Janka Škrabana Beltinci.
 - o Dom starejših Rakičan.
 - o Center starejših Hodoš.
 - o Splošna knjižnica Ljutomer ima izposojevališče v Domu starejših občanov Ljutomer.
- Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota ima izposojevališče v Domu starejših občanov Rakičan. Gradivo je na voljo za izposojanje vsak dan in vsem oskrbovancem doma starejših.
- Uporabniki na invalidskem vozičku lahko v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, Splošni knjižnici Ljutomer in Občinski knjižnici Gornja Radgona brez ovir dostopajo do vsega knjižničnega gradiva.

4. Uporabniki z motnjo v duševnem in telesnem razvoju

- V Pomurskih knjižnicah kupujemo in dajemo na voljo za izposojanje strokovne in leposlovne knjige za disleksike oziroma tiste, ki neradi berejo.
- Pokrajinska in študijska knjižnica izvaja bralne ure v Varstveno-delovnem centru Murska Sobota (odrasli z duševno motnjo v razvoju) in za učence z duševno motnjo v razvoju iz Dijaškega doma Murska Sobota ter iz Osnovne šole Murska Sobota s prilagojenim programom.

Pripravil: Bojan Režonja

9. Spodnjepodravsko območje

Invalidnim osebam zagotavljamo strokovno pomoč pri dostopnosti knjižničnega gradiva predvsem s svetovanjem, pri tem pa upoštevamo, da svetujemo gradivo, ki je primerno za različne skupine in kategorije invalidnosti.

V **knjižnici Ivana Potrča Ptuj hranimo** strokovno, poljudnoznanstveno, kulturno - umetniško gradivo ter drugo gradivo s področja invalidske problematike oziroma s področja dela z invalidi.

V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj organiziramo posebne oblike dejavnosti, kot so: literarni večeri, pravljичne urice za otroke s posebnimi potrebami, sodelujemo z Osnovno šolo dr. Ljudevita Pivka, z Zavodom za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava, z medobčinskim društvom invalidov Ptuj in Zvezo društev za cerebralno paralizo Slovenije Sonček. Dejavnosti opravljamo tako na sedežu knjižnice kot tudi na sedežih navedenih zavodov.

Mestna občina Ptuj se zavzema za status občine po meri invalidov, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj pa je eden od zavodov, ki je v zadnjih letih tudi po navedbah Zveze invalidskih društev ILCO Slovenije, največ naredil na tem področju.

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj sodeluje z Zvezo invalidskih društev ILCO Slovenije. V knjižnici smo priredili tudi razstavo različnih del invalidov.

V letu 2010 smo izpeljali humanitarno akcijo in slepemu 10 - letnemu dečku kupili računalnik, ki omogoča branje Braillove pisave.

Knjižnica razpolaga s parkiriščem, sanitarijami in drugimi prostori, ki so prilagojenimi za uporabo invalidom. Različne kategorije invalidov se odzivajo različno. Sporočajo nam ovire, s katerimi se srečujejo v naši knjižnici, mi pa jih po najboljših močeh poskušamo odpravljati. V letu 2011 smo opremili steklene površine in stopnišča z fluorescentnimi nalepkami. Po zaključku del smo povabili tudi predstavnika društva slepih in slabovidnih, ki nam je dal napotke za popravke.

V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj sta zaposlena dva delavca invalida. En redno zaposleni delavec ima priznано 70 % invalidnost, en redno zaposleni delavec pa invalidnost 3. kategorije. Menimo, da je prijaznost knjižnice do uporabnikov s posebnimi potrebami bistveno odvisna od dobrega sodelovanja med knjižnicami in uporabniki s posebnimi potrebami.

Pripravila: Milena Doberšek

Ormož

Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož je invalidnim osebam težje dostopna. Grajski prostori z nešteto stopnicami in prehodi ne omogočajo neoviranega gibanja po knjižnici brez pomoči spremljevalca. Kljub temu knjižnično zbirko, s posebno angažiranostjo knjižničarjev, gibalno oviranim približujemo na različne načine. Razpolagamo s primernimi parkirnimi mesti in dvigalom. Invalidnim osebam in osebam s posebnimi potrebami zagotavljamo strokovno pomoč in svetujemo pri izbiri gradiva. Omogočamo izposojno na domu in v varstveno delovnih centrih. Enkrat do dvakrat mesečno prirejamo bralne urice v Centru starejših občanov v Ormožu. Sodelovanje s centrom poteka že 12 let. Stanovalcem, ki slabše vidijo, slišijo in so ovirani pri gibanju, zadnji dve leti beremo njim primerne knjige avtorjev, ki so uvrščeni na seznam Bralne značke za odrasle. Prav tako smo zadnji dve leti sodelovali v medgeneracijskem projektu Comenius Reigo, kjer smo jih v okviru medgeneracijskih delavnic informacijsko opismenjevali in zmanjševali funkcionalno nepismenost. V Centru starejših občanov imamo tudi premično zbirko knjižničnega gradiva.

Za slepe in slabovidne nabavljamo in omogočamo izposojno zvočnih knjig.

Knjižnica sodeluje tudi z Osnovno šolo Stanka Vraza. Za njihove učence, to so otroci s posebnimi potrebami (nekateri se lahko gibljejo samostojno ali s pomočjo vzgojiteljic, nekateri so na invalidskih vozičkih), pripravljamo obiske po dogovoru na mladinskem oddelku. Pripravimo jih posebne pravljčne urice, primerne njihovi razvojni stopnji, bibliopedagoške ure z ustvarjalnimi delavnicami (izdelava preprostejših izdelkov) in igralne ure (z izborom lutk in igrač, ki jih ima knjižnica v svoji zbirki).

Knjižnico po predhodni najavi obiskujejo tudi varovanci Varstveno delovnega centra.

Pripravila: Milica Šavora

10. Štajersko območje

Mariborska knjižnica

Na osnovi opravljene analize knjižničnih okolišev smo nadaljevali s sistematičnim vključevanjem uporabnikov s posebnimi potrebami v knjižnične storitve. Pri tem nas še nadalje močno ovira pereča prostorska problematika osrednje knjižnice na Rotovškem trgu in neustrezna dostopnost nekaterih naših enot, ki so gibalno oviranim delno ali pa v celoti nedostopne (Knjižnica Rotovž s čitalnico, Pionirska knjižnica Rotovž, Knjižnica Pekre, Knjižnica Studenci...).

Redne dejavnosti

- Izposoja gradiva na dom - od leta 1992: za osebe, ki zaradi invalidnosti, starosti ali bolezni same ne morejo do knjižnice.
- Izposoja v bolnišnico - od leta 2001: za paciente na zdravljenju v UKC Maribor. Servis je namenjen tudi uporabnikom s posebnimi potrebami.
- Postajališče bibliobusa v VDC Polž – od leta 1998: za osebe z motnjo v telesnem in duševnem razvoju. Bibliobus enkrat mesečno obišče varovance VDC Polž v Rapočevi ulici 13 in Parku mladih 4.
- Redni in organizirani obiski odraslih z motnjo v duševnem razvoju iz VDC Sožitje in VDC Polž v Knjižnici Nova vas, Knjižnici Šentilj in Knjižnici Ruše: izposoja gradiva, obisk na prireditvah, razstava izdelkov v knjižnici itd.
- Premične zbirke (kolekcije) v domovih/zavodih/ustanovah za posebne skupine prebivalcev, ki nimajo dostopa do knjižničnega gradiva in informacij: VDC Sožitje, Dom starejših občanov Tezno, Sončni dom, Dom starejših Idila, UKC Maribor- Bolnišnična šola, Oddelek za psihiatrijo, Materinski dom.
- Pravljčne ure v UKC Maribor: na Kliniki za pediatrijo in Oddelku za psihiatrijo, OŠ Bojana Illica, enota Bolnišnična šola.
- Sistematično geslenje gradiva: Povečani tisk in Zvočne knjige, objava na domači strani.
<http://www.mb.sik.si/seznam.asp?lang=sl&str=614>
- Organizirani obiski s pravljčnimi urami za otroke iz Centra za sluh in govor in O.Š. Gustava Šiliha.

- Priprava signalnih informacij in obveščanje članov invalidskih društev o naših prireditvah (tudi v formatu, primernem za slepe in slabovidne): preko portala Svet invalidov Mestne občine Maribor (MoM).
- Sodelovanje v Svetu invalidov MoM.
- Obiski, srečanja, sestanki s predstavniki invalidskih društev: Društvo gluhih in naglušnih Podravja Maribor, Društvo študentov invalidov Slovenije, enota Maribor, Društvo paraplegikov severne Štajerske itd.

Aktivnosti in dogodki v letu 2013 (kronološko)

- Razstava fotografij »Fotografski utrinki evropske mladinske izmenjave Liège 2012«. Društvo študentov invalidov Slovenije, enota Maribor, predstavi ustvarjalnost, šport in neformalne dejavnosti za slepe in slabovidne osebe iz izmenjave, ki je potekala v belgijskem Liègu. Avla Knjižnice Rotovž, januar.
- Invalidi oproščeni plačila članarine, 11.2. v Mariborski knjižnici zaradi zmanjšane dotoka finančnih sredstev uvedemo članarino. Dogovorimo se, da so članarine še nadalje oproščeni invalidi in uporabniki izposoje v bolnišnici, poleg skupin prebivalstva, opredeljenih z Uredbo o osnovnih storitvah knjižnic (člani do 18. leta in brezposelni).
- Senzorno ovirani – redni obiskovalci splošnih knjižnic in pravljurna ura za senzorno ovirane: skupna predstavitev sodelovanja Mariborske knjižnice in Društva gluhih in naglušnih Podravja Maribor (DGN) na Kulturnem bazarju. Ljubljana, Cankarjev dom, 12. 3. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=617&id=475
- Predstavitev portala Kamra in digitaliziranega gradiva o Tovarni avtomobilov Maribor gluhih in naglušnim članom DGN na Dnevu Mariborske knjižnice. Rotovški trg, 6.6. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=617&id=497
- Sodelovanje na posvetu o lahkem branju: predstavitev prispevka Premične zbirke : pot do uporabnikov s posebnimi potrebami, Črna na Koroškem, 21.3.
- Otvoritev zdravstvenega bralnega kotička. Knjižnica Nova vas, 23.5. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=2&id=482
- Bralno srečanje za člane DGN: Pionirska knjižnica Rotovž, 18.6. in 22.10. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=617&id=502
- Prilagoditev naše spletne strani za slabovidne in ažuriranje vsebin za uporabnike s posebnimi potrebami: projekt izpeljemo v sodelovanju z Društvom študentov invalidov Slovenije, enota Maribor. Dostopno na:
 - <http://zaslabovidne.mb.sik.si/>
 - <http://www.mb.sik.si/vsebina.asp?lang=sl&str=610>
- Premična zbirka knjižnega gradiva za potrebe obnovitvene rehabilitacije otrok in mladostnikov s celiakijo. Novigrad, 12.-26.8.
- Predstavitev Knjižnice Kamnica s pravljurno uro za stanovalce Materinskega doma Maribor. Knjižnica Kamnica, 22.10.
- Pravljurni popoldan v narečju. Pripovedovalsko glasbeno doživetje za stanovalce Doma Danice Vogrinec. Knjižnica Pobrežje, 25.10.
- Organizacija strokovnega izobraževanja »Kako knjižnične storitve približati slepim in slabovidnim uporabnikom«. Alenka Gajšt je predavanje izvedla za strokovne delavce knjižnic na območju. Glazerjeva dvorana UKM, 8.11. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=617&id=529
- Razstava Živeti v svetu tišine – ob 80-letnici delovanja Društva gluhih in naglušnih Podravja Maribor. Avla Knjižnice Rotovž: november-december. http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=617&id=530
- Razstava LOOKATME: fotografije otrok s posebnimi potrebami. Knjižnica Nova vas, december.

Zaposlovanje

V Mariborski knjižnici sta bili v letu 2013 zaposleni dve invalidni osebi.

Opomba:

Vse omenjene prireditve smo snovali v sodelovanju z osebami s posebnimi potrebami, ki delujejo bodisi v posameznih društvih, ali pa so kako drugače aktivne.

Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica

Aktivnosti v letu 2013 za uporabnike s posebnimi potrebami

- bibliopedagoške in ustvarjalne delavnice;
- označitev parkirnega mesta za invalide;
- namestitev nalepke za invalide z napisom »vhod z dvoriščne strani« na vhodna vrata knjižnice;

- nabava gradiva za dislektike;
- udeležba na izobraževanju o delu z uporabniki s posebnimi potrebami;
- v polje opomb (300a) označujemo gradivo z velikim tiskom.

Knjižnica Lenart

- izposoja gradiva za vse uporabnike s posebnimi potrebami;
- skupinski obisk (tedensko) skupine VDC Mravlja Lenart;
- branje v VDC, razstave njihovih del, podpora njihovi dejavnosti (nakup njihovih izdelkov za darila itd.) ;
- aktivnosti za Dom Lenart (branje, pomoč pri oblikovanju internih aktivnosti v zvezi z branjem in drugimi aktivnostmi, pogovori, srečanja z avtorji..);
- skrb za skupine uporabnikov iz zavoda Hrastovec, ki obiskujejo tudi naše enote (Voličina).

Podatke za »Štajersko območje« zbrali A. Rogina in D. Lujić,
v sodelovanju z N. Stegne (Knjižnica J.V. Slovenska Bistrica) in M. Šauperl (Knjižnica Lenart)

Ljubljana, 13. 12. 2013

Poročilo zbrala in pripravila Milena Bon:
koordinatorica izvajanja posebnih nalog OOK, CeZaR/NUK

10.2 PRILOGA: Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah – predlogi sprememb NUK/CeZaR

Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah

[Uradni list RS, št. 88-4079/2003, stran 13012](#)

Datum objave: 11.9.2003 Veljavnost: od 12.9.2003

I. SPLOŠNI DOLOČBI

1. člen

Ta pravilnik ureja izvajanje posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic (v nadaljnjem besedilu: območne knjižnice), njihovo financiranje in kadre za izvajanje posebnih nalog.

2. člen

Splošne knjižnice so določene v Prilogi 1 pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Uradni list RS, št. 73/03) (v nadaljnjem besedilu: pravilnik).

Območna knjižnica opravlja posebne naloge iz 27. člena *Zakona o knjižničarstvu* za splošne knjižnice na svojem območju in te knjižnice strokovno povezuje v območno mrežo, ki zagotavlja koordinirano izvajanje knjižnične dejavnosti.

II. ZAGOTAVLJANJE POVEČANEGA IN ZAHTEVNEJŠEGA IZBORA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA IN INFORMACIJ

3. člen

Območna knjižnica za območno zbirko pridobiva, obdeluje, hrani in posreduje pretežni del slovenske založniške produkcije. Pri izboru tega gradiva upošteva kriterij kvalitete.

Področja, ki jih območna zbirka obsega, so zlasti:

- znanstvena in strokovna literatura
- leposlovje
- pol publicirano in neknjižno gradivo
- uradne publikacije
- splošni in strokovni priročniki, drugo referenčno gradivo in podatkovne zbirke,
- tuja literatura, zlasti leposlovje in periodika s poudarkom na časnikih in splošnih časopisih.

4. člen

Območna knjižnica primerno zagotavlja povečan in zahtevnejši izbor knjižničnega gradiva in informacij, če ima najmanj 20% uporabnikov s svojega širšega območja, to je območja izven svoje medobčinske mreže knjižnic, in če tem uporabnikom posreduje najmanj 20% vsega izposojenega gradiva in informacij.

5. člen

Območna knjižnica ima lahko posebne zbirke regionalnega značaja, če za oblikovanje in delovanje takih zbirk pridobi soglasje občin, za katere izvaja dejavnost območne knjižnice. Posebna zbirka se oblikuje v skladu z določili pravilnika.

Predlog: Vsebinsko sodi 6. člen pod domoznanstvo – pod nalogo IV

~~6. člen~~

~~Območna knjižnica ima lahko domoznansko zbirko za celotno območje, če je taka zbirka posledica zgodovinskega razvoja in če za to dejavnost pridobi soglasje občin, na območju katerih izvaja dejavnost območne knjižnice. Občine so dolžne odobriti take zbirke, če njihove osrednje knjižnice domoznanske dejavnosti ne izvajajo na lokalnem nivoju. **prestavljen**~~

III. STROKOVNA POMOČ KNJIŽNICAM OBMOČJA

7. člen

Območna knjižnica nudi strokovno pomoč knjižnicam na svojem pri tem strokovno delovanje usklajuje s smernicami in navodili nacionalne knjižnice.

Predlog: Območna knjižnica nudi strokovno pomoč knjižnicam na svojem območju (dodamo) **na podlagi strateškega načrta in izdelanih analiz območja** ter pri tem strokovno delovanje usklajuje s smernicami in navodili nacionalne knjižnice.

8. člen

Nacionalna knjižnica usmerja strokovno delo svetovalnih služb v območnih knjižnicah, tako da:

- pripravlja strokovna izhodišča,
- koordinira dejavnost svetovalnih služb v območnih knjižnicah,
- predlaga skupne projekte ter analizira izpeljane projekte ter predloge projektov in novih storitev, ki se bodo izvajali na posameznih območjih ali s sodelovanjem več območij,
- vodi statistične preglede dejavnosti za celotno državo in po območjih analizira statistične podatke za potrebe razvoja dejavnosti,
- poroča o izvajanju dejavnosti po območjih in za celotno državo,
- organizira in vodi strokovno usposabljanje za svetovalno delo.

Predlog:

Nacionalna knjižnica usmerja **strokovno svetovalno delo** (dodamo delo in črtamo - svetovalnih služb) v območnih knjižnicah, tako da:

- pripravlja strokovna izhodišča,
- **koordinira (dodamo svetovalno) dejavnost** (črtamo - svetovalnih služb) **v območnih knjižnicah**, (dodamo novo alinejo)
- **koordinira dejavnosti za posebne skupine uporabnikov**,
- predlaga skupne projekte ter analizira izpeljane projekte ter predloge projektov in novih storitev, ki se bodo izvajali na posameznih območjih ali s sodelovanjem več območij,
- vodi statistične preglede dejavnosti (dodamo **splošnih knjižnic**) za celotno državo in po območjih analizira statistične podatke za potrebe razvoja dejavnosti,
- poroča o izvajanju (črtamo dejavnosti in nadomestimo z) **posebnih nalog na osnovi poročil območnih knjižnic** po območjih in za celotno državo,
- organizira in vodi strokovno usposabljanje za svetovalno delo.

9. člen

Strokovna pomoč iz 7. člena tega pravilnika obsega:

- svetovalno delo, ki temelji na uveljavljenih in dogovorjenih strokovnih izhodiščih,
- vsebinsko opredelitev in izbor projektov, ki se izvajajo na posameznem območju ali v vsej državi,
- vsebinsko opredelitev sodobnih informacijskih storitev za uporabnike, ki se izvajajo na posameznem območju ali v vsej državi,
- analizo stanja razvitosti in potreb knjižnične dejavnosti v okviru območja,
- opredelitev razvojnih potreb glede informacijske tehnologije za posamezno območje,

Predlog: peta alineja sodi v 10. člen in se tu črta ali se 10. člen združi s peto alinejo:

– **območna knjižnica opredeli razvojne potrebe glede informacijske tehnologije za posamezno območje ter usklajuje in načrtuje vzdrževanje računalniških sistemov v splošnih knjižnicah na svojem območju.**

– sodelovanje s splošnimi knjižnicami na območju pri razvoju in načrtovanju občinskih in medobčinskih knjižničnih mrež,

– izvajanje mentorstva za knjižnične delavce začetnike in študente bibliotekarstva,

Predlog: izvajanje mentorstva za knjižnične delavce začetnike in študente bibliotekarstva (dodamo) **iz območja,**

– sodelovanje s šolskimi knjižnicami na območju in skupen razvoj bibliopedagoških dejavnosti za učence in dijake,

– opredelitev ciljev, koordinacija ali izvedba knjižničnih storitev za posebne skupine uporabnikov,

– sodelovanje z drugimi območnimi knjižnicami(.), **zamenjamo ločilo**

– opredelitev ciljev, koordinacija ali izvedba mednarodnega sodelovanja na območju (,). **zamenjamo ločilo**

10. člen

Združimo 10. člen s peto alinejo 9. člena ali prenesemo v peto alinejo 9. člena in se tu črta:

Območna knjižnica opredeli razvojne potrebe glede informacijske tehnologije za posamezno območje ter usklajuje in načrtuje vzdrževanje računalniških sistemov v splošnih knjižnicah na svojem območju.

IV. KOORDINACIJA ZBIRANJA, OBDELAVE IN HRANJENJA DOMOZNANSKEGA GRADIVA

11. člen

Predlog: Območna knjižnica (črtamo načrtuje) (nadomestimo) **evidentira** in koordinira pridobivanje domoznanskega gradiva (črtamo **za knjižnice**) na svojem območju. **(zaključimo s piko in črtamo nadaljevanje stavka), zlasti gradiva, ki se zbira v skladu z zakonodajo o obveznem izvodu.** Izvaja informiranje zavezancev za obvezni izvod in posreduje nacionalni knjižnici informacije o zavezancih s svojega območja.

Predlog: sem dodamo 6. člen

6. člen

Območna knjižnica ima lahko domoznansko zbirko za celotno območje, če je taka zbirka posledica zgodovinskega razvoja in če za to dejavnost pridobi soglasje občin, na območju katerih izvaja dejavnost območne knjižnice. Občine so dolžne odobriti take zbirke, če njihove osrednje knjižnice domoznanske dejavnosti ne izvajajo na lokalnem nivoju.

(Predlog: črtamo v celoti 12. člen)

~~12. člen~~

~~Območna knjižnica seznaja uporabnike z drugimi domoznanskimi zbirkami (tudi v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih) na območju.~~

13. člen

Predlog: Območna knjižnica je dolžna **(črtamo organizirati) (nadomestimo koordinirati)** bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistemu COBISS, tudi pol publiciranega gradiva, serijskih publikacij in člankov, po kriterijih, določenih za potrebe Slovenske bibliografije. Bibliografska obdelava tega gradiva se zagotavlja v knjižnicah, ki to gradivo zbirajo.

14. člen

Predlog: Območna knjižnica določi vrste domoznanskega gradiva, katerih bibliografska obdelava ima prednost in roke za njihovo obdelavo v sistemu COBISS. Izvaja normativno kontrolo in nudi pomoč drugim knjižnicam pri razreševanju identitete lokalnih avtorjev in gesel. Posebno pozornost posveča pol publiciranemu gradivu, **(vejica dodamo člankom)** in elektronskemu gradivu.

15. člen

Nacionalna knjižnica strokovno koordinira izvajanje domoznanske dejavnosti, tako da:

- evidentira zbirke domoznanskega gradiva v državi in jih statistično predstavlja,
- izvaja normativno kontrolo avtorjev in gesel,
- določa kriterije za izbor publikacij in člankov za potrebe Slovenske bibliografije,
- določa kriterije za hranjenje gradiva,
- v sodelovanju z območnimi knjižnicami izobražuje zaposlene za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti.

Predlog: V. USMERJANJE IZLOČENEGA (črtamo izločenega in nadomestimo) ODPISANEGA
KNJIŽNIČNEGA GRADIVA S SVOJEGA OBMOČJA

16. člen

Območna knjižnica stalno hrani uradne publikacije s svojega območja.

17. člen

Predlog: Območna knjižnica usmerja izloženo (črtamo izloženo in nadomestimo) odpisano gradivo s svojega območja v skladu s strokovnimi navodili nacionalne knjižnice, ki jih sprejme nacionalna knjižnica. Hrani za območje pomembno knjižnično gradivo, ki je bilo izloženo iz splošnih knjižnic na njenem območju.

18. člen

Območna knjižnica je dolžna hraniti gradivo, ki ima status kulturnega spomenika regionalnega pomena in ravnati z njim v skladu z določili ustreznega pravilnika. Dolžna je tudi hraniti gradivo, ki ima status kulturnega spomenika lokalnega pomena, če jo za to pooblasti lokalna skupnost, ki hranjenja takega gradiva ne more zagotoviti v svoji splošni knjižnici.

VI. KADRI

19. člen

Predlog: V skladu s 14. členom pravilnika ima območna knjižnica za opravljanje nalog iz 27. člena *Zakona o knjižničarstvu* zaposlene ustrezne strokovne delavce, in sicer vsaj tri strokovne delavce z najmanj univerzitetno izobrazbo in ustreznimi izkušnjami. Ti delavci izvajajo dejavnosti s področij bibliografske obdelave gradiva in posredovanja informacij, svetovanja pri organizaciji knjižnične mreže, organizacije in vzdrževanja računalniškega sistema ter koordinacije domoznanske dejavnosti. Predlog: in izločanja (črtamo izločanja in nadomestimo) odpisovanja gradiva.

Število strokovnih delavcev za posamezno posebno nalogo je (dodamo) odvisno od števila knjižnic na območju in opredeljeno v aktu, ki določa sistemizacijo delovnih mest v knjižnici.

Predlog:

Dopolnitev 19. člena ali 19. a člen ali dodaten nov člen:

Za koordinacijo posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic na nacionalni ravni zaposluje nacionalna knjižnica ustrezne strokovne delavce ali ustrezno število strokovnih delavcev z ustrezno izobrazbo in delovnimi izkušnjami v skladu s potrebami po koordinaciji območnih knjižnic.

VII. FINANCIRANJE

20. člen

Ministrstvo pristojno za kulturo prispeva proračunska sredstva za izvajanje posebnih nalog območnih knjižnic tako, da v skladu s 55. členom *Zakona o knjižničarstvu* in s področno zakonodajo te knjižnice neposredno pozove k predložitvi programov izvajanja posebnih nalog. Postopek določanja obsega sredstev za izvajanje posebnih nalog poteka tako kot za javne zavode, katerih ustanoviteljica je država.

21. člen

Območna knjižnica za izvajanje posebnih nalog pripravi za vsako proračunsko obdobje oziroma za obdobje, za katero je bila pozvana k pripravi programa, ustrezen program dela in finančni načrt. Na podlagi predloženega programa dela in finančnega načrta ministrstvo za kulturo v skladu s predpisanim postopkom in upošteva v državnem proračunu določen obseg sredstev za ta namen, opredeli dejanski obseg programa in potrebna sredstva za njegovo izvedbo.

22. člen

Predlog: Občina financira dejavnosti iz 5. in 6. člena (nadomestimo ustrezno s spremembo člena) tega pravilnika.

VIII. KONČNA DOLOČBA

23. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. (Objavljeno 11. 9. 2003)

Predloge sprememb predlagali: Milena Bon, Eva Kodrič Dačić, Breda Karun, Gorazd Vodeb NUK/CeZaR, 21. 4. 2010

10.3 PRILOGA : Predlog sprememb nalog OOK

10.3.1 Strateško področje: redefinicija OOK

Izhodišče:

Strateško področje je bilo določeno na podlagi strokovnega premisleka o problematiki izvajanja posebnih nalog, ki smo jo OOK zaznale v obdobju desetih let od sprejema *Pravilnika, 2003*. Odgovoriti mora na vprašanje ustreznosti organiziranosti izvajanja nalog OOK na nacionalni ravni in ravni OOK. V strateškem obdobju do leta 2020 je potrebno razmisliti o morebitnih novih strokovnih organizacijskih oblikah v splošnih knjižnicah – t. i. specializiranih knjižničnih centrih (SKC), ki so sledili iz ideje o kompetenčnih centrih, ter njihova umestitev v okvir delovanja slovenskih osrednjih in OOK.

Strateški cilji in ukrepi, ki opredeljujejo posamezne strateške cilje so bili opredeljeni na podlagi Strategije razvoja splošnih knjižnic 2013 – 2020.

Pred končno različico opredelitve strateškega področja bo potrebno pridobiti tudi mnenje osrednjih knjižnic.

Strateške usmeritve:

- Oblikovanje podlag za vzpostavitev in delovanje skupne strokovne službe za razvoj splošnih knjižnic.
- Preučitev potrebe po oblikovanju posebnega strokovnega centra za razvoj splošnih knjižnic in priprava strokovnih izhodišč za njegovo delovanje.
- Krepitev funkcionalne mreže OOK.
- Razlikovanje med OOK in specializiranimi knjižničnimi centri (lahko tudi OK).
- Preučitev ustreznosti štirih posebnih nalog, ki sledijo iz *Pravilnika, 2003*.
- Uvajanje programskega in projektnega dela izvajanja posebnih nalog OOK.
- Določitev razmejitve pristojnosti vseh deležnikov v mreži strokovnih služb, ki delujejo na področju slovenskih splošnih knjižnic (OK, OOK, MK, NUK, ...).
- Potreben nadaljnji trud na področju zagovorništva.
- Sistem izvajanja nalog OOK neodvisno od posameznih delovnih mest.
- Vpogled v programski, vsebinski in razvojni načrt dela OK-jev in OOK-jev mora biti vzajemen.

CILJ 1: REDEFINICIJA NALOG OOK

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Vzpostavitev delovne skupine (DS) za pripravo strokovnih podlag za spremembo <i>Pravilnika, 2003</i> (33. člen ZKnj).	DS (imenuje NUK)	2014
Priprava strokovnih podlag.	DS	2016
Strokovne smernice in izhodišča za vzpostavitev specializiranih knjižničnih centrov (SKC).	DS za specializirane knjižnične centre	konec 2014
Vzpostavitev SKC.	akreditacijska skupina (?)	2020

Pričakovani učinki

V skladu z ugotovljenimi potrebami redefinirane posebne naloge OOK; preko SKC nudenje pomoči, svetovanja in strokovnega gradiva (MKI) drugim slovenskim splošnim knjižnicam na področju specializacije posameznega SKC.

Kazalci uspešnosti:

- oblikovane strokovne podlage za spremembo *Pravilnika, 2003*
- število vzpostavljenih SKC do 2020

CILJ 2: EVALVACIJA ORGANIZIRANOSTI OOK

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Analiza stanja območij OOK.	OOK, OK, NUK	2016

Pričakovani učinki

Pregled stanja razvitosti knjižničnih mrež na ravni OK, OOK in nacionalni ravni; evalvacija ustreznosti knjižničnih mrež in območij; določiti temeljno mrežo, v kateri bi bila za določene občine ustanovitev knjižnice obvezna; stabilna, učinkovita in racionalna organizacija mreže splošnih knjižnic.

Kazalci uspešnosti:

- število izvedenih analiz stanj po posameznih območjih in na nacionalni ravni

CILJ 3: UVEDBA PROGRAMSKEGA IN PROJEKTNEGA DELA FINANCIRANJA PROGRAMOV OOK

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Uveljavitev programskega in projektne delo financiranja programov OOK.	Ministrstvo za kulturo	2017

Pričakovani učinki

Stabilnejše financiranje projektov, ki so v interesu večjih območij; boljši izkoristek sredstev namenjenih razvojnim projektom; večja povezanost območij; zmanjševanje razlik med območji preko projektov, ki bodo izvajani na nacionalni ravni.

Kazalci uspešnosti:

- število financiranih projektov na letni ravni (2017, 2018, 2019, 2020)

CILJ 4: REDEFINICIJA STROKOVNE SLUŽBE ZA ENOTNO SPREMLJANJE, USMERJANJE IN RAZVOJ SISTEMA SPLOŠNIH KNJIŽNIC

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Oblikovanje strokovnih izhodišč, strokovnih vprašanj, s katerimi se bo ukvarjala strokovna služba.	OOK, OK, NUK, delovna skupina za pripravo strokovnih izhodišč uvedbe strokovne službe	2017

Pričakovani učinki

Enakomeren razvoj knjižničnih storitev; enotno usmerjanje razvoja knjižničnega sistema preko posebnega strokovnega centra, ki bi oblikoval, diseminiral in utrjeval strokovne rešitve, enotno odgovarjal na potrebe uporabnikov, razvijal tehnologije in storitve, posredoval javnosti strokovne informacije in podatke ter povezoval programe in projekte na nacionalni ravni.

Kazalci uspešnosti:

- oblikovana strokovna izhodišča

10.3.2 Strateško področje: sodelovanje +++: izobraževanje, pretok znanja in informacij, skupni projekti

OOK-ji potrebujejo učinkovitejše povezave. Boljši, kontinuiran pretok informacij v vse smeri je predpogoj enakomernejšega razvoja knjižnic. Trije, štiri sestanke letno in e-poštno komuniciranje ne zadostujejo. Finančna kriza pogloblja problem – skupna, javnosti zaprta knjižnična platforma, ki bi omogočala nalaganje dokumentov, AV konference, sestanke, seznanjanje z novostmi, e-izobraževanja, sodelovanja v forumih, izmenjavo mnenj, ... bi zagotavljala racionalno porabo javnih sredstev in učinkovito dopolnjevala obstoječo komunikacijo.

Poleg lokalnih projektov, prilagojenih specifikam posameznih območij, so nujni skupni projekti OOK-jev na nacionalnem nivoju, da bi zagotovili enakomernejši razvoj knjižničarstva ne le na območnih, temveč tudi na nacionalni ravni.

Svetovalci in drug kader, zadolžen za izvajanje posebnih nalog OOK, potrebuje načrtno, kontinuirano izobraževanje in seznanjanje z najnovejšimi svetovnimi trendi v knjižničarstvu in širše, le tako so lahko uspešni nosilci razvoja.

OOK-ji bi morali uspešne projekte, primere dobrih praks in znanja, osvojena s sredstvi MK, obvezno deliti z drugimi območji.

CILJ 1: OKREPITEV PROJEKTNEGA DELA (predvsem med OOK-ji)

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
OOK-ji se vsako leto pred pozivom ministrstva uskladimo glede prijave najmanj enega skupnega projekta na nacionalnem nivoju.	OOK-ji in NUK	2014-2015
Uspešno izvedenim inovativnim projektom OOK se v naslednjem razpisu omogoči prenos na ostala območja ob podpori MK.	OOK-ji in MK	2015
Ohranimo vsaj en skupni letni projekt med OOK in OK.	OOK-ji in OK-ji	2014
Večje povezovanje knjižnic z muzeju, arhivi, društvi, podjetji... Ministrstvo take projekte bolje oceni (dodatne točke za dodelitev fin. sredstev).	OOK-ji in MK	2015

SWOT analiza⁵⁹

Prednosti: Izkušnje OOK-jev z že izvedenimi projekti.

Slabosti: Tekmovalnost med OOK-ji.

Priložnosti: Priprava boljših, učinkovitejših projektov; izkoristek učinkov na nacionalni ravni; krepitev sodelovanja in zaupanja med OOK-ji.

Nevarnosti: Zmanjšanje podpore lokalnim projektom; nerazumevanje ali nezainteresiranost vodstev in zunanjih deležnikov (sorodnih ustanov).

Kazalci uspešnosti:

- število nacionalnih in lokalnih projektov na letni ravni
- število partnerjev

CILJ 2: OKREPITEV KOMUNIKACIJE

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Priprava skupne, javnosti zaprte knjižnične platforme - intraneta (e-izobraževanja knjižničarjev, arhiviranje dokumentov, širitev dobrih praks, AV konference, sestanki...) na dveh nivojih: 1. nivo - med OOK-ji, 2. nivo - na vsakem območju med OOK-jem in OK-ji.	Koordinatorji OOK	2015-2016

SWOT analiza

Prednosti: Izkušnje OOK-jev z vzpostavitvijo skupnih platform.

Slabosti: Nevajenost e-komuniciranja; večji začetni finančni vložek.

Priložnosti: Prihranek časa in finančnih sredstev za službene poti; učinkovitejše sodelovanje.

Nevarnosti: Spletna pasivnost (lažje izogibanje sodelovanju).

Kazalci uspešnosti:

- vzpostavitev intraneta (na obeh nivojih)
- število vsebin, dodanih na intranet (po kategorijah) na letni ravni
- število on-line izvedenih sestankov na letni ravni
- število ogledov in obiskov platforme na letni ravni

CILJ 3: NAČRTNO IZOBRAŽEVANJE SVETOVALCEV IN OSTALIH ZADOLŽENIH ZA IZVAJANJE OBMOČNIH NALOG

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Aktivnejše sledenje razvojnim trendov v svetu; definiranje temeljnih kompetenc knjižničarja prihodnosti.	Delovna skupina OOK za izobraževanje	2015

⁵⁹ SWOT analiza: S (strenghts) - prednosti, W (weaknesses) - slabosti, O (opportunities) - priložnosti, T (threats) - nevarnosti.

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Priprava e-učilnic za specifična znanja knjižničarjev prihodnosti (predpogoj je vzpostavitev knjižničnega intraneta).	Delovna skupina OOK za izobraževanje	2015-2016
Okrepitev zunanjih izobraževanj (za specifična znanja – npr. e-znanja, andragoška znanja, ...).	Delovna skupina OOK za izobraževanja	2015
Vzpostavitev spec. centrov v smislu specializacije, racionalizacije in črpanja specifičnih znanj.	Akreditacijski center	2017

SWOT analiza

Prednosti: Dobri, vsestransko usposobljeni svetovalci.

Slabosti: Draga izobraževanja.

Priložnosti: Racionalizacija in večja učinkovitost pri prenosih znanja na okolje (knjižnično in širše).

Nevarnosti: Neustreznost financiranja.

Kazalci uspešnosti:

- število izvedenih izobraževanj v klasični in e-obliki (za OOK-je, OK-je, končne uporabnike) na letni ravni
- število vzpostavljenih SKC

CILJ 4: OBVEZNOST deljenja vseh primerov dobrih praks, uspešnih projektov in znanj, pridobljenih s sredstvi MK

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Zaveza k deljenju je predpogoj za pridobitev sredstev na ministrstvu.	OOK in MK	2015

SWOT analiza

Prednosti: Izkušnje OOK z izvedenimi projekti.

Slabosti: Tekmovalnost med OOK-ji.

Priložnosti: Boljši izkoristek učinkov na nacionalni ravni; krepitev sodelovanja in zaupanja med OOK.

Nevarnosti: Jih ne zaznamo.

Kazalci uspešnosti:

- število izmenjanih primerov dobrih praks med OOK na letni ravni

10.3.3 Strateško področje: knjižnice v e-okolju

Skupina je določila cilje po prioriteti, izločila je *Skrb za koordinacijo in razvoj opreme IKT v knjižnicah na območju*, ker je ustrezen razvoj opreme IKT predpogoj, da lahko govorimo o knjižnicah v e-okolju.

CILJ 1: KOORDINIRAN NAKUP E-BAZ, E-VIROV IN E-KNJIG NA NACIONALNEM NIVOJU

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
V okviru izvajanja posebnih nalog zagotoviti način financiranja za koordiniran nakup e-virov na nacionalnem nivoju, predvsem nakup slovenskih e-virov.	Pogajalska skupina iz splošnih knjižnic, ki bi delovala (najverjetneje) v okviru konzorcija COSEC (morebiti tudi v okviru koordinacije OOK).	2015

SWOT analiza

Prednosti: Bistvena prednost, ki jo vidimo, je, da koordiniran nakup za vse splošne knjižnice omogoča boljše pogajalsko izhodišče za ceno posameznih e-produktov. Koordiniran nakup bi pomenil tudi enake pogoje dostopnosti do e-virov za vse sodelujoče.

Priložnosti vidimo v izmenjavi informacij med knjižnicami o tem, po kakšnih pogojih in cenah je posamezen e-vir nabavila posamezna knjižnica, v mogoči uskladitvi zahtev (obseg, statistike, itd.) in nato v enotnem nastopu nasproti ponudniku e-vira.

Slabosti: Za določene knjižnice, ki so se doslej znale dobro pogajati o nabavi virov, bi morebiti lahko tak skupen nastop pomenil slabše pogajalsko izhodišče in posledično dostop do manj virov, kot če bi se knjižnica sama pogajala.

Nevarnosti: Bistveno nevarnost vidimo v neprimerni sestavi pogajalske skupine, tj. če pogajalci ne bi bili večji pogajanji oziroma ne bi brezpogojno zastopali interesov knjižnic.

Kazalci uspešnosti

- število e-virov, do katerih bodo knjižnice dostopale
- uporaba na dogovorjen način kupljenih e-virov

CILJ 2: POVEČANJE KOMPETENC ZAPOSLENIH NA PODROČJU E-TEHNOLOGIJ IN E-VSEBIN

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Izobraževanje s strani OOK (s pogoji – obvezno izobraževanje); strokovnjaki iz knjižnic in zunanji izvajalci; seznam potrebnih e-kompetenc.	Strokovnjaki iz knjižnic, po potrebi pa tudi zunanji izvajalci.	Od 2015 - permanentno

Nujnost izobraževanja knjižničnih delavcev na področju e-tehnologij in e-vsebin. Med vsemi knjižničnimi delavci je potrebno dvigniti zavest, da so elektronski viri ena od vrst knjižničnega gradiva in da zaradi nakupa e-virov ne zapostavljamo drugih vrst gradiva (npr. tiskanih knjig).

SWOT analiza

Prednosti izobraževanja so v tem, da se najprej dvigne splošno vedenje oziroma znanje knjižničnih delavcev. Bolj kot bodo delavci sami obvladali tehnologijo in tehnike uporabe e-virov, bolj bodo uporabnikom te vire priporočali in večja bo uporaba e-virov.

Priložnosti: Nova znanja pri knjižničnih delavcih povzročajo motivacijo, večjo samoiniciativnost, manjši odpor do novosti, lažje prilagajanje spremembam v profesionalnem okolju.

Slabosti: Stroški izobraževanj.

Nevarnosti na področju izobraževanj nismo zaznali.

Kazalci uspešnosti:

- število izvedenih izobraževanj
- število udeležencev izobraževanj

CILJ 3: VZPOSTAVITEV RAZLIČNIH SPLETNIH PORTALOV IN APLIKACIJ ZA MOBILNE NAPRAVE NA NIVOJU DRŽAVE

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Vzpostaviti takšne načine organiziranja v okviru OOK-jev, da bo mogoče zagotoviti enotno financiranje nacionalnih projektov (primer: Kamra). V okviru tima OOK izoblikovati predlog vsebin za posamezne ciljne skupine (kot osnova za projekte); 2018.	Zunanji izvajalci (portal) in uredniški odbor v okviru OOK (vsebine).	2018

Vprašanje smiselnosti vzpostavitve skupnega portala, preko katerega bi bili z enega mesta dostopni vsi e-viri, ki bi jih splošne knjižnice nabavile, dostopne pa bi bile tudi druge e-storitve za različne skupine uporabnikov. Ta cilj bi bilo treba natančno opredeliti in določiti, ali želimo:

- portal »e-storitve slovenskih splošnih knjižnic« s skupnim dostopom do storitev v vseh knjižnicah ali
- digitalno knjižnico na nacionalnem nivoju ali
- drugo ...

Vsekakor je treba težiti k projektom na nacionalni ravni, ki bodo zajeli sodobne tehnologije, da bomo knjižnice lahko ostale v koraku s časom.

SWOT analiza

Prednosti: Skupna vstopna točka za vse e-vire.

Priložnosti: Večja prepoznavnost in dostopnost storitev, povečanje uporabe, pridobitev mladine.

Slabosti: Stroški za vzpostavitev in vzdrževanje; smiselnost glede na to, da delno ponudba že obstaja na drugih spletnih straneh (npr. COSEC).

Nevarnosti: Porast stroškov nabave e-virov zaradi visoke uporabe.

Kazalci uspešnosti:

- obstoj portala
- število uporabnikov portala

CILJ 4: ENAKOPRAVNO VREDNOTENJE KNJIŽNIČNIH STORITEV V E-OKOLJU (E-UPORABNIKI, E-VSEBINE, E-STORITVE)

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Ozaveščanje zaposlenih (knjižničarjev) o pomembnosti delovanja knjižnice v e-okolju. Prilagoditev metodologije zbiranja statističnih podatkov (CeZaR, MK) in v letnih poročilih knjižnic. Zahteva ponudnikom e-virov za zagotavljanje natančnejših statističnih podatkov. Poenotenje zbiranja statističnih podatkov o dostopu in uporabi e-vsebin.	Knjižnice, CeZaR (NUK) in koordinacija OOK	2017

Potrebna je poenotena metodologija zbiranja statističnih podatkov. Ponudnikom e-virov je treba postaviti enotne zahteve glede zagotavljanja statističnih podatkov in podatkov o uporabi virov. Na nivoju posamezne knjižnice je treba enakopravno obravnavati uporabnike, tako tiste, ki pridejo v knjižnico, kot tiste, ki storitve uporabljajo na daljavo.

SWOT analiza

Prednosti: Poenotena metodologija zbiranja statističnih podatkov in poenoteno razumevanje statističnih vprašanj bo omogočilo primerljivost rezultatov na nivoju Slovenije (vprašalnik BibSiSt).

Priložnosti: Knjižnični delavci se izpopolnijo v razumevanju oziroma interpretaciji statističnih podatkov, kar jim pomaga pri razumevanju celotnega e-okolja. To razumevanje jim pomaga pri lažji prilagoditvi na nove, sedaj včasih zanemarjene, zahteve delovnega okolja.

Slabosti: Poenotenje metodologije bo težavno, predvsem pri velikih tujih ponudnikih e-virov (EBSCO, itd.) zaradi posebnosti posameznih sistemov in majhnosti našega trga (ponudniki se verjetno ne bodo želeli prilagajati samo za Slovenijo); po poenotenju metodologije zbiranja podatkov se lahko zgodi, da se bodo v posamezni knjižnici podatki za dve zaporedni leti razlikovali zaradi načina zbiranja (ne bo kontinuitete podatkov).

Nevarnosti na tem področju nismo zaznali.

Kazalci uspešnosti:

- število knjižnic, ki uporabljajo enotno vrednotenje

10.3.4 Strateško področje: organizacija domoznanske dejavnosti na območju**CILJ 1 IN 2: KOORDINACIJA IN REDEFINICIJA DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI**

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Sprememba <i>Pravilnika, 2003</i> . Dopolnitev <i>Zakona o obveznem izvodu</i> . Posodobitev drugih podzakonskih predpisov, ki določajo pogoje za izvajanje domoznanske dejavnosti.	Ministrstvo za kulturo Knjižnice, CeZaR (NUK), koordinacija OOK	

Izhodišče:**- Sprememba Pravilnika, 2003**

V *Pravilniku, 2003* je potrebno na novo opredeliti pojem koordinacije domoznanske dejavnosti na območju. Predlagamo, da se pristojnost OOK razširi na pridobivanje, hrambo in prezentacijo domoznanskega gradiva za celotno območje oziroma na izgradnjo regionalne zbirke. Glede obdelave gradiva se OOK uskladi s knjižnicami na območju.

- Dopolnitev Zakona o obveznem izvodu publikacij

Pomembna sistemska rešitev, ki bo pripomogla k večji popolnosti domoznanskih zbirk je tudi uvedba domoznanskega regionalnega obveznega izvoda. Predlagamo, da se *Zakon o obveznem izvodu publikacij* dopolni tako, da bodo zavezanci za obvezni izvod (tj. založniki) namesto dosedanjih 4 izvodov dolžni oddati 5 izvodov publikacij, pri čemer je peti izvod namenjen OOK na območju, kjer je publikacija izšla.

- Posodobitev drugih podzakonskih predpisov, ki določajo pogoje za izvajanje domoznanske dejavnosti

Knjižnice so se morale v zadnjem desetletju predvsem zaradi uvajanja novih tehnologij hitro prilagajati ter skladno s potrebami okolja razviti in ponuditi nove storitve v digitalnem okolju. Vse to je močno vplivalo tudi na opravljanje domoznanske dejavnosti, saj so prav domoznanske zbirke tiste, ki jih lahko knjižnice uspešno ponujamo v e-okolju. Glede na spremenjene okoliščine bo potrebno kritično pretresti in nato posodobiti predpise, ki določajo pogoje za izvajanje domoznanske dejavnosti. Eden takih je 14. člen *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*, ki določa, da mora imeti knjižnica za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke enega strokovnega delavca na prirast 5.000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj.

CILJ 3: TESNEJŠE SODELOVANJE MED OOK IN OK

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Skupni projekti.	Ministrstvo za kulturo	
Kvalitetna komunikacija.	Knjižnice, CeZaR (NUK), koordinacija OOK	

Izhodišče:**- Skupni projekti**

Dobra praksa preteklih let kaže, da je sodelovanje pri skupnih projektih eden najuspešnejših načinov za krepitev sodelovanja med OOK in OK. Tu gre po eni strani za skupno sodelovanje pri nacionalnih projektih kot je Spletni portal Kamra, na drugi strani pa za koordinirane akcije na posameznem območju, ki jih usmerja in vodi OOK.

- Kvalitetna komunikacija

Te oblike sodelovanja je potrebno v prihodnje še krepiti, pri tem se je potrebno zavedati, da je temelj vsakega dobrega sodelovanja kvalitetna medosebna komunikacija.

CILJ 4: PREPOZNAVNOST DOMOZNANSKIH ZBIRK IN DEJAVNOSTI

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Poimenovanje domoznanskih zbirk.		
Zaščita in razglasitev zbirk kot kulturni spomenik.	OOK	

Izhodišče:**- Poimenovanje domoznanskih zbirk**

Dragocene domoznanske zbirke morajo postati bolj prepoznavne tudi v okoljih, kjer nastajajo, za kar morajo sistematično skrbeti knjižnice ob pomoči OOK. Eden od načinov za dvig prepoznavnosti domoznanskih zbirk je njihovo poimenovanje, ki naj bo vezano na lokalna geografska imena oziroma druge prepoznavne posebnosti območja.

- Zaščita in razglasitev zbirk kot kulturni spomenik

Zaradi prepoznavnosti, predvsem pa trajne zaščite dragocenih domoznanskih zbirk lahko knjižnice skladno z navodili za ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika pričnejo s postopki za razglasitev kulturnega spomenika lokalnega ali državnega pomena. Postopek in način razglasitve urejajo predpisi

s področja varstva kulturne dediščine, kar v praksi pomeni, da se morajo knjižnice v postopku razglasitve obrniti na pristojni muzej na območju. Slabost pri odločitvi za pričetek takega postopka je trenutno pomanjkanje prakse in posledično precejšnja nejasnost glede njegove izvedbe.

CILJ 5: USTREZNI POGOJI ZA HRAMBO, ZBIRANJE IN DOSTOPNOST KULTURNE DEDIŠČINE

Aktivnosti	Nosilec	Časovni okvir
Imenovanje skrbnikov zbirk in njihovo izobraževanje. Projekt popisa knjižnih zbirk, ki so kulturna dediščina.	OOK, knjižnice	

Izhodišče:

- Imenovanje skrbnikov zbirk in njihovo izobraževanje

Domoznanske zbirke so v primerjavi z običajnim knjižničnim gradivom skrbneje varovane, pogoji za njihovo uporabo pa bolj omejeni, k čemur nas zavezuje skrb za njihovo trajno ohranitev. Zelo pomembno je, da so vsi knjižnični delavci, ki prihajajo v stik z domoznanskimi zbirkami, ozaveščeni in skrbni pri rokovanju z gradivom, morebitnem reproduciranju oziroma posredovanju gradiva v čitalniško uporabo. K izboljšanju pogojev lahko bistveno pripomore imenovanje skrbnika zbirke, ki prevzame osebno odgovornost za hrambo, zbiranje in dostopnost domoznanskih zbirk. Pri izobraževanju skrbnikov pomaga tudi OOK, ki pripravlja izobraževanja v sodelovanju z drugimi strokovnimi združenji v Sloveniji.

- Projekt popisa knjižničnih zbirk, ki so kulturna dediščina

Za temeljit pregled kulturne dediščine na področju knjižničnih zbirk po območjih bi bilo smiselno nadaljevati s popisom, ki je že bil zastavljen s projektom Memoria scripta Sloveniae. Zaradi prevelike obremenjenosti domoznancev z rednim delom je edina možnost projektna izvedba popisa z iskanjem evropskih finančnih sredstev.

Posebne naloge osrednjih območnih knjižnic: poročilo o izvajanju dejavnosti za obdobje 2010-2013

Poročilo pripravile: Milena Bon, Bina Trplan, Andreja Videc

Izdala: Narodna in univerzitetna knjižnica

Zanjo: Martina Rozman Salobir

Ljubljana, 2015

Publikacija je brezplačna.

Dostopno na spletni strani NUK/CeZaR: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/posebne_naloge_OOK_porocilo_o_izvajanju_dejavnosti_2010-2013.pdf

ISBN: 978-961-6551-59-5 (pdf)

Center za razvoj knjižnic. Študije

ISSN 2386-0332